

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 87

Год. LXIII

Четврток, 12 јули 2007

Цена на овој број е 280 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
1094. Закон за мирно решавање на работните спорови.....	2	1106. Решение за именување членови на Управниот одбор на Јавното претпријатие за железничка инфраструктура Македонски Железници - Скопје.....	107
1095. Закон за обезбедување на побарувањата..	10	1107. Решение за именување членови на Надзорниот одбор за контрола на материјално – финансиското работење на ЈП за железничка инфраструктура Македонски Железници - Скопје.....	107
1096. Закон за меѓународно приватно право...	24	1108. Список на веледрогерии за кои е дадено одобрение за вршење на дејност промет на големо со лекови, помошни лековити средства и медицински помагала во периодот од 01.01.2007 до 01.07.2007 година.....	107
1097. Закон за малолетничка правда.....	48	1109. Список на правни субјекти регистрирани за промет на големо со отрови во периодот од 01.01.2007 до 01.07.2007 година.....	108
1098. Закон за Државното правобранителство.	85	1110. Правилник за посебните техничко – експлоатациони услови за возилата за вршење на одделните видови на превоз во патниот сообраќај и за формата и содржината на Потврдата за исполнување на посебните техничко – експлоатациони услови.	109
1099. Закон за изменување и дополнување на Законот за договорен залог.....	92	1111. Одлука на Уставниот суд на Република Македонија, У. бр. 127/2006 од 4 јули 2007 година.....	114
1100. Уредба за висина на надомест за приватизација на градежното земјиште што се приватизира, начинот и постапката за наплата на надоместот за приватизација на градежно земјиште..	101	Огласен дел	1-60
1101. Уредба за изменување и дополнување на Уредбата за определување на реонизација на зони на градовите и населените места во Република Македонија.....	103		
1102. Одлука за испраќање на единица на Армијата на Република Македонија на вежбовни активности во Република Украина..	106		
1103. Решение за доделување титула амбасадор на културата на Република Македонија во Република Австрија.....	106		
1104. Решение за именување претседател, национално контакт лице, членови и секретар на Националната комисија за мало и лесно оружје.....	106		
1105. Решение за именување членови на Управниот одбор на ЈУ Специјален завод – Демир Капија.....	106		

**СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
1094.**

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

**У К А З
ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МИРНО
РЕШАВАЊЕ НА РАБОТНИТЕ СПОРОВИ**

Се прогласува Законот за мирно решавање на работните спорови,
што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јули 2007 година.

Бр. 07-3089/1
4 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

**ЗАКОН
ЗА МИРНО РЕШАВАЊЕ НА РАБОТНИТЕ
СПОРОВИ****И. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ****ПРЕДМЕТ НА УРЕДУВАЊЕ****Член 1**

Со овој закон се уредуваат начинот и постапката за мирно решавање на колективните и одделни индивидуални работни спорови, изборот, правата и обврските на помирувачот и арбитрите и другите прашања од значење за мирното решавање на работните спорови.

Постапката за мирно решавање на работните спорови се покренува и води во согласност со овој закон, ако за истиот спор не е одлучено во согласност со прописите за работните односи.

ОСНОВНИ ПОИМИ**Член 2**

Колективен работен спор, во смисла на овој закон, се смета спор по повод склучување, измена, дополнување или примена на колективен договор, остварување на правата на синдикално организирање и штрајк (во натамошниот текст: колективен спор).

Страна во колективниот спор, во смисла на овој закон, се сметаат учесниците во склучувањето на колективниот договор во согласност со закон (во натамошниот текст: страна во спорот).

Член 3

Индивидуален работен спор, во смисла на овој закон, се смета спор по повод откажување на договор за вработување и неисплата на најниската плата (во натамошниот текст: индивидуален спор).

Страни во индивидуалниот спор, во смисла на овој закон, се сметаат работникот и работодавачот (во натамошниот текст: страна во спорот).

Член 4

Помирувач, во смисла на овој закон, се смета лице кое дава помош на страните во колективниот спор со цел да склучат спогодба за решавање на спорот.

Арбитер, во смисла на овој закон, се смета лицето кое одлучува за предметот на индивидуалниот спор.

ОСНОВНИ НАЧЕЛА**Начело на доброволност****Член 5**

Учесниците во склучувањето на колективниот договор се слободни доброволно да одлучат за учеството на помирувачот во колективниот договарање.

Страните во спорот се слободни доброволно да одлучат за пристапување кон мирно решавање на спорот, ако со овој закон поинаку не е определено.

Начело на трипартизам, неутралност и непристрасност**Член 6**

Во постапката за мирно решавање на работниот спор учествуваат страните во спорот и помирувачот, односно арбитерот, во согласност со овој закон.

Помирувачот, односно арбитерот е должен да постапува неутрално и непристрасно во однос на страни-те или предметот на спорот.

**II. РЕПУБЛИЧКИ СОВЕТ ЗА
МИРНО РЕШАВАЊЕ НА РАБОТНИТЕ СПОРОВИ****ОСНОВАЊЕ И ДЕЛОКРУГ НА РАБОТА****Член 7**

Се основа Републички совет за мирно решавање на работните спорови како стручен орган (во натамошниот текст: Советот).

Член 8

Советот врши стручни работи кои се однесуваат на:

- 1) мирното решавање на колективните и одделните индивидуални работни спорови;
- 2) избор на помирувачи и арбитри;
- 3) водење Именик на помирувачи и арбитри (во натамошниот текст: Именикот);
- 4) стручно усовршување на помирувачите и арбитрите;
- 5) одлучување за изземање на помирувачите и арбитрите;
- 6) евиденција за постапките за мирно решавање на работните спорови и
- 7) други работи определени со закон.

ДИРЕКТОР НА СОВЕТОТ**Член 9**

Со работата на Советот раководи директор. Директорот го именува Владата на Република Македонија (во натамошниот текст: Владата).

**III. ПОСТАПКА ЗА МИРНО РЕШАВАЊЕ НА
РАБОТНИТЕ СПОРОВИ****ЗАЕДНИЧКИ ОДРЕДБИ****Покренување на постапка****Член 10**

Постапка за мирно решавање на работен спор се покренува со поднесување предлог до Советот.

Странките во спорот можат да поднесат предлог заеднички или поединечно.

Предлогот содржи особено:

- 1) име, презиме и адреса, односно назив и седиште на страните во спорот и
- 2) предметот на спорот.

Кон предлогот страните во спорот доставуваат документација во врска со предметот на спорот, како и имиња на сведоците, ако ги има.

Член 11

Ако предлогот го поднела една од страните во спорот, Советот ги доставува предлогот и документацијата на другата страна во спорот и ја повикува во рок од три дена да се изјасни дали прифаќа мирно решавање на спорот.

Ако во рокот од ставот 1 на овој член странката која го поднела предлогот не добила одговор за прифаќање се смета дека предлогот за поведување постапка не е прифатен.

Определување на помирувачи, односно арбитри**Член 12**

Помирувачот, односно арбитерот спогодбено го опoredелуваат страните во спорот од Именикот, во заедничкиот предлог, односно во рок од три дена од денот на прифаќањето на поединечниот предлог.

Ако страните во спорот спогодбено не определат помирувач, односно арбитер, го определува директорот на Советот.

Член 13

Советот го доставува предлогот и документацијата во врска со предметот на спорот на помирувачот, односно арбитерот кој е определен за конкретниот спор, во рок од три работни дена од денот на неговото определување.

Трошоци на постапката**Член 14**

Трошоците за помирувачот, односно арбитерот ги сноси Советот.

Член 15

Секоја страна во спорот ги сноси своите трошоци во поглед на начинот на меѓусебното обесштетување на учесниците во мирното решавање на спорот во текот и во врска со водењето на постапката за мирно решавање на спорот.

КОЛЕКТИВЕН СПОР**Учество на помирувачот во колективното договарање****Член 16**

Учесниците во колективното договарање (во натамошниот текст: учесниците), можат да поднесат предлог до Советот за учество на помирувачот во колективното договарање со цел за укажување на помош и спречување на настанување на спор.

Учесниците можат да поднесат предлог заеднички или поединечно.

Ако предлогот го поднел еден од учесниците, Советот го доставува предлогот и документацијата до другите учесници со барање во рок од три дена да се изјаснат дали прифаќаат учество на помирувач во колективното договарање.

Предлогот содржи: вид на колективниот договор, учесниците, местото и времето на преговорите, а заедничкиот предлог и име, презиме и адреса на помирувачот.

Член 17

Помирувачот во постапката на колективното договарање:

- 1) присуствува на преговорите;
- 2) им укажува на учесниците на предлозите кои не се во согласност со закон и другите прописи;
- 3) им дава стручна и друга помош на учесниците и
- 4) им помага на учесниците да постигнат спогодба, без право да наметне решение во спорот, во согласност со принципите за мирно решавање на работните спорови.

Помирувачот е должен да биде неутрален и непристрасен во текот на преговорите.

Спор во дејностите од општ интерес**Член 18**

Во случај на штрајк и во случај на спор во дејностите од општ интерес или во дејностите во кои прекинут на работата би можел да го загрози животот или здравјето на луѓето или да нанесе штета од поголеми размери, страните во спорот се должни да пристапат и мирно да го решат колективниот спор во рок од десет дена од поднесеното барање.

Дејности во смисла на ставот 1 на овој член се дејностите кои ги вршат работодавачите во областа на: електростопанството, водостопанството, сообраќајот, радиотелевизијата чиј основач е Република Македонија или единиците на локалната самоуправа, ПТТ услугите, комуналните дејности, производството на основни прехранбени производи, здравствената и ветеринарната заштита, образованието, заштитата на децата, социјалната заштита, полицијата и одбраната.

Член 19

Во дејностите од членот 18 на овој закон страните во спорот се должни да поднесат заеднички предлог во рок од три дена од денот на настанувањето на спорот.

Ако страните на спорот не поднесат предлог се должни да го известат Советот.

Ако страните во спорот не поднесат предлог, директорот на Советот по службена должност покренува постапка за помирување и определува помирувач од Именикот.

Орган надлежен за помирување**Член 20**

Постапката за помирување на колективниот спор се води пред Одборот за помирување (во натамошниот текст: Одборот).

Одборот го сочинуваат по еден претставник од страните во спорот и помирувачот.

Постапка за помирување**Член 21**

Помирувачот е должен да ја закаже расправата во рок од три дена од денот на приемот на предлогот и документацијата за предметот на спорот и за тоа ги известува страните во спорот.

Страните во спорот се должни да определат свој претставник во Одборот и за тоа да го известат помирувачот најдоцна до денот на закажаната расправа.

Ако страните во спорот не определат свој претставник во рокот од ставот 2 на овој член, постапката на помирување ја води помирувачот со непосредни контакти со страните во спорот.

Претставниците на страните во спорот на расправата ги изнесуваат своите ставови и предлози.

Член 22

Помирувачот има право и одвоено, надвор од расправата, да прибави информации и други податоци од претставници на страните во спорот.

Член 23

По завршување на постапката за помирување, помирувачот ја заклучува расправата и со членовите на Одборот донесува препорака за начинот на решавање на спорот (во натамошниот текст: препорака).

Член 24

Одборот ја дава препораката во писмена форма, со образложение.

За препораката е потребно да гласаат сите членови на Одборот.

Ако Одборот не донесе препорака во рок од пет дена од денот на заклучувањето на расправата, помирувачот може на странките во спорот да им предложи препорака.

Член 25

Препораката не ги обврзува страните во спорот.

Ако страните во спорот ја прифатат препораката, склучуваат Спогодба за решавање на спорот.

Ако предмет на спорот е колективен договор, Спогодбата претставува составен дел на колективниот договор.

Ако предмет на спорот не е колективен договор, Спогодбата има сила на судско порамнување.

Член 26

Страната во спорот која нема да ја прифати препораката е должна во рок од три дена од денот на доставувањето на препораката да ги наведе причините за неприфаќањето на препораката.

На предлог на помирувачот Советот може да ја објави препораката и причините за неприфаќање на препораката во средствата за јавно информирање.

Член 27

Постапката за помирување се завршува пред Одборот, ако страните во спорот склучат Спогодба за решавање на спорот во рок од 30 дена од денот на отворањето на расправата.

Член 28

Ако постапката не се заврши во смисла на членот 27 од овој закон, помирувачот го распушта Одборот и ја продолжува постапката на помирување со непосредни контакти со страните во спорот.

Во случајот од ставот 1 на овој член помирувачот им дава помош на страните во спорот да се состанат, расправаат за предметот на спорот и склучат Спогодба за решавање на спорот.

ИНДИВИДУАЛЕН СПОР

Член 29

Индивидуален спор може да се решава пред арбитер, во согласност со овој закон, ако предмет на спорот е:

- 1) откажувањето на договор за вработување и
- 2) неисплата на најниска плата.

Ако меѓу страните во индивидуалниот спор тече судска постапка од иста фактичка и правна основа, страните во спорот се должни на судот заеднички да му поднесат барање за прекин на постапката.

Постапка пред арбитерот

Член 30

Арбитерот е должен да закаже расправа во рок од три дена од денот на приемот на предлогот и документацијата за предметот на спорот и за тоа ги известува страните во спорот.

Расправата се одржува во присуство на страните во спорот и арбитерот.

Арбитерот ја отвора расправата и утврдува дали поканетите лица присуствуваат на расправа.

Ако една од страните во спорот неоправдано изостане од расправата, арбитерот може да одржи расправа во нејзино отсуство, земајќи ја предвид документацијата која таа страна ја доставила.

Секоја страна во спорот може да го повлече предлогот за покренување на постапка пред арбитерот најдоцна до денот на отворањето на расправата.

Член 31

Одржувањето на расправата е јавно.

Арбитерот може да исклучи јавност на барање на страните во спорот, ако за тоа постојат оправдани причини.

Член 32

Арбитерот ја води расправата, зема изјави од страните во спорот и од другите лица во постапката, изведува докази и се грижи во текот на постапката да се изнесат сите факти релевантни за одлучувањето.

Страните во спорот имаат право пред арбитерот да се изјаснат за предметот на спорот и да одговараат на наводите на другата страна во спорот.

Арбитерот одлучува за одлагање на расправата, по службена должност или на барање на страните во спорот.

Во случајот од ставот 3 на овој член арбитерот е должен да закаже расправа најдоцна во рок од пет дена од денот на одлагањето на расправата.

Член 33

Арбитерот може да ангажира вештаци.

На вештаците соодветно се применуваат одредбите на овој закон за изземање на арбитражите.

Член 34

Страните во спорот имаат право да даваат завршен збор на расправата.

Ако арбитерот смета дека предметот на спорот е расправен така да може да одлучи, ја заклучува расправата.

Член 35

Арбитерот донесува решение за предметот на спорот во рок од 30 дена од денот на отворањето на расправата.

Решението содржи:

- 1) име, презиме и адреса, односно назив и седиште на страните во спорот;
- 2) изрека;
- 3) образложение;
- 4) дата на донесување на решението и
- 5) име, презиме и потпис на арбитерот.

Против решението не е дозволена жалба.

Решението е правосилно и извршно со денот на доставувањето на страните во спорот, а ако во решението е утврдено дека дејствието кое е предмет на извршување може да се изврши во оставениот рок, решението постанува извршно со истекот на тој рок.

Член 36

Страните во спорот се должни да го известат судот за донесувањето на решението ако постапката пред судот е прекината.

IV. ПОМИРУВАЧИ И АРБИТРИ

ИЗБОР НА ПОМИРУВАЧИ И АРБИТРИ

Член 37

За помирувач и арбитер може да биде избрано лице кое ги исполнува следниве услови:

- 1) да е државјанин на Република Македонија;
- 2) да има висока стручна подготовка и најмалку пет години работно искуство во областа на работните односи;
- 3) да не му е изречена санкција забрана за вршење професија, дејност или должност;
- 4) да е достоинствено на должноста помирувач, односно арбитер и
- 5) да има сертификат од Републичкиот совет за завршена обука според Програмата за обука на помирувачи и арбитражи.

Член 38

Изборот на помирувачи и арбитражи се врши по пат на јавен оглас кој го објавува Советот.

Изборот од пријавените кандидати го врши Комисијата за избор на помирувачи и арбитражи (во натамошниот текст: Комисијата).

Комисијата ја сочинуваат два претставника на Владата, два претставника на репрезентативните синдикати основани на територијата на Република Македонија и два претставника на репрезентативните здруженија на работодавачите основани на територијата на Република Македонија.

Претставниците на Владата ги именува Владата, а претставниците на синдикатите и на здруженијата на работодавачите ги именува Економско-социјалниот совет основан за територијата на Република Македонија, на предлог на репрезентативните синдикати и репрезентативните здруженија на работодавачите - членови на тој совет.

Комисијата избира претседател од редот на своите членови.

Мандатот на членовите на Комисијата трае четири години.

Член 39

Одлуката за избор на помирувачи и арбитри Комисијата ја донесува во рок од 15 дена од денот на истекот на рокот за поднесување на пријава.

Одлуката се смета за донесена ако за неа гласале двотретинско мнозинство од членовите на Комисијата.

ТРАЕЊЕ НА МАНДАТОТ

Член 40

Помирувачот и арбитерот се избираат на четири години и можат да бидат повторно избрани.

ИМЕНИК

Член 41

Својство на помирувач, односно арбитер се стекнува со денот на уписот во Именикот.

Врз основа на одлуката за избор на помирувач, односно арбитер, директорот на Советот донесува решение за упис во Именикот.

Решението содржи име, презиме и адреса на помирувачот, односно арбитерот.

Член 42

Именик води Советот.

Именикот ги содржи следниве податоци:

- 1) име и презиме на помирувачот, односно арбитерот;
- 2) адреса;
- 3) стручна подготовка;
- 4) број и дата на одлуката за избор;
- 5) број и дата на решението за упис и бришење од Именикот и
- 6) сертификатот.

Член 43

Помирувачот и арбитерот се должни да ја пријават промената на податоците од членот 42 став 2 точки 2 и 4 на овој закон во рок од три дена од настанувањето на промената.

Член 44

Својството на помирувач и арбитер престанува со бришење од Именикот.

Помирувачот, односно арбитерот се брише од Именикот:

- 1) ако дополнително се утврди дека не се исполнети условите од членот 37 на овој закон;
- 2) ако престанат да постојат условите од членот 37 точки 1, 3 и 4 на овој закон;
- 3) по истекот на рокот на кој е избран, ако не биде повторно избран;
- 4) ако одбие стручно да се усовршува;
- 5) ако нестручно и несовесно ја врши должноста;

- 6) ако неуредно не се јавува на Советот;
- 7) ако неоправдано ја одолжува постапката за мирно решавање на работните спорови;
- 8) на негово барање;
- 9) поради губење на деловната способност и
- 10) поради смрт.

Член 45

Барање за бришење од Именикот може да поднесе Економско-социјалниот совет или еден од учесниците на тој Совет.

Директорот на Советот донесува решение за бришење од Именикот, во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето, односно од денот на дознавањето за околностите од членот 44 став 2 на овој закон.

Во случаите од членот 44 став 2 точки 4 до 7 на овој закон директорот на Советот донесува решение за бришење во согласност со Економско-социјалниот совет, освен ако барањето за бришење го поднел тој Совет.

Решението за бришење од Именикот е конечно и против него може да се води управен спор во согласност со закон.

Член 46

Решението за упис и бришење од Именикот се објавува во "Службен весник на Република Македонија".

ИЗЕМАЊЕ НА ПОМИРУВАЧ ОДНОСНО АРБИТЕР

Член 47

Странките во спорот можат до директорот на Советот да поднесат барање за иземање на помирувач, односно арбитер, и тоа ако:

- 1) застапува некоја од страните во спорот или ја застапувал во последните пет години некоја од страните во спорот;
- 2) е во крвно сродство во прва линија до кој било степен, а во странична линија до четврт степен со некоја од страните во спорот, односно ако брачниот другар или сродник по женско сродство до втор степен со некоја од страните во спорот;
- 3) е во работен или членски однос со некоја од страните во спорот или таквиот однос настанал последните две години и
- 4) е поврзан со страните во спорот на кој било друг начин кој би можел да влијае на неговата непристрасност.

Помирувачот и арбитерот по службена должност водат грижа за причините за иземање во текот на постапката и се должни за нив да го известат директорот на Советот.

Директорот на Советот одлучува за иземање на помирувач, односно арбитер по добивањето на известување од помирувачот, односно арбитерот и на барање на страните во спорот во рок од осум дена од дознавање на причините за иземање.

Во случај на иземање постапката за мирно решавање на работниот спор продолжува по изборот на нов помирувач, односно арбитер во согласност со овој закон.

ДОЛЖНОСТИ И ПРАВА НА ПОМИРУВАЧОТ И АРБИТЕРОТ

Должности на помирувачот и арбитерот

Член 48

Помирувачот и арбитерот се должни да постапуваат совесно и според своето најдобро знаење, со цел за решавање на спорот меѓу страните во спорот.

Член 49

Помирувачот и арбитерот се должни стручно да се усовршуваат.

Член 50

Помирувачот и арбитерот се должни редовно да го известуваат Советот за покренувањето, текот и завршувањето на постапката за мирно решавање на работниот спор.

Права на помирувачот и арбитерот

Член 51

Помирувачот и арбитерот имаат право на плата, придонеси и надоместоци од плата согласно со закон и колективен договор.

Средствата од ставот 1 на овој член се обезбедуваат во Буџетот на Република Македонија.

V. ЕВИДЕНЦИЈА ЗА ПОСТАПКИТЕ ЗА МИРНО РЕШАВАЊЕ НА РАБОТНИТЕ СПОРОВИ

Член 52

Советот води евиденција за постапките за мирно решавање на работните спорови.

Евиденцијата содржи особено:

- 1) име, презиме и адреса, односно назив и седиште на страните во спорот;
- 2) име и презиме на помирувачот односно арбитерот;
- 3) предметот на спорот;
- 4) дата на покренување на постапка и
- 5) дата и начинот на завршувањето на спорот.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 53

Владата ќе именува директор на Советот во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Советот започнува со работа од денот на именувањето на директорот на Советот.

Изборот на помирувачите и арбитрите и нивниот упис во Именикот, во согласност со овој закон ќе се изврши во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Одредбите на овој закон кои се однесуваат на постапката за мирно решавање на работните спорови ќе се применуваат од 1 јануари 2008 година.

Член 54

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J
PËR ZGJIDHJE TË QETË TË KONTESTEVE TË PUNËS

I. DISPOZITAT THEMELORE

LËNDA E RREGULLIMIT

Neni 1

Me këtë ligj rregullohet mënyra dhe procedura e zgjidhjes së qetë të kontesteve kolektive dhe të kontesteve të caktuara individuale të punës, zgjedhja, të drejtat dhe obligimet e pajtuesit dhe të arbitrave dhe çështjet tjera me rëndësi për zgjidhjen e qetë të kontesteve të punës.

Procedura për zgjidhjen e qetë të kontesteve të punës, ngrihet dhe udhëhiqet në përputhje me këtë ligj, nëse për kontestin e njëjtë nuk është vendosur në përputhje me rregullat e marrëdhënieve të punës.

NOCIONET THEMELORE

Neni 2

Kontest kolektiv i punës, sipas këtij ligji, konsiderohet kontesti me rastin e lidhjes, të ndryshimit, plotësimit ose zbatimit të marrëveshjes kolektive, të realizimit të të drejtave në organizimin sindikal dhe të grevës (në tekstin e mëtejshëm: kontesti kolektiv).

Palë në kontestin kolektiv, sipas këtij ligji, konsiderohen pjesëmarrësit në lidhjen e marrëveshjes kolektive, në përputhje me ligjin (në tekstin e mëtejshëm: pala në kontestin).

Neni 3

Kontesti individual i punës, sipas këtij ligji, konsiderohet kontesti me rastin e anulimit të marrëveshjes për punësim dhe për mospagimin e rrogës më të ulët (në tekstin e mëtejshëm: kontest individual).

Palë në kontestin individual, sipas këtij ligji, konsiderohen punëtori dhe punëdhënësi (në tekstin e mëtejshëm: pala në kontest).

Neni 4

Pajtues, sipas këtij ligji, konsiderohet personi i cili i ndihmon palët në kontestin kolektiv, me qëllim që të lidhin marrëveshje për zgjidhjen e kontestit.

Arbitër, sipas këtij ligji, konsiderohet personi i cili vendos për lëndën e kontestit individual.

PARIMET THEMELORE

Parimi i vullnetarizmit

Neni 5

Pjesëmarrësit në lidhjen e marrëveshjes kolektive, janë të lirë që vullnetarisht të vendosin për pjesëmarrjen e pajtuesit në marrëveshjen kolektive.

Palët në kontest, janë të lira që vullnetarisht të vendosin për fillimin e zgjidhjes së qetë të kontestit, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Parimi i tripalësisë, i neutralitetit dhe i paanshmërisë

Neni 6

Në procedurën për zgjidhjen e qetë të kontestit të punës, marrin pjesë palët në kontestin dhe pajtuesi, gjegjësisht arbitri, në përputhje me këtë ligj.

Pajtuesi, respektivisht arbitri, është i obliguar që të veprojë në mënyrë neutrale dhe të paanshme ndaj palëve ose ndaj lëndës së kontestit.

II. KËSHILLI REPUBLIKAN PËR ZGJIDHJEN E QETË TË KONTESTEVE TË PUNËS

THEMELIMI DHE FUSHËVEPRIMI I PUNËS

Neni 7

Themelohet Këshilli Republikan për zgjidhjen e qetë të kontesteve të punës, si organ profesional (në tekstin e mëtejshëm: Këshilli).

Neni 8

Këshilli kryen punë profesionale të cilat kanë të bëjnë me:

- 1) zgjidhjen e qetë të kontesteve kolektive dhe të kontesteve të caktuara individuale të punës,
- 2) zgjedhjen e pajtuesve dhe të arbitrave,
- 3) mbajtjen e Librit të emrave të pajtuesve dhe të arbitrave (në tekstin e mëtejshëm: Libri i emrave),
- 4) përkryerjen profesionale të pajtuesve dhe të arbitrave,
- 5) vendimarrjen për përjashtimin e pajtuesve dhe të arbitrave,
- 6) evidencë për procedurat e zgjidhjes së qetë të kontesteve të punës, dhe
- 7) punë të tjera të përcaktuara me ligjin.

DREJTORI I KËSHILLIT

Neni 9

Me punën e Këshillit udhëheq drejtori. Drejtorin e emëron Qeveria e Republikës së Maqedonisë (në tekstin e mëtejshëm: Qeveria).

III. PROCEDURA PËR ZGJIDHJEN E QETË TË KONTESTEVE TË PUNËS

DISPOZITAT E PËRBASHKËTA

Ngritja e procedurës

Neni 10

Procedura për zgjidhjen e qetë të kontesteve të punës, ngrihet me parashtrimin e propozimit pranë Këshillit.

Palët në kontest, mund ta parashtrojnë propozimin bashkërisht ose veç e veç.

Propozimi veçanërisht përmban:

- 1) emrin, mbiemrin dhe adresën, respektivisht emërtimin dhe selinë e palëve në kontest dhe
- 2) lëndën e kontestit.

Me propozimin, palët në kontest dorëzojnë dokumentacion, që ka të bëjë me lëndën e kontestit, si edhe emra të dëshmitarëve nëse ka.

Neni 11

Nëse propozimin e ka parashtruar njëra nga palët në kontest, Këshilli ia dërgon propozimin dhe dokumentacionin palës tjetër në kontest, dhe e thërret që në afat prej tri ditësh të prononcohet nëse pranon zgjidhje të qetë të kontestit.

Nëse në afatin nga paragrafi (1) i këtij neni, pala e cila e ka parashtruar propozimin nuk ka marrë përgjigje për pranimin, konsiderohet se propozimi për ngritjen e procedurës nuk është pranuar.

Caktimi i pajtuesve respektivisht i arbitrave

Neni 12

Pajtuesin respektivisht arbitrin nga Lista e emrave, me marrëveshje e përcaktojnë palët në kontest, me propozim të përbashkët, në afat prej tri ditësh prej ditës së pranimi të propozimit individual.

Nëse palët në kontest, me marrëveshje nuk përcaktojnë pajtues respektivisht arbitër, e përcakton drejtori i Këshillit.

Neni 13

Këshilli, ia dërgon propozimin dhe dokumentacionin që ka të bëjë me lëndën e kontestit pajtuesit, respektivisht arbitrit të përcaktuar për kontestin konkret, në afat prej tre ditësh pune nga dita e caktimit të tij.

Shpenzimet e procedurës

Neni 14

Shpenzimet e pajtuesit respektivisht të arbitrit, i bart Këshilli.

Neni 15

Çdo palë në kontest, i bart shpenzimet e veta në drejtim të mënyrës së dëshmipërlimit të ndërsjellë të pjesëmarrësve në zgjidhjen e qetë të kontestit, gjatë dhe në lidhje me udhëheqjen e procedurës për zgjidhjen e qetë të kontestit.

KONTESTI KOLEKTIV

Pjesëmarrja e pajtuesit në marrëveshjen kolektive

Neni 16

Pjesëmarrësit në marrëveshjen kolektive (në tekstin e mëtejme: pjesëmarrësit), mund të parashtrojnë propozim pranë Këshillit, për pjesëmarrjen e pajtuesit në marrëveshjen kolektive, me qëllim të ofrimit të ndihmës dhe pengimit të krijimit të kontestit.

Pjesëmarrësit, mund ta parashtrojnë propozimin bashkërisht ose veç e veç.

Nëse propozimin e ka parashtruar njëri nga pjesëmarrësit, Këshilli e dërgon propozimin dhe dokumentacionin te pjesëmarrësit e tjerë, me kërkesë që brenda tri ditëve të prononcohen, nëse pranojnë pjesëmarrje të pajtuesit në marrëveshjen kolektive.

Propozimi përmban: llojin e marrëveshjes kolektive, pjesëmarrësit, vendin dhe kohën e negociatave, ndërsa propozimi i përbashkët edhe emrin, mbiemrin dhe adresën e pajtuesit.

Neni 17

Pajtuesi në procedurën e marrëveshjes kolektive:

- 1) është i pranishëm në negociatat,
- 2) u tregon pjesëmarrësve për propozimet që nuk janë në përputhje me ligjin dhe me rregullat e tjera,
- 3) u ofron pjesëmarrësve ndihmë profesionale dhe ndihmë tjetër, dhe
- 4) u ndihmon pjesëmarrësve të arrijnë marrëveshje, pa të drejtë të imponojë zgjidhje në kontestin, në përputhje me parimet e zgjidhjes së qetë të kontesteve të punës.

Pajtuesi, është i obliguar që të jetë neutral dhe i paanshëm gjatë negociatave.

Kontesti në veprimtaritë me interes të përgjithshëm

Neni 18

Në rast të grevës dhe në rast të kontestit në veprimtaritë me interes të përgjithshëm, ose në veprimtaritë në të cilat ndërperja e punës do të mund ta rrezikonte jetën ose shëndetin e njerëzve ose të shkaktojë dëm me përmasa më të mëdha, palët në kontestin janë të obliguara që ta fillojnë dhe qeta ta zgjidhin kontestin kolektiv në afat prej dhjetë ditësh nga kërkesa e parashtruar.

Veprimtaritë sipas paragrafit 1 të këtij neni, janë veprimtaritë të cilat i kryejnë punëdhënësit në sferën e: elektro-ekonomisë, ekonomisë së ujërave, komunikacionit, radiotelevizionit, themelues i të cilit është Republika e Maqedonisë ose njësitë e vetadministrimit lokal, shërbimet e PTT-së, veprimtaritë komunale, prodhimtaria e produkteve themelore ushqimore, mbrojtja shëndetësore dhe veterinerë, arsimit, mbrojtja e fëmijëve, mbrojtja sociale, policia dhe mbrojtja.

Neni 19

Në veprimtaritë nga neni 18 i këtij ligji, palët në kontest janë të obliguara që të parashtrojnë propozim të përbashkët, brenda tri ditëve nga dita e lindjes së kontestit.

Nëse palët në kontest nuk parashtrojnë propozim, janë të obliguara që ta lajmërojnë Këshillin.

Nëse palët në kontest nuk parashtrojnë propozim, drejtori i Këshillit me detyrë zyrtare ngre procedurë për pajtim dhe përcakton pajtues nga Libri i emrave.

Organi kompetent për pajtimin

Neni 20

Procedura për pajtim e kontestit kolektiv, udhëhiqet para Këshillit për pajtim (në tekstin e mëtejme: Këshilli).

Këshillin e përbëjnë nga një përfaqësues nga palët në kontest dhe pajtuesi.

Procedura për pajtim

Neni 21

Pajtuesi, është i obliguar që ta caktojë seancën brenda tri ditëve prej ditës së pranimi të propozimit dhe të dokumentacionit për lëndën e kontestit, dhe për atë t'i lajmërojë palët në kontest.

Palët në kontest janë të obliguara që ta përcaktojnë përfaqësuesin e vet në Këshill, dhe për këtë ta lajmërojnë pajtuesin, më së voni deri në ditën e seancës së caktuar.

Nëse palët në kontest, nuk e përcaktojnë përfaqësuesin e vet në afatin nga paragrafi 2 i këtij neni, procedurën e pajtimit e udhëheq pajtuesi me kontakte të drejtpërdrejta me palët në kontest.

Përfaqësuesit e palëve në kontest, në seancë i paraqesin qëndrimet dhe propozimet e veta.

Neni 22

Pajtuësi ka të drejtë që edhe веças, jashtë дебатит, të sigurojë информата dhe të dhëna të tjera nga пërfaqësuesit e palëve në контекст.

Neni 23

Pas пërfundimit të процедурës së pajtimit, pajtuësi e mbyll дебатин dhe me anëtarët e Këshillit miraton rekomandim, пëр mënyrën e zgjidhjes së контекстит (нë текстин e mëtejмë: rekomandim).

Neni 24

Këshilli, rekomandimin e jep në formë të shkruar, me arsyetim.

Pëр rekomandimin duhet të votojnë të gjithë anëtarët e Këshillit.

Nëse Këshilli, nuk jep rekomandim brenda pesë ditëve nga dita e mbylljes së дебатит, pajtuësi, palëve në контекст mund t'u propozojë rekomandim.

Neni 25

Rekomandimi, nuk i obligon palët në контекст.

Nëse palët në контекст e pranojnë rekomandimin, lidhin Marrëveshje пëр zgjidhjen e контекстит.

Nëse lënda e контекстит është marrëveshje kolektive, Marrëveshja paraqet pjesë пëрбërëse të marrëveshjes kolektive.

Nëse lënda e контекстит nuk është marrëveshje kolektive, Marrëveshja ka fuqinë e баразимит gjyқësor.

Neni 26

Pala në контекст, e cila nuk do ta pranojë rekomandimin, është e obliguar që brenda афатит prej tri ditësh nga dita e dorëзимит të rekomandimit, t'i tregojë shkaqet пëр mospranimin e rekomandimit.

Me propozim të pajtuësit, Këshilli mund ta shpallë rekomandimin dhe shkaqet пëр mospranimin e rekomandimit, në мjetet e информимит публик.

Neni 27

Procedura пëр pajtim пërfundohet para Këshillit, nëse palët në контекст lidhin Marrëveshje пëр zgjidhjen e контекстит brenda афатит prej 30 ditësh, nga dita e hapjes së дебатит.

Neni 28

Nëse процедура nuk пërfundohet sipas ненит 27 të кëtij ligji, pajtuësi e shпëрдan Këshillin dhe e vazhdon процедурën e pajtimit, me kontakte të drejtpëрдrejта me palët në контекст.

Në rastin nga параграфи 1 i кëtij нени, pajтуësi u ndihmon palëve në контекст që të takohen, të дебатонjë пëр лëndën e контекстит dhe të lidhin Marrëveshje пëр zgjidhjen e контекстит.

KONTESTI INDIVIDUAL

Neni 29

Контексти individual mund të zgjidhet para арбитрит, në пëрпутьje me кетë ligj, nëse лëndë e контекстит është:

- 1) прishja e контрактës пëр пунësim dhe
- 2) мospagimi i рrogës мë të улët.

Nëse ндëрмjet palëve në контекстин individual, rrjedh процедура gjyқësore në базë të njëjtë juridike dhe фактике, palët në контекст janë të obliguara që bashкërisht t'i параштроjnë gjyқит кërкесë пëр ндëрпретjen e процедурës.

Procedura para arbitrit

Neni 30

Арбитри është i obliguar të cактоjë seancë brenda tri ditëve prej ditës së пранимит të propozimit dhe të документационит пëр лëndën e контекстит, dhe пëр кетë t'i лажмëројë palët në контекст.

Дебати мbahet në пранинë e palëve në контекст dhe të арбитрит.

Арбитри e hap дебатин dhe констатон nëse personat e ftuar janë të пранishëm në дебатин.

Nëse njëра nga palët në контекст мungon паарсыeshëm në дебат, арбитри mund ta мбайë seancën në мungesën e асај, duke e marrë парасыsh документационин që e ka dorëзuar ajo palë.

Қдо palë në контекст mund ta тërheқë propozimin пëр нgrитjen e процедурës para арбитрит, мë сë voni deri në ditën hapjes së дебатит.

Neni 31

Мбайтја e seancës është публике.

Арбитри mund ta пëрjashtë опинионин me кërкесë të palëve në контекст nëse пëр атë екзистонjë shkaqe të арыeshme.

Neni 32

Арбитри e удһëheқ дебатин, мerr декларата nga palët në контекст dhe nga personat e тjerë në процедуру, нхјerr prova dhe kujdeset që гјатë процедурës të парақитен të гјитһа фактет релеванте пëр вëдиммarrје.

Palët në контекст канë të drejtë që para арбитрит të пронончон пëр лëndën e контекстит dhe të пëргјигјен në реферимет e palës тјетër në контекст.

Арбитри вëдос пëр сһтырjen e дебатит, me дetyрë зыртаре ose me кërкесë të palëve në контекст.

Në rastin nga параграфи 3 i кëtij нени, арбитри është i obliguar që të cактојë seancë, мë сë voni në афат prej pesë ditësh nga dita e сһтырjes së seancës.

Neni 33

Арбитри, mund të ангазһојë експертë.

Пëр експертët, në мëнырë пëркатëсе аплікohen диспозитат e кëtij ligji пëр пëрjashtimin e арбитраве.

Neni 34

Palët në контекст канë të drejtë të мбайнë фјалим пëрмбыллës në дебат.

Nëse арбитри консидерон се лëndа e контекстит është дебатуар ашту që mund të мarrë вëдим, e мбыл дебатин.

Neni 35

Арбитри мerr актвëдим пëр лëndën e контекстит në афат prej 30 ditësh nga dita e hapjes së дебатит.

Актвëдими пëрмбан:

- 1) emrin, мбиемрин dhe адресën, респективisht емëртимин dhe селинë e palëve në контекстин,
- 2) кумтимин,
- 3) арыетимин,
- 4) датën e мarrjes së актвëдимит dhe
- 5) emrin, мбиемрин dhe нëншкримин e арбитрит.

Кундër актвëдимит nuk lejohet анкесë.

Актвëдими është i plotфуқishëm dhe екзекутив me ditën e dorëзимит пранë palëve në контекст, ндërsa nëse në актвëдим është констатuar се вëприми i cili është лëndë e екзекутимит, mund të реализоват në афатин e лënë, актвëдими бëhet екзекутив me скадимин e атјј афати.

Neni 36

Palët në контекст, janë të obliguara që та нјофтоjnë гјыкатën пëр миратимин e актвëдимит nëse процедура para гјыкатës është ндëрпрерë.

IV. PAJTUES DHE ARBITRA

ZGJEDHJA E PAJTUESVE DHE E ARBITRAVE

Neni 37

Пайтуëс ose арбитër mund të zgjidhet personi i cili i пëрмбush куштет në вјим:

- 1) të jetë сһтетас i Републикës së Мақедонисë;
- 2) të кетë пëргатитје të лартë професионале dhe сë пaku pesë вјет пëрвојë пуне në сферën e мarrëдһëниеve të пунës;

3) të mos i jetë kumtuar sanksioni ndalim i kryerjes së profesionit, i veprimtarisë ose i detyrës;

4) të jetë i denjë për detyrën e pajtuesit gjegjësisht të arbitrit dhe

5) të ketë certifikatë nga Këshilli Republikan, për trajnimin e kryer sipas Programit për trajnimin e pajtuesve dhe të arbitrave.

Neni 38

Zgjedhja e pajtuesve dhe e arbitrave, bëhet me anë të shpalljes publike të cilën e publikon Këshilli.

Zgjedhjen nga kandidatët e paraqitur e bën Komisioni për zgjedhjen e pajtuesve dhe të arbitrave (në tekstin e mëtejshëm: Komisioni).

Komisioni përbëhet nga dy përfaqësues të Qeverisë, dy përfaqësues të sindikatave reprezentative të themeluara në territorin e Republikës së Maqedonisë dhe dy përfaqësues të shoqatave reprezentative të punëdhënësve, të themeluara në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Përfaqësuesit e Qeverisë i emëron Qeveria, ndërsa përfaqësuesit e sindikatave dhe të shoqatave të punëdhënësve i emëron Këshilli ekonomiko-social, i themeluar për territorin e Republikës së Maqedonisë, me propozim të sindikatave reprezentative dhe shoqatave reprezentative të punëdhënësve – anëtarë të atij këshilli.

Komisioni e zgjedh kryetarin nga radhët e anëtarëve të vet.

Mandati i anëtarëve të Komisionit zgjat katër vjet.

Neni 39

Vendimin për zgjedhjen e pajtuesve dhe të arbitrave, Komisioni e merr brenda 15 ditëve prej ditës së skadimit të afatit për parashtrimin e fletëparaqitjes.

Vendimi konsiderohet i miratuar nëse për të kanë votuar shumica e dy të tretave nga anëtarët e Komisionit.

KOHËZGJATJA E MANDATIT

Neni 40

Pajtuesi dhe arbitri zgjidhen për katër vjet dhe mund të rizgjidhen përsëri.

LIBRI I EMRAVE

Neni 41

Cilësia e pajtuesit gjegjësisht e arbitrit, fitohet me ditën e regjistrimit në Librin e emrave.

Në bazë të vendimit për zgjedhjen e pajtuesit gjegjësisht të arbitrit, drejtori i Këshillit miraton aktvendimin për regjistrim në Librin e emrave.

Aktvendimi përmban emrin, mbiemrin, adresën e pajtuesit gjegjësisht të arbitrit.

Neni 42

Librin e emrave e mban Këshilli.

Libri i emrave i përmban të dhënat në vijim:

- 1) emrin dhe mbiemrin e pajtuesit gjegjësisht të arbitrit,
- 2) adresën,
- 3) përgatitjen profesionale,
- 4) numrin dhe datën e vendimit për zgjedhje,
- 5) numrin dhe datën e aktvendimit për regjistrim dhe fshirje nga Libri i emrave dhe
- 6) Certifikatën.

Neni 43

Pajtuesi dhe arbitri, janë të obliguar që ta paraqesin ndryshimin e të dhënave nga neni 42, paragrafi 2, pikat 2 dhe 4 të këtij ligji, brenda tri ditëve prej ndodhjes së ndryshimit.

Neni 44

Cilësia e pajtuesit dhe e arbitrit pushon me fshirjen nga Libri i emrave.

Pajtuesi gjegjësisht arbitri fshihet nga Libri i emrave:

1) nëse në mënyrë plotësuese konstatohet se nuk janë përmbushur kushtet nga neni 37 i këtij ligji,

2) nëse pushojnë të ekzistojnë kushtet nga neni 37, pikat 1, 3 dhe 4 të këtij ligji,

3) pas skadimit të afatit për të cilin është zgjedhur, nëse nuk rizgjidhet përsëri,

4) nëse refuzon që të përkryhet profesionalisht,

5) nëse e kryen detyrën në mënyrë joprofesionale dhe të pandërgjegjshme,

6) nëse nuk paraqitet rregullisht në Këshill,

7) nëse paarsyeshëm e prolongon procedurën për zgjedhjen e qetë të kontesteve të punës,

8) me kërkesë të tij,

9) për shkak të humbjes së aftësisë për punë dhe

10) për shkak të vdekjes.

Neni 45

Kërkesë për fshirjen nga Libri i emrave mund të parashtrorë Këshilli ekonomiko-social ose njëri nga pjesëmarrësit në atë Këshill.

Drejtori i Këshillit miraton aktvendim për fshirjen nga Libri i emrave brenda 15 ditëve nga dita e parashtrimit të kërkesës, respektivisht ditës së kuptimit për rrethanat nga neni 44, paragrafi 2 i këtij ligji.

Në rastet nga neni 44, paragrafi 2, pikat 4 deri 7 të këtij ligji, drejtori i Këshillit miraton aktvendim për fshirje, në përputhje me Këshillin ekonomiko-social, përveç nëse kërkesën për fshirjen e ka parashtruar ai Këshill.

Aktvendimi për fshirjen nga Libri i emrave është final dhe kundër tij nuk mund të udhëhiqet kontest administrativ, në përputhje me ligjin.

Neni 46

Aktvendimi për regjistrim dhe për fshirje, botohet në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

PËRJASHTIMI I PAJTUESIT GJEGJËSISHT I ARBITRIT

Neni 47

Palët në kontest munden pranë drejtorit të Këshillit të parashtrorë kërkesë për përjashtimin e pajtuesit respektivisht të arbitrit, edhe atë:

1) nëse e përfaqëson ndonjërin nga palët në kontest ose e ka përfaqësuar në pesë vitet e fundit ndonjërin nga palët në kontestin,

2) nëse është në lidhje gjaku të vijës së parë deri në cilëndo shkallë, ndërsa në vijën anësore deri në shkallën e katërt me ndonjërin nga palët në kontest, respektivisht nëse bashkëshorti ose farefisi nga familja e linjës femërore deri në shkallën e dytë me ndonjërin nga palët në kontest,

3) nëse është në marrëdhënie pune ose anëtarësie, me ndonjërin nga palët në kontest ose marrëdhënia e atillë është krijuar në dy vitet e fundit, dhe

4) nëse ka lidhje me palët në kontest, në cilëndo mënyrë tjetër e cila do të mund të ndikonte në paanshmërinë e tij.

Pajtuesi dhe arbitri, me detyrë zyrtare kujdesen për shkaqet e përjashtimit gjatë procedurës dhe janë të obliguar që për to ta lajmërojnë drejtorin e Këshillit.

Drejtori i Këshillit vendos për përjashtimin e pajtuesit gjegjësisht të arbitrit pas pranimit të lajmërimit nga pajtuesi, gjegjësisht nga arbitri dhe me kërkesë të palëve në kontestin në afat prej tetë ditësh pas kuptimit të shkaqeve të përjashtimit.

Në rast të përjashtimit, procedura për zgjedhjen e qetë të kontestit të punës vazhdon pas zgjedhjes së pajtuesit të ri, gjegjësisht të arbitrit, në përputhje me këtë ligj.

DETYRAT DHE TË DREJTAT E PAJTUESIT DHE TË ARBITRIT

Detyrat e pajtuesit dhe të arbitrit

Neni 48

Pajtuesi dhe arbitri janë të obliguar që të veprojnë ndërgjegjshëm dhe sipas njohurive të veta më të mira, me qëllim të zgjidhjes së kontestit ndërmjet palëve në kontestin.

Neni 49

Пajtuesи dhe arbitri janë të obliguar që të përkryhen profesionalisht.

Neni 50

Пajtuesи dhe arbitri janë të obliguar që rregullisht ta lajmërojnë Këshillin për ngritjen, rrjedhën dhe për përfundimin e procedurës për zgjidhjen e qetë të kontestit të punës.

Тë drejtat e pajtuesит dhe të arbitrit

Neni 51

Пajtuesи dhe arbitri kanë të drejtë në rrogë, në kontribute dhe në kompensime nga rroga, në përputhje me ligjin dhe me marrëveshjen kolektive.

Mjetet nga paragrafi 1 i këtij neni, sigurohen në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë.

V. EVIDENCA PËR PROCEDURAT PËR ZGJIDHJEN E QETË TË KONTESTEVE TË PUNËS

Neni 52

Këshilli mban evidencë për procedurat e zgjidhjes së qetë të kontesteve të punës.

Evidenca veçanërisht e përmban:

- 1) emrin, mbiemrin dhe adresën respektivisht emërtimin dhe selinë e palëve në contest;
- 2) emrin dhe mbiemrin e pajtuesит gjegjësisht të arbitrit;
- 3) lëndën e contestit;
- 4) datën e ngritjes së procedurës dhe
- 5) datën dhe mënyrën e përfundimit të contestit.

VI. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 53

Qeveria do të emërojë drejtor të Këshillit, në afat prej 30 ditësh nga dita e hyrjes së këtij ligji në fuqi.

Këshilli fillon me punë prej ditës së emërimit të drejtorit të Këshillit.

Zgjedhja e pajtuesve dhe e arbitrave dhe regjistrimi i tyre në Listën e emrave, në përputhje me këtë ligj, do të bëhet në afat prej tre muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Dispozitat e këtij ligji, të cilat kanë të bëjnë me procedurën e zgjidhjes së qetë të kontesteve të punës, do të zbatohen prej 1 janar 2008.

Neni 54

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1095.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПОБАРУВАЊАТА

Се прогласува Законот за обезбедување на побарувањата, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јули 2007 година.

Бр. 07-3098/1
4 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Цврнковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПОБАРУВАЊАТА

I. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Цел на Законот

Член 1

(1) Со овој закон се определуваат средствата за обезбедување на побарувањата, начинот на кој тие се определуваат, правилата според кои судот постапува за обезбедување на побарувањата, како и постапувањето на нотарот и постапувањето на извршителот во врска со тоа.

(2) Одредбите на овој закон се применуваат и за обезбедување на побарувања врз брод и врз воздухоплов, ако тоа е определено со закон.

Значење на одделни изрази

Член 2

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. "Побарување" е право на наплата на паричен износ или право на некое сторување, несторување, трпење или воспоставување на поранешна состојба;
2. "Доверител" е тужител или лице чие побарување се остварува или обезбедува;
3. "Должник" е тужен или лице спрема кое се остварува или обезбедува побарување;
4. "Странка" е тужител и тужен, односно доверител и должник;
5. "Службено лице" е лице вработено во суд кое непосредно презема одделни дејствија за обезбедување на побарувања и
6. "Јавна книга" и "регистри" се книга на тапии, интабулациона книга и катастар на недвижности, по неговото востановување согласно со Законот за премер, катастар и запишување на правата на недвижностите (во натамошниот текст: катастарот), Централниот регистар на Република Македонија, Централниот депозитар на хартии од вредност, Заложниот регистар, Единствениот регистар на даночни обврзници, Единствениот регистар за стечај, Судскиот регистар, Единствениот регистар на иматели на сметки, Регистарот на моторни и приклучни возила и евиденција на регистрираните моторни и приклучни возила и други регистри востановени со закон.

Итнаост на постапката за обезбедување

Член 3

- (1) Постапката за обезбедување е итна.
- (2) Судот е должен предметот да го земе во работа најдоцна во рок од три дена од денот на приемот на барањето.

Поведување на постапка за обезбедување на побарувањата

Член 4

(1) Постапката за обезбедување на побарувањата (во натамошниот текст: постапка за обезбедување) се поведува по барање (тужба или предлог) на тужителот, односно доверителот.

(2) Постапката за обезбедување во прв степен ја води и одлуките ги донесува судија поединец, а во втор степен одлучува совет од тројца судии.

(3) Одлуките во постапката за обезбедување судот ги донесува во форма на решение или заклучок.

(4) Со решение се одлучува по барањето за обезбедување на побарувања.

(5) Со заклучок му се издава налог на службеното лице за спроведување на одделни дејствија и се одлучува за други прашања на управување со постапката.

(6) Заклучок во втор степен донесува претседателот на советот.

Жалба против решение и заклучок

Член 5

(1) Против решение за обезбедување на побарување донесено во прв степен може да се изјави жалба.

(2) Жалбата од ставот (1) на овој член се изјавува во рок од три дена од денот на доставувањето на првостепеното решение, ако со овој закон поинаку не е определено.

(3) Жалбата не го одлага извршувањето заради обезбедување на побарување, ако со овој закон поинаку не е определено.

(4) Жалбата може да го одложи извршувањето на обезбедувањето, доколку во неа е ставен предлог за одлагање и е понудено да биде положена гаранција во висина од најмалку една половина од вредноста на побарувањето.

(5) Против заклучокот не е дозволен правен лек, освен ако со овој закон поинаку не е определено.

Недозволеност на ревизија и повторување на постапката

Член 6

Против правосилна одлука во постапката за обезбедување не се дозволени ревизија и повторување на постапката.

Примена на други закони

Член 7

Во постапката за обезбедување соодветно се применуваат одредбите од Законот за парничната постапка и одредбите од Законот за извршување, ако со овој закон поинаку не е определено.

Определување средство за обезбедување врз имот на странска држава

Член 8

Врз имот на странска држава во Република Македонија не може да се определи средство за обезбедување, без претходна согласност на Владата на Република Македонија по мислење од Министерството за правда, освен ако странската држава изрично се согласила со тоа.

II. СРЕДСТВА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПОБАРУВАЊА

Член 9

(1) Средства за обезбедување на побарувања се:

- заложно право на недвижност и заложно право на подвижни предмети,
- претходни мерки,
- привремени мерки,
- пренос на сопственост на предмети и пренос на права и
- мерки за обезбедување предвидени со друг закон.

(2) Во постапката за обезбедување судот може да определи само едно од средствата определени со овој или друг закон.

Кога не е дозволено определување на средство за обезбедување

Член 10

Не е дозволено да се определи средство за обезбедување врз предмети и права што според овој или друг закон не можат да бидат предмет на извршување.

1. Обезбедување со заложно право на недвижност и заложно право на подвижни предмети

а) Обезбедување со заложно право на недвижности

Месна надлежност

Член 11

За одлучување по предлогот за обезбедување на парично побарување со засновање заложно право врз недвижности и за спроведување на тоа обезбедување е надлежен судот на чие подрачје се води катастарот во кој се врши запишувањето.

Обезбедување на парично побарување со засновање на заложно право на недвижност

Член 12

Врз основа на извршна исправа што гласи на парично побарување, доверителот има право да бара обезбедување на тоа побарување со засновање заложно право врз недвижност на должникот.

Засновање на заложно право врз недвижност запишана во јавна книга

Член 13

(1) Врз недвижност запишана во катастарот заложно право се заснова со запишување.

(2) При запишувањето на заложно право од ставот (1) на овој член во катастарот се назначува извршноста на побарувањето за кое е дозволено заложно право.

(3) Ако пред да станало побарувањето извршно доверителот претходно стекнал заложно право за тоа побарување врз иста недвижност врз основа на договор, или заложното право е забележано, судот по предлог од доверителот, ќе дозволи во катастарот да се забележи извршноста на побарувањето.

(4) Ако должникот не е запишан како носител на правото на сопственост во катастарот, односно интабулационата книга, а доверителот има доказ дека должникот стекнал правен основ за да може да биде запишан како носител на право на сопственост на одредена недвижност, тој може со предлогот за обезбедување на побарувањето да предложи судот да донесе одлука да се изврши упис на правото на сопственост на недвижноста на име на должникот, а потоа да се запише неговото заложно право. Кон предлогот доверителот треба задолжително да поднесе доказ дека должникот има правен основ за упис на правото на сопственост на соодветната недвижност.

Засновање на заложно право врз недвижност на подрачје за кое не е востановен катастарот

Член 14

Заложно право врз недвижност на подрачје за кое не е востановен катастар се заснова со негово запишување во интабулационата книга.

Дејство на запишувањето и приклучката

Член 15

Запишувањето на заложно право и приклучката на извршноста на побарувањето имаат дејство и спрема трето лице кое подоцна станало сопственик на таа недвижност.

б) Обезбедување со заложно право на подвижни предмети

Месна надлежност

Член 16

За одлучување по предлогот за обезбедување на парично побарување со засновање на заложно право врз подвижни предмети и за спроведување на тоа обезбе-

дување, надлежен е судот на чие подрачје должникот има живеалиште, односно на чие подрачје е седиштето на правното лице.

Обезбедување на парично побарување со засновање на заложно право на подвижни предмети

Член 17

Врз основа на извршна исправа што гласи на парично побарување доверителот има право да бара обезбедување на тоа побарување со засновање заложно право врз подвижни предмети на должникот.

Начин на засновање на заложно право врз подвижни предмети

Член 18

Заложно право врз подвижни предмети се заснова со попис на предметите и со запишување на залогот во Заложниот регистар.

Дејство на запишувањето на залогот во Заложниот регистар

Член 19

Запишувањето на залогот во Заложниот регистар има дејство и спрема трето лице кое подоцна станало сопственик на тој предмет.

2. Обезбедување со претходна мерка

Надлежен суд по предлогот за обезбедување со претходна мерка

Член 20

За одлучување по предлогот за обезбедување со претходна мерка и за спроведување на таа мерка, месно е надлежен судот кој ја води, односно ја водел постапката по предметот за кој се бара обезбедување.

Услови за определување на претходна мерка

Член 21

(1) Претходна мерка се дозволува врз основа на одлука која гласи на парично побарување, а не станала правосилна или не станала извршна, ако доверителот ја стори веројатна опасноста или постои претпоставена опасност дека без такво обезбедување би се осуетило или значително би се отежнало остварувањето на побарувањето.

(2) Одредбата на ставот (1) од овој член се применува и во поглед на порамнувањето склучено пред суд или орган на управата, според кое побарувањето не пристигнало.

(3) Претходна мерка може да се дозволи врз основа на платен налог што е издаден врз основа на меница или чек.

Претпоставена опасност

Член 22

(1) Претпоставена опасност, во смисла на членот 21 од овој закон, постои ако предлогот за обезбедување е заснован врз една од следниве одлуки:

1) врз платен налог издаден врз основа на меница или чек против кој навремено е поднесен приговор;

2) врз пресуда донесена во кривичен предмет, со која е усвоено имотно-правно барање, а против која е дозволено повторување на кривичната постапка;

3) врз одлука според која извршувањето треба да се спроведе во странство;

4) врз пресуда донесена врз основа на признание против која е изјавена жалба;

5) врз порамнување склучено пред суд или орган на управата, што се побива на начин предвиден со закон и

6) договор склучен кај нотар како извршна исправа што се побива на начин предвиден со закон.

(2) Во случаите од ставот (1) точки 4, 5 и 6 на овој член судот, по предлог на должникот, може обезбедувањето со претходна мерка да го услови со полагање гаранција од страна на доверителот за штета што должникот би можел да претрпи со определување на претходна мерка.

Обезбедување на побарување за рати кои не пристигнале

Член 23

(1) Обезбедување на побарување со претходна мерка за рати кои не пристигнале за побарување по основ на законска издршка, побарување по основ на надоместок на штета за загубена издршка поради смрт на давателот на издршката и побарување по основ на надоместок на штета поради нарушување на здравјето или намалување, односно губење на работната способност, се дозволува само за рати што ќе пристигнат во една година.

(2) Во случаите од ставот (1) на овој член се претпоставува дека постои опасност за остварување на побарување на доверителот ако против должникот претходно се водело извршување заради наплата на пристигната рата или ако такво извршување е предложено.

Видови на претходни мерки

Член 24

(1) Како претходни мерки судот определува:

1) попис на подвижни предмети;

2) забрана на должниковиот должник да му исплати на должникот побарување или да му предаде предмети, како и забрана на должникот да наплати побарување, да ги прими предметите и со нив да располага;

3) забрана на носител на платен промет на должникот или на трето лице, по налог од должникот, да исплати од неговата сметка паричен износ за кој е дозволена претходна мерка и

4) прикешка на заложно право врз недвижност на должникот или врз право запишано врз недвижност.

(2) Со оглед на околностите на случајот судот може, по предлог на доверителот, да дозволи две или повеќе претходни мерки, ако тоа е потребно.

Забрана на исплата на парични средства на должникот

Член 25

Износот на паричните средства на должникот на сметка кај носител на платен промет, за кој е дозволена забрана на исплата, додека трае забраната, не може да се пренесе од таа сметка, освен заради намирување на обезбедено побарување.

Продажба на попишани предмети и пренос на должниково побарување

Член 26

(1) Судот ќе дозволи продажба на попишани подвижни предмети што се подложни на брзо расипување или ако постои опасност од значителен пад на цената на тие предмети.

(2) Продажбата на попишаните подвижни предмети ќе се изврши според одредбите на Законот за извршување.

(3) Ако претходната мерка е дозволена со забрана на исплата на побарувањето судот може, по предлог на доверителот или должникот, да дозволи на доверителот да му се пренесе побарувањето на кое е ставена забраната заради наплата, во случај кога постои опасност дека тоа побарување поради задоцнување во неговото остварување не ќе може да се наплати или дека ќе се загуби правото на регрес спрема трето лице.

(4) Износот што се добива со продажба на предметите или со наплата на побарување се депонира во судот додека не се запре претходната мерка или додека доверителот не предложи извршување, а најмногу 30 дена од денот на извршноста на побарувањето.

Решение за претходна мерка

Член 27

(1) Во решението со кое се дозволува претходна мерка задолжително се назначува износот на побарувањето што се обезбедува, со каматата и трошоците, мерката за обезбедување и времето за кое таа се определува.

(2) Времето за кое е определена претходна мерка може да трае најдолго до истекот на 15 дена од денот на настанувањето на условите за присилно извршување.

(3) Ако времето од ставот (1) на овој член истече пред да стане правосилна одлуката врз основа на која е дозволена претходна мерка судот, на предлог од доверителот, ќе го продолжи тоа време под услов да не се промениле околностите под кои е определена мерката.

Укинување на претходна мерка

Член 28

(1) Судот, по предлог од должникот, ќе ја запре постапката за обезбедување и ќе ги укине спроведените дејствија, ако:

1) должникот го положи во судот износот на побарувањето што се обезбедува, со каматата и трошоците;

2) должникот стори веројатно дека побарувањето во времето на донесувањето на решението со кое се определува претходна мерка веќе било наплатено или доволно обезбедено;

3) со правосилна одлука е утврдено дека побарувањето не настанало или дека престанало и

4) должникот докаже постоење на некое негово утврдено побарување спрема доверителот или дека должникот има основ за противизвршување.

(2) Судот ќе ја запре постапката за обезбедување и ќе ги укине спроведените дејствија ако во рок од 15 дена од денот на истекот на времето за кое е дозволена претходна мерка не се исполнети условите за присилно извршување.

(3) Во случаите од ставовите (1) точки 2 и 3 и (2) на овој член доверителот е должен да му ги надомести на должникот трошоците предизвикани со определувањето и спроведувањето на претходната мерка.

(4) Во случаите од ставот (3) на овој член должникот спрема доверителот има и право на надоместок на причинетата штета. Барањето за надоместок на штета може да се поднесе најдоцна во рок од три месеца од денот на правосилноста на решението за запирање на постапката за обезбедување.

Запирање во случај доверителот да не бара извршување

Член 29

Во случај условите за присилно извршување да бидат исполнети пред истекот на времето за кое е дозволена претходна мерка судот, по предлог на должникот, ќе ја запре постапката за обезбедување и ќе ги укине спроведените дејствија ако доверителот не поднесе барање за извршување во рок од 15 дена од настанувањето на тие услови.

3. Привремени мерки

Месна надлежност

Член 30

(1) Во случај кога не е поведена парнична или друга судска постапка, за одлучување по предлог за обезбедување со привремена мерка и за спроведување на привремена мерка, месно надлежен е судот што би одлучувал во парничната или друга судска постапка.

(2) Ако е поведена постапка по предлог за обезбедување со привремена мерка и за спроведување на таа привремена мерка, месно надлежен е судот пред кој е поведена постапка.

Кога може да се дозволи привремена мерка

Член 31

Привремена мерка може да се дозволи пред поведувањето и во текот на судска или управна постапка.

Недопуштено на привремена мерка

Член 32

Привремена мерка не е допуштена ако постојат услови за определување на претходна мерка со која може да се постигне истата цел.

а) Привремени мерки за обезбедување на парично побарување

Услови за дозволување на привремена мерка

Член 33

(1) Привремена мерка за обезбедување на парично побарување може да се дозволи ако доверителот го стори веројатно постоењето на побарувањето и опасноста дека без таква мерка должникот ќе ја осуети или значително отежне наплатата на побарувањето, со тоа што својот имот, односно своите средства ќе ги отуѓи, прикрие или на друг начин ќе располага со нив.

(2) Доверителот не мора да ја докажува опасноста ако стори, веројатно дека со предложената мерка должникот би претрпел само незначителна штета.

(3) Се смета дека опасност постои ако побарувањето би требало да се оствари во странство.

Видови на привремени мерки за обезбедување на парични побарувања

Член 34

(1) За обезбедување на парично побарување може да се дозволи секоја мерка со која се постигнува целта на таквото обезбедување, а особено:

1) забрана на должникот да располага со подвижни предмети, како и чување на тие предмети;

2) забрана на должникот да ги отуѓи или оптовари своите недвижности или стварни права кои врз недвижноста се запишани во негова корист, со прибелешка на таа забрана во јавна книга или да ги даде под закуп;

3) забрана на должникот да продава хартии од вредност и удели;

4) забрана на должниковиот должник да му исплати на должникот побарување или да му предаде предмети, како и забрана на должникот да прими предмети, да наплати побарување и да располага со нив и

5) налог на носителот на платен промет на должникот или на трето лице, по налог на должникот, да не дозволи од должниковите сметки исплата на паричниот износ за кој е дозволена привремена мерка.

(2) Со привремена мерка не се стекнува заложно право.

б) Привремени мерки за обезбедување на непарично побарување

Услови за дозволување на привремена мерка

Член 35

(1) За обезбедување на непарично побарување може да се дозволи привремена мерка ако доверителот го сторил веројатно постоењето на побарувањето и опасноста дека инаку остварувањето на побарувањето ќе се осуети или значително отежне.

(2) Привремена мерка може да се дозволи и кога доверителот стори веројатно дека мерката е потребна за да се спречи употреба на сила или настанување на ненадоместлива штета.

(3) Одредбите од членот 33 ставови (2) и (3) на овој закон се применуваат и на привремената мерка за обезбедување на непарично побарување.

Видови на привремени мерки за обезбедување на непарично побарување

Член 36

За обезбедување на непарично побарување може да се дозволи секоја мерка со која се постигнува целта на таквото обезбедување, а особено:

1) забрана на отуѓување и оптоварување на подвижни предмети кон кои е насочено побарувањето, како и чување на тие предмети;

2) забрана на отуѓување и оптоварување на недвижност кон која е насочено побарувањето, со прибелешка на забраната во јавна книга;

3) забрана на должникот да презема дејствија што можат да му нанесат штета на доверителот, како и забрана да се извршат промени на предметите кон кои е насочено побарувањето;

4) забрана на должниковиот должник на должникот да му ги предаде предметите кон кои е насочено побарувањето и

5) плаќање на надоместок на плата на работникот за време на спор заради незаконитост на одлуката за престанување на работниот однос, ако е тоа неопходно за негова издршка и издршката на лицата кои според законот е должен да ги издржува.

Гаранција наместо привремена мерка

Член 37

(1) Доверителот може во предлогот за дозволување на привремена мерка или дополнително, да изјави дека наместо привремена мерка, се задоволува со полагање на определен износ на име гаранција од страна на должникот.

(2) Полагање на гаранција наместо привремена мерка, може да се дозволи и по предлог на должникот.

(3) Ако должникот положи гаранција судот ќе ја запре постапката за определување на привремена мерка и ќе ги укине веќе спроведените дејствија.

Гаранција како услов за определување на привремена мерка

Член 38

(1) Судот може, по предлог на доверителот, да определи привремена мерка и кога тој нема да го стори веројатно постоењето на побарувањето и опасноста, ако претходно, во рокот што му е оставен, го положи износот што судот ќе го определи како гаранција за штетата што на должникот би можела да му биде нанесена со определувањето и спроведувањето на привремената мерка.

(2) Судот може, по предлог на должникот, според околностите на случајот, да постапи според одредбата од ставот (1) на овој член и кога доверителот го сторил веројатно постоењето на побарувањето и опасноста.

Дозволување на повеќе привремени мерки

Член 39

Судот може, со оглед на околностите на случајот, по предлог на доверителот, да дозволи и повеќе привремени мерки, ако тоа е потребно.

Време за кое се дозволува привремена мерка

Член 40

(1) Во решението со кое се определува привремена мерка ќе се определи времето на траење на таа мерка, а ако мерката е определена пред поднесување тужба или

поведување на друга постапка и рокот во кој доверителот мора да поднесе тужба, односно предлог за поведување на друга постапка, заради оправдување на мерката.

(2) Судот, по предлог на доверителот, ќе го продолжи времето на траење на привремената мерка, под услов да не се промениле околностите под кои е определена таа мерка.

(3) Предлогот од ставот (2) на овој член може да се поднесе само пред да помине времето за кое е дозволена привремена мерка.

(4) Ако должникот не постапи по привремената мерка, таа присилно се извршува.

Укинување на привремена мерка

Член 41

(1) Ако доверителот во определениот рок не поднел тужба, односно не повел друга постапка заради оправдување на привремената мерка, или времето за кое е определена привремената мерка поминало, судот по предлог на должникот ќе донесе решение со кое ќе ја запре постапката и ќе ги укине спроведените дејствија.

(2) По предлог на должникот судот ќе ја запре постапката и ќе ги укине спроведените дејствија, ако околностите поради кои е определена мерката подоцна се промениле, така што мерката повеќе не е потребна.

(3) Судот ќе ја запре постапката и ќе ги укине спроведените дејствија и во случаите наведени во членот 28 став (1) од овој закон.

Надоместок на штета на должникот

Член 42

(1) Должникот спрема доверителот има право на надоместок на штета што му е нанесена со привремената мерка за која е утврдено дека била неоснована или која доверителот не ја оправдал.

(2) Во тој случај согласно се применуваат одредбите од членот 28 став (4) на овој закон.

4. Обезбедување со пренос на сопственост на предмети и пренос на права

Месна надлежност

Член 43

Месно надлежен суд за одлучување за предлогот за обезбедување на парично побарување со пренос на сопственост на предмети и пренос на права се определува со соодветна примена на одредбите од овој закон за месната надлежност на судот во постапките за обезбедување кои се однесуваат на парични побарувања и на одделни видови предмети за извршување.

Спогодба заради обезбедување на парично побарување

Член 44

Едната или двете странки можат да поднесат предлог до судот да определи рочиште на кое во записник да се внесе нивната спогодба за обезбедување на парично побарување на доверителот, со која му ја пренесува на доверителот сопственоста на некој предмет од должникот или за таа цел на доверителот му се пренесува некое право од должникот. Спогодбата треба да содржи одредби за тоа кога обезбеденото побарување ќе пристигне, односно како неговото пристигнување ќе се определи. Должникот може да биде и лице спрема кое доверителот нема побарување кое се обезбедува.

Спогодба заради обезбедување на непарично побарување

Член 45

Спогодбата од членот 44 на овој закон може да се однесува и на обезбедување на непарични побарувања, но во тој случај во спогодбата мора да биде одредена

паричната противвредност на тоа побарување. По пристигнувањето на непаричното побарување доверителот може да избира дали сака да бара извршување за присилно намирување на непаричното побарување или според одредбите од овој закон да го оствари своето право како преносот на сопственост на предметите или преносот на правата да е извршен за обезбедување на паричната противвредност на непаричното побарување.

Дејство на записникот

Член 46

Записникот од членот 44 на овој закон има дејство на судско порамнување.

Изјава за согласност на должникот за пренос во јавна книга

Член 47

(1) Ако со спогодбата од членот 44 на овој закон се пренесува право на сопственост на недвижности запишани во јавна книга, спогодбата треба да содржи и изјава на должникот за тоа дека е согласен непосредно врз основа на спогодбата да може да се изврши тој пренос во јавната книга.

(2) Врз основа на записникот од членот 44 на овој закон и изјавата на должникот од ставот (1) на овој член странките можат да бараат пренос на правото на сопственост на недвижноста запишана во јавната книга со забелешка дека преносот е извршен заради обезбедување.

(3) Доверителот станува сопственик на недвижноста која не е запишана во јавна книга, односно на подвижните предмети со потпишување на записникот од членот 44 на овој закон.

Изјава за согласност на должникот за присилно извршување

Член 48

Во записникот од членот 44 на овој закон може да се внесе и изјава на должникот дека е согласен доверителот да може непосредно врз основа на тој записник против него да побара присилно извршување заради предавање на недвижности, односно подвижни предмети во владение по пристигнувањето на обезбеденото побарување. Записникот кој содржи таква изјава е извршна исправа.

Кога се смета за извршен преносот на правото заради обезбедување

Член 49

(1) Со потпишување на записникот од членот 44 на овој закон ќе се смета дека преносот на правото е извршен.

(2) За преносот на сопственоста на недвижностите кои не се запишани во јавна книга и на подвижните предмети, како и за преносот на правата, ќе се објави оглас во "Службен весник на Република Македонија", во кој ќе се назначи судот кој го објавува огласот, бројот на предметот, странките, недвижностите или подвижните предмети на кои е пренесено правото на сопственост, односно правата кои се пренесени, како и известувањето дека преносот е извршен за обезбедување. Недвижните и подвижните предмети, односно правата ќе се означат на начин што ќе може да се утврди нивната идентичност.

Спогодба за обезбедување со пренос на сопственост или пренос на права склучена кај нотар

Член 50

(1) Спогодба за обезбедување со пренос на сопственост и пренос на права странките можат да склучат и кај нотар во форма на нотарски акт со кој му се прене-

сува на доверителот сопственоста на некој предмет од должникот или за таа цел на доверителот му пренесува некое право од должникот.

(2) Спогодбата во нотарскиот акт треба да содржи одредби за тоа кога обезбеденото побарување ќе пристигне, односно како неговото пристигнување ќе се определи.

(3) Должникот може да биде и лице спрема кое доверителот нема побарување што се обезбедува.

(4) Одредбите од членовите 45 до 49 на овој закон соодветно се применуваат и на спогодбата за обезбедување склучена кај нотар.

Други дејства на преносот

Член 51

(1) Ако со спогодбата од членовите 44 и 50 став (1) на овој закон поинаку не е определено, должникот е овластен и понатаму да го користи предметот чија сопственост е пренесена на доверителот, а доверителот не смее предметот да го отуѓи ниту оптовари.

(2) Ако доверителот го отуѓи или оптовари предметот иако тоа не смеел да го стори, таквото отуѓување или оптоварување не произведува правно дејство и ќе му одговара на должникот за штетата која со тоа му е причинета.

Должности на доверителот

Член 52

(1) Ако со спогодбата од членовите 44 и 50 став (1) на овој закон поинаку не е определено, доверителот е должен:

1) да презема мерки потребни за зачувување на пренесеното побарување;

2) да ги наплати каматите или кои било други повремени побарувања и

3) да го наплати пренесеното побарување, односно да го прими исполнувањето откако ќе пристигне.

(2) Наплатените износи согласно со ставот (1) на овој член се пребиваат со трошоците за кои доверителот има право на надоместок, потоа со каматите кои му се должат, а потоа со главнината. Со исполнувањето на пренесеното побарување доверителот стекнува сопственост на предметите со предавањето со кое побарувањето е исполнето. Ако предмет на пренесеното побарување се пари доверителот е должен, по барање на должникот, да го депонира наплатениот износ кај суд или кај нотар, или ако неговото обезбедување на побарувањето е веќе пристигнато, доверителот може да го задржи долгуваниот износ на пари, а другиот да го предаде на должникот.

Право на приговор на должникот

Член 53

Должникот, чие побарување е пренесено на доверителот за обезбедување, може спрема доверителот да ги истакне приговорите кои во случај на отстапување на побарувањето должникот на тоа побарување би можел да ги истакне на примателот.

Неприменување на прописите за данок на промет

Член 54

Врз преносот на сопственоста и преносот на правата кои имаат за цел обезбедување и на враќањето на сопственоста и преносот на правата по намирување на побарувањето на доверителот не се применуваат прописите за данокот на промет на недвижности.

Кривична одговорност на доверителот**Член 55**

Околноста за отуѓените или оптоварените предмети или права на кои доверителот не бил правно овластен, не ја исклучува кривичната одговорност на доверителот физичко лице или одговорното лице во правното лице и правното лице заради злоупотреба на довербата.

Право на враќање на сопственоста односно правото (излачно право)**Член 56**

(1) Ако должникот во определениот рок ја исполнил својата обврска спрема доверителот доверителот е должен, без одлагање, да му го врати правото на сопственост на предметите или да му го пренесе назад стекнатото право.

(2) Во случај на присилно извршување или стечај против доверителот, должникот има излачно право на предметите и правата кои ги пренел на доверителот за обезбедување, освен ако извршувањето не се спроведува за остварување на побарување на трето лице спрема доверителот кое доверителот го обезбедил со засновање на заложно право на пренесените предмети или права.

Право на доверителот во случај на задоцнување на должникот**Член 57**

(1) Ако должникот задоцни со исполнување на обезбеденото побарување, доверителот е овластен преку нотар или извршител, во рок од 15 дена од денот кога должникот паднал во задоцнување, да го извести должникот и да поднесе барање предметот на кој е пренесено правото на сопственост да се продаде или пренесеното право да се претвори во пари преку нотар или извршител.

(2) Во известувањето од ставот (1) на овој член должникот е должен да ја определи најниската цена по која предметот може да се продаде, односно правото да се впаричи, да го овласти нотарот или да побара од извршителот да ја изврши продажбата на предметите, односно впаричувањето на правото и да ја приложи неговата изјава дека е согласен да се изврши продажба, односно впаричување, како и дека е согласен да ги авансира трошоците на продажбата или впаричувањето и дека е согласен од износот добиен при продажбата, односно впаричувањето, претходно да се намири побарувањето на доверителот со каматите и трошоците, како и данокот на промет.

Определување на најниската цена**Член 58**

(1) Најниската цена што ја определил должникот не смее да биде пониска од обезбеденото побарување, зголемена за каматите и трошоците на доверителот кои се предвидени а ќе пристигнат, односно настанат до истекот на рокот до кој нотарот, односно извршителот мора да го продаде предметот или да го впаричи правото, како и предвидениот данок на промет.

(2) Откако ќе го прими известувањето со прилозите од членот 57 став (2) на овој закон, доверителот е должен во рок од 15 дена да го овласти нотарот или извршителот од членот 57 став (2) на овој закон да го продаде предметот или да го впаричи правото, во согласност со условите определени во известувањето од должникот. Доверителот е должен да ги преземе сите други дејствија по барање на нотарот, односно на извршителот, со кои се овозможува разгледување на предметите, односно запознавање со содржината на правото. Во спротивно доверителот му одговара на должникот за штетата.

Одредување од правото да се бара продажба, односно впаричување**Член 59**

(1) Ако нотарот, односно извршителот не успеал предметот да го продаде, односно правото да го впаричи во рок од три месеца од денот кога доверителот за тоа го овластил, ќе се смета дека доверителот се одреккол од правото да бара продажба на предметите, односно впаричување на правото.

(2) Ако должникот не постапи согласно со одредбите од членот 57 на овој закон, односно ако нотарот или извршителот не успее предметите да ги продаде или правото да го впаричи во согласност со одредбите од ставот (1) на овој член, ќе се смета дека доверителот станал полноважен сопственик на предметите, односно полноважен имател на правата кои на него се пренесени, за цената која одговара на износот на обезбеденото побарување со каматите и трошоците, како и данокот на промет, освен ако доверителот во рок од 15 дена по истекот на рокот од ставот (1) на овој член не го извести должникот преку нотарот или извршителот дека не сака да ги задржи предметите, односно правото, наместо исплатата на обезбеденото побарување.

(3) Ако во случајот од ставот (1) на овој член доверителот стане сопственик на предметите, односно имател на правото, обезбеденото побарување се смета за намирено кога доверителот ќе стане сопственик, односно имател на правото.

Остварување на побарување на друг начин**Член 60**

(1) Ако доверителот го извести должникот дека не сака да ги задржи предметите или правото наместо исплатата на обезбеденото побарување, овластен е своето побарување против должникот да го остварува независно од овластувањата кои ги има согласно со членот 57 од овој закон.

(2) Ако доверителот го извести должникот дека не сака да го задржи предметот или правото наместо исплатата на обезбеденото побарување, овластен е предметот да го продаде или правото да го впаричи сам и тоа преку нотар или преку извршител, или преку други лица овластени за продажба на предмети, односно впаричување на права.

(3) При продажбата на предметите или впаричување на правата, доверителот е должен да постапува со внимание на добар стопанственик и за тоа да му положи сметка на должникот.

(4) Ако со продажбата на предметите или впаричување на правата доверителот не успее во целост да го намири своето побарување, овластен е да бара од должникот извршување врз основа на записникот од членот 44 на овој закон заради намирување на преостанатиот дел на своето побарување.

Рокови за пријавување на пренос на право и данок на промет на недвижности**Член 61**

Роковите за пријавување на преносот на правото на сопственост, односно на правата во врска со плаќањето на данокот на промет на недвижности се сметаат:

1) во случајот од членот 58 став (1) на овој закон од денот кога нотарот, односно извршителот го продал предметот, односно го впаричил правото;

2) во случајот од членот 59 на овој закон од денот кога доверителот станал сопственик, односно имател на правото и

3) во случајот од членот 60 став (2) на овој закон од денот кога нотарот, извршителот, односно лицата овластени за продажба на предмети или впаричување на права го продале предметот или го впаричиле правото.

Враќање на предметот, односно на правото**Член 62**

Ако доверителот своето побарување поинаку го намери, а не на начин предвиден во одредбите од овој закон, е должен на должникот да му го врати предметот, односно правото без одлагање. Во случај на делумно исполнување на побарувањето доверителот е должен некој од предметите или дел од правото на предметите, односно правото или дел од правото да го врати на должникот, ако тоа е можно.

Соодветна примена на одредбите за обезбедување со пренос на сопственост на предмети и пренос на права на забраната со располагање со акции, други хартии од вредност и удели во трговско друштво**Член 63**

(1) Одредбите од овој закон кои се однесуваат на обезбедување со пренос на сопственост на предмети и пренос на права, на соодветен начин се применуваат и на забраната за располагање со акции, други хартии од вредност и удели во трговско друштво.

(2) Нотарскиот акт или солемнизираната приватна исправа со соодветна содржина ја заменува спогодбата од членот 50 став (1) на овој закон.

(3) Нотарот ќе ги прецизира само оние дејствија со кои се забранува располагањето со акциите, другите хартии од вредност и уделите за кои странките ќе се согласат.

(4) Кој нотар е овластен за преземање на одделни дејствија за обезбедување, се определува според правилата за службеното седиште и подрачје на нотарите.

Забрана на располагање со акции, други хартии од вредност и удели**Член 64**

(1) Со склучување на спогодба од членовите 44 и 50 став (1) на овој закон се забранува располагање со акции, други хартии од вредност и удели за обезбедување.

(2) За секоја забрана судот без одлагање ќе го извести трговското друштво, а за спроведувањето на забраната за обезбедување во соодветните книги, ќе го извести Централниот регистар на Република Македонија и Централниот депозитар за хартии од вредност за забраната за располагање со акциите, а за уделите управителот на друштвото.

(3) Со забраната на акциите, односно на уделите за обезбедување се додека доверителот не стане полноважен имател на акциите, другите хартии од вредност и уделите, односно се додека акциите или уделите, преносителот не го губи правото на глас ниту правото да учествува во добивката, ако со спогодбата од членовите 44 и 50 став (1) на овој закон поинаку не е определено.

III. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 65**

Постапките за обезбедување започнати до денот на влегувањето во сила на овој закон согласно со Делот III - ПОСТАПКА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ од Законот за извршната постапка ("Службен весник на Република Македонија" број 53/97, 59/2000 и 64/2003), ќе се довршат според одредбите од тој закон.

Член 66

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престануваат да важат одредбите од Делот III - ПОСТАПКА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ од Законот за извршната постапка ("Службен весник на Република Македонија" број 53/97, 59/2000 и 64/2003).

Член 67

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J**PËR SIGURIMIN E KËRKESAVE****I. DISPOZITAT E PËRGJITHSHME****Qëllimi i ligjit****Neni 1**

(1) Me këtë ligj përcaktohen mjetet për sigurimin e kërkesave, mënyra me të cilën përcaktohen ato, rregullat sipas të cilave vepron gjyqi me sigurinë e kërkesave, si dhe veprimi i notarit dhe veprimi i përmbaruesit në lidhje me këtë.

(2) Dispozitat e këtij ligji zbatohen edhe për sigurimin e kërkesave mbi anijen dhe mjetin fluturues, nëse kjo është përcaktuar me ligj.

Domethënia e shprehjeve të caktuara**Neni 2**

Shprehje të caktuara të përdorura në këtë ligj e kanë kuptimin si vijon:

1) shprehja "kërkesë" nënkupton të drejtën e arkëtimit të shumës me para ose të drejtën e ndonjë kryerje, moskryerje, pësim ose rivendosjeje të gjendjes së mëparshme;

2) shprehja "kreditor" nënkupton paditësin ose personin kërkesa e të cilit realizohet apo sigurohet;

3) shprehja "debitor" nënkupton të paditurin ose personin ndaj të cilit realizohet ose sigurohet kërkesa;

4) shprehja "palë" nënkupton paditësin ose të paditurin, përkatësisht kreditorin dhe debitorin;

5) shprehja "person zyrtar" nënkupton personin e punësuar në gjykatë i cili drejtpërdrejt ndërmerr veprime të caktuara për sigurinë e kërkesave;

6) shprehjet "libër publik" dhe "regjistra" nënkuptojnë librat e tapive, librat e intabulimit dhe kadastrës së patundshmërive, pas konfirmimit të tij në pajtim me Ligjin për matje, kadastrë dhe shënim të të drejtave të patundshmërisë (në tekstin e më tejshëm: kadastrë), Regjistrin qendror të Republikës së Maqedonisë, Depozitarin qendror të letrave me vlerë, Regjistrin e pengut, Regjistrin themelor të tatimpaguesve, Regjistrin themelor të falimentimit, Regjistrin gjyqësor, Regjistrin themelor të bartësve të faturave, Regjistrin e automjeteve dhe rimorkiove dhe Evidencën e automjeteve dhe rimorkiove të regjistruara dhe Regjistrat tjerë të zbatuar me ligj.

Urgjenca e procedurës për sigurim**Neni 3**

(1) Procedura për sigurim është urgjente.

(2) Gjykata është e detyruar ta marrë lëndën në punë më së voni në afat prej 3 ditësh nga dita e pranimi të kërkesës.

Ngritja e procedurës për sigurimin e kërkesave**Neni 4**

(1) Procedura për sigurimin e kërkesave (në tekstin e më tejshëm: procedura e sigurimit) ngrihet me kërkesën (ankesë ose propozim) të paditësit gjegjësisht të kreditorit.

(2) Procedurën për sigurim të shkallës së parë e ngre dhe vendimet i merr gjykatësi individual, ndërsa në shkallë të dytë vendos këshilli prej tre gjykatësish.

(3) Vendimet në procedurën e sigurimit, gjykata i merr në formë të aktvendimit ose të konkluzionit.

(4) Me aktvendim vendoset për kërkesën për sigurimin e kërkesave.

(5) Me konkluzion i jepet urdhër personit juridik për zbatimin e veprimeve të caktuara dhe vendoset për çështje tjera të drejtimit me procedurën.

(6) Konkluzion në shkallë të dytë miraton kryetari i këshillit.

Ankesë kundër aktvendimit dhe konkluzionit

Neni 5

(1) Kundër aktvendimit për sigurimin e kërkesës së marrë në shkallë të parë, mund të deklarohet ankesë.

(2) Ankesa nga paragrafi 1 të këtij neni deklarohet në afat prej 3 ditësh nga dita e dorëzimit të aktvendimit të shkallës së parë, nëse me këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe.

(3) Ankesa nuk e pezullon përmbarimin për shkak të sigurimit të kërkesës, nëse me këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe.

(4) Ankesa mund ta pezullojë përmbarimin e kërkesës së sigurimit, nëse në të është vendosur propozim për pezullim dhe është ofruar dhënia e garancisë me vlerë së paku sa gjysma e vlerës së kërkesës.

(5) Kundër konkluzionit nuk lejohet mjet juridik, përveç nëse me këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe.

Palejueshmëria e revizionit dhe përsëritja e procedurës

Neni 6

Kundër vendimit të plotfuqishëm në procedurën e sigurimit nuk lejohet revizioni dhe përsëritja e procedurës.

Zbatimi i ligjeve tjera

Neni 7

Në procedurën e sigurimit drejtpërdrejt zbatohen dispozitat e Ligjit për procedurë kontestimore dhe dispozitat e Ligjit për përmbarim, nëse me këtë ligj nuk është rregulluar ndryshe.

Përcaktimi i mjeteve për sigurimin e pronës së shtetit të huaj

Neni 8

Mbi pronën e shtetit të huaj në Republikën e Maqedonisë nuk mund të përcaktohet mjet i sigurimit, pa pajtimin paraprak të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë pas mendimit të Ministrisë së Drejtësisë, përveç nëse shteti i huaj është pajtuar prerazi me atë.

II. MJETET PËR SIGURIMIN E KËRKESAVE

Neni 9

(1) Mjetet për sigurimin e kërkesave janë:

- e drejta e pengut të patundshmërisë dhe e drejta e pengut të sendeve të luajtshme;
- masat paraprake;
- masat e përkohshme;
- bartja e pronësisë së sendeve dhe bartja e të drejtave;

dhe

- masat për sigurim të parapara me ligj tjetër.

(2) Në procedurën e sigurimit gjyqi mund të përcaktojë vetëm një nga mjetet e përcaktuara me këtë ose me ligj tjetër.

Kur nuk lejohet përcaktimi i mjetit për sigurim

Neni 10

Nuk lejohet të përcaktohet mjet për sigurim mbi sendet dhe të drejtat që sipas këtij apo sipas një ligji tjetër nuk mund të jenë objekt i përmbarimit.

1. Sigurimi me të drejtën e pengut të atundshmërisë dhe me të drejtën e pengut të sendeve të luajtshme

a) Sigurimi me të drejtën e pengut të patundshmërisë

Kompetenca vendore

Neni 11

Për vendosje sipas propozimit për sigurimin e kërkesës me para me themelimin e të drejtës së pengut mbi patundshmëritë dhe për zbatimin e atij sigurimi është kompetente gjykata në zonë e së cilës udhëhiqet kadastra në të cilin bëhet regjistrimi.

Sigurimi i kërkesës me para me themelimin e të drejtës së pengut të patundshmërisë

Neni 12

Në bazë të dokumentit përmbarues që ka të bëjë me kërkesën me para, kreditori ka të drejtë të kërkojë sigurimin e asaj kërke me themelimin e të drejtës së pengut mbi patundshmërinë e debitorit.

Themelimi i të drejtës së pengut mbi patundshmëritë e regjistruar në librin publik

Neni 13

(1) Mbi patundshmërinë e regjistruar në kadastrë e drejta e pengut themelohet me regjistrim.

(2) Gjatë regjistrimit të së drejtës së pengut nga paragrafi 1 të këtij neni, në kadastrë theksohet përmbarimi i kërkesës për të cilën është lejuar e drejta e pengut.

(3) Nëse para se të përmbarohet kërkesa, kreditori paraprakisht e ka fituar të drejtën e pengut për atë kërkesë mbi patundshmëri të njëjtë në bazë të ligjit, ose e drejta e pengut është vërejtur, gjykata, me propozimin e kreditorit do të lejojë që në kadastrë të shënohet përmbarimi i kërkesës.

(4) Nëse debitori nuk është regjistruar si bartës i të drejtës së pronës në kadastrë, gjegjësisht në librin e intabulimit, ndërsa kreditori ka dëshmi se debitori ka fituar të drejtën juridike që të mund të regjistrohet si bartës i të drejtës së pronës mbi patundshmëri të caktuar, ai me propozimin për sigurimin e kërkesës mund të propozojë që gjykata të marrë vendim që të bëhet regjistrimi i të drejtës së pronësisë së patundshmërisë në emër të debitorit, e pastaj të regjistrohet e drejta e tij e pengut. Ndaj propozimit kreditori detyrimisht duhet të sjellë dëshmi se debitori ka të drejtë juridike për regjistrimin e të drejtës së pronësisë mbi patundshmëri përkatëse.

Themelimi i të drejtës së pengut mbi patundshmëri të zonës për të cilën nuk është vendosur kadastra

Neni 14

E drejta e pengut mbi patundshmëri në zonë në të cilën nuk është vendosur kadastra themelohet me regjistrimin e saj në librin e intabulimit.

Veprimi i regjistrimit dhe shënimit

Neni 15

Regjistrimi i të drejtës së pengut dhe shënimi i përmbarimit të kërkesës kanë ndikim edhe ndaj personit të tretë i cili më vonë është bërë pronar i asaj patundshmërie.

b) Sigurimi me të drejtën e pengut të sendeve të luajtshme

Kompetenca vendore

Neni 16

Për vendosje sipas propozimit për sigurimin e kërkesës me para me themelimin e të drejtës së pengut mbi sende të luajtshme dhe për zbatimin e atij sigurimi, kompetente

është gjykata në zonën e së cilës debitori ka vendbanim, gjegjësisht në zonën e së cilës është selia e personit juridik.

Siguria e kërkesës në para me themelimin e të drejtës së pengut të sendeve të paluajtshme

Neni 17

Në bazë të dokumentit përmbarues i cili ka të bëjë me kërkesën me para kreditori ka të drejtë të kërkojë sigurimin e asaj kërkeje me themelimin e të drejtës së pengut mbi sendet e luajtshme të debitorit.

Mënyra e themelimit të së drejtës së pengut mbi sendet e luajtshme

Neni 18

Të drejtë të pengut mbi sendet e luajtshme themelohet me regjistrimin e sendeve dhe me shënimin e pengut në Regjistrin e pengut.

Veprimi i regjistrimit të pengut në Regjistrin e pengut

Neni 19

Regjistrimi pengut në Regjistrin e pengut ka veprim edhe ndaj personit të tretë i cili më vonë është bërë pronar i atij sendi.

2) Sigurimi me masë paraprake

Gjykata kompetente për propozimit të sigurimit me masë paraprake

Neni 20

Për vendosje për propozimin për sigurim me masë paraprake dhe për zbatimin e asaj mase, kompetent është gjykata vendore e cila e udhëheq, gjegjësisht e ka udhëhequr procedurën për lëndën për të cilën kërkohet sigurimi.

Kushtet për përcaktimin e masës paraprake

Neni 21

(1) Masë paraprake lejohet në bazë të vendimit që ka të bëjë me kërkesën me para, por nuk është bërë e plotfuqishme ose nuk është bërë përmbaruese, nëse kreditori e bën të besueshëm rrezikun ose ekziston rrezik i parashikuar se pa sigurimin e tillë do të pengohet ose dukshëm do të rëndohej realizimi i kërkesës.

(2) Dispozita nga paragrafi 1 i këtij neni zbatohet edhe në pikëpamje të barazimit të kontraktuar para gjyqit ose organit të administratës, sipas të cilit kërkesa nuk ka arritur.

(3) Masë paraprake mund të lejohet në bazë të urdhërësës së paguar që është dhënë në bazë të kambialit ose të çekut.

Rreziku i parashikuar

Neni 22

(1) Rreziku i supozuar në kuptim të nenit 21 të këtij ligji ekziston, nëse propozimi për sigurim është bazuar mbi njërit nga vendimet në vijim:

1) mbi urdhërësën e paguar të dhënë në bazë të kambialit ose çekut kundër të cilit me kohë është paraqitur kundërshtim;

2) mbi aktgjykimin e marrë në çështje penale, me të cilin është miratuar kërkesa për të drejtën e pronës, ndërsa kundër të silit lejohet përsëritja e procedurës penale;

3) mbi vendimin sipas të cilit përmbarimi duhet të zbatohet në vend të huaj;

4) mbi aktgjykimin e marrë në bazë të njohjes, kundër së cilës është deklaruar ankesë;

5) mbi barazimin e kontraktuar para gjyqit ose organit të administratës, që hidhet poshtë në mënyrë të paraparë me ligj; dhe

6) marrëveshje të kontraktuar te notari si dokument i përmbaruar, që hidhet poshtë në mënyrë të paraparë me ligj.

(2) Në rastet nga paragrafi (1), pikat 4, 5 dhe 6 të këtij neni, gjyqi, me propozimin e debitorit, sigurimin me masë paraprake mund ta kushtëzojë me deponimin e garancisë nga ana e kreditorit për dëm të cilin debitori do të mund ta pësonte me përcaktimin e masës paraprake.

Sigurimi i kërkesës për këste të cilat nuk kanë arritur

Neni 23

(1) Sigurimi i kërkesës me masë paraprake për këste që nuk kanë arritur për kërkesën në bazë të përkujdesjes ligjore, kërkesën në bazë të të kompensimit të dëmit për përkujdesjen e humbur për shkak të vdekjes së ofruesit të përkujdesjes dhe kërkesën në bazë të kompensimit të dëmit për shkak të dëmtimit të shëndetit ose zvogëlimit gjegjësisht të humbjes së aftësisë për punë, lejohet vetëm për këste që do të arrijnë brenda një viti.

(2) Në rastet nga paragrafi 1 të këtij neni supozohet se ekziston rrezik për realizimin e kërkesës së kreditorit nëse kundër debitorit paraprakisht është udhëhequr përmbarim për arkëtimin e kështit të arritur ose nëse përmbarim i tillë është propozuar.

Llojet e masave paraprake

Neni 24

(1) Si masa paraprake, gjykata përcakton:

1) regjistrimin e objekteve të luajtshme;

2) ndalimin e debitorit të debitorit t'i arkëtojë debitorit kërkesë ose t'i dorëzojë sende, si dhe ndalimin debitorit të arkëtojë kërkesë, t'i pranojë sendet dhe të disponojë me to.

3) ndalim bartësit të qarkullimit të pagesave që kreditori ose personit të tretë, me urdhërësë të kreditorit, t'i paguajë nga llogaria e tij shumë parash për të cilën është lejuar masë paraprake; dhe

4) shënimin e të drejtës së pengut mbi patundshmërinë e kreditorit ose mbi të drejtën e shënuar mbi patundshmëri.

(2) duke marrë parasysh rrethanat e rastit gjyqi, me propozimin e kreditorit, mund të lejohet dy ose më tepër masa paraprake, nëse kjo është e nevojshme.

Ndalimi i pagesës me para kreditorit

Neni 25

Shuma e mjeteve në para të kreditorit në llogari te bartësi i qarkullimit të pagesave, për të cilën lejohet ndalimi i pagesës, derisa zgjat ndalimi, nuk mund të bartet nga ajo faturë, përveç për shkak të përgatitjes së kërkesës së siguruar.

Shitja e sendeve të regjistruara dhe bartja e kërkesës së detyrës

Neni 26

(1) Gjyqi do të lejohet shitjen e sendeve të luajtshme të regjistruara të cilat i nënshtrohet prishjes së shpejtë ose nëse ekziston rreziku i rënies së konsiderueshme të çmimit të atyre sendeve.

(2) Shitja e sendeve të luajtshme të regjistruara do të kryhet sipas dispozitave të Ligjit për përmbarim.

(3) Nëse masa paraprake është lejuar me ndalimin e pagesës së kërkesës, gjyqi, me propozimin e kreditorit ose të debitorit, mund të lejohet që kreditorit t'i bartet kërkesa në të cilën është vënë ndalimi për shkak të pagesës, në rastin kur ekziston rreziku se ajo kërkesë për shkak të vonësës në realizimin e saj nuk do të mund të arkëtohet ose se do të humbet e drejta e regresit ndaj personit të tretë.

(4) Shuma e cila fitohet me shitjen e sendeve ose me arkëtimin e kërkesës deponohet në gjykatë derisa nuk ndërpritet masa paraprake ose përdërisa kreditori nuk propozon përmbarim, e më së shumti 30 ditë nga dita e përmbarimit të kërkesës.

Vendimi për masën paraprake

Neni 27

(1) Në aktvendimin me të cilin lejohet masë paraprake detyrimisht theksohet shuma e kërkesës që sigurohet, me kamatën dhe harxhimet, masën e sigurimit dhe kohën për të cilën ajo përcaktohet.

(2) Koha për të cilën është përcaktuar masa paraprake mund të zgjasë më së shumti deri në skadimin e 15 ditëve nga dita e krijimit të kushteve për përmbarim të detyrueshëm.

(3) Nëse koha nga paragrafi (1) të këtij neni skadon para se të bëhet i plotfuqishëm vendimi në bazë të të cilit është lejuar masa paraprake, gjyqi, me propozim të kreditorit, do ta vazhdojë atë kohë, me kusht që të mos jenë ndryshuar rrethanat në të cilat është përcaktuar masa.

Anulimi i masës paraprake

Neni 28

(1) Gjyqi, me propozim të debitorit do ta ndërpresë procedurën për sigurim dhe do t'i anulojë veprimet e zbatuara:

1) nëse debitori e deponon në gjyq shumën e kërkesës që sigurohet, me kamatën dhe me harxhimet;

2) nëse debitori bën të besueshme e kërkesa në kohën e marrjes së aktvendimit me të cilin përcaktohet masa paraprake tanimë është arkëtuar ose është siguruar në mënyrë të mjaftueshme;

3) nëse me vendim të plotfuqishëm është vërtetuar se kërkesa nuk krijuar ose është ndërprerë; dhe

4) nëse debitori dëshmon ekzistimin e ndonjë kërkesë të konfirmuar të tij ndaj kreditorit ose që debitori ka bazë për kundërpërmbarim.

(2) Gjyqi do ta ndërpresë procedurën e sigurimit dhe do t'i anulojë veprimet e zbatuara nëse në afat prej 15 ditësh nga dita e skadimit të kohës për të cilën është lejuar masa paraprake nuk janë plotësuar kushtet për përmbarim të detyrueshëm.

(3) Në rastet nga paragrafi (1), pikat 2 dhe 3, dhe nga paragrafi (2) të këtij neni, kreditori është i detyruar t'ia kompensojë debitorit harxhimet e shkaktuara me përcaktimin dhe zbatimin e masës paraprake.

(4) Në rastet nga paragrafi (3) të këtij neni, debitori ndaj kreditorit ka edhe të drejtë dëmshpërblimi për dëmin e shkaktuar. Kërkesa për dëmshpërblim mund të paraqitet më së voni në afat prej tre muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të aktvendimit për ndërprerjen e procedurës për sigurim.

Ndërprerja në rast kur kreditori të mos kërkojë përmbarim

Neni 29

Në rastin kur kushtet për përmbarim të detyrueshëm të jenë plotësuar para skadimit të kohës në të cilën është lejuar masa paraprake, gjyqi, me propozim të debitorit, do ta ndërpresë procedurën e sigurimit dhe t'i anulojë veprimet e zbatuara nëse kreditori nuk paraqet kërkesë për përmbarim në afat prej 15 ditësh nga krijimi i atyre kushteve.

3. Masat e përkohshme

Kompetenca vendore

Neni 30

(1) Në rastin kur procedura kontestimore ose procedura tjetër gjyqësore nuk është mbajtur, për vendosje për propozimin për sigurim me masë të përkohshme dhe për

zbatimin e masës së përkohshme, me kompetencë vendore është gjykata e cila do të vendoste në procedurën kontestimore ose procedurën tjetër gjyqësore.

(2) Nëse procedura është mbajtur me propozim për sigurim me masë të përkohshme dhe për zbatimin e asaj mase të përkohshme, me kompetencë vendore është gjykata para së cilës është mbajtur procedura.

Kur mund të lejohet masa e përkohshme

Neni 31

(1) Masa e përkohshme mund të lejohet para dhe gjatë mbajtjes së procedurës gjyqësore ose administrative.

Moslejimi i masës së përkohshme

Neni 32

Masë e përkohshme nuk lejohet nëse ekzistojnë kushte për përcaktimin e masës paraprake me të cilën mund të arrihet qëllimi i njëjtë.

a) Masa të përkohshme për sigurimin e kërkesës me para

Kushtet për lejimin e masës së përkohshme

Neni 33

(1) Masa e përkohshme për sigurimin e kërkesës me para mund të lejohet nëse kreditori e bën të sigurt ekzistimin e kërkesës dhe rrezikun se pa masë të tillë kreditori do ta pengojë ose dukshëm do ta rëndojë arkëtimin e kërkesës, me atë që pronën e tij, gjegjësisht mjetet e tij do t'i tjetërsojë, do t'i fshehë ose në mënyrë tjetër do të disponojë me to.

(2) Kreditori nuk detyrohet ta dëshmojë rrezikun nëse siguron se me masën e propozuar debitori do të pësonte vetëm dëm të pakonsiderueshëm.

(3) Konsiderohet se rreziku ekziston nëse kërkesa do të duhej të realizohej jashtë vendit.

Llojet e masave të përkohshme për sigurimin e kërkesave me para

Neni 34

(1) Për sigurimin e kërkesës me para mund të lejohet secila masë me të cilën arrihet qëllimi i sigurimit së tillë, e veçanërisht:

1) ndalimi i debitorit të disponojë me sende të luajtshme, si dhe ruajtja e atyre sendeve;

2) ndalimi i debitorit t'i tjetërsojë ose t'i ngarkojë patundshmëritë e tij ose të drejtat reale të cilat mbi patundshmërinë janë shënuar në dobi të tij, me shënimin e atij ndalimi në librin publik ose t'i japë me qira.

3) ndalimi i debitorit të shesë letra me vlerë dhe kontribute;

4) ndalimi i debitorit të debitorit t'i paguajë debitorit kërkesë ose t'i dorëzojë sende, si dhe ndalimi i debitorit të pranojë sende, të arkëtojë kërkesë dhe të disponojë me to; dhe;

5) urdhëresë bartësit të qarkullimit me pagesë që debitorit ose personit të tretë, me urdhëresë të debitorit, të mos lejojë nga llogaritë e debitorit pagesën e shumës së parave për të cilën është lejuar masa e përkohshme.

(2) Me masën e përkohshme nuk fitohet e drejta e pengut.

a) Masat e përkohshme për sigurimin e kërkesës me para

Kushtet për lejimin e masës së përkohshme

Neni 35

(1) Për sigurimin e kërkesës pa para mund të lejohet masa e përkohshme nëse kreditori e bën të sigurt ekzistimin e kërkesës dhe rrezikun se ndryshe realizimi i kërkesës do të pengohet ose dukshëm do të rëndohet.

(2) Masa e përkohshme mund të lejohet edhe kur kreditori bën të sigurt se masa është e nevojshme për t'u ndaluar përdorimi i forcës ose shkaktimi i dëmit të pakompensueshëm.

(3) Dispozitat nga neni 33, paragrafët (2) dhe (3) të këtij ligji zbatohen edhe ndaj masës së përkohshme për sigurimin e kërkesës pa para.

Llojet e masës së përkohshme për sigurimin e kërkesës pa para

Neni 36

(1) Për sigurimin e kërkesës pa para mund të lejohet secila masë me të cilën arrihet qëllimi i kërkesës së tillë, e veçanërisht:

1) ndalimi i tjetërsimit dhe ngarkesës së sendeve të luajtmshme ndaj të cilave është drejtuar kërkesa, si dhe ruajtja e atyre sendeve;

2) ndalimi i tjetërsimit dhe ngarkesës së patundshmërisë ndaj së cilës është drejtuar kërkesa, me shënim të ndalimit në librin publik;

3) ndalimi i debitorit të ndërmarrë veprime të cilat mund t'i sjellin dëme kreditorit, si dhe ndalimi të bëhen ndryshime të sendeve ndaj të cilave është drejtuar kërkesa;

4) ndalimi i debitorit të debitorit që debitorit t'ia dorëzojë sendet ndaj të cilave është drejtuar kërkesa; dhe

5) pagesa e kompensimit të rrogës punëtorit gjatë kohës së kontestit për shkak të paligjshmërisë së vendimit për ndërprerje të marrëdhënies së punës, nëse kjo është e domosdoshme për përkujdesjen e tij dhe përkujdesjen e personave për të cilët sipas ligjit është i detyruar të përkujdeset.

Garancia në vend të masës së përkohshme

Neni 37

(1) Kreditori në propozimin për lejimin e masës së përkohshme ose në mënyrë plotësuese, mund të deklarojë se në vend të masës së përkohshme, kënaqet me deponimin e shumës së caktuar në emër garancisë nga ana e debitorit.

(2) Deponimi i garancisë në vend të masës së përkohshme, mund të lejohet edhe me propozimin e debitorit.

(3) Nëse debitori deponon garanci, gjyqi do ta ndërpresë procedurën për përcaktimin e masës së përkohshme dhe do t'i anulojë veprimet tanimë të zbatuara.

Garancia si kusht për përcaktimin e masës së përkohshme

Neni 38

(1) Gjyqi me propozimin e debitorit, mund të përcaktojë masë të përkohshme edhe atëherë kur ai nuk do ta bëjë të sigurt ekzistimin e kërkesës dhe të rrezikut, nëse paraprakisht, në afatin që i është lënë, e deponon shumën të cilën gjyqi do ta caktojë si garanci për dëmin i cili mund t'i shkaktohet debitorit me përcaktimin dhe zbatimin e masës së përkohshme.

(2) Gjyqi, me propozimin e debitorit, sipas rrethanave të rastit, mund të veprojë sipas dispozitave nga paragrafi (1) të këtij neni edhe kur debitori e ka bërë të sigurt ekzistimin e kërkesës dhe të rrezikut.

Lejimi i më tepër masave të përkohshme

Neni 39

Gjyqi, duke marrë parasysh rrethanat e rastit, me propozimin e kreditorit, mund të lejojë edhe më tepër masa të përkohshme, nëse kjo është e nevojshme.

Koha për të cilën lejohet masa e përkohshme

Neni 40

(1) Në aktvendimin me të cilin përcaktohet masa e përkohshme do të përcaktohet kohëzgjatja e asaj mase, e nëse masa është përcaktuar para paraqitjes së padisë ose

mbajtjes së ndonjë procedure tjetër, dhe afati në të cilin kreditori doemos duhet të paraqesë padi, gjegjësisht propozim për mbajtjen e procedurës tjetër, për shkak të arsyetimit të masës.

(2) Gjyqi, me propozimin e kreditorit, do ta vazhdojë kohëzgjatjen e masës së përkohshme, me kusht që të mos jenë ndryshuar rrethanat në të cilat është përcaktuar ajo masë.

(3) Propozimi nga paragrafi 2 i këtij neni mund të dorëzohet vetëm para se të skadojë koha për të cilën është lejuar masa e përkohshme.

(4) Nëse debitori nuk vepron sipas masës së përkohshme, ajo detyrimisht përmbarohet.

Anulimi i masës së përkohshme

Neni 41

(1) Nëse kreditori në afatin e caktuar nuk ka paraqitur padi, gjegjësisht nuk ka ndërmarrë procedurë tjetër për arsyetimin e masës së përkohshme, ose të përkohshme për të cilën është përcaktuar masa e përkohshme ka kaluar, gjyqi me propozimin e kreditorit do të marrë aktvendim me të cilin do ta ndërpresë procedurën dhe do t'i anulojë veprimet e zbatuara.

(2) Me propozimin e debitorit gjyqi do ta ndërpresë procedurën dhe do t'i anulojë veprimet e zbatuara, nëse rrethanat për shkak të të cilave është përcaktuar masa më vonë janë ndryshuar, kështu që masa më nuk është e nevojshme.

(3) Gjyqi do ta ndërpresë procedurën dhe do t'i anulojë veprimet e zbatuara edhe në rastet e theksuara në nenin 28, paragrafin (1) të këtij ligji.

Dëshmipërblimi i debitorit

Neni 42

(1) Debitori ndaj kreditorit ka të drejtë dëshmipërblimi që i është shkaktuar me masën e përkohshme për të cilin është konfirmuar se ka qenë e pabazë ose të cilën kreditori nuk e ka arsyetuar.

(2) Në atë rast në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat nga neni 28, paragrafët (4) të këtij ligji.

4. Sigurimi me bartjen e pronësisë së sendeve dhe bartjen e të drejtave

Kompetenca vendore

Neni 43

Gjykata kompetente vendore për vendosje sipas propozimit për sigurimin e kërkesës me para me bartjen e pronësisë së sendeve dhe bartjen e të drejtave, përcaktohet me zbatimin përkatës të dispozitave të këtij ligji për kompetencën vendore të gjykatës në procedurat për sigurim, të cilat kanë të bëjnë me kërkesat me para dhe me lloje të caktuara të sendeve për përmbarim.

Kontratat për sigurinë e kërkesës me para

Neni 44

Njëra ose të dy palët mund t'i paraqesin propozim gjykatës që të përcaktojë seancë në të cilën në procesverbal të shënohet marrëveshja e tyre për sigurimin e kërkesës me para të kreditorit, me të cilën ia bart kreditorit pronësinë e ndonjë sendi nga debitori ose për atë qëllim kreditorit i bartet ndonjëra nga të drejtat e debitorit. Marrëveshja duhet të përmbarë dispozita për atë se kur do të arrijë kërkesa e siguruar, gjegjësisht si do të përcaktohet arritja e saj. Debitori mund të jetë edhe person ndaj të cilit kreditori nuk ka kërkesë që sigurohet.

Marrëveshja për sigurimin e kërkesës pa para

Neni 45

Marrëveshja nga neni 44 të këtij ligji mund t'i dedikohet edhe sigurimit të kërkesës pa para, por në këtë rast në marrëveshje doemos duhet të përcaktohet

kundërvlera në para e asaj kërkesë. Pas arritjes së kërkesës pa para kreditori mund të zgjedhë nëse dëshiron të kërkojë përmbartimin për mbulimin e detyrueshëm të kërkesës pa para ose sipas dispozitave të këtij ligji ta realizojë të drejtën e tij si bartje të pronësisë së sendeve ose bartje të të drejtave të jetë përmbartuar për sigurimin e kundërvlerës me para të kërkesës pa para.

Veprimi i procesverbalit

Neni 46

Procesverbali nga neni 44 i këtij ligji ka veprim të barazimit gjyqësor.

Deklarata e pajtimit të debitorit për bartje në librin publik

Neni 47

(1) Nëse në marrëveshjen nga neni 44 i këtij ligji bartet e drejta për pronësi të patundshmërisë së shënuar në librin publik, marrëveshja duhet të përmbajë edhe deklaratën e debitorit për atë se pajtohet që në bazë të marrëveshjes të mund të kryhet ajo bartje drejtpërdrejt në librin publik.

(2) Në bazë të procesverbalit nga neni 44 i këtij ligji dhe të deklaratës së debitorit nga paragrafi (1) të këtij neni, palët mund të kërkojnë bartjen e të drejtës së pronësisë së patundshmërisë të shënuar në librin publik me vërejtje se bartja është bërë për shkak të sigurisë.

(3) Kreditori bëhet pronar i patundshmërisë e cila nuk është shënuar në librin publik, gjegjësisht i sendeve të luajtshme me nënshkrimin e procesverbalit nga neni 44 i këtij ligji.

Deklarata për pajtimin e debitorit për përmbartim të detyrueshëm

Neni 48

Në procesverbalin nga neni 44 i këtij ligji mund të futet edhe deklarata e debitorit se pajtohet që kreditori drejtpërdrejt në bazë të këtij procesverbali kundër tij të mund të kërkojë përmbartim të detyrueshëm për shkak të dorëzimit të patundshmërisë, gjegjësisht të sendeve të luajtshme në zotërim pas arritjes së kërkesës së siguruar. Procesverbali që përmban deklaratë të tillë është dokument përmbartues.

Kur merret si e përmbartuar bartja e të drejtës për shkak të sigurisë

Neni 49

(1) Me nënshkrimin e procesverbalit nga neni 44 i këtij ligji, do të konsiderohet se bartja e të drejtës është përmbartuar.

(2) Me bartjen e pronësisë së patundshmërive të cilat nuk janë të shënuara në librin publik dhe të sendeve të luajtshme, si dhe për bartjen e të drejtave, do të publikohet shpallje në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", në të cilën do të theksohet gjykata e cila e publikon shpalljen, numri i sendit, palët, patundshmëritë ose sendet e luajtshme të cilave u është bartur e drejta e pronësisë, gjegjësisht të drejtat të cilat janë bartur, si dhe lajmërimi se bartja është kryer për sigurim. Patundshmëritë, sendet e luajtshme, gjegjësisht të drejtat do të theksohen në mënyrë që të mund të konfirmohet identiteti i tyre.

Marrëveshja për sigurim me bartjen e pronësisë ose bartjen e të drejtave të lidhura te noteri

Neni 50

(1) Marrëveshje për sigurim me bartjen e pronësisë dhe bartjen e të drejtave palët mund të lidhin edhe te notari në formë të aktit noterial me të cilin kreditori i bartet pronësia e ndonjë sendi nga debitori ose për atë qëllim kreditori i bartet ndonjëra nga të drejtat e debitorit.

(2) Marrëveshja në aktin noterial duhet të përmbajë dispozita për atë se kur do të arrijë kërkesa e siguruar, gjegjësisht se si do të përcaktohet arritja e saj.

(3) Debitori mund të jetë edhe person ndaj të cilit kreditori nuk ka kërkesë e cila sigurohet.

(4) Dispozitat nga neni 45 deri 49 të këtij ligji, zbatohen në mënyrë përkatëse edhe në kontratën për sigurimin lidhur te noteri.

Veprime të tjera të bartjes

Neni 51

(1) Nëse me marrëveshjen nga neni 44 dhe neni 50, paragrafi (1) të këtij ligji, nuk është përcaktuar ndryshe, debitori është i autorizuar që edhe më tutje ta shfrytëzojë sendin pronësia e të cilit i është bartur kreditori, ndërsa kreditori nuk guxon ta tjetërsojë as ta ngarkojë.

(2) Nëse kreditori e tjetëron ose e ngarkon sendin edhe pse këtë nuk ka guxuar ta bëjë, tjetërsimi apo ngarkimi i tillë nuk prodhon veprim juridik dhe do t'i përgjigjet debitorit për dëmin që i është shkaktuar nga kjo.

Detyrat e kreditorit

Neni 52

(1) Nëse me marrëveshjen nga neni 44 dhe neni 50, paragrafi (1) të këtij ligji nuk është rregulluar ndryshe, kreditori është i detyruar:

1) të marrë masa për ruajtjen e kërkesës së bartur;
2) t'i paguajë kamatat ose cilat do kërkesa tjera të përkohshme; dhe
3) të bëjë arkëtimin e kërkesës së bartur, gjegjësisht ta pranojë plotësimin pasi të arrijë.

(2) Shumat e arkëtuara në pajtim me paragrafin (1) të këtij neni tejkalohe me harxhimet për të cilat kreditori ka të drejtë për kompensim, pastaj me kamatat të cilat i debitohe, e pastaj me kryegjënë. Me plotësimin e kërkesës së bartur, kreditori fiton pronësinë e sendeve me dorëzimin me të cilin kërkesa është plotësuar. Nëse objekt i kërkesës së dorëzuar janë paratë, kreditori është i detyruar që, me kërkesë të debitorit ta deponojë shumën e papaguar në gjykatë ose te noteri, ose nëse sigurimi i kërkesës së tij tani më ka arritur, kreditori mund ta mbajë shumën e parave si detyrim, e tjetrën t'ia dorëzojë debitorit.

E drejta për kundërshtim e debitorit

Neni 53

Debitori, kërkesa e të cilit i është bartur për siguri kreditori, ndaj kreditorit mund t'i theksojë kundërshtimet të cilat në rast të tërheqjes së kërkesës debitori në atë kërkesë do të mund t'ia theksonte pranuesit.

Moszbatimi i dispozitave për tatim qarkullimi

Neni 54

Mbi bartjen e pronësisë së të drejtave dhe bartjes së të drejtave që kanë për qëllim sigurimin dhe kthimin e pronësisë dhe bartjen e të drejtave pas mbulimit të kërkesës së debitorit nuk zbatohen dispozitat për tatim qarkullimi të patundshmërive, gjegjësisht të sendeve të luajtshme.

Përgjegjësia penale e kreditorit

Neni 55

Rrethana për sendet e tjetërsuara ose sendet e ngarkuara ose të drejtat mbi të cilat kreditori nuk ka qenë i autorizuar juridikisht, nuk e përjashton përgjegjësinë penale të kreditorit person fizik apo person përgjegjës te personi juridik, për shkak të keqpërdorimit të besimit.

E drejta e kthimit të pronësisë gjegjësisht të drejtës (e drejta e veçantë)

Neni 56

(1) Nëse debitori në afatin e caktuar e ka plotësuar obligimin e tij ndaj kreditorit, kreditori është i detyruar që pa shtyrje, t'ia kthejë të drejtën për pronësi të sendeve ose t'ia kthejë prapa të drejtën e fituar.

(2) Në rast të përmbarimit të detyrueshëm ose falimentimit kundër kreditorit, debitori ka të drejtë të veçantë të sendeve dhe të të drejtave të cilat ia ka bartur kreditorit për sigurim, vetëm nëse përmbarimi nuk zbatohet për realizimin e kërkesës personit të tretë ndaj kreditorit të cilën kreditori e ka siguruar me themelimin e të drejtës së pengut të sendeve ose të drejtave të bartura.

E drejta e kreditorit në rast të vonesës së debitorit

Neni 57

(1) Nëse debitori vonohet me plotësimin e kërkesës së siguruar, kreditori është i autorizuar që përmes noterit ose përmbaruesit, në afat prej 15 ditësh nga dita kur debitori është vonuar ta njoftojë debitorin dhe të paraqesë kërkesë që lënda për të cilën është bartur e drejta e pronësisë të shitet ose e drejta e bartur të shndërrohet në para përmes noterit ose përmbaruesit.

(2) Në njoftimin nga paragrafi (1) të këtij neni debitori është i detyruar ta caktojë çmimin më të ulët pas të cilit mund të shitet sendi, gjegjësisht e drejta të kthehet në para, ta autorizojë noterin ose të kërkojë nga përmbaruesi që ta kryejë shitjen e sendeve, gjegjësisht të kthejë të drejtën në para, dhe ta bashkëngjisë deklaratën e tij se pajtohet të bëhet shitja, gjegjësisht kthimi në para, si dhe se pajtohet t'i avancojë harxhimet e shitjes ose kthimin në para dhe se pajtohet që nga shuma e fituar gjatë shitjes, gjegjësisht nga kthimi në para, paraprakisht të përmbushet kërkesa e kreditorit me kamatat dhe harxhimet, si dhe tatim qarkullimi.

Përcaktimi i çmimit më të ulët

Neni 58

(1) Çmimi më i ulët të cilin e ka caktuar debitori nuk guxon të jetë më i ulët se kërkesa e siguruar, i zmadhuar për kamatat dhe harxhimet e kreditorit të cilat janë paraparë, e do të arrijnë gjegjësisht do të bëhen deri në përfundimin e afatit deri në të cilin noterit, gjegjësisht përmbaruesi doemos duhet ta shesë sendin ose ta kthejë të drejtën në para, si dhe tatimin e paraparë të qarkullimit.

(2) Pasi ta pranojë njoftimin me shtojcat nga neni 57, paragrafi (2) i këtij neni, kreditori është i detyruar që në afat prej 15 ditësh ta autorizojë noterin ose përmbaruesin nga neni 57, paragrafi (2) i këtij neni ta shesë sendin ose ta kthejë të drejtën në para, në pajtim me kushtet e caktuara në njoftimin e debitorit. Kreditori është i detyruar t'i ndërmarrë të gjitha veprimet tjera me kërkesën e noterit, gjegjësisht të përmbaruesit, me të cilat mundësohet inspektimi i sendeve, gjegjësisht njoftimi me përmbajtjen e të drejtës. Në të kundërtën kreditori i përgjigjet debitorit për dëmin.

Tërheqja nga e drejta që të kërkohej shitja gjegjësisht kthimi në para

Neni 59

(1) Nëse noterit, gjegjësisht përmbaruesi nuk ka arritur ta shesë sendin, gjegjësisht ta kthejë të drejtën në para në afat prej tre muajsh nga dita kur kreditori e ka autorizuar për këtë, do të konsiderohet se kreditori ka hequr dorë nga e drejta për të kërkuar shitjen e sendeve, gjegjësisht kthimin në para.

(2) Nëse debitori nuk vepron në pajtim me dispozitat nga neni 57 të këtij ligji, gjegjësisht nëse noterit ose përmbaruesi nuk arrin t'i shesë sendet ose të kthejë të

drejtën në para në pajtim me dispozitat nga paragrafi (1) të këtij neni, do të konsiderohet se kreditori është bërë pronar i plotfuqishëm i sendeve, gjegjësisht bartës i plotfuqishëm i të drejtave të cilat i janë bartur atij, për çmimin i cili përputhet me shumën e kërkesës së siguruar me kamatat dhe harxhimet, si dhe tatimin e qarkullimit, përveç nëse kreditori në afat prej 15 ditësh pas skadimit të afatit nga paragrafi (1) të këtij neni nuk e njofton debitorin përmes noterit ose përmbaruesit se nuk dëshiron t'i mbajë sendet gjegjësisht të drejtën, në vend të arkëtimit të kërkesës së siguruar.

(3) Nëse në rastin nga paragrafi (1) të këtij neni kreditori bëhet pronar i sendeve, gjegjësisht bartës i së drejtës, kërkesa e siguruar konsiderohet e përgatitur kur kreditori të bëhet pronar, gjegjësisht zotërues i të drejtës.

Realizimi i kërkesës në mënyrë tjetër

Neni 60

(1) Nëse kreditori e ka njoftuar debitorin se nuk dëshiron t'i mbajë sendet ose të drejtën në vend të pagesës së kërkesës së siguruar, është i autorizuar që kërkesën e tij kundër debitorit ta realizojë pavarësisht nga autorizimet që i ka në pajtim me nenin 57 të këtij ligji.

(2) Nëse kreditori e njofton debitorin se nuk dëshiron ta mbajë sendin ose të drejtën në vend të pagesës së kërkesës së siguruar, është i autorizuar që ta shesë sendin ose ta kthejë të drejtën në para vetë dhe atë përmes noterit ose përmes përmbaruesit, ose përmes personave të tjerë të autorizuar për shitjen e sendeve gjegjësisht kthimin e të drejtave në para.

(3) Gjatë shitjes së sendeve ose kthimit të të drejtave në para, kreditori është i detyruar të veprojë me kujdesin e ekonomistit të mirë dhe për këtë t'i japë llogari debitorit.

(4) Nëse me shitjen e sendeve ose kthimin e të drejtave në para kreditori nuk arrin ta përmbushë në tërësi kërkesën e tij, është i autorizuar të kërkojë nga debitori përmbarim në bazë të procesverbalit nga neni 40 të këtij ligji për shkak të përmbushjes së pjesës së mbetur të kërkesës së tij.

Afatet për paraqitjen e bartjes dhe tatimi qarkullimit të patundshmërive

Neni 61

Afatet për paraqitjen e bartjes së të drejtës së pronësisë, gjegjësisht të të drejtave lidhur me arkëtimin e tatimi qarkullimit të patundshmërive konsiderohen:

1) në rastin nga neni 58, paragrafi (1) të këtij ligji nga dita kur noterit, gjegjësisht përmbaruesi e ka shitur sendin gjegjësisht e ka kthyer të drejtën në para;

2) në rastin nga neni 59 të këtij ligji nga dita kur kreditori është bërë pronar, gjegjësisht zotërues i së drejtës; dhe

3) në rastin nga neni 60, paragrafi (2) të këtij ligji nga dita kur noterit, përmbaruesi, gjegjësisht personat e autorizuar për shitjen e sendeve ose kthimin e të drejtave në para, e kanë shitur sendin ose e kanë kthyer të drejtën në para.

Kthimi i sendit gjegjësisht i të drejtës

Neni 62

Nëse kreditori e përgatit kërkesën e tij ndryshe, dhe jo në mënyrë të paraparë në dispozitat e këtij ligji, është i detyruar që debitorit t'ia kthejë sendin, gjegjësisht të drejtën pa pezullim. Në rast të plotësimit të pjesshëm të kërkesës kreditori është i detyruar që ndonjërin nga sendet ose pjesë nga e drejta e sendeve, gjegjësisht të drejtën ose një pjesë të saj t'ia kthejë debitorit, nëse kjo është e mundur.

Zbatimi përkatës i dispozitave për sigurim me bartje të pronësisë së sendeve dhe bartja e të drejtave të ndalimit të dispozicionit me aksione, letra të tjera me vlerë dhe kontribute në shoqëri tregtare

Neni 63

(1) Dispozitat e këtij ligji që kanë të bëjnë me sigurimin me bartjen e pronësisë së sendeve dhe bartjen e të drejtave, në mënyrë përkatëse zbatohen edhe në ndalimin për dispozicion me aksione, letra të tjera me vlerë dhe kontribute në shoqëri tregtare.

(2) Akti i noterit ose dokumenti privat i solemnizuar me përmbajtje përkatëse e zëvendëson kontratën nga neni 50, paragrafi (1) të këtij ligji.

(3) Noteri do t'i precizojë vetëm ato veprime me të cilat ndalohet dispozicioni me aksione, letra të tjera me vlerë dhe kontribute për të cilat do të pajtohen palët.

(4) Noteri i cili është i autorizuar për ndërmarrjen e veprimeve të veçanta për sigurim, përcaktohet sipas rregullave për selinë zyrtare dhe zonën e noterit.

Ndalimi i dispozicionit me aksione, letra të tjera me vlerë dhe kontribute

Neni 64

(1) Me lidhjen e marrëveshjes nga neni 44 dhe neni 50, paragrafi (1) të këtij ligji, ndalohet dispozicioni me aksione, letra të tjera me vlerë dhe kontribute për sigurim.

(2) Për çdo ndalim gjykata pa pezullim do ta njoftojë shoqërinë tregtare, ndërsa për zbatimin e ndalimit për sigurim në librat përkatës, do ta njoftojë Regjistri qendror të Republikës së Maqedonisë dhe Depozitarin qendror të letrave me vlerë për ndalimin me dispozicionin e aksioneve, ndërsa për kontributet, drejtuesin e shoqërisë.

(3) Me ndalimin e aksioneve, gjegjësisht të kontributeve për sigurim, derisa kreditori nuk bëhet zotërues i plotfuqishëm i aksioneve, i letrave tjera me vlerë dhe i kontributeve, gjegjësisht derisa aksionet ose kontributet, bartësi nuk e humb të drejtën e votës e as të drejtën e pjesëmarrjes në fitim, nëse me marrëveshjen nga neni 44 dhe neni 50, paragrafi (1) të këtij ligji nuk është përcaktuar ndryshe.

III. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 65

Veprimet për sigurim të filluara nga dita e hyrjes në fuqi e këtij ligji në pajtim me Pjesën III- PROCEDURA PËR SIGURIM nga Ligji për procedurën përmbartuese ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 53/97, 59/2000 dhe 64/2003), do të përkryhen sipas dispozitave të këtij ligji.

Neni 66

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji ndërpritet të vlejshëm dispozitat nga Pjesa III – PROCEDURA PËR SIGURIM NGA Ligji për procedurën përmbartuese ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 53/97, 59/2000 dhe 64/2003).

Neni 67

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1096.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МЕЃУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО

Се прогласува Законот за меѓународно приватно право, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јули 2007 година.

Бр. 07-3099/1
4 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН ЗА МЕЃУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО

Г л а в а п р в а

ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Подрачје на примена

Член 1

(1) Овој закон содржи правила за определување на меродавното право за личните (статусните), семејните, работните, имотните и други материјално-правни односи со меѓународен елемент.

(2) Овој закон содржи и правила за надлежноста на судовите и другите органи на Република Македонија за расправање на односите од ставот (1) на овој член, правила на постапката и правила за признавање на странските судски одлуки и одлуки на другите органи на странска држава.

Член 2

Одредбите на овој закон не се применуваат на односите од членот 1 на овој закон, ако се регулирани со друг закон или со меѓународни договори.

Клаузула за самоисклучување

Член 3

(1) Правото на кое упатуваат одредбите на овој закон, по исклучок, нема да се примени, доколку со оглед на сите околности е очигледно дека односот со тоа право нема позначајни врски, а постои суштествено потесна врска со некое друго право.

(2) Одредбата на ставот (1) на овој член, не се применува во случај кога странките избрале право.

Пополнување на правните празнини

Член 4

Ако овој закон не содржи одредби за правото меродавно за некој однос од членот 1 став (1) на овој закон, соодветно се применуваат одредбите и начелата на овој закон, начелата на правниот поредок на Република Македонија и начелата на меѓународното приватно право.

Јавен поредок

Член 5

Правото на странската држава не се применува доколку последиците од неговата примена би биле спротивни на јавниот поредок на Република Македонија.

Возвраќање и упатување

Член 6

(1) Ако според одредбите од овој закон би требало да се примени правото на странска држава, се земаат предвид неговите правила за определување на меродавното право.

(2) Ако правилата на странската држава за определување на меродавното право возвраќаат на правото на Република Македонија, ќе се примени правото на Република Македонија, не земајќи ги предвид правилата за определување на меродавното право.

(3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член не се применуваат во случаите кога странките имаат право да извршат избор на меродавното право.

Форма на правната работа и правното дејствие

Член 7

Ако со овој или со друг закон поинаку не е определено се смета дека правната работа и правното дејствие во поглед на формата се полноважни, ако се полноваж-

ни било според правото на местото каде што правната работа е склучена, односно правното дејствие е преземено, било според правото што е меродавно за содржината на правната работа, односно на правното дејствие.

Застареност

Член 8

За застареност е меродавно правото што е меродавно за содржината на правната работа, односно на правното дејствие.

Примена на странското право

Член 9

Правото на странската држава се применува според својата смисла и поимите што ги содржи.

Неединствен правен поредок

Член 10

(1) Ако е меродавно правото на државата чиј правен поредок не е единствен, а правилата на овој закон не упатуваат за определено правно подрачје во таа држава, меродавното право се определува според правилата на тој правен поредок.

(2) Ако на начинот предвиден во ставот (1) на овој член не е можно да се утврди кое право е меродавно од државата чиј правен поредок не е единствен, меродавно е правото на подрачјето во таа држава со кое постои најтесна врска.

Лица со повеќе државјанства

Член 11

(1) Ако лицето кое е државјанин на Република Македонија има државјанство и на некоја друга држава, за примената на овој закон се смета дека има државјанство само на Република Македонија.

(2) Ако лицето кое не е државјанин на Република Македонија има две или повеќе странски државјанства, за примената на овој закон се смета дека има државјанство на онаа држава чијшто државјанин е и во која има живеалиште.

(3) Ако лицето од ставот (2) на овој член нема живеалиште во ниту една од државите чијшто државјанин е, за примената на овој закон се смета дека има државјанство на онаа држава чијшто е државјанин и со која е во најтесна врска.

Лица без државјанство

Член 12

(1) Ако лицето нема државјанство или неговото државјанство не може да се утврди, меродавното право се определува според неговото живеалиште.

(2) Ако лицето од ставот (1) на овој член нема живеалиште или тоа не може да се утврди, меродавното право се определува според неговото престојувалиште.

(3) Ако не може да се утврди ни престојувалиштето на лицето од ставот (1) на овој член, меродавно е правото на Република Македонија.

Утврдување на странското право

Член 13

(1) Судот или друг орган определен со закон по службена должност ќе ја утврди содржината на меродавното странско право.

(2) Органот од ставот (1) на овој член може да побара известување за содржината на меродавното странско право од органот на државната управа надлежен за работите на правдата.

(3) Странките во постапката можат да поднесат и јавна исправа за содржината на странското право.

(4) Ако во одреден случај содржината на странското право не е можно да се утврди на некој од начините со ставовите (1), (2) и (3) на овој член, се применува правото на Република Македонија.

Норми со непосредна примена

Член 14

Одредбите за определување на меродавното право за односите од членот 1 на овој закон, не ја исклучуваат примената на императивните правила на Република Македонија, за кои со овој или со друг закон е предвидено дека се применуваат независно од правилата за одредување на меродавното право.

Г л а в а в о р а

МЕРОДАВНО ПРАВО

Правна и деловна способност на физичко лице

Член 15

(1) За правната и деловната способност на физичко лице, меродавно е правото на државата чијшто државјанин е тоа лице.

(2) Физичкото лице кое би било деловно неспособно според правото на државата чијшто државјанин е, деловно е способно ако има деловна способност според правото на местото каде што настанала обврската.

(3) За лишување или ограничување на деловната способност на физичко лице е меродавно правото од ставот (1) на овој член.

(4) Одредбата на ставот (2) од овој член не се применува на семејните и наследните односи.

Правна и деловна способност на правно лице

Член 16

(1) За правната и деловната способност на правно лице, меродавно е правото на државата на која тоа е припаѓа.

(2) Правното лице има припадност на онаа држава според чие право било основано.

(3) Ако правното лице има стварно седиште во друга држава, а не во онаа во која е основано и според правото на таа друга држава има нејзина припадност, ќе се смета како правно лице на таа држава.

Старателство и привремени заштитни мерки

Член 17

(1) За ставање под старателство и за престанок на старателството, како и за односите меѓу старателот и лицето под старателство (штитеникот) меродавно е правото на државата чијшто државјанин е лицето под старателство.

(2) Привремени заштитни мерки спрема странски државјанин и спрема лице без државјанство кои се наоѓаат во Република Македонија се определуваат според правото на Република Македонија и траат додека надлежната држава не донесе одлука и не преземе потребни мерки.

(3) Одредбата од ставот (2) на овој член се применува и во поглед на заштитата на имотот на отсутен странски државјанин и на лице без државјанство што се наоѓа на територијата на Република Македонија.

Прогласување на исчезнато лице за умрено

Член 18

За прогласување на исчезнато лице за умрено, меродавно е правото на државата чиј државјанин било тоа лице во времето на исчезнувањето.

Име на физичко лице**Член 19**

За одредување или промена на името на физичко лице, меродавно е правото на државата чиј државјанин е тоа лице.

Сопственост и други стварни права на предмети**Член 20**

(1) За сопственичко-правните односи и за другите стварни права на предмети, меродавно е правото на местото каде што се наоѓа предметот.

(2) За односите од ставот (1) на овој член во поглед на предмети што се наоѓаат во превоз, меродавно е правото на местото на определувањето.

(3) За односите од ставот (1) на овој член на превозни средства, меродавно е правото на државата чија државна припадност ја имаат тие средства, ако со прописите на Република Македонија поинаку не е определено.

Договор - општо правило**Член 21**

(1) За договор е меродавно правото што го избрале договорните страни, ако со овој закон или со меѓународен договор поинаку не е определено.

(2) Волјата на страните за избраното право може да е изразена изречно или да произлегува од одредбите на договорот или од други околности.

(3) Странките можат да одредат меродавно право за целиот договор или само за еден негов дел.

(4) Полноважноста на договорот за избор на меродавно право се оценува според избраното право.

Меродавно право за договорот во отсуство на избор на меродавното право**Член 22**

(1) Ако не е избрано меродавно право, за договорот е меродавно правото на државата со која тој договор е во најтесна врска.

(2) Се смета дека најтесна врска постои со онаа држава во која во моментот на приемот на понудата се наоѓа живеалиштето, односно седиштето на странката која е обврзана да ја исполни карактеристичната обврска за тој вид договор, освен ако од посебни околности на случајот не произлегува дека договорот е во поблиска врска со некоја друга држава.

(3) Независно од ставот (2) на овој член, за договорот за превоз на стоки се претпоставува дека има најблиска врска со државата во која во времето на склучувањето на договорот превозникот имал живеалиште - ако е физичко лице, односно седиште - ако е правно лице, само ако во таа држава се наоѓа и местото на товар, истовар или живеалиштето на корисникот на превозот кој е физичко лице, односно седиштето на корисникот на превозот кој е правно лице.

Договори што се однесуваат на недвижности**Член 23**

За договори што се однесуваат на недвижности исклучиво е меродавно правото на државата на чија територија се наоѓа недвижноста.

Договор за вработување**Член 24**

(1) За договор за вработување, доколку странките не извршиле избор на меродавно право, меродавно е правото на државата во која според договорот работникот вообичаено ја врши својата работа, дури и кога работата привремено ја врши во друга држава.

(2) Ако според договорот, работникот не ја врши својата работа само во една држава, меродавно е правото на државата во која работодавачот има седиште, односно живеалиште.

(3) Со договорот за избор на право, странките не можат да ја исклучат примената на императивните правила за заштита на правата на работникот што ги содржи правото на државата во која работодавачот кој е правно лице има седиште, односно живеалиште ако е физичко лице.

Потрошувачки договор**Член 25**

(1) Како потрошувачки договор за примената на овој закон се смета договорот за испорака на подвижни предмети или права на потрошувачот и договорот за вршење на услуги на потрошувачот.

(2) Како потрошувач, за примената на овој закон се смета секое физичко лице кое купува производи или користи услуги за непосредна лична потрошувачка за цели што не се наменети за вршење на неговото занимање или други деловни дејности.

(3) Според овој закон не се сметаат како потрошувачки договор:

1) договорот за превоз и

2) договорот за вршење на услуги на потрошувачот, доколку во целост се извршува надвор од државата во која потрошувачот има свое живеалиште.

(4) Независно од другите одредби на овој закон, на потрошувачкиот договор се применува правото на државата во која потрошувачот има живеалиште, ако:

1) склучувањето на договорот е последица на понуда или на реклама во таа држава и ако потрошувачот во таа држава ги презел дејствијата потребни за склучување на договорот;

2) спротивната договорна страна на потрошувачот или нејзиниот застапник ја примил порачката од потрошувачот во таа држава и

3) купопродажниот договор бил склучен во друга држава, односно потрошувачот дал порачка во друга држава, а патувањето било организирано од страна на продавачот со цел да се поттикне потрошувачот на склучување на таков договор.

(5) Во случаите од ставот (4) на овој член, изборот на меродавното право кој го направиле странките, не може да ја исклучи примената на императивните правила за заштита на правата на потрошувачите, содржани во правото на државата во која се наоѓа живеалиштето на потрошувачот.

Подрачје на примена на меродавното право за договор**Член 26**

Во односите меѓу договорните страни, ако договорните страни поинаку не се договориле, правото од члените 21, 22 и 23 на овој закон е меродавно и за:

1) определување на часот од кој стекнувачот, односно преземачот на подвижниот предмет има право на производите и плодовите на предметот и

2) определување на часот од кој стекнувачот, односно преземачот го поднесува ризикот во врска со предметите.

Начин на предавање на предметот**Член 27**

Правото на местото каде што предметот треба да се предаде е меродавно за начинот на предавање на предметот и за мерките што треба да се преземат ако се одбие преземање на предметот, освен ако договорните страни поинаку не се договориле.

Отстапување на побарување и преземање на долг**Член 28**

На дејството на отстапување на побарување или на преземање на долг спрема должникот, односно доверителот што не учествувале во отстапувањето, односно преземањето ќе се примени правото што е меродавно за побарувањето, односно долгот.

Акцесорна правна работа**Член 29**

На акцесорната правна работа, ако со правна работа или со закон или со меѓународен договор поинаку не е определено ќе се примени правото што е меродавно за главната правна работа.

Еднострана правна работа**Член 30**

За еднострана правна работа меродавно е правото на државата на живеалиштето на должникот кој е физичко лице, односно на седиштето на должникот кој е правно лице.

Стекнување без основ**Член 31**

На стекнување без основ се применува правото меродавно за правниот однос што настанал, бил очекуван или претпоставен, а по повод кој настанало стекнувањето.

Работоводство без налог и други вондоговорни обврски**Член 32**

(1) За работоводство без налог меродавно е правото на местото каде што е извршено дејствието на работоводителот.

(2) За обврските од употреба на предмети без работоводство и за другите вондоговорни обврски што не произлегуваат од одговорноста за штета меродавно е правото на местото каде што се случиле фактите што ја предизвикале обврската.

Вондоговорна одговорност за штета**Член 33**

(1) За вондоговорна одговорност за штета, меродавно е правото на местото каде што дејствието е извршено. По исклучок, на барање на оштетениот ќе се примени правото на местото каде што настапила последицата, ако штетникот можел и морал да ги предвиди последиците.

(2) Ако правото одредено врз основа на ставот (1) од овој член, нема потесна врска со односот, а постои очигледна врска со некое друго право ќе се примени тоа право.

(3) Независно од одредбите на ставовите (1) и (2) од овој член, откако штетниот настан ќе настапи, странките можат да го изберат меродавното право.

Надомест на штета од настан на брод на отворено море или во воздухоплов**Член 34**

Ако настанот од кој прилегува обврска за надомест на штета се случил на брод на отворено море или во воздухоплов, како право на местото каде што се случиле фактите што предизвикале обврска за надомест на штета се смета правото на државата чија припадност ја има бродот, односно правото на државата во која воздухопловот е регистриран.

Наследување**Член 35**

За наследување меродавно е правото на државата чиј државјанин бил оставителот во времето на смртта.

Способност за составување на тестамент**Член 36**

За способноста за составување на тестамент меродавно е правото на државата чиешто државјанство завештателот го имал во моментот на составувањето на тестаментот.

Форма на тестаментот**Член 37**

(1) Тестаментот е полноважен во поглед на формата, ако е полноважен според едно од следниве права:

1) правото на местото каде што тестаментот е составен;

2) правото на државата чиј државјанин бил завештателот било во времето на располагањето со тестаментот било во времето на смртта;

3) правото на живеалиштето на завештателот било во времето на располагањето со тестаментот било во времето на смртта;

4) правото на престојувалиштето на завештателот било во времето на располагањето со тестаментот било во времето на смртта;

5) правото на Република Македонија и

6) за недвижност според правото на местото каде што се наоѓа недвижноста.

(2) Отповикувањето на тестамент е полноважно во поглед на формата, ако таа форма е полноважна според кое и да било право според кое, во согласност со одредбите од ставот (1) на овој член, тестаментот можел полноважно да биде составен.

Услови за склучување на брак**Член 38**

(1) Во поглед на условите за склучување на брак, за секое лице меродавно е правото на државата чиј државјанин е тоа лице во времето на стапувањето во брак.

(2) И кога постојат услови за склучување на брак според правото на државата чиј државјанин е лицето кое сака да склучи брак пред надлежниот орган на Република Македонија, нема да се дозволи склучување на брак ако во поглед на тоа лице, според правото на Република Македонија постојат пречки што се однесуваат на постоењето на поранешен брак, роднинство и неспособност за расудување.

Форма на бракот**Член 39**

За формата на бракот меродавно е правото на местото каде што бракот се склучува.

Неважност на бракот**Член 40**

За неважност на бракот меродавно е кое и да било право според кое бракот е склучен во смисла на членот 38 од овој закон.

Развод на брак**Член 41**

(1) За развод на брак меродавно е правото на државата чии државјани се двајцата брачни другари во времето на поднесувањето на тужбата.

(2) Ако брачните другари се државјани на различни држави во времето на поднесувањето на тужбата, за развод на бракот е меродавно правото на државата во која тие имале последно заедничко живеалиште, а ако воопшто немале заедничко живеалиште меродавно е правото на државата на судот пред кој се расправа за развод на бракот.

(3) Ако еден од брачните другари е државјанин на Република Македонија, независно од одредбата на ставот (2) од овој член, за развод на бракот меродавно е правото на Република Македонија.

Лични и законски имотни односи на брачните другари

Член 42

(1) За личните и законските имотни односи на брачните другари меродавно е правото на државата чии државјани се тие.

(2) Ако брачните другари се државјани на различни држави меродавно е правото на државата во која имаат живеалиште.

(3) Ако брачните другари немаат ниту заедничко државјанство, ниту живеалиште во иста држава, меродавно е правото на државата во која имале последно заедничко живеалиште.

(4) Ако меродавното право не може да се определи според ставовите (1), (2) и (3) на овој член, меродавно е правото на Република Македонија.

Договорни имотни односи на брачните другари

Член 43

(1) За договорните имотни односи на брачните другари меродавно е правото што во времето на склучувањето на договорот било меродавно за личните и законските имотни односи.

(2) Независно од одредбата на ставот (1) од овој член брачните другари можат писмено да се спогодат за нивните договорни имотни односи да биде меродавно:

1) правото на државата чие државјанство го има еден од брачните другари или

2) правото на државата во која има живеалиште најмалку еден од брачните другари или

3) за недвижности, правото на местото каде што тие недвижности се наоѓаат.

Лични, законски и договорни имотни односи на брачните другари во случај на неважност или престанок на бракот

Член 44

(1) Ако бракот е неважечки или престанал, за личните и законските имотни односи меродавно е правото определено во членот 42 на овој закон.

(2) Во случаите наведени во ставот (1) на овој член, за договорните имотни односи на брачните другари меродавно е правото определено во членот 43 од овој закон.

Имотни односи на лица кои живеат во вонбрачна заедница

Член 45

(1) За имотните односи на лица кои живеат во вонбрачна заедница меродавно е правото на државата чии државјани се тие.

(2) Ако лицата од ставот (1) на овој член немаат исто државјанство, меродавно е правото на државата во која имаат заедничко живеалиште.

(3) За договорните имотни односи меѓу лицата кои живеат во вонбрачна заедница, меродавно е правото што во времето на склучувањето на договорот било меродавно за нивните имотни односи.

Односи меѓу родителите и децата

Член 46

(1) За односите меѓу родителите и децата меродавно е правото на државата чии државјани се тие.

(2) Ако родителите и децата се државјани на различни држави, меродавно е правото на државата во која сите тие имаат живеалиште.

(3) Ако родителите и децата се државјани на различни држави, а немаат живеалиште во иста држава, меродавно е правото на државата чиј државјанин е детето.

Признавање, утврдување или оспорување на татковство, односно мајчинство

Член 47

За признавање, утврдување или оспорување на татковство, односно мајчинство меродавно е правото на државата чиј државјанин е детето.

Обврска за издржување

Член 48

За обврската за издржување меѓу крвни сродници, освен родителите и децата или за обврската за издржување на сродници по сватовство, меродавно е правото на државата чиј државјанин е сродникот од кого се бара издржување.

Позаконување

Член 49

(1) За позаконување на вонбрачно дете по пат на дополнително склучување на брак меродавно е правото на државата чии државјани се родителите, а ако родителите не се државјани на иста држава - правото на државата на оној родител според кој позаконувањето е полноважно.

(2) За согласноста на детето, на друго лице или на државен орган за позаконување меродавно е правото на државата чиј државјанин е детето.

Услови за засновување и престанок на посвојување

Член 50

(1) За условите за засновување на посвојување и за престанок на посвојувањето меродавно е правото на државата чии државјани се посвоителот и посвоеникот.

(2) Ако посвоителот и посвоеникот се државјани на различни држави, за условите за засновање посвојување и за престанување на посвојувањето кумулативно се меродавни правата на двете држави чии државјани се тие.

(3) Ако брачните другари заеднички посвојуваат, покрај правото на државата чиј државјанин е посвоеникот, за условите за посвојување и престанок на посвојувањето меродавни се и правата на државите чии државјани се и едниот и другиот брачен другар.

(4) За формата на посвојувањето меродавно е правото на местото каде што се засновува посвојувањето.

Дејство на посвојувањето

Член 51

(1) За дејството на посвојувањето меродавно е правото на државата чии државјани се посвоителот и посвоеникот во времето на засновувањето на посвојувањето.

(2) Ако посвоителот и посвоеникот се државјани на различни држави, меродавно е правото на државата во која имаат живеалиште.

(3) Ако посвоителот и посвоеникот се државјани на различни држави, а немаат живеалиште во иста држава, меродавно е правото на државата чиј државјанин е посвоеникот.

Г л а в а т р е т а

Меѓународна надлежност и постапка

1. Надлежност на судовите и на други органи на Република Македонија во работите со меѓународен елемент Општо правило за меѓународната надлежност

Член 52

(1) Надлежност на судот на Република Македонија постои ако тужениот има живеалиште, односно седиште во Република Македонија.

(2) Ако тужениот нема живеалиште во Република Македонија ниту во некоја друга држава, надлежност на судот на Република Македонија постои ако тужениот има престојувалиште во Република Македонија.

(3) Ако во парницата има повеќе тужени со својство на материјални сопарничари, надлежност на судот на Република Македонија постои и кога еден од тужените има живеалиште, односно седиште во Република Македонија.

(4) Ако со истата тужба се тужени и главниот должник и гарантот, судот на Република Македонија е надлежен и тогаш кога е надлежен за тужба против главниот должник.

(5) Судот на Република Македонија е надлежен и за противтужба, доколку барањето од противтужбата е во врска со тужбеното барање.

Надлежност во вонпарнична постапка

Член 53

Кога за правен однос се одлучува во вонпарнична постапка, надлежност на судот на Република Македонија постои ако лицето спрема кое е поднесено барање има живеалиште, односно седиште во Република Македонија, а кога во постапката учествува само едно лице - ако тоа лице има живеалиште, односно седиште во Република Македонија, освен ако со овој закон поинаку не е определено.

Исклучива меѓународна надлежност - општо правило

Член 54

Судот на Република Македонија е исклучиво надлежен, кога тоа е изрично определено со овој или со друг закон.

Надлежност врз основа на критериуми содржани во странско право

Член 55

Ако во странска држава постои надлежност на странски суд во спорови против државјани на Република Македонија според критериумите за надлежност што ги нема во одредбите за надлежноста на суд на Република Македонија, тие критериуми ќе бидат меродавни за постоењето надлежност на суд на Република Македонија во споровите во кои тужениот е државјанин на таа странска држава.

Спогодба за меѓународна надлежност

Член 56

(1) Странките можат да се договорат за надлежноста на странски суд само ако барем едната од нив е странски државјанин или правно лице со седиште во странство, а не е во прашање спор за кој, според одредбите на овој или на друг закон, постои исклучива надлежност на судот на Република Македонија.

(2) Независно на одредбите од ставот (1) на овој член, странките не можат да се договорат за надлежност на странски суд во спорови од односи со потрошувачи и во спорови од односи на осигурување, ако потрошувачот, односно осигуреникот кој е физичко лице има живеалиште во Република Македонија.

(3) Странките можат да се договорат за надлежноста на судот на Република Македонија, ако барем едната странка е државјанин на Република Македонија или правно лице со седиште во Република Македонија.

(4) Одредбите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член не се применуваат кога е во прашање надлежност во работите од членовите 73 до 83 на овој закон.

Меѓународна надлежност врз основа на согласност на тужениот

Член 57

(1) Во случаите во кои е дозволено договорање на надлежност на судот на Република Македонија согласно со одредбите од членот 56 ставови (3) и (4) на овој закон, надлежност на судот на Република Македонија може да постои и врз основа на согласност на тужениот.

(2) Се смета дека тужениот се согласил со надлежноста на судот на Република Македонија, доколку поднел одговор на тужбата или приговор против платниот налог или ако на подготвителното рочиште, односно кога такво рочиште немало на првото рочиште за главна расправа, се впуштил во расправа по главната работа, а не ја оспорил надлежноста.

Посебна меѓународна надлежност за лицата без државјанство

Член 58

(1) Кога со одредбите од овој закон надлежноста на судот на Република Македонија е определена под претпоставка парничната страна да има државјанство на Република Македонија, таа надлежност постои и за лицата без државјанство кои имаат живеалиште во Република Македонија.

(2) Одредбата од ставот (1) на овој член сообразно се применува и на надлежноста на други органи на Република Македонија.

Меѓународна надлежност за спорови против државјани на Република Македонија што се на служба во странство

Член 59

Во споровите против државјани на Република Македонија кои живеат во странство, каде што на служба или на работа ги упатил државен орган, надлежност на суд на Република Македонија постои ако тие во моментот на таквото упатување имале живеалиште во Република Македонија.

Меѓународна надлежност за спорови за вондоговорна одговорност за штета

Член 60

(1) Во споровите за вондоговорна одговорност за штета, надлежност на судот на Република Македонија, исто така, постои и ако штетното дејствие е извршено или штетната последица настапила на територијата на Република Македонија.

(2) Одредбата од ставот (1) на овој член ќе се применува и во споровите против осигурителното друштво за осигурување на имоти и лица заради надоместок на штета на трети лица врз основа на прописите за непосредна одговорност на осигурителното друштво, како и во споровите за регресни барања по основа на надоместок на штета против регресните должници.

Меѓународна надлежност за спорови од договорни односи според местото на исполнување на обврската

Член 61

Во спорови од договорни односи, судот на Република Македонија, исто така, е надлежен и тогаш кога предметот на спорот е обврска која треба, односно која би требало да се исполни во Република Македонија.

Меѓународна надлежност врз основа на местото на наоѓање на предметот на спорот**Член 62**

(1) Во споровите за имотно-правни барања, надлежност на судот на Република Македонија постои ако на територијата на Република Македонија се наоѓа предметот на кој се однесува тужбата.

(2) Ако на територијата на Република Македонија се наоѓа некој имот на тужениот, судот на Република Македонија, исто така, е надлежен и тогаш кога тужителот има живеалиште, односно седиште во Република Македонија, ако тужителот стори веројатно дека од тој имот ќе биде можно да се исполни пресудата.

Меѓународна надлежност за спорови за обврски настанати за време на престојот на тужениот во Република Македонија**Член 63**

Надлежност на судот на Република Македонија постои и во споровите поради обврски настанати за време на престојот на тужениот во Република Македонија.

Меѓународна надлежност за спорови за обврски што настанале или треба да се извршат во Република Македонија**Член 64**

Во споровите против физичко лице или правно лице кое има седиште во странство, за обврските што настанале во Република Македонија или што мораат да се извршат на територијата на Република Македонија, надлежност на судот на Република Македонија постои и ако тоа лице на територијата на Република Македонија има своја подружница или претставништво или ако во Република Македонија е седиштето на лицето на кое му е доверено вршењето на неговите работи.

Исклучива меѓународна надлежност за споровите за основање, престанок и статусни промени на правни лица**Член 65**

Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за спорови за основање, престанок и статусни промени на трговско друштво, на друго правно лице или на здружение на физички или правни лица, како и за споровите кои се однесуваат на полноважноста на одлуките на нивните органи, ако друштвото, другото правно лице или здружение има седиште во Република Македонија.

Исклучива меѓународна надлежност за споровите во врска со полноважноста на уписот во јавни регистри**Член 66**

Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за споровите во врска со полноважноста на уписот во јавните регистри кои се водат во Република Македонија.

Исклучива меѓународна надлежност за споровите во врска со пријавувањето и полноважноста на правата од индустриска сопственост**Член 67**

Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за споровите во врска со пријавувањето и полноважноста на правата од индустриска сопственост, ако пријавата била поднесена во Република Македонија.

Исклучива меѓународна надлежност за одобрување и спроведување на извршувањето**Член 68**

Судот или лица кои вршат јавни овластувања согласно со закон исклучиво се надлежни за одобрување и спроведување на извршувањето, ако тоа се спроведува на територијата на Република Македонија.

Исклучива меѓународна надлежност за споровите во врска со недвижности**Член 69**

Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за споровите за сопственост и другите стварни права на недвижности, во споровите поради смеќавање на владение на недвижности, како и во споровите настанати од наемни или закупни односи на недвижности, или од договори за користење на стан или деловни простории, ако недвижноста се наоѓа на територијата на Република Македонија.

Меѓународна надлежност за споровите поради смеќавање на владение на подвижни предмети**Член 70**

Во споровите поради смеќавање на владение на подвижни предмети, надлежност на судот на Република Македонија, исто така, постои и ако на територијата на Република Македонија настанало смеќавањето.

Меѓународна надлежност за одредени спорови во врска со воздухоплов или брод**Член 71**

(1) Во споровите за стварните права на воздухоплов или брод и во спорови од закуп на воздухоплов или брод, надлежност на судот на Република Македонија постои и кога на територијата на Република Македонија се води уписникот во кој воздухопловот, односно бродот е запишан.

(2) Во споровите за смеќавање на владение на воздухоплов или брод од ставот (1) на овој член судот на Република Македонија е исто така надлежен и ако на територијата на Република Македонија се води уписникот во кој е впишан воздухополовот, односно бродот или кога на територијата на Република Македонија настанало смеќавањето.

Меѓународна надлежност за одредени спорови за имотните односи на брачни другари во поглед на имот во Република Македонија**Член 72**

(1) Во споровите за имотните односи на брачни другари во поглед на имот во Република Македонија, надлежност на судот на Република Македонија постои и кога тужениот нема живеалиште во Република Македонија, а тужителот во времето на поднесувањето на тужбата има живеалиште или престојувалиште во Република Македонија.

(2) Ако претежен дел од имотот се наоѓа во Република Македонија а другиот дел во странство, судот на Република Македонија може да одлучува за имотот што се наоѓа во странство само во спор во кој се одлучува и за имотот во Република Македонија и тоа само ако тужениот се согласува да суди суд на Република Македонија.

(3) Надлежност на судот на Република Македонија во споровите за имотни односи на брачни другари според одредбите од овој закон постои без оглед на тоа дали бракот трае или престанал или е утврдено дека бракот не постои.

Меѓународна надлежност за брачните спорови**Член 73**

(1) Надлежност на судот на Република Македонија постои во споровите заради утврдување на постоење или непостоење на брак, поништување на брак или развод на брак (брачни спорови) и кога тужениот нема живеалиште во Република Македонија, ако:

1) двајцата брачни другари се државјани на Република Македонија, без оглед на тоа каде имаат живеалиште или

2) тужителот е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија или

3) брачните другари имале свое последно живеалиште во Република Македонија, а тужителот во времето на поднесувањето на тужбата има живеалиште или престојувалиште во Република Македонија.

(2) Ако тужениот брачен другар е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија, надлежноста на судот на Република Македонија е исклучива.

Меѓународна надлежност за брачните спорови врз основа на последното заедничко живеалиште на брачните другари**Член 74**

Надлежност на судот на Република Македонија во споровите од членот 73 на овој закон постои и кога брачните другари се странски државјани кои имале последно заедничко живеалиште во Република Македонија, но само ако во тие случаи тужениот се согласува да суди суд на Република Македонија и ако според прописите на државата чиј државјанин се брачните другари е дозволена таа надлежност.

Меѓународна надлежност за споровите за развод на брак**Член 75**

Во споровите за развод на брак надлежност на суд на Република Македонија постои и ако тужителот е државјанин на Република Македонија, а правото на државата чиј суд би бил надлежен не го предвидува разводот на брак.

Меѓународна надлежност за споровите за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство**Член 76**

(1) Во споровите за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство, надлежност на судот на Република Македонија постои и кога тужениот нема живеалиште во Република Македонија, и тоа ако:

1) тужителот и тужениот се државјани на Република Македонија, без оглед на тоа каде имаат живеалиште или

2) тужителот е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија.

(2) Ако е поднесена тужба против дете кое е државјанин на Република Македонија и има живеалиште, односно престојувалиште во Република Македонија, надлежноста на суд на Република Македонија е исклучива.

Меѓународна надлежност за споровите меѓу странски државјани за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство**Член 77**

Надлежност на судот на Република Македонија во споровите од членот 76 на овој закон постои и кога странките се странски државјани, ако тужителот или еден од тужителите има живеалиште во Република Македонија, но само ако тужениот се согласува да суди

суд на Република Македонија и ако според прописите на државата чиј државјанин е тој е допуштена таа надлежност.

Меѓународна надлежност за споровите за чување, подигање и воспитување на деца кои се под родителска грижа**Член 78**

(1) Надлежност на судот на Република Македонија постои во споровите за чување, подигање и воспитување на деца кои се под родителска грижа и кога тужениот нема живеалиште во Република Македонија, ако двајцата родители се државјани на Република Македонија или ако детето е државјанин на Република Македонија со живеалиште во Република Македонија.

(2) Ако тужениот и детето се државјани на Република Македонија и ако двајцата имаат живеалиште во Република Македонија, надлежноста на судот на Република Македонија е исклучива.

(3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член, како и одредбите од членот 52 на овој закон, соодветно се применуваат и на определувањето на надлежноста на други органи на Република Македонија кога одлучуваат за чување, подигање и воспитување на деца под родителска грижа.

Меѓународна надлежност за споровите за законско издржување на деца**Член 79**

(1) Надлежност на судот на Република Македонија во споровите за законско издржување на деца постои и кога тужениот нема живеалиште во Република Македонија, ако:

1) детето поднесува тужба и има живеалиште во Република Македонија или

2) тужителот и тужениот се државјани на Република Македонија, без оглед на тоа каде имаат живеалиште или

3) тужителот е малолетно дете и е државјанин на Република Македонија.

(2) Надлежност на судот на Република Македонија во споровите за законско издржување меѓу брачни другари и меѓу поранешни брачни другари постои и ако брачните другари имале свое последно заедничко живеалиште во Република Македонија, а тужителот во моментот на поднесувањето на тужбата и натаму има живеалиште во Република Македонија.

Меѓународна надлежност за споровите за законско издржување врз основа на имот од кој може да се наплати издржувањето**Член 80**

Надлежност на судот на Република Македонија во споровите за законско издржување постои и ако тужениот има имот во Република Македонија од кој може да се наплати издржувањето.

Меѓународна надлежност за споровите за заштита, воспитување и издржување на деца**Член 81**

Судот на Република Македонија е надлежен за одлучување за заштита, воспитување и издржување на деца и тогаш кога тие спорови се решаваат заедно со споровите од позаконување или споровите за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство, за кои според овој закон е надлежен судот на Република Македонија.

Меѓународна надлежност за споровите во врска со родителско право**Член 82**

(1) При одлучување за лишување и враќање на родителско право, продолжување на родителско право, ставање на родителот во положба на старател во пог-

лед на управувањето со детскиот имот, огласување на дете за родено во брак, како и при одлучување за други работи што се однесуваат на личната состојба и на односите меѓу родители и деца, надлежност на судот на Република Македонија постои и кога не постојат претпоставките од членот 52 став (3) на овој закон, ако подносителот на барањето и лицето спрема кое се поднесува барањето се државјани на Република Македонија, односно кога во постапката учествува само едно лице, ако тоа лице е државјанин на Република Македонија.

(2) За работите од ставот (1) на овој член, надлежност на судот на Република Македонија постои и тогаш кога детето е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија.

Меѓународна надлежност за давање на дозвола за стапување во брак на малолетник

Член 83

(1) За давање на дозвола за стапување во брак на малолетник, надлежност на судот на Република Македонија постои ако подносителот на барањето е државјанин на Република Македонија, односно ако еден од подносителите на барањето е државјанин на Република Македонија, без оглед на тоа каде лицата, кои сакаат да стапат во брак, имаат живеалиште.

(2) Надлежноста на судот на Република Македонија е исклучива ако малолетникот кој бара дозвола за стапување во брак е државјанин на Република Македонија, односно ако двете лица кои сакаат да стапат во брак се државјани на Република Македонија, а бракот се склучува во странство.

Меѓународна надлежност за расправање на оставина на македонски државјанин и за спорови од наследноправни односи и за побарување на доверителите спрема оставината на македонски државјанин

Член 84

(1) Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за расправање на недвижна оставина на државјанин на Република Македонија, ако таа оставина се наоѓа во Република Македонија.

(2) Ако недвижна оставина на државјанин на Република Македонија се наоѓа во странство, надлежност на судот на Република Македонија постои само ако според правилата на државата во која се наоѓаат недвижностите не е надлежен нејзин орган.

(3) Надлежност на судот на Република Македонија за расправање на подвижна оставина на државјанин на Република Македонија постои ако подвижностите се наоѓаат на територијата на Република Македонија или ако според правото на државата во која подвижностите се наоѓаат не е надлежен странскиот орган, односно ако тој орган одбива да ја расправа оставината.

(4) Одредбите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член се однесуваат и на надлежноста во спорови од наследноправни односи и на спорови за побарување на доверителите спрема оставината.

Меѓународна надлежност за расправање на оставина на странски државјанин и за спорови од наследноправни односи и за побарување на доверителите спрема оставината на странски државјанин

Член 85

(1) За расправање на недвижна оставина на странски државјанин исклучиво е надлежен судот на Република Македонија, ако недвижностите се наоѓаат во Република Македонија.

(2) За расправање на подвижна оставина на странски државјанин која се наоѓа во Република Македонија, надлежен е судот на Република Македонија, освен ако во државата на оставителот судот не е надлежен за расправање на подвижен имот на државјанин на Република Македонија.

(3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член се однесуваат и на надлежноста во спорови од наследноправни односи и во спорови за побарувања на доверителите спрема оставината.

(4) Кога не постои надлежност на суд на Република Македонија за расправање на оставина на странски државјанин, судот може да определи мерки за обезбедување на оставината и за заштита на правата спрема оставината која се наоѓа во Република Македонија.

Меѓународна надлежност за расправање на оставина на лице без државјанство и за спорови од наследноправни односи и за побарување на доверителите спрема оставината на лице без државјанство

Член 86

(1) За расправање на недвижна оставина на лице без државјанство, лице чие државјанство не може да се утврди или лице кое има статус на бегалец, исклучиво е надлежен судот на Република Македонија ако недвижноста се наоѓа на територијата на Република Македонија.

(2) За расправање на подвижна оставина на лице без државјанство, на лице чие државјанство не може да се утврди или на лице кое има статус на бегалец, надлежност на судот на Република Македонија постои ако подвижностите се наоѓаат на територијата на Република Македонија или ако оставителот во времето на смртта имал живеалиште во Република Македонија.

(3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член се однесуваат и на надлежноста во спорови од наследноправни односи и во спорови за побарување на доверителите спрема оставината.

(4) Ако оставителот немал живеалиште во Република Македонија, сообразно ќе се применуваат одредбите што важат за расправање на оставина на странски државјанин, подразбирајќи ја под странска држава државата во која оставителот во времето на смртта имал живеалиште.

Меѓународна надлежност за посвојување

Член 87

(1) Органот на Република Македонија исклучиво е надлежен да одлучува за посвојувањето и за престанокот на посвојувањето на лице кое е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија.

(2) Органот на Република Македонија е надлежен да одлучува за посвојување и за престанок на посвојувањето ако лицето кое посвојува е државјанин на Република Македонија и има живеалиште во Република Македонија.

(3) Кога брачните другари заеднички посвојуваат, за да постои надлежност на органот на Република Македонија доволно е еден од брачните другари да е државјанин на Република Македонија.

Меѓународна надлежност за работите на старателството

Член 88

Органот на Република Македонија исклучиво е надлежен во работите на старателството на државјанин на Република Македонија, без оглед на тоа каде имаат живеалиште, ако со овој закон поинаку не е определено.

Непреземање мерки во работите на старателството на државјанин на Република Македонија кој има живеалиште во странство

Член 89

Органот на Република Македонија нема да донесе одлука и да презема мерки во работите на старателството на државјанин на Република Македонија кој има

живеалиште во странство, ако утврди дека органот надлежен според правото на странската држава донел одлука или презел мерки со кои е обезбедена заштита на личноста, правата и интересите на државјанинот на Република Македонија.

Меѓународна надлежност за преземање на привремени мерки спрема странски државјанин

Член 90

(1) Органот на Република Македонија ќе преземе неопходни привремени мерки заради заштита на личноста, правата и интересите на странски државјанин кој се наоѓа или има имот во Република Македонија, за што ќе го извести органот на државата чиј државјанин е тоа лице.

(2) Органот на Република Македонија ќе донесе одлука и ќе преземе мерки во работите на старателството на странски државјанин кој има живеалиште во Република Македонија, ако заштита на неговата личност, права и интереси не обезбедил органот на државата чиј државјанин е тој.

Меѓународна надлежност за прогласување на исчезнато лице за умрено

Член 91

(1) Судот на Република Македонија исклучиво е надлежен за прогласување на исчезнат државјанин на Република Македонија за умрен, без оглед на тоа каде имал живеалиште.

(2) Пред судот на Република Македонија може според правото на Република Македонија да се докажува смртта на странски државјанин кој умрел на територијата на Република Македонија.

2. Други одредби за постапката со меѓународен елемент

Странчката и парничната способност на физичко лице

Член 92

(1) За странчката и парничната способност на физичко лице меродавно е правото на државата чиј државјанин е тоа.

(2) Ако странскиот државјанин не е парнично способен според одредбата од ставот (1) на овој член, а парнично е способен според правото на Република Македонија, самиот може да презема дејствија во постапката.

(3) Законскиот застапник на странски државјанин од ставот (2) на овој член може да презема дејствија во постапката само додека тој странски државјанин не изјави дека самиот го презема водењето на постапката.

(4) За странчката способност на странско правно лице меродавно е правото предвидено во членот 16 од овој закон.

Странска литиспенденција

Член 93

Судот на Република Македонија по барање на странката ќе ја прекине постапката, ако е во тек парница пред странски суд во истата правна работа и меѓу истите странки, и тоа ако:

1) прво пред странскиот суд е поведена односната парница по односниот спор и

2) е во прашање спор за чие судење не постои исклучива надлежност на суд на Република Македонија.

Оцена на надлежноста на суд на Република Македонија

Член 94

За оцена на надлежноста на суд на Република Македонија се значајни фактите што постојат во времето кога парницата почнува да тече.

Обврска за обезбедување на парничните трошоци (cautio iudicatum solvi)

Член 95

(1) Кога странски државјанин или лице без државјанство кое нема живеалиште во Република Македонија поведува парница пред суд на Република Македонија, должен е на тужениот кој е државјанин на Република Македонија, по негово барање да му ги обезбеди парничните трошоци.

(2) Тужениот е должен барањето од ставот (1) на овој член да го стави најдоцна на подготвително рочиште, а ако подготвителното рочиште не е одржано - на првото рочиште за главна расправа пред да се впушти во расправање за главната работа, односно штом сознал дека постојат претпоставки за барање на обезбедување.

(3) Обезбедувањето на парничните трошоци се дава во пари, но судот може да одобри обезбедување да се дава и на друг начин.

Ослободување од обврската за обезбедување на парничните трошоци

Член 96

(1) Тужениот нема право на обезбедување на парничните трошоци, ако:

1) во државата чиј државјанин е тужителот, државјаните на Република Македонија не се должни да даваат обезбедување;

2) тужителот ужива право на азил во Република Македонија;

3) тужбеното барање се однесува на побарување на тужителот од неговиот работен однос во Република Македонија;

4) се во прашање брачни спорови или спорови за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство и ако е во прашање законско издржување и

5) е во прашање менична или чековна тужба, против тужба или издавање на платен налог.

(2) Во случај на сомневање дали државјаните на Република Македонија, во смисла на ставот (1) точка 1 од овој член, се должни да дадат обезбедување во државата чиј државјанин е тужителот, објаснување дава органот на државната управа надлежен за работите на правдата.

Решение за обезбедување на парничните трошоци

Член 97

(1) Судот во решението со кое се усвојува барањето за обезбедување на парничните трошоци ќе го определи износот на обезбедувањето и рокот во кој обезбедувањето мора да се даде, а тужителот ќе го предупреди на последиците што законот ги предвидува ако не биде докажано дека обезбедувањето е дадено во определениот рок.

(2) Ако тужителот во определениот рок не докаже дека дал обезбедување на парничните трошоци ќе се смета дека тужбата е повлечена, односно дека тужителот се откажал од правниот лек ако барањето за обезбедување е ставено дури во постапката по повод правниот лек.

(3) Тужениот кој навреме ставил барање тужителот да му ги обезбеди парничните трошоци, не е должен да ја продолжи постапката во главната работа сè додека правосилно не се одлучи за неговото барање, а ако барањето биде усвоено - додека тужителот не положи обезбедување.

(4) Ако судот го одбие барањето за обезбедување на парничните трошоци, може да се одлучи постапката да продолжи и пред решението за одбивање да стане правосилно.

Ослободување од плаќање на парничните трошоци**Член 98**

(1) Странските државјани имаат право на ослободување од плаќање на парничните трошоци под услови на заемност.

(2) Во случај на сомневање во постоењето на заемност, во поглед на ослободувањето од плаќање на парничните трошоци, објаснување дава органот на државната управа надлежен за работите на правдата.

(3) Заемноста од ставот (1) на овој член не претставува услов за остварување на правото за ослободување од плаќање на парничните трошоци, ако странскиот државјанин има живеалиште во Република Македонија.

(4) Лицето без државјанство има право на ослободување од плаќање на парничните трошоци ако има живеалиште или престојувалиште во Република Македонија.

Глава четврта**ПРИЗНАВАЊЕ НА СТРАНСКИ СУДСКИ ОДЛУКИ****1. Поим****Странска судска одлука****Член 99**

(1) Како странска судска одлука се смета одлука на суд на странска држава.

(2) Како странска судска одлука во смисла на ставот (1) од овој член се смета и порамнувањето склучено пред суд (судско порамнување).

(3) Како странска судска одлука се смета и одлуката на друг орган што во државата во која е донесена е изедначена со судска одлука, односно со судско порамнување, ако со неа се регулираат односите предвидени во членот 1 од овој закон.

Признавање**Член 100**

Странска судска одлука се изедначува со одлука на суд на Република Македонија и произведува правно дејство во Република Македонија само ако ја признае судот на Република Македонија.

2. Услови за признавање**Потврда за правосилност****Член 101**

(1) Подносителот на барањето за признавање на странска судска одлука е должен кон предлогот за признавање на странската судска одлука, да ја приложи странската судска одлука во оригинал или заверен препис и да приложи потврда од надлежниот странски суд, односно друг орган за правосилноста на одлуката според правото на државата во која е донесена.

(2) Ако оригиналот на странската судска одлука или нејзиниот заверен препис не се составени на јазикот кој е во службена употреба пред судот пред кој се поведува постапката за признавање на таа одлука, странката што бара признавање на одлуката мора да поднесе и заверен превод на странската судска одлука на јазикот кој е во службена употреба пред тој суд.

Потврда за извршност на странската судска одлука**Член 102**

Ако со барањето за признавање на странската судска одлука се бара и признавање на нејзината извршност, подносителот на барањето за признавање на таа

странска судска одлука, покрај потврдата од членот 101 став (1) на овој закон, треба да поднесе и потврда за извршноста на таа одлука според правото на државата во која е донесена.

Непочитување на правото на одбрана**Член 103**

Судот на Република Македонија ќе го одбие признавањето на странската судска одлука, ако една од странките докаже дека:

1) поради неправилности во постапката, не можела да ги истакнува своите средства за одбрана или

2) поканата, тужбата или решението со кое е започната постапката не ѝ биле доставени на начин предвиден со правото на државата во која одлуката е донесена, односно дека воопшто немало ниту обид за такво доставување, освен ако на кој и да било начин се впуштила во расправање за главната работа во првостепената постапка.

Исклучива надлежност на суд на Република Македонија**Член 104**

(1) Странска судска одлука нема да се признае ако во односната работа постои исклучива надлежност на суд или на друг орган на Република Македонија.

(2) Ако тужениот бара признавање на странска судска одлука што е донесена во брачен спор или ако тоа го бара тужителот, а тужениот не се противи, исклучивата надлежност на судот на Република Македонија не е пречка за признавање на таа одлука.

Непризнавање поради засновање на надлежноста на странскиот суд исклучиво врз основа на државјанството на тужителот, односно поради неземање предвид на договорот на странките за надлежност на судот на Република Македонија**Член 105**

(1) Судот ќе го одбие признавањето на странската судска одлука, ако по приговор на лицето за кое таа одлука е донесена, утврди дека надлежноста на странскиот суд била заснована исклучиво врз основа на државјанството на тужителот.

(2) Судот ќе го одбие признавањето на странската судска одлука, ако по приговор на лицето за кое таа одлука е донесена, утврди дека странскиот суд кој ја донел одлуката не го земал предвид договорот на странките за надлежност на судот на Република Македонија.

Правосилна одлука во истата работа меѓу истите странки**Член 106**

(1) Странската судска одлука нема да се признае ако во истата работа суд или друг орган на Република Македонија донел правосилна одлука или ако во Република Македонија е признаена некоја друга странска судска одлука што е донесена во истата работа.

(2) Судот ќе запре со признавањето на странската судска одлука ако пред суд на Република Македонија е во тек порано поведена парница во истата правна работа и меѓу истите странки и тоа до правосилното завршување на таа парница.

Повреда на јавниот поредок**Член 107**

Странската судска одлука нема да се признае, ако дејството на нејзиното признавање е во спротивност со јавниот поредок на Република Македонија.

Странска судска одлука за личната состојба (статусот) на државјанин на Република Македонија**Член 108**

Ако при одлучувањето за личната состојба (статусот) на државјанин на Република Македонија требало да се примени правото на Република Македонија, според овој закон, странската судска одлука ќе се признае и кога е применето странско право, ако таа одлука суштински не отстапува од правото на Република Македонија што се применува на таквиот однос.

Странска судска одлука за личната состојба (статусот) на странец кој е државјанин на државата на судот**Член 109**

(1) Одлуките на странските судови што се однесуваат на личната состојба (статусот) на државјанин на државата чија одлука е во прашање се признаваат во Република Македонија без преиспитување од страна на судот според членовите 104 и 107 на овој закон.

(2) Ако надлежниот орган на Република Македонија смета дека странската судска одлука се однесува на личната состојба (статусот) на државјанин на Република Македонија, таквата одлука, за да биде признаена, подлежи на преиспитување според одредбите од членовите 101 до 107 на овој закон.

Странска судска одлука за личната состојба (статусот) на странец кој не е државјанин на државата на судот**Член 110**

Ако странската судска одлука се однесува на личната состојба (статусот) на странци кои не се државјани на државата што ја донела таа одлука, одлуката ќе се признае само ако ги исполнува условите за признавање во државата чии државјани се односните лица.

3. Постапка за признавање на странски судски одлуки**Член 111**

(1) Постапката за признавање на странска судска одлука се поведува со предлог.

(2) Признавање на странска судска одлука во работи што се однесуваат на личната состојба (статус), може да бара секој кој за тоа има правен интерес.

Член 112

(1) За признавањето на странска судска одлука одлучува судија поединец на основниот суд.

(2) За признавањето на странска судска одлука месно е надлежен секој стварно надлежен суд.

(3) Ако за признавањето на странската судска одлука не е донесено посебно решение, секој суд може за признавање на таа одлука да решава во постапката како за претходно прашање, но само со дејство за таа постапка.

Член 113

(1) Во постапката за признавање на странска судска одлука судот ќе се ограничи на тоа да испита дали постојат услови од членовите 101 до 110 на овој закон.

(2) Ако судот утврди дека нема пречки за признавање ќе донесе решение за признавање на странската судска одлука.

(3) Судот ќе го достави решението за признавање на спротивната странка, односно на другите учесници во постапката во која странската судска одлука била донесена и ќе ги поучи дека против решението за признавање можат да поднесат приговор во рок од 15 дена од денот на приемот.

(4) По приговорот од ставот (3) на овој член одлучува судот кој го донел решението за признавање, во состав од тројца судии. Ако одлуката по приговорот зависи од спорни (факти), судот одлучува по одржаното рочиште.

(5) Против решението со кое судот го одбил предлогот за признавање и против решението по приговорот од ставот (4) на овој член, дозволена е жалба до надлежниот апелационен суд во рок од осум дена од денот на приемот на одлуката.

(6) Без оглед на одредбите од ставот (3) на овој член, судот нема да го достави решението за признавање на странската судска одлука за развод на брак на спротивната странка, ако лицето кое го бара признавањето е државјанин на Република Македонија, а спротивната странка нема живеалиште, односно престојувалиште во Република Македонија.

Член 114

За трошоците на постапката за признавање на странската судска одлука, судот одлучува според правилата кои би се употребувале во случај кога за истата работа би одлучувал судот или друг орган на Република Македонија.

Член 115

Ако во оваа глава нема посебни одредби, на постапката за признавање на странски судски одлуки соодветно се применуваат одредбите од вонпарничната постапка.

Член 116

Одредбите од членовите 111 до 115 на овој закон, сообразно се применуваат и на постапката за признавање на странски арбитражни одлуки.

Глава петта**ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ****Склучување брак пред овластено конзуларно или дипломатско претставништво на Република Македонија во странство****Член 117**

(1) Државјаните на Република Македонија можат во странство да склучат брак пред овластено конзуларно претставништво или пред дипломатско претставништво на Република Македонија што врши конзуларно-правни работи, ако на тоа не се противи државата во која се наоѓа претставништвото на Република Македонија или ако тоа е предвидено со меѓународен договор.

(2) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за надворешни работи ќе ги определи претставништвата на Република Македонија пред кои можат да се склучуваат бракови во странство меѓу државјани на Република Македонија.

Вршење на работите на старателството за државјаните на Република Македонија кои се наоѓаат во странство**Член 118**

Работите на старателството за државјаните на Република Македонија кои се наоѓаат во странство ги врши конзуларното претставништво или дипломатското претставништво на Република Македонија, ако на тоа не се противи државата во која се наоѓа претставништвото на Република Македонија или ако е тоа предвидено со меѓународен договор.

Составување на тестамент на државјанин на Република Македонија во странство**Член 119**

Конзуларното претставништво или дипломатското претставништво на Република Македонија што врши конзуларно-правни работи може да му состави теста-

мент на државјанин на Република Македонија во странство, според одредбите што важат за составување на судски тестамент.

Заверка на потписи, ракописи и преписи од страна на конзуларните или дипломатските претставништва на Република Македонија во странство

Член 120

(1) Конзуларните претставништва на Република Македонија или дипломатските претставништва на Република Македонија во странство што вршат конзуларно-правни работи можат да вршат заверка на потписи, ракописи и преписи во согласност со меѓународни договори и прописите на земјата на приемот.

(2) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за надворешни работи го определува вршењето на работите од ставот (1) на овој член.

Уверение за прописите што важат или што важеле во Република Македонија

Член 121

(1) Уверение за прописите што важат или што важеле во Република Македонија, заради нивна употреба пред органите на странска држава, издава органот на државната управа надлежен за работите на правдата.

(2) Во уверението од ставот (1) на овој член се наведува називот на прописот, датумот кога е донесен односно кога престанал да важи и дословниот текст на соодветните одредби на тој пропис.

Г л а в а ш е с т а

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Важење на овој закон

Член 122

(1) Одредбите на овој закон за определување на меродавното право нема да се применуваат на односите кои настанале пред влегувањето во сила на овој закон.

(2) Ако пред денот на влегувањето во сила на овој закон е донесена првостепена пресуда или решение со кое постапката пред првостепениот суд се завршува, натамошната постапка ќе се спроведе според дотогашните прописи за надлежноста и постапката во работите со меѓународен елемент и одредбите за признавањето на странските судски одлуки.

(3) Ако по денот на влегувањето во сила на овој закон биде укината првостепената одлука од ставот (2) на овој член, натамошната постапка ќе се спроведе според одредбите за надлежноста и постапката во работите со меѓународен елемент и одредбите за признавањето на странските судски одлуки на овој закон.

Престанок на важењето на законите

Член 123

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да се применува Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи ("Службен лист на СФРЈ" број 43/82 и 72/82).

Влегување во сила на овој закон

Член 124

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

**L I G J
PËR TË DREJTËN NDËRKOMBËTARE
PRIVATE**

Kreu i parë

DISPOZITAT THEMELORE

Sfera e zbatimit

Neni 1

(1) Ky ligj përmban rregulla për përcaktimin e së drejtës kompetente për marrëdhëniet personale (statusore), familjare, të punës, pronësore dhe marrëdhëniet e tjera materiale-juridike me element ndërkombëtar.

(2) Ky ligj përmban edhe rregulla për kompetencën e gjykatave dhe organeve të tjera të Republikës së Maqedonisë, për shqyrtimin e marrëdhënieve nga paragrafi (1) i këtij neni, rregulla të procedurës dhe rregulla për pranimin e vendimeve të huaja gjyqësore dhe vendimeve të organeve të tjera të shtetit të huaj.

Neni 2

Dispozitat e këtij ligji nuk zbatohen për marrëdhëniet nga neni 1 i këtij ligji, nëse janë të rregulluara me ligj tjetër, ose me marrëveshje ndërkombëtare.

Klauzola për vetëpërfashtim

Neni 3

(1) E drejta për të cilën udhëzojnë dispozitat e këtij ligji, me përjashtim, nuk do të zbatohet nëse duke pasur parasysh të gjitha rrethanat, duket qartë se marrëdhënia me atë të drejtë nuk ka lidhje më të rëndësishme, ndërsa ekziston lidhje më e ngushtë esenciale me ndonjë të drejtë tjetër.

(2) Dispozita nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk zbatohet në rastin kur palët e kanë zgjedhur të drejtën.

Plotësimi i zbrazëtirave juridike

Neni 4

Nëse ky ligj nuk përmban dispozita për të drejtën kompetente për ndonjë marrëdhënie nga neni 1 paragrafi (1) i këtij ligji, në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat dhe parimet e këtij ligji, parimet e rregullimit juridik të Republikës së Maqedonisë dhe parimet e së drejtës ndërkombëtare private.

Rendi publik

Neni 5

E drejta e shtetit të huaj nuk zbatohet, nëse pasojat nga zbatimi i saj do të jenë në kundërshtim me rendin publik të Republikës së Maqedonisë.

Kundërpërgjigjja dhe udhëzimi

Neni 6

(1) Nëse sipas dispozitave të këtij ligji, do të duhej të zbatohet e drejta e shtetit të huaj, merren parasysh rregullat e tij për përcaktimin e së drejtës kompetente.

(2) Nëse rregullat e shtetit të huaj për përcaktimin e së drejtës kompetente i kundërpërgjigjen të drejtës së Republikës së Maqedonisë, do të zbatohet e drejta e Republikës së Maqedonisë, duke mos i marrë parasysh rregullat për përcaktimin e së drejtës kompetente.

(3) Dispozitat nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni nuk zbatohen, në rastet kur palët kanë të drejtë për ta zgjedhur të drejtën kompetente.

Forma e çështjes juridike dhe veprimi juridik

Neni 7

Nëse me këtë ligj dhe me ligj tjetër nuk është përcaktuar ndryshe, konsiderohet se çështja juridike dhe veprimi juridik në aspektin e formës janë të plotfuqishme,

nëse janë të plotfuqishme qoftë sipas së drejtës në vendin ku është lidhur çështja juridike përkatësisht është ndërmarrë veprimi juridik, qoftë sipas së drejtës që është kompetente për përmbajtjen e çështjes juridike, përkatësisht të veprimit juridik.

Parashkrimi

Neni 8

Për parashkrimin është kompetente e drejta që është kompetente për përmbajtjen e çështjes juridike, përkatësisht të veprimit juridik.

Zbatimi i të drejtës së huaj

Neni 9

E drejta e shtetit të huaj, zbatohet sipas kuptimit të vet dhe të nocioneve që i përmban.

Rendi juridik jounik

Neni 10

(1) Nëse është kompetente e drejta e shtetit, rendi juridik i të cilit nuk është unik, ndërsa rregullat e këtij ligji nuk udhëzojnë për rajonin e caktuar juridik në atë shtet, e drejta kompetente përcaktohet sipas rregullave të atij rendi juridik.

(2) Nëse në mënyrën e paraparë në paragrafin (1) të këtij neni, nuk është e mundur që të përcaktohet cila e drejtë është kompetente në shtetin rendi juridik i të cilit nuk është unik, kompetente është e drejta e rajonit në atë shtet me të cilin ekziston lidhje më e ngushtë.

Personat me më shumë shtetësi

Neni 11

(1) Nëse personi që është shtetas i Republikës së Maqedonisë e ka edhe shtetësinë e ndonjë shteti tjetër, për zbatimin e këtij ligji konsiderohet se e ka vetëm shtetësinë e Republikës së Maqedonisë.

(2) Nëse personi që nuk është shtetas i Republikës së Maqedonisë ka dy apo më tepër shtetësi të huaja, për zbatimin e këtij ligji konsiderohet se e ka shtetësinë e atij shteti, shtetas i të cilit është dhe ku e ka vendbanimin.

(3) Nëse personi nga paragrafi (2) i këtij neni, nuk ka vendbanim në asnjë shtet shtetas i të cilave është, për zbatimin e këtij ligji konsiderohet se e ka shtetësinë e atij shteti, shtetas i të cilit është dhe me të cilin ka lidhje më të ngushtë.

Personat pa shtetësi

Neni 12

(1) Nëse personi nuk ka shtetësi ose shtetësia e tij nuk mund të konfirmohet, e drejta kompetente përcaktohet sipas vendbanimit të tij.

(2) Nëse personi nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk ka vendbanim ose ai nuk mund të konfirmohet, e drejta kompetente përcaktohet sipas vendqëndrimit të tij.

(3) Nëse nuk mund të konfirmohet as vendqëndrimi i personit nga paragrafi (1) i këtij neni, kompetente është e drejta e Republikës së Maqedonisë.

Përcaktimi i të drejtës së huaj

Neni 13

(1) Gjykata ose organi tjetër i përcaktuar me ligj, me detyrë zyrtare do ta përcaktojë përmbajtjen e së drejtës kompetente të huaj.

(2) Organi nga paragrafi (1) i këtij neni, mund të kërkojë njoftim për përmbajtjen e të drejtës kompetente të huaj, nga organi i administratës shtetërore kompetent për çështjet e drejtësisë.

(3) Palët në procedurë mund të paraqesin edhe dokumentin publik, për përmbajtjen e të drejtës së huaj.

(4) Nëse në rastin e caktuar përmbajtja e të drejtës së huaj nuk mund të konfirmohet në njërin nga mënyrat me paragrafët (1), (2) dhe (3) të këtij neni, zbatohet e drejta e Republikës së Maqedonisë.

Normat me zbatim të drejtpërdrejtë

Neni 14

Dispozitat për përcaktimin e të drejtës kompetente për marrëdhëniet nga neni 1 i këtij ligji, nuk e përjashtojnë zbatimin e rregullave imperative të Republikës së Maqedonisë, për të cilat me këtë apo me ligj tjetër është e paraparë, se zbatohen pavarësisht nga rregullat për përcaktimin e të drejtës kompetente.

Kreu i dytë

E DREJTA KOMPETENTE

Aftësia juridike dhe aftësia për punë e personit fizik

Neni 15

(1) Për aftësinë juridike dhe aftësinë për punë të personit juridik, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është ai person.

(2) Personi fizik i cili do të jetë i paaftë për punë sipas të drejtës së shtetit, shtetas i të cilit është, është i aftë për punë nëse ka aftësi për punë sipas të drejtës së vendit ku është paraqitur obligimi.

(3) Për heqjen ose kufizimin e aftësisë për punë të personit fizik, kompetente është e drejta nga paragrafi (1) i këtij neni.

(4) Dispozita e paragrafit (2) të këtij neni, nuk zbatohet për marrëdhëniet familjare dhe trashëgimore.

Aftësia juridike dhe aftësia për punë e personit juridik

Neni 16

(1) Për aftësinë juridike dhe aftësinë për punë të personit juridik, kompetente është e drejta e shtetit të cilit ai i përket.

(2) Personi juridik e ka përkatësinë e atij shteti, sipas të drejtës së të cilit është themeluar.

(3) Nëse personi juridik vërtet ka seli në shtetin tjetër e jo në atë ku është themeluar, dhe sipas të drejtës së atij shteti tjetër e ka përkatësinë e tij, do të konsiderohet si person juridik i atij shteti.

Tutoria dhe masat e përkohshme mbrojtëse

Neni 17

(1) Për vënien nën tutori dhe për ndërprerjen e tutorisë, si dhe për marrëdhëniet ndërmjet tutorit dhe personit nën tutori (të mbrojturit), kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është personi nën tutori.

(2) Masat e përkohshme mbrojtëse ndaj shtetasve të huaj dhe ndaj personit pa shtetësi që gjenden në Republikën e Maqedonisë, përcaktohen sipas të drejtës së Republikës së Maqedonisë, dhe zgjasin derisa shteti kompetent nuk merr vendim dhe nuk ndërmerr masa të nevojshme.

(3) Dispozita nga paragrafi (2) i këtij neni, zbatohet edhe në aspektin e mbrojtjes së pronës të shtetasit të huaj që mungon dhe të personit pa shtetësi, që gjendet në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Shpallja e personit të zhdukur si i vdekur

Neni 18

Për shpalljen e personit të zhdukur si i vdekur, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit ka qenë ai person në kohën e zhdukjes.

Emri i personit fizik**Neni 19**

Për caktimin ose ndryshimin e emrit të personit fizik, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është ai person.

Pronësia dhe të drejtat e tjera reale mbi sendet**Neni 20**

(1) Për marrëdhëniet pronësore juridike dhe për të drejtat e tjera reale mbi sendet, kompetente është e drejta e vendit ku gjendet sendi.

(2) Për marrëdhëniet nga paragrafi (1) i këtij neni, në aspektin e sendeve që gjenden në transport, kompetente është e drejta e vendit të përcaktimit.

(3) Për marrëdhëniet nga paragrafi (1) i këtij neni për mjetet transportuese, kompetente është e drejta e shtetit, përkatësinë shtetërore të të cilit e kanë ato mjete, nëse me dispozitat e Republikës së Maqedonisë nuk është përcaktuar ndryshe.

Marrëveshja – rregulla e përgjithshme**Neni 21**

(1) Për marrëveshje, kompetente është e drejta që e kanë zgjedhur palët në marrëveshje, nëse me këtë ligj ose me marrëveshje ndërkombëtare, nuk është përcaktuar ndryshe.

(2) Vullneti i palëve për të drejtën e zgjedhur mund të jetë i shprehur në mënyrë të prerë, ose të rezultojë nga dispozitat e marrëveshjes ose nga rrethanat e tjera.

(3) Palët mund ta caktojnë të drejtën kompetente, për tërë marrëveshjen ose vetëm për një pjesë të saj.

(4) Plotfuqishmëria e marrëveshjes për zgjedhjen e së drejtës kompetente, vlerësohet sipas të drejtës së zgjedhur.

E drejta kompetente për marrëveshjen, në mungesë të zgjedhjes të së drejtës kompetente**Neni 22**

(1) Nëse nuk është zgjedhur e drejta kompetente, për marrëveshje kompetente është e drejta e shtetit, me të cilin ajo marrëveshje është në lidhje më të ngushtë.

(2) Konsiderohet se lidhja më e ngushtë ekziston me atë shtet në të cilin në momentin e pranimit të ofertës gjendet vendbanimi, përkatësisht selia e palës e cila është e obliguar që ta plotësojë obligimin karakteristik për atë lloj marrëveshje, përveç nëse nga rrethanat e veçanta të rastit, nuk rezulton se marrëveshja është në lidhje më të afërt me ndonjë shtet tjetër.

(3) Pavarësisht nga paragrafi (2) i këtij neni, për marrëveshjen për transportin e mallrave, supozohet se ka lidhje më të afërt me shtetin në të cilin në kohën e lidhjes së marrëveshjes, transportuesi e ka pasur vendbanimin nëse është person fizik, përkatësisht selinë nëse është person juridik, vetëm nëse në atë shtet gjendet edhe vendi i ngarkimit, shkarkimit ose vendbanimi i shfrytëzuesit të transportit i cili është person fizik, përkatësisht selia e shfrytëzuesit i cili është person juridik.

Marrëveshjet që kanë të bëjnë me patundshmëritë**Neni 23**

Për marrëveshjet që kanë të bëjnë me patundshmëritë, ekskluzivisht është kompetente e drejta e shtetit, në territorin e të cilit gjendet patundshmëria.

Marrëveshja për punësim**Neni 24**

(1) Për marrëveshjen për punësim, nëse palët nuk e kanë zgjedhur të drejtën kompetente, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin sipas marrëveshjes punëtori zakonisht e kryen punën e vet, bile edhe kur punën përkohësisht e kryen në shtet tjetër.

(2) Nëse sipas marrëveshjes punëtori nuk e kryen punën e vet vetëm në një shtet, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin punëdhënësi e ka selinë, përkatësisht vendbanimin.

(3) Me marrëveshjen për zgjedhjen e së drejtës, palët nuk mund ta përjashtojnë zbatimin e rregullave imperative për mbrojtjen e të drejtave të punëtorit, që i përmban e drejta e shtetit në të cilin punëdhënësi i cili është person juridik e ka selinë, përkatësisht vendbanimin nëse është person fizik.

Marrëveshja për konsum**Neni 25**

(1) Si marrëveshje për konsum për zbatimin e këtij ligji, konsiderohet marrëveshja për dërgimin e sendeve të tundshme ose të drejtave konsumatorit, dhe marrëveshja për kryerjen e shërbimeve konsumatorit.

(2) Si konsumator për zbatimin e këtij ligji, konsiderohet secili person fizik i cili blen prodhime ose shfrytëzon shërbime për konsum të drejtpërdrejtë personal, për qëllime që nuk janë të dedikuara për kryerjen e profesionit të tij ose veprimtarive të tjera afariste.

(3) Sipas këtij ligji, nuk konsiderohen si marrëveshje për konsum:

1. marrëveshja për transport dhe

2. marrëveshja për kryerjen e shërbimeve konsumatorit, nëse në tërësi kryhet jashtë shtetit në të cilin konsumatori e ka vendbanimin e vet.

(4) Pavarësisht nga dispozitat e tjera të këtij ligji, për marrëveshjen e konsumit, zbatohet e drejta e shtetit në të cilin konsumatori e ka vendbanimin, nëse:

1. lidhja e marrëveshjes është pasojë e ofertës ose e reklamës në atë shtet, dhe nëse konsumatori në atë shtet i ka ndërmarrë veprimet e duhura për lidhjen e marrëveshjes;

2. pala e kundërt kontraktuese e konsumatorit ose e përfaqësuesit të tij, e ka marrë porosinë nga konsumatori në atë shtet;

3. marrëveshja e shitblerjes ka qenë e lidhur në shtet tjetër, përkatësisht konsumatori e ka dhënë porosinë në shtetin tjetër, ndërsa udhëtimi ka qenë i organizuar nga ana e shitësit, më qëllim që të nxitet konsumatori për lidhjen e marrëveshjes së atillë.

(5) Në rastet nga paragrafi (4) i këtij neni, zgjedhja e të drejtës kompetente që e kanë bërë palët, nuk mund ta përjashtojë zbatimin e rregullave imperative për mbrojtjen e të drejtave të konsumatorëve, të përmbajtura në të drejtën e shtetit në të cilin gjendet vendbanimi i konsumatorit.

Sfera e zbatimit të së drejtës kompetente për marrëveshje**Neni 26**

Në marrëdhëniet ndërmjet palëve kontraktuese, nëse palët kontraktuese nuk janë marrë vesh ndryshe, e drejta nga nenet 21, 22 dhe 23 të këtij ligji, është kompetente edhe për:

1. caktimin e orës prej kur fituesi, përkatësisht marrësi i sendit të tundshëm e ka të drejtën mbi prodhimet dhe frytet e sendit dhe

2. caktimin e orës prej kur fituesi, përkatësisht marrësi e bart rrezikun lidhur me sendet.

Mënyra e dorëzimit të sendit**Neni 27**

E drejta e vendit ku sendi duhet të dorëzohet është kompetente, për mënyrën e dorëzimit të sendit dhe për masat që duhet të ndërmerren nëse refuzohet marrja e sendit, përveç nëse palët kontraktuese nuk janë marrë vesh ndryshe.

Shmangia e kërkesës dhe ndërmarrja e borxhit

Neni 28

Në veprimin e shmangies së kërkesës ose ndërmarrjes së borxhit ndaj debitorit, përkatësisht kreditorit që nuk kanë marrë pjesë në shmangie përkatësisht ndërmarrje, do të zbatohet e drejta që është kompetente për kërkesën, përkatësisht borxhin.

Çështja juridike plotësuese

Neni 29

Për çështjen juridike plotësuese, nëse me çështjen juridike ose me ligj ose me marrëveshje ndërkombëtare nuk është përcaktuar ndryshe, do të zbatohet e drejta që është kompetente për çështjen kryesore juridike.

Çështja e njëanshme juridike

Neni 30

Për çështjen e njëanshme juridike, kompetente është e drejta e shtetit të vendbanimit të debitorit i cili është person fizik, përkatësisht të selisë së debitorit i cili është person juridik.

Fitimi pa bazë

Neni 31

Për fitimin pa bazë zbatohet e drejta kompetente për marrëdhënien juridike që është arritur, është pritur ose supozuar, e me rastin e së cilës ka ardhur te fitimi.

Udhëheqja e punës pa urdhëresë dhe obligimet e tjera jashtë marrëveshjes

Neni 32

(1) Për udhëheqjen e punës pa urdhëresë, kompetente është e drejta e vendit ku është kryer veprimi i udhëheqësit të punës.

(2) Për obligimet nga përdorimi i sendeve pa udhëheqje të punës dhe për obligimet e tjera jashtë marrëveshjes, që nuk dalin nga përgjegjësia për dëmin, kompetente është e drejta e vendit ku kanë ndodhur faktet që e kanë shkaktuar obligimin.

Përgjegjësia për dëmin jashtë marrëveshjes

Neni 33

(1) Për përgjegjësinë e dëmit jashtë marrëveshjes, kompetente është e drejta e vendit ku është kryer veprimi. Me përjashtim, me kërkesën e të dëmtuarit, do të zbatohet e drejta e vendit ku ka ndodhur pasoja, nëse dëmtuesi ka mundur dhe doemos duhej t'i parashihte pasojat.

(2) Nëse e drejta e përcaktuar në bazë të paragrafit (1) të këtij neni, nuk ka lidhje më të ngushtë me marrëdhënien, ndërsa ekziston lidhja e dukshme me ndonjë të drejtë tjetër, do të zbatohet ajo e drejtë.

(3) Pavarësisht nga dispozitat nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, pasi që ngjarja e dëmshme do të ndodhë, palët mund ta zgjedhin të drejtën kompetente.

Kompensimi i dëmit në anije në det të hapur ose në mjet fluturues

Neni 34

Nëse ngjarja nga e cila rrjedh obligimi për kompensimin e dëmit ka ndodhur në anije në detin e hapur, ose në mjetin fluturues, si e drejtë e vendit ku kanë ndodhur faktet që e kanë shkaktuar obligimin për kompensimin e dëmit, konsiderohet e drejta e shtetit të cilit i përket anija, përkatësisht e drejta e shtetit ku është regjistruar mjeti fluturues.

Trashëgimia

Neni 35

Për trashëgimi, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit ka qenë trashëgimlënësi në kohën e vdekjes.

Aftësia për përpilimin e testamentit

Neni 36

Për aftësinë e përpilimit të testamentit, kompetente është e drejta e shtetit shtetësinë e të cilit e ka pasur testamentlënësi, në momentin e përpilimit të testamentit.

Forma e testamentit

Neni 37

(1) Testamenti është i plotfuqishëm në aspektin e formës, nëse është i plotfuqishëm sipas njërës nga të drejtat si vijojnë:

1. e drejta e vendit ku është përpiluar testamenti;

2. e drejta e shtetit, shtetas i të cilit ka qenë testamentlënësi, qoftë në kohën kur ka disponuar me testamentin, qoftë në kohën e vdekjes;

3. e drejta e vendbanimit të testamentlënësit, qoftë në kohën kur ka disponuar me testamentin, qoftë në kohën e vdekjes;

4. e drejta e vendqëndrimit të testamentlënësit, qoftë në kohën kur ka disponuar me testamentin, qoftë në kohën e vdekjes;

5. e drejta në Republikën e Maqedonisë dhe

6. për patundshmërinë sipas të drejtës së vendit ku gjendet patundshmëria.

(2) Revokimi i testamentit është i plotfuqishëm në aspektin e formës, nëse ajo formë është e plotfuqishme sipas cilësdo të drejte me të cilën, në pajtim me dispozitat nga paragrafi (1) i këtij neni, testamenti ka mundur të përpilohet në mënyrë të plotfuqishme.

Kushtet për lidhjen e martesës

Neni 38

(1) Në aspektin e kushteve për lidhjen e martesës, për secilin person, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është ai person në kohën e martesës.

(2) Edhe kur ekzistojnë kushtet për lidhjen e martesës, sipas të drejtës së shtetit shtetas i të cilit është personi që dëshiron ta lidhë martesën para organit kompetent të Republikës së Maqedonisë, nuk do të lejohet lidhja e martesës nëse lidhur me atë person, sipas të drejtës së Republikës së Maqedonisë, ekzistojnë pengesat që kanë të bëjnë me ekzistimin e martesës së mëparshme, farefisnisë dhe paaftësisë për të gjykuar.

Forma e martesës

Neni 39

Për formën e martesës, kompetente është e drejta e vendit ku lidhet martesa.

Pavlefshmëria e martesës

Neni 40

Për pavlefshmërinë e martesës, kompetente është cilado e drejtë, sipas së cilës martesa është lidhur sipas nenit 38 të këtij ligji.

Prishja e martesës

Neni 41

(1) Për prishjen e martesës kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë të dy bashkëshortët, në kohën e paraqitjes së padisë.

(2) Nëse bashkëshortët janë shtetas të shteteve të ndryshme në kohën e paraqitjes së padisë, për prishjen e martesës kompetente është e drejta e shtetit ku ata e kanë pasur vendbanimin e përbashkët të fundit, e nëse fare nuk kanë pasur vendbanim të përbashkët, kompetente është e drejta e shtetit të gjykatës në të cilën bëhet shqyrtimi i prishjes së martesës.

(3) Nëse njëri nga bashkëshortët është shtetas i Republikës së Maqedonisë, pavarësisht nga dispozita nga paragrafi (2) i këtij neni, për prishjen e martesës kompetente është e drejta e Republikës së Maqedonisë.

Marrëdhëniet personale dhe ligjore pronësore të bashkëshortëve

Neni 42

(1) Për marrëdhëniet personale dhe ligjore pronësore të bashkëshortëve, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë ata.

(2) Nëse bashkëshortët janë shtetas të shteteve të ndryshme, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin e kanë vendbanimin.

(3) Nëse bashkëshortët nuk e kanë as shtetësinë e përbashkët, as vendbanimin në të njëjtin shtet, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin e kanë pasur vendbanimin e fundit të përbashkët.

(4) Nëse e drejta kompetente nuk mund të përcaktohet sipas paragrafit (1), (2) dhe (3) të këtij neni, kompetente është e drejta e Republikës së Maqedonisë.

Marrëdhëniet kontraktuese pronësore të bashkëshortëve

Neni 43

(1) Për marrëdhëniet kontraktuese pronësore të bashkëshortëve, kompetente është e drejta që në kohën e lidhjes së marrëveshjes, ka qenë kompetente për marrëdhëniet personale dhe ligjore pronësore.

(2) Pavarësisht nga dispozita nga paragrafi (1) i këtij neni, bashkëshortët mundën me shkrim të merren vesh, që për marrëdhëniet e tyre kontraktuese pronësore, të jetë kompetente:

1) e drejta e shtetit, shtetësinë e të cilit e ka njëri nga bashkëshortët ose

2) e drejta e shtetit, ku e ka vendbanimin së paku njëri nga bashkëshortët ose

3) për patundshmëritë, e drejta e vendit ku gjenden ato patundshmëri.

Marrëdhëniet personale, ligjore dhe kontraktuese pronësore të bashkëshortëve, në rastin e pavlefshmërisë ose ndërprerjes së martesës

Neni 44

(1) Nëse martesë është e pavlefshme ose është ndërprerë, për marrëdhëniet personale dhe ligjore pronësore, kompetente është e drejta e përcaktuar në nenin 42 të këtij ligji.

(2) Në rastet e shënuara në paragrafin (1) të këtij neni, për marrëdhëniet kontraktuese pronësore të bashkëshortëve, kompetente është e drejta e përcaktuar në nenin 43 të këtij ligji.

Marrëdhëniet pronësore të personave që jetojnë në bashkësi jashtëmartesore

Neni 45

(1) Për marrëdhëniet pronësore të personave që jetojnë në bashkësi jashtëmartesore, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë ata.

(2) Nëse personat nga paragrafi (1) i këtij neni nuk e kanë shtetësinë e njëjtë, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin e kanë vendbanimin e përbashkët.

(3) Për marrëdhëniet kontraktuese pronësore ndërmjet personave që jetojnë në bashkësinë jashtëmartesore, kompetente është e drejta që në kohën e lidhjes së marrëveshjes, ka qenë kompetente për marrëdhëniet e tyre pronësore.

Marrëdhëniet ndërmjet prindërve dhe fëmijëve

Neni 46

(1) Për marrëdhëniet ndërmjet prindërve dhe fëmijëve, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë ata.

(2) Nëse prindërit dhe fëmijët janë shtetas të shteteve të ndryshme, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin të gjithë ata e kanë vendbanimin.

(3) Nëse prindërit dhe fëmijët janë shtetas të shteteve të ndryshme, ndërsa nuk e kanë vendbanimin në të njëjtin shtet, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është fëmija.

Pranimi, përcaktimi ose kontestimi i atësisë, përkatësisht i amësisë

Neni 47

Për pranimin, përcaktimin ose kontestimin e atësisë përkatësisht amësisë, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është fëmija.

Obligimi për mbajtje

Neni 48

Për obligimin e mbajtjes ndërmjet anëtarëve të farefisit sipas gjakut përveç prindërve dhe fëmijëve, ose për obligimin e mbajtjes së anëtarëve të farefisit sipas krushqisë, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është anëtari i farefisit nga i cili kërkohet mbajtja.

Përligjja

Neni 49

(1) Për përligjjen e fëmijës jashtëmartesor, përmes lidhjes plotësuese të martesës, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë prindërit, e nëse prindërit nuk janë shtetas të shtetit të njëjtë, e drejta e shtetit të atij prindi sipas të cilit përligjja është e plotfuqishme.

(2) Për pajtimin e fëmijës, të personit tjetër ose të organit shtetëror për përligjjen, kompetente është e drejta e shtetit shtetas i të cilit është fëmija.

Kushtet për realizimin dhe ndërprerjen e adoptimit

Neni 50

(1) Për kushtet për realizimin e adoptimit dhe për ndërprerjen e adoptimit, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë adoptuesi dhe i adoptuari.

(2) Nëse adoptuesi dhe i adoptuari janë shtetas të shteteve të ndryshme, për kushtet për realizimin e adoptimit dhe për ndërprerjen e adoptimit, në mënyrë kumulative kompetente janë të drejtat e të dy shteteve, shtetas të të cilave janë ata.

(3) Nëse bashkëshortët bashkërisht adoptojnë, përveç të drejtës së shtetit shtetas i të cilit është i adoptuari, për kushtet e adoptimit dhe ndërprerjes së adoptimit, kompetente janë edhe të drejtat e shteteve, shtetas të të cilave janë edhe njëri edhe bashkëshorti tjetër.

(4) Për formën e adoptimit, kompetente është e drejta e vendit ku realizohet adoptimi.

Veprimi i adoptimit

Neni 51

(1) Për veprimin e adoptimit, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas të të cilit janë adoptuesi dhe i adoptuari, në kohën e realizimit të adoptimit.

(2) Nëse adoptuesi dhe i adoptuari janë shtetas të shteteve të ndryshme, kompetente është e drejta e shtetit në të cilin e kanë vendbanimin.

(3) Nëse adoptuesi dhe i adoptuari janë shtetas të shteteve të ndryshme, ndërsa nuk e kanë vendbanimin në të njëjtin shtet, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është i adoptuari.

Kreu i tretë

KOMPETENCA DHE PROCEDURA NDËRKOMBËTARE

1. Kompetenca e gjykatave dhe e organeve të tjera të Republikës së Maqedonisë, në çështjet me element ndërkombëtar

Rregulla e përgjithshme për kompetencën ndërkombëtare

Neni 52

(1) Kompetenca e gjykatës të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse i padituri ka vendbanim përkatësisht seli në Republikën e Maqedonisë.

(2) Nëse i padituri nuk ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, as në ndonjë shtet tjetër, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse i padituri e ka vendqëndrimin në Republikën e Maqedonisë.

(3) Nëse në procesin gjyqësor ka më tepër të paditur me cilësinë e bashkëpaditësve materialë, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, edhe kur njëri nga të paditurit ka vendbanim përkatësisht seli në Republikën e Maqedonisë.

(4) Nëse me padinë e njëjtë janë paditur edhe debitori kryesor edhe garanti, gjyqi i Republikës së Maqedonisë është kompetent edhe atëherë kur është kompetent për padinë kundër debitorit kryesor.

(5) Gjyqi i Republikës së Maqedonisë është kompetent edhe për kundërpadi, nëse kërkesa nga kundërpadia është në lidhje me kërkesën e padisë.

Kompetenca në procedurën jashtëkontestimore

Neni 53

Kur për marrëdhënien juridike vendoset në procedurën jashtëkontestimore, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse personi ndaj të cilit është paraqitur kërkesa e ka vendbanimin përkatësisht selinë në Republikën e Maqedonisë, ndërsa kur në procedurë merr pjesë vetëm një person, nëse ai person e ka vendbanimin përkatësisht selinë në Republikën e Maqedonisë, përveç nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Kompetenca ekskluzive ndërkombëtare – rregulla e përgjithshme

Neni 54

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë është ekskluzivisht kompetent, kur kjo është e përcaktuar në mënyrë të prerë me këtë ligj ose ligj tjetër.

Kompetenca në bazë të kritereve të përmbajtura në të drejtën e huaj

Neni 55

Nëse në shtetin e huaj ekziston kompetenca e gjyqit të huaj në kontestet kundër shtetasve të Republikës së Maqedonisë, sipas kritereve për kompetencë që nuk janë në dispozitat për kompetencën e gjyqit të Republikës së Maqedonisë, ato kritere do të jenë kompetente për ekzistimin e kompetencës së gjyqit të Republikës së Maqedonisë, në kontestet në të cilat i padituri është shtetas i atij shteti të huaj.

Marrëveshja për kompetencën ndërkombëtare

Neni 56

(1) Palët mund të merren vesh për kompetencën e gjykatës së huaj, vetëm nëse së paku njëra nga ato është shtetas i huaj ose person juridik me seli jashtë vendit, ndërsa nuk bëhet fjalë për kontestin për të cilin sipas dispozitave të këtij ligji apo ligjit tjetër, ekziston kompetencë ekskluzive e gjyqit të Republikës së Maqedonisë.

(2) Pavarësisht nga dispozitat e paragrafit (1) të këtij neni, palët nuk mund të merren vesh për kompetencën e gjyqit të huaj, në kontestet nga marrëdhëniet me konsumatorët dhe në kontestet nga marrëdhëniet e sigurimit, nëse konsumatori përkatësisht i siguruari i cili është person fizik, e ka vendbanimin në Republikën e Maqedonisë.

(3) Palët mund të merren vesh për kompetencën e gjyqit të Republikës së Maqedonisë, nëse së paku njëra palë është shtetas i Republikës së Maqedonisë, ose person juridik me seli në Republikën e Maqedonisë.

(4) Dispozitat nga paragrafi (1), (2) dhe (3) të këtij neni, nuk zbatohen nëse bëhet fjalë për kompetencën në çështjet nga neni 73 deri 83 të këtij ligji.

Kompetenca ndërkombëtare në bazë të pajtimit të të paditurit

Neni 57

(1) Në rastet kur është e lejuar marrëveshja për kompetencën e gjyqit të Republikës së Maqedonisë, në pajtim me dispozitat nga neni 56 paragrafet (3) dhe (4) të këtij ligji, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë mund të ekzistojë edhe në bazë të pajtimit të të paditurit.

(2) Konsiderohet se i padituri është pajtuar për kompetencën e gjyqit të Republikës së Maqedonisë, nëse e ka paraqitur përgjigjen ndaj padisë ose kundërshtimin ndaj urdhërpagesës, ose nëse në seancën përgatitore gjyqësore, përkatësisht kur seancë të atillë gjyqësore nuk ka pasur, në seancën e parë gjyqësore për shqyrtimin kryesor, ka hyrë në shqyrtimin për çështjen kryesore, ndërsa nuk e ka kontestuar kompetencën.

Kompetenca e veçantë ndërkombëtare për personat pa shtetësi

Neni 58

(1) Kur me dispozitat e këtij ligji, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë është përcaktuar me supozimin se pala e gjykimit e ka shtetësinë e Republikës së Maqedonisë, ajo kompetencë ekziston edhe për personat pa shtetësi që kanë vendbanim në Republikën e Maqedonisë.

(2) Dispozita nga paragrafi (1) i këtij neni, zbatohet në mënyrë të njëjtë edhe për kompetencën e organeve të tjera në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet kundër shtetasve të Republikës së Maqedonisë, që janë me punë jashtë vendit

Neni 59

Në kontestet kundër shtetasve të Republikës së Maqedonisë që jetojnë jashtë vendit, ku për të shërbyer ose për të punuar i ka dërguar organi shtetëror, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse ata në momentin e dërgimit të atillë e kanë pasur vendbanimin në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet, për përgjegjësinë ndaj dëmit jashtë marrëveshjes

Neni 60

(1) Në kontestet për përgjegjësinë ndaj dëmit jashtë marrëveshjes, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë gjithashtu ekziston, edhe nëse veprimi i dëmshëm është kryer, ose pasoja e dëmshme ka ndodhur në territorin e Republikës së Maqedonisë.

(2) Dispozita nga paragrafi (1) i këtij neni do të zbatohet edhe në kontestet kundër shoqërisë së sigurimit për sigurimin e pronës dhe personave, për shkak të kompensimit të dëmit të personave të tretë, në bazë të dispozitave për përgjegjësinë e drejtpërdrejtë të shoqërisë për sigurim, si dhe në kontestet për kërkesat regresive në bazë të kompensimit të dëmit kundër debitorëve regresiv.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet nga marrëdhëniet e marrëveshjes, sipas vendit të përmbushjes së obligimit

Neni 61

Në kontestet nga marrëdhëniet e marrëveshjes, gjyqi i Republikës së Maqedonisë gjithashtu është kompetent, edhe atëherë kur lëndë e kontestit është obligimi që duhet, përkatësisht do të duhej të plotësohet në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare në bazë të vendit ku gjendet lëndja e kontestit

Neni 62

(1) Në kontestet për kërkesat pronësore-juridike, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse në territorin e Republikës së Maqedonisë gjendet lëndja për të cilën ka të bëjë aktpadia.

(2) Nëse në territorin e Republikës së Maqedonisë gjendet ndonjë pronë e të paditurit, gjykata e Republikës së Maqedonisë gjithashtu është kompetente, edhe atëherë kur paditësi e ka vendbanimin, përkatësisht selinë në Republikën e Maqedonisë, nëse paditësi e bën të besueshme se nga ajo pronë do jetë e mundur që të përmbushet aktgjykimi.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e ndodhura, në kohën e qëndrimit të të paditurit në Republikën e Maqedonisë

Neni 63

Kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston edhe në kontestet, për shkak të obligimeve të ndodhura në kohën e qëndrimit të të paditurit në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e obligimeve që kanë ndodhur, ose duhet të zbatohen në Republikën e Maqedonisë

Neni 64

Në kontestet kundër personit fizik ose personit juridik që e ka selinë jashtë vendit, për obligimet që kanë ndodhur në Republikën e Maqedonisë, ose që doemos duhet të zbatohet në territorin e Republikës së Maqedonisë, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, edhe nëse ai person në territorin e Republikës së Maqedonisë e ka filialin ose përfaqësinë e vet, ose nëse në Republikën e Maqedonisë është selia e personit të cilit i është besuar kryerja e punëve të tij.

Kompetenca ekskluzive ndërkombëtare për kontestet e themelimit, shuarjes dhe ndryshimeve statusore të personave juridikë

Neni 65

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë ekskluzivisht është kompetent për kontestet e themelimit, shuarjes dhe ndryshimeve statusore të shoqërisë tregtare, të personit tjetër juridik ose të shoqatës së personave fizikë ose juridikë, si dhe për kontestet që kanë të bëjnë me plotfuqishmërinë e vendimeve të organeve të tyre, nëse shoqëria, personi tjetër juridik ose shoqata, e ka selinë në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ekskluzive ndërkombëtare për kontestet, lidhur me plotfuqishmërinë e regjistrimit në regjistrat publikë

Neni 66

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë ekskluzivisht është kompetent, për kontestet lidhur me plotfuqishmërinë e regjistrimit në regjistrat publikë, që mbahen në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ekskluzive ndërkombëtare për kontestet, lidhur me paraqitjen dhe plotfuqishmërinë e të drejtave nga pronësia industriale

Neni 67

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë ekskluzivisht është kompetent, për kontestet lidhur me paraqitjen dhe plotfuqishmërinë e të drejtave nga pronësia industriale, nëse fletëparaqitja është dorëzuar në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ekskluzive ndërkombëtare për lejimin dhe realizimin e zbatimit

Neni 68

Gjyqi ose personat që kryejnë autorizime publike në pajtim me ligjin, ekskluzivisht janë kompetent për lejimin dhe realizimin e zbatimit, nëse kjo realizohet në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Kompetenca ekskluzive ndërkombëtare, për kontestet lidhur me patundshmëritë

Neni 69

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë është ekskluzivisht kompetent, për kontestet e pronësisë dhe të drejtave të tjera reale të patundshmërive, në kontestet për shkak të pengimit të zotërimit me patundshmërinë, si dhe për kontestet e ndodhura nga marrëdhëniet e qiradhenies ose qiramarrjes së patundshmërive, ose nga marrëveshjet për shfrytëzimin e banesës ose lokaleve afariste, nëse patundshmëria gjendet në territorin e Republikës së Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet, për shkak të pengimit të zotërimit të sendeve të tundshme

Neni 70

Në kontestet për shkak të pengimit të zotërimit të sendeve të tundshme, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë gjithashtu ekziston, edhe nëse në territorin e Republikës së Maqedonisë ka ndodhur pengimi.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e caktuara, lidhur me mjetin fluturues ose anijen

Neni 71

(1) Në kontestet e të drejtave reale të mjetit fluturues ose anijes, dhe në kontestet nga qiraja e mjetit fluturues ose anijes, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, edhe kur në territorin e Republikës së Maqedonisë mbahet regjistri në të cilin mjeti fluturues përkatësisht anija është regjistruar.

(2) Në kontestet për pengimin e zotërimit me mjetin fluturues ose anijen nga paragrafi (1) i këtij neni, gjyqi i Republikës së Maqedonisë gjithashtu është kompetent, edhe nëse në territorin e Republikës së Maqedonisë mbahet regjistri në të cilin është regjistruar mjeti fluturues përkatësisht anija, ose kur në territorin e Republikës së Maqedonisë ka ndodhur pengimi.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e caktuara për marrëdhëniet pronësore, të bashkëshortëve lidhur me pronën në Republikën e Maqedonisë

Neni 72

(1) Në kontestet për marrëdhëniet pronësore të bashkëshortëve lidhur me pronën në Republikën e Maqedonisë, kompetenca e gjyqit të Republikës së

Македонисѐ екзистон, edhe kur i padituri nuk ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, ndërsa paditësi në kohën e paraqitjes së padisë ka vendbanim ose vendqëndrim në Republikën e Македонисѐ.

(2) Nëse pjesa kryesore e pronës gjendet në Republikën e Македонисѐ, ndërsa pjesa tjetër jashtë vendit, gjyqi i Republikës së Македонисѐ mund të marrë vendim për pronën që gjendet jashtë vendit, vetëm në kontestin në të cilin vendoset edhe për pronën në Republikën e Македонисѐ, dhe atë vetëm nëse i padituri pajtohet që të gjykojë gjyqi i Republikës së Македонисѐ.

(3) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ, në kontestet për marrëdhëniet pronësore të bashkëshortëve sipas dispozitave të këtij ligji ekziston, pa dallim nëse martesë vazhdon ose është ndërprerë, ose është konfirmuar se martesë nuk ekziston.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet martesore

Neni 73

(1) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ ekziston, në kontestet për konfirmimin e ekzistimit ose mosekzistimit të martesës, anulimin e martesës ose prishjen e martesës (konteste martesore) edhe kur i padituri nuk ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, nëse:

1) të dy bashkëshortët janë shtetas të Republikës së Македонисѐ, pa dallim se ku e kanë vendbanimin, ose

2) paditësi është shtetas i Republikës së Македонисѐ dhe ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, ose

3) bashkëshortët e kanë pasur vendbanimin e tyre të fundit në Republikën e Македонисѐ, ndërsa paditësi në kohën e paraqitjes së padisë ka vendbanim ose vendqëndrim në Republikën e Македонисѐ.

(2) Nëse bashkëshorti i paditur është shtetas i Republikës së Македонисѐ dhe ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ është ekskluzive.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet bashkëshortore, në bazë të vendbanimit të fundit të përbashkët të bashkëshortëve

Neni 74

Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ në kontestet nga neni 73 i këtij ligji, ekziston edhe kur bashkëshortët janë shtetas të huaj, që e kanë pasur vendbanimin e fundit të përbashkët në Republikën e Македонисѐ, por vetëm nëse në ato raste i padituri pajtohet që të gjykojë gjyqi i Republikës së Македонисѐ, dhe nëse sipas dispozitave të shtetit shtetas të të cilit janë bashkëshortët, lejohet ajo kompetencë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet për prishjen e martesës

Neni 75

Në kontestet për prishjen e martesës, kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ ekziston, edhe nëse paditësi është shtetas i Republikës së Македонисѐ, ndërsa e drejta e shtetit gjyqi i të cilit do të ishte kompetent nuk e parasheh prishjen e martesës.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet, për konfirmimin ose kontestimin e atësisë apo amësisë

Neni 76

(1) Në kontestet për konfirmimin ose kontestimin e atësisë apo amësisë, kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ ekziston, edhe kur i padituri nuk e ka vendbanimin në Republikën e Македонисѐ, dhe nëse:

1) paditësi dhe i padituri janë shtetas të Republikës së Македонисѐ, pa dallim se ku e kanë vendbanimin, ose

2) paditësi është shtetas i Republikës së Македонисѐ dhe ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ.

(2) Nëse është paraqitur padi kundër fëmijës që është shtetas i Republikës së Македонисѐ, dhe ka vendbanim përkatësisht vendqëndrim në Republikën e Македонисѐ, kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ është ekskluzive.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet ndërmjet shtetasve të huaj, për konfirmimin ose kontestimin e atësisë apo amësisë

Neni 77

Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ në kontestet nga neni 76 i këtij ligji, ekziston edhe kur palët janë shtetas të huaj, nëse paditësi ose njëri nga paditësit ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, por vetëm nëse i padituri pajtohet që të gjykojë gjyqi i Republikës së Македонисѐ, dhe nëse sipas dispozitave të shtetit shtetas i të cilit është ai, lejohet ajo kompetencë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e ruajtjes, ngritjes dhe edukimit të fëmijëve që janë nën përkujdesje prindërore

Neni 78

(1) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ ekziston, në kontestet për ruajtjen, ngritjen dhe edukimin e fëmijëve që janë nën përkujdesje prindërore, edhe kur i padituri nuk ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, nëse të dy prindërit janë shtetas të Republikës së Македонисѐ, ose nëse fëmija është shtetas i Republikës së Македонисѐ me vendbanim në Republikën e Македонисѐ.

(2) Nëse i padituri dhe fëmija janë shtetas të Republikës së Македонисѐ, dhe nëse të dytë kanë vendbanim në Republikën e Македонисѐ, kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ është ekskluzive.

(3) Dispozitat nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni, si dhe dispozitat nga neni 52 i këtij ligji, në mënyrë përkatëse zbatohen edhe në përcaktimin e kompetencës së organeve të tjera të Republikës së Македонисѐ, kur vendosin për ruajtjen, ngritjen dhe edukimin e fëmijëve nën përkujdesje prindërore.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e mbajtjes ligjore të fëmijëve

Neni 79

(1) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ në kontestet për mbajtjen ligjore të fëmijëve, ekziston edhe kur i padituri nuk e ka vendbanimin në Republikën e Македонисѐ, nëse:

1) fëmija paraqet padi dhe ka vendbanim në Republikën e Македонисѐ, ose

2) paditësi dhe i padituri janë shtetas të Republikës së Македонисѐ, pa dallim se ku e kanë vendbanimin, ose

3) paditësi është fëmijë i mitur dhe është shtetas i Republikës së Македонисѐ.

(2) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ në kontestet për mbajtjen ligjore ndërmjet bashkëshortëve dhe ndërmjet bashkëshortëve të mëparshëm ekziston, edhe nëse bashkëshortët e kanë pasur vendbanimin e tyre të fundit të përbashkët në Republikën e Македонисѐ, ndërsa paditësi në momentin e paraqitjes së padisë edhe më tutje e ka vendbanimin në Republikën e Македонисѐ.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e mbajtjes ligjore, në bazë të pronës nga e cila mund të paguhet mbajtja

Neni 80

Kompetenca e gjyqit të Republikës së Македонисѐ në kontestet për mbajtjen ligjore, ekziston edhe nëse i padituri ka pronë në Republikën e Македонисѐ nga e cila mund të paguhet mbajtja.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet e mbrojtjes, edukimit dhe mbajtjes së fëmijëve

Neni 81

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë është kompetent për vendimarrje për mbrojtjen, edukimin dhe mbajtjen e fëmijëve, edhe atëherë kur ato konteste zgjidhen bashkë me kontestet e përligjjes, ose kontestet për konfirmimin apo kontestimin e atësisë ose amësisë, për të cilat sipas këtij ligji, kompetent është gjyqi i Republikës së Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për kontestet lidhur me të drejtën prindërore

Neni 82

(1) Gjatë vendimarrjes për heqjen dhe kthimin e të drejtës prindërore, vazhdimin e së drejtës prindërore, vendosjen e prindit në pozitën e tutorit në aspektin e udhëheqjes me pronën e fëmijës, shpalljen e fëmijës si të lindur në bashkëshortësi, si dhe gjatë vendimarrjes për punë të tjera që kanë të bëjnë me gjendjen personale dhe me marrëdhëniet ndërmjet prindërve dhe fëmijëve, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston edhe kur nuk ekzistojnë supozimet nga neni 52 paragrafi 3 i këtij ligji, nëse paraqitësi i kërkesës dhe personi ndaj të cilit paraqitet kërkesa janë shtetas të Republikës së Maqedonisë, përkatësisht kur në procedurë merr pjesë vetëm një person, nëse ai person është shtetas i Republikës së Maqedonisë.

(2) Për punët nga paragrafi (1) i këtij neni, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, edhe atëherë kur fëmija është shtetas i Republikës së Maqedonisë dhe ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për dhënien e lejes, për lidhjen e martesës me të mitur

Neni 83

(1) Për dhënien e lejes për lidhjen e martesës së të miturit, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse paraqitësi i kërkesës është shtetas i Republikës së Maqedonisë, përkatësisht nëse njëri nga paraqitësit e kërkesës është shtetas i Republikës së Maqedonisë, pa dallim nga ajo se ku e kanë vendbanimin personat që duan të martohen.

(2) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë është ekskluzive, nëse i mituri që kërkon leje për martesë është shtetas i Republikës së Maqedonisë, përkatësisht nëse të dy personat që duan të martohen janë shtetas të Republikës së Maqedonisë, ndërsa martesa lidhet jashtë vendit.

Kompetenca ndërkombëtare për shqyrtimin e trashëgimisë së shtetasit maqedonas, dhe për kontestet nga marrëdhëniet juridike trashëgimore, dhe për kërkesën e kreditorëve ndaj trashëgimisë së shtetasit maqedonas

Neni 84

(1) Gjyqi i Republikës së Maqedonisë është ekskluzivisht kompetent, për shqyrtimin e trashëgimisë së patundshme të shtetasit të Republikës së Maqedonisë, nëse ajo trashëgimi gjendet në Republikën e Maqedonisë.

(2) Nëse trashëgimia e patundshme e shtetasit të Republikës së Maqedonisë gjendet jashtë vendit, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, vetëm nëse sipas rregullave të shtetit ku gjenden patundshmëritë nuk është kompetent organi i tij.

(3) Kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë për shqyrtimin e trashëgimisë së tundshme të shtetasit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse sendet e tundshme gjenden në territorin e Republikës së Maqedonisë, ose nëse sipas të drejtës së shtetit ku gjenden sendet e tundshme nuk është kompetent organi i huaj, përkatësisht nëse ai organ refuzon që ta shqyrtojë trashëgiminë.

(4) Dispozitat nga paragrafët (1), (2) dhe (3) të këtij neni, kanë të bëjnë edhe me kompetencën në kontestet nga marrëdhëniet trashëgimore juridike, dhe në kontestet për kërkesën e kreditorëve ndaj trashëgimisë.

Kompetenca ndërkombëtare për shqyrtimin e trashëgimisë së shtetasit të huaj, edhe për kontestet nga marrëdhëniet juridike trashëgimore, edhe për kërkesën e kreditorëve ndaj trashëgimisë së shtetasit të huaj

Neni 85

(1) Për shqyrtimin e trashëgimisë së patundshme të shtetasit të huaj, ekskluzivisht është kompetent gjyqi i Republikës së Maqedonisë, nëse patundshmëritë gjenden në Republikën e Maqedonisë.

(2) Për shqyrtimin e trashëgimisë së tundshme të shtetasit të huaj që gjendet në Republikën e Maqedonisë, kompetent është gjyqi i Republikës së Maqedonisë, përveç nëse në shtetin e trashëgimlënësit gjyqi nuk është kompetent, për shqyrtimin e pronës së tundshme të shtetasit të Republikës së Maqedonisë.

(3) Dispozitat nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, kanë të bëjnë edhe me kompetencën në kontestet nga marrëdhëniet trashëgimore juridike dhe në kontestet për kërkesat e kreditorëve ndaj trashëgimisë.

(4) Kur nuk ekziston kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë për shqyrtimin e trashëgimisë së shtetasit të huaj, gjyqi mund të përcaktojë masa për sigurimin e trashëgimisë, dhe për mbrojtjen e të drejtave ndaj trashëgimisë që gjendet në Republikën e Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për shqyrtimin e trashëgimisë së personit pa shtetësi, dhe për kontestet nga marrëdhëniet juridike trashëgimore, dhe për kërkesën e kreditorëve ndaj trashëgimisë së personit pa shtetasi

Neni 86

(1) Për shqyrtimin e trashëgimisë së patundshme të personit pa shtetësi, personit shtetësia e të cilit nuk mund të konfirmohet, ose personit që e ka statusin e refugjatit, ekskluzivisht është kompetent gjyqi i Republikës së Maqedonisë, nëse patundshmëria gjendet në territorin e Republikës së Maqedonisë.

(2) Për shqyrtimin e trashëgimisë së tundshme të personit pa shtetësi, personit shtetësia e të cilit nuk mund të konfirmohet, ose personit që e ka statusin e refugjatit, kompetenca e gjyqit të Republikës së Maqedonisë ekziston, nëse sendet e tundshme gjendet në territorin e Republikës së Maqedonisë, ose nëse trashëgimlënësi në kohën e vdekjes e ka pasur vendbanimin në Republikën e Maqedonisë.

(3) Dispozitat nga paragrafët (1) dhe (2) të këtij neni, kanë të bëjnë edhe me kompetencën në kontestet nga marrëdhëniet trashëgimore juridike, dhe në kontestet për kërkesën e kreditorëve ndaj trashëgimisë.

(4) Nëse trashëgimlënësi nuk e ka pasur vendbanimin në Republikën e Maqedonisë, në mënyrë përkatëse do të zbatohen dispozitat që vlejné për shqyrtimin e trashëgimisë së shtetasit të huaj, duke e nënkuptuar si shtet të huaj shtetin ku trashëgimlënësi në kohën e vdekjes e ka pasur vendbanimin.

Kompetenca ndërkombëtare për adoptim

Neni 87

(1) Organi i Republikës së Maqedonisë është ekskluzivisht kompetent, që të vendosë për adoptimin dhe për ndërprerjen e adoptimit të personit që është shtetas i Republikës së Maqedonisë dhe ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë.

(2) Organi i Republikës së Maqedonisë është kompetent, që të vendosë për adoptimin dhe për ndërprerjen e adoptimit, nëse personi që adopton është shtetas i Republikës së Maqedonisë dhe ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë.

(3) Kur bashkëshortët adoptojnë bashkërisht, për të ekzistuar kompetenca e organit të Republikës së Maqedonisë, mjafton që njëri nga bashkëshortët të jetë shtetas i Republikës së Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për punët e tutorisë

Neni 88

Organi i Republikës së Maqedonisë ekskluzivisht është kompetent në punët e tutorisë së shtetasit të Republikës së Maqedonisë, pa dallim se ku e ka vendbanimin, nëse me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Mosmarrja e masave në punët e tutorisë së shtetasit të Republikës së Maqedonisë, i cili e ka vendbanimin jashtë vendit

Neni 89

Organi i Republikës së Maqedonisë nuk do të marrë vendim dhe të ndërmarrë masa për punët e tutorisë së shtetasit të Republikës së Maqedonisë i cili ka vendbanim jashtë vendit, nëse konfirmon se organi kompetent sipas të drejtës së shtetit të huaj ka marrë vendim ose ka ndërmarrë masa, me të cilat është siguruar mbrojtja e personalitetit, të drejtave dhe të interesave të shtetasit të Republikës së Maqedonisë.

Kompetenca ndërkombëtare për ndërmarrjen e masave të përkohshme ndaj shtetasit të huaj

Neni 90

(1) Organi i Republikës së Maqedonisë do të ndërmarrë masa të domosdoshme të përkohshme, për mbrojtjen e personalitetit, të drejtave dhe interesave të shtetasit të huaj, i cili gjendet ose ka pronë në Republikën e Maqedonisë, për këtë do ta njoftojë organin e shtetit, shtetas i të cilit është ai person.

(2) Organi i Republikës së Maqedonisë do të marrë vendim dhe do të ndërmarrë masa në punët e tutorisë së shtetasit të huaj, i cili ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, nëse mbrojtjen e personalitetit, të drejtave dhe interesave të tij, nuk e ka siguruar organi i shtetit, shtetas i të cilit është ai.

Kompetenca ndërkombëtare për shpalljen e personit të zhdukur, si i vdekur

Neni 91

(1) Gjyqi i Republikës së Maqedonisë është ekskluzivisht kompetent, për shpalljen e shtetasit të zhdukur të Republikës së Maqedonisë si të vdekur, pa dallim se ku e ka pasur vendbanimin.

(2) Para gjyqit të Republikës së Maqedonisë mundet që sipas të drejtës së Republikës së Maqedonisë, të konfirmohet vdekja e shtetasit të huaj që ka vdekur në territorin e Republikës së Maqedonisë.

2. Dispozita të tjera për procedurën me element ndërkombëtar

Aftësia e të huajit dhe ndërgjyqësore e personit fizik

Neni 92

(1) Për aftësinë e të huajit dhe ndërgjyqësore të personit fizik, kompetente është e drejta e shtetit, shtetas i të cilit është ai.

(2) Nëse shtetasi i huaj nuk është i aftë për ndërgjyqësi sipas dispozitës nga paragrafi (1) i këtij neni, ndërsa është i aftë për ndërgjyqësi sipas të drejtës së Republikës së Maqedonisë, vet mund të ndërmarrë veprime në procedurë.

(3) Përfaqësuesi ligjor i shtetasit të huaj nga paragrafi (2) i këtij neni, mund të ndërmarrë veprime në procedurë, vetëm derisa ai shtetas i huaj nuk deklaron se vet e ndërmerr udhëheqjen e procedurës.

(4) Për aftësinë e të huajit të personit juridik të huaj, kompetente është e drejta e paraparë në nenin 16 të këtij ligji.

Litispendenca e huaj

Neni 93

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë me kërkesën e palës do ta ndërpresë procedurën, nëse rrjedh procesi gjyqësor para gjyqit të huaj, në punën e njëjtë juridike dhe ndërmjet palëve të njëjta, dhe nëse:

1) së pari para gjyqit të huaj është ngritur procesi gjyqësor i marrëdhënies, për kontestin e marrëdhënies;

2) në pyetje është kontesti, për gjykimin e të cilit nuk ekziston kompetenca ekskluzive e gjyqit të Republikës së Maqedonisë.

Vlerësimi i kompetencës së gjyqit të Republikës së Maqedonisë

Neni 94

Për vlerësimin e kompetencës së gjyqit të Republikës së Maqedonisë, me rëndësi janë faktet që ekzistojnë në kohën kur procesi gjyqësor fillon të rrjedhë.

Obligimi për sigurimin e shpenzimeve të gjykimit (cautio iudicatum solvi)

Neni 95

(1) Kur shtetasi i huaj ose personi pa shtetësi që nuk ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, ngrit proces gjyqësor para gjyqit të Republikës së Maqedonisë, është i obliguar që të paditurit i cili është shtetas i Republikës së Maqedonisë, me kërkesën e tij t'ia sigurojë shpenzimet e gjykimit.

(2) I padituri është i obliguar që kërkesën nga paragrafi (1) i këtij neni, ta parashtrijë më së voni në seancën përgatitore, e nëse seanca përgatitore nuk është mbajtur, në seancën e parë për shqyrtimin kryesor, para se të hyjë në shqyrtim për punën kryesore, përkatësisht pasi që është njoftuar se ekzistojnë predispozitat për kërkesën e sigurimit.

(3) Sigurimi i shpenzimeve të gjykimit jepet me para, por gjyqi mund të lejojë që sigurimi të jepet edhe në mënyrë tjetër.

Lirimi nga obligimi për sigurimin e shpenzimeve të gjykimit

Neni 96

(1) I padituri nuk ka të drejtë për sigurimin e shpenzimeve të gjykimit, nëse:

1) në shtetin shtetas i të cilit është paditësi, shtetasit e Republikës së Maqedonisë nuk janë të obliguar që ta japin sigurimin;

2) paditësi e gëzon të drejtën e azilit në Republikën e Maqedonisë;

3) kërkesa e padisë ka të bëjë me kërkesën e paditësit, nga marrëdhënia e tij e punës në Republikën e Maqedonisë;

4) janë në pyetje konteste martesore ose konteste për konfirmimin apo kontestimin e atësisë ose amësisë, dhe nëse është në pyetje mbajtja ligjore;

5) është në pyetje padia për kambial ose çek, kundërpadia ose lëshimi i urdhërpaguesës.

(2) Në rast të dyshimit nëse shtetasit e Republikës së Maqedonisë, sipas paragrafit (1) pika 1 e këtij neni, janë të obliguar që ta japin sigurimin në shtetin shtetas i të cilit është paditësi, sqarim jep organi i administratës shtetërore, kompetent për punët e drejtësisë.

Aktvendimi për sigurimin e shpenzimeve të gjykimit

Neni 97

(1) Gjyqi në aktvendimin me të cilin miratohet kërkesa për sigurimin e shpenzimeve të gjykimit, do ta përcaktojë shumën e sigurimit dhe afatin në të cilin sigurimi doemos

duhet të jepet, ndërsa paditësi do ta paralajmërojë për pasojat që i parasheh ligji, nëse nuk dëshmohej se sigurimi është dhënë në afatin e caktuar.

(2) Nëse paditësi në afatin e caktuar nuk dëshmon se e ka dhënë sigurimin e shpenzimeve të gjykimit, do të konsiderohet se padia është tërhequr, përkatësisht se paditësi ka hequr dorë nga mjeti juridik, nëse kërkesa për sigurim është vënë në procedurë me rastin e mjetit juridik.

(3) I padituri i cili me kohë e ka parashtuar kërkesën që paditësi t'ia sigurojë shpenzimet e gjykimit, nuk është i obliguar që ta vazhdojë procedurën në punën kryesore, derisa nuk vendoset në mënyrë të plotfuqishme për kërkesën e tij, e nëse kërkesa miratohet, derisa paditësi nuk e jep sigurimin.

(4) Nëse gjyqi e refuzon kërkesën për sigurimin e shpenzimeve të gjykimit, mund të vendoset që të vazhdojë procedura edhe para se aktvendimi për refuzim të bëhet i plotfuqishëm.

Lirimi nga pagesa e shpenzimeve të gjykimit

Neni 98

(1) Shtetasit e huaj kanë të drejtë për lirimin nga pagesa e shpenzimeve të gjykimit, me kushte të reciprocitetit.

(2) Në rast të dyshimit për ekzistimin e reciprocitetit, lidhur me lirimin nga pagesa e shpenzimeve të gjykimit, sqarim jep organi i administratës shtetërore kompetent për punët e drejtësisë.

(3) Reciprociteti nga paragrafi (1) i këtij neni, nuk paraqet kusht për realizimin e së drejtës për lirimin nga pagesa e shpenzimeve të gjykimit, nëse shtetasi i huaj ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë.

(4) Personi pa shtetësi ka të drejtë për lirimin nga pagesa e shpenzimeve të gjykimit, nëse ka vendbanim ose vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë.

Kreu i katërt

PRANIMI I VENDIMEVE TË HUAJA GJYQËSORE

1. Nocioni

Vendimi i huaj gjyqësor

Neni 99

(1) Si vendim gjyqësor i huaj, konsiderohet vendimi i gjyqit të shtetit të huaj.

(2) Si vendim gjyqësor i huaj, sipas paragrafit (1) të këtij neni, konsiderohet edhe barazimi i lidhur në gjyq (barazimi gjyqësor).

(3) Si vendim i huaj gjyqësor konsiderohet edhe vendimi i organit tjetër, që në shtetin ku është marrë është barazuar me vendimin gjyqësor, përkatësisht barazimin gjyqësor, nëse me atë rregullohen marrëdhëniet e parapara në nenin 1 të këtij ligji.

Pranimi

Neni 100

Vendimi i huaj gjyqësor barazohet me vendimin e gjyqit të Republikës së Maqedonisë, dhe prodhon veprim juridik në Republikën e Maqedonisë, vetëm nëse e pranon gjyqi i Republikës së Maqedonisë.

2. Kushtet e pranimit

Vërtetimi për plotfuqishmëri

Neni 101

(1) Parashtruesi i kërkesës për pranimin e vendimit gjyqësor të huaj, është i obliguar që propozimit për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, t'ia bashkëngjisë vendimin gjyqësor të huaj në origjinal ose përkthim të

vërtetuar dhe të ofrojë vërtetim nga gjyqi i huaj kompetent, përkatësisht organi tjetër për plotfuqishmërinë e vendimit, sipas të drejtës së shtetit ku është marrë.

(2) Nëse origjinali i vendimit të huaj gjyqësor ose përkthimi i vërtetuar i tij, nuk janë përpiluar në gjuhën që është në përdorim zyrtar në gjyqin para të cilit ngrihet procedura për pranimin e atij vendimi, pala që kërkon njohjen e vendimit doemos duhet ta paraqesë edhe përkthimin e vërtetuar të vendimit të huaj gjyqësor, në gjuhën që është në përdorim zyrtar në atë gjyq.

Vërtetimi për zbatueshmërinë e vendimit të huaj gjyqësor

Neni 102

Nëse me kërkesën për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor kërkohet edhe njohja e zbatueshmërisë së tij, paraqitësi i kërkesës për njohjen e atij vendimi të huaj gjyqësor, përveç vërtetimit nga neni 101 paragrafi (1) i këtij ligji, duhet ta paraqesë edhe vërtetimin për zbatueshmërinë e atij vendimi, sipas të drejtës së shtetit ku është marrë.

Mosrespektimi i të drejtës së mbrojtjes

Neni 103

Gjyqi i Republikës së Maqedonisë do ta refuzojë njohjen e vendimit të huaj gjyqësor, nëse njëra nga palët dëshmon se:

1) për shkak të parregullsive në procedurë, nuk ka mundur që t'i paraqesë mjetet e veta për mbrojtje, ose

2) thirrja, padia ose aktvendimi me të cilin ka filluar procedura, nuk i janë dorëzuar në mënyrën e paraparë me të drejtën e shtetit në të cilin është marrë vendimi, përkatësisht se fare nuk ka pasur as tentim për dorëzimin e atillë, përveç nëse në çfarëdo mënyre ka hyrë në shqyrtimin e punës kryesore në procedurën e shkallës së parë.

Kompetenca ekskluzive e gjyqit të Republikës së Maqedonisë

Neni 104

(1) Vendimi i huaj gjyqësor nuk do të pranohet, nëse në punën e marrëdhënies ekziston kompetenca ekskluzive e gjyqit, ose organit tjetër të Republikës së Maqedonisë.

(2) Nëse i padituri kërkon njohjen e vendimit të huaj gjyqësor, që është miratuar në kontestin martesor, ose nëse këtë e kërkon paditësi, ndërsa i padituri nuk kundërshton, kompetenca ekskluzive e gjyqit të Republikës së Maqedonisë nuk është pengesë për pranimin e atij vendimi.

Mospranimi për shkak të themelimit të kompetencës së gjyqit të huaj, ekskluzivisht në bazë të shtetësisë së paditësit, përkatësisht për shkak të mosmarrjes parasysh të marrëveshjes së palëve, për kompetencën e gjyqit të Republikës së Maqedonisë

Neni 105

(1) Gjyqi do ta refuzojë pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, nëse pas kundërshtimit të personit për të cilin ai vendim është marrë, konfirmon se kompetenca e gjyqit të huaj ka qenë e themeluar ekskluzivisht në bazë të shtetësisë së paditësit.

(2) Gjyqi do ta refuzojë pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, nëse pas kundërshtimit të personit për të cilin ai vendim është marrë, konfirmon se gjyqi i huaj që e ka marrë vendimin nuk e ka marrë parasysh marrëveshjen e palëve për kompetencën e gjyqit të Republikës së Maqedonisë.

Vendimi i plotfuqishëm në punën e njëjtë ndërmjet palëve të njëjta

Neni 106

(1) Vendimi i huaj gjyqësor nuk do të pranohet, nëse në punën e njëjtë gjyqi ose organi tjetër i Republikës së Maqedonisë, ka marrë vendim të plotfuqishëm, ose nëse në Republikën e Maqedonisë është pranuar ndonjë vendim tjetër i huaj gjyqësor, që është marrë në punën e njëjtë.

(2) Gjyqi do ta ndërpresë pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, nëse në gjyqin e Republikës së Maqedonisë rrjedh procesi gjyqësor i ngritur më parë, në punën e njëjtë juridike dhe ndërmjet palëve të njëjta, dhe atë deri në mbarimin e plotfuqishëm të atij procesi gjyqësor.

Centimi i rendit publik

Neni 107

Vendimi i huaj gjyqësor nuk do të pranohet, nëse veprimi i pranimi të tij është në kundërshtim me rendin publik të Republikës së Maqedonisë.

Vendimi i huaj gjyqësor për gjendjen personale (statusin), e shtetasit të Republikës së Maqedonisë

Neni 108

Nëse gjatë vendimmarrjes për gjendjen personale (statusin) e shtetasit të Republikës së Maqedonisë, duhej të zbatohet e drejta e Republikës së Maqedonisë sipas këtij ligji, vendimi i huaj gjyqësor do të pranohet edhe kur është zbatuar e drejta e huaj, nëse ai vendim qenësisht nuk i shmanget të drejtës së Republikës së Maqedonisë, që zbatohet për atë marrëdhënie.

Vendimi i huaj gjyqësor për gjendjen personale (statusin) e të huajit, i cili është shtetas i shtetit të gjyqit

Neni 109

(1) Vendimet e gjyqeve të huaja që kanë të bëjnë me gjendjen personale (statusin) të shtetasit të shtetit për vendimin e të cilit bëhet fjalë, pranohen në Republikën e Maqedonisë pa rishqyrtim nga gjyqi sipas neneve 104 dhe 107 të këtij ligji.

(2) Nëse organi kompetent i Republikës së Maqedonisë konsideron se vendimi i huaj gjyqësor, ka të bëjë me gjendjen personale (statusin) e shtetasit të Republikës së Maqedonisë, ai vendim që të pranohet i nënshtrohet rishqyrtimit sipas dispozitave nga nenet 101 deri 107 të këtij ligji.

Vendimi i huaj gjyqësor për gjendjen personale (statusin) e të huajit, i cili nuk është shtetas i shtetit të gjyqit

Neni 110

Nëse vendimi i huaj gjyqësor ka të bëjë me gjendjen personale (statusin) e të huajve që nuk janë shtetas të shtetit që e ka marrë vendimin, vendimi do të pranohet vetëm nëse i plotëson kushtet për pranim në shtetin, shtetas të të cilit janë personat e marrëdhënies.

3. Procedura për pranimin e vendimeve të huaja gjyqësore

Neni 111

(1) Procedura për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, ngrihet me propozim.

(2) Pranimin e vendimit të huaj gjyqësor në punët që kanë të bëjnë me gjendjen personale (statusin), mund ta kërkojë secili që për atë ka interes juridik.

Neni 112

(1) Për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, vendos gjykatësi individual i gjyqit themelor.

(2) Për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, kompetent vendor është secili gjyq kompetent real.

(3) Nëse për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor nuk është marrë aktvendim i veçantë, secili gjyq mundet që për pranimin e atij vendimi të vendosë në procedurë si për çështje paraprake, por vetëm me veprimin për atë procedurë.

Neni 113

(1) Në procedurën për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, gjyqi do të kufizohet në atë që të shqyrtojë se a ekzistojnë kushtet nga nenet 101 deri 110 të këtij ligji.

(2) Nëse gjyqi konfirmon se nuk ka pengesa për pranim, do të marrë aktvendim për pranimi e vendimit të huaj gjyqësor.

(3) Gjyqi do t'ia dorëzojë aktvendimin për pranim palës kundërshtare, përkatësisht pjesëmarrësve të tjerë në procedurën në të cilën vendimi i huaj gjyqësor është marrë, dhe do t'i këshillojë se kundër aktvendimit për pranim mund të paraqesin kundërshtim, në afat prej 15 ditësh nga dita e pranimi.

(4) Për kundërshtimin nga paragrafi (3) i këtij neni, vendos gjyqi që e ka marrë aktvendimin për pranim, në përbërje prej tre gjykatësve. Nëse vendimi pas kundërshtimit varet nga fakte kontestuese, gjyqi vendos pas seancës së mbajtur.

(5) Kundër aktvendimit me të cilin gjyqi e ka refuzuar propozimin për pranim dhe kundër aktvendimit pas kundërshtimit nga paragrafi (4) i këtij neni, lejohet ankesa në gjyqin kompetent të apelit, në afat prej 8 ditësh nga dita e pranimi të vendimit.

(6) Pa dallim të dispozitave nga paragrafi (3) i këtij neni, gjyqi nuk do t'ia dorëzojë aktvendimin për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor për shkurorëzim palës kundërshtare, nëse personi që e kërkon njohjen është shtetas i Republikës së Maqedonisë, ndërsa pala kundërshtare nuk ka vendbanim përkatësisht vendqëndrim në Republikën e Maqedonisë.

Neni 114

Për shpenzimet e procedurës për pranimin e vendimit të huaj gjyqësor, gjyqi vendos sipas rregullave që do të zbatoheshin në rastin kur për punën e njëjtë, do të vendoste gjyqi ose organi tjetër i Republikës së Maqedonisë.

Neni 115

Nëse në këtë krye nuk ka dispozita të veçanta, në procedurën për pranimin e vendimeve të huaja gjyqësore, në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat e procedurës jashtëkontestimore.

Neni 116

Dispozitat nga nenet 111 deri 115 të këtij ligji, në mënyrë të njëjtë zbatohen edhe në procedurën për pranimin e vendimeve të huaja të arbitrazhit.

Kreu u pestë

DISPOZITAT E VEÇANTA

Lidhja e martesës para përfaqësisë konsullore ose diplomatike në Republikën e Maqedonisë dhe jashtë vendit

Neni 117

(1) Shtetasit e Republikës së Maqedonisë mundin që jashtë vendit të lidhin martesë, para përfaqësisë së autorizuar konsullore ose para përfaqësisë diplomatike të Republikës së Maqedonisë që kryen punë konsullore juridike, nëse këtë nuk e kundërshton shteti në të cilin gjendet përfaqësia e Republikës së Maqedonisë, ose nëse kjo është e paraparë me marrëveshje ndërkombëtare.

(2) Ministri i cili udhëheq me organin e administratës shtetërore kompetent për punët e jashtme, do t'i përcaktojë përfaqësitë e Republikës së Maqedonisë, në të cilat mund të lidhen martesat jashtë vendit, ndërmjet shtetasve të Republikës së Maqedonisë.

Kryerja e punëve të tutorisë për shtetasit e Republikës së Maqedonisë, që gjenden jashtë vendit

Neni 118

Punët e tutorisë për shtetasit e Republikës së Maqedonisë që gjenden jashtë vendit, i kryen përfaqësia konsullore ose përfaqësia diplomatike e Republikës së Maqedonisë, nëse këtë nuk e kundërshton shteti në të cilin gjendet përfaqësia e Republikës së Maqedonisë, ose nëse kjo është e paraparë me marrëveshje ndërkombëtare.

Përpilimi i testamentit të shtetasit të Republikës së Maqedonisë, jashtë vendit

Neni 119

Përfaqësia konsullore ose përfaqësia diplomatike e Republikës së Maqedonisë që kryen punë konsullore juridike, mund t'ia përpilojë testamentin shtetasit të Republikës së Maqedonisë jashtë vendit, sipas dispozitave që vlejнe për përpilimin e testamentit gjyqësor.

Vërtetimi i nënshkrimeve, dorëshkrimeve dhe përshkrimeve nga ana e përfaqësive konsullore ose diplomatike të Republikës së Maqedonisë, jashtë vendit

Neni 120

(1) Përfaqësitë konsullore të Republikës së Maqedonisë ose përfaqësitë diplomatike të Republikës së Maqedonisë jashtë vendit, që kryejнe punë konsullore juridike, mund ta bëjнe vërtetimin e nënshkrimeve, dorëshkrimeve dhe përshkrimeve në pajtim me marrëveshjet ndërkombëtare dhe dispozitat e vendit të pranimit.

(2) Ministri që udhëheq me organin e administratës shtetërore, kompetent për punët e jashtme, e përcakton kryerjen e punëve nga paragrafi (1) i këtij neni.

Certifikata për dispozitat që vlejнe ose që kanë vlejtur në Republikës e Maqedonisë

Neni 121

(1) Certifikatën për dispozitat që vlejнe ose kanë vlejtur në Republikën e Maqedonisë, për zbatimin e tyre para organeve të shtetit të huaj, e lëshon organi i administratës shtetërore kompetent për punët e drejtësisë.

(2) Në certifikatën nga paragrafi (1) i këtij neni, shënohet titulli i dispozitës, data kur është nxjerrë përkatësisht kur ka pushuar që të vlejë, dhe teksti i fjalëpërfjalshëm i dispozitave përkatëse të asaj rregulle.

Kreu i gjashtë

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Vlefshmëria e këtij ligji

Neni 122

(1) Dispozitat e këtij ligji për përcaktimin e të drejtës kompetente, nuk do të zbatohen për marrëdhëniet që kanë ndodhur para hyrjes në fuqi të këtij ligji.

(2) Nëse para ditës së hyrjes në fuqi të këtij ligji, është marrë aktgjykim i plotfuqishëm i shkallës së parë ose aktvendim me të cilin procedura para gjyqit të shkallës së parë përfundon, procedura e mëtutjeshme do të realizohet sipas dispozitave të deriatëhershme, për kompetencën dhe procedurën në punët me element ndërkombëtar dhe dispozitat për pranimin e vendimeve të huaja gjyqësore.

(3) Nëse pas ditës së hyrjes në fuqi të këtij ligji, ndërpritet vendimi i shkallës së parë nga paragrafi (2) i këtij neni, procedura e mëtutjeshme do të realizohet sipas dispozitave për kompetencën dhe procedurën në punët me element ndërkombëtar, dhe dispozitat e këtij ligji për pranimin e vendimeve të huaja gjyqësore.

Pushimi i vlefshmërisë së ligjeve

Neni 123

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, pushon që të zbatohet Ligji për zgjidhjen e ndeshjeve të ligjeve me dispozitat e vendeve të tjera në marrëdhënie të caktuara ("Fleta zyrtare e RSFJ-së" numër 43/82 dhe 72/82).

Hyrja në fuqi e këtij ligji

Neni 124

Ky ligj hyn në fuqi në ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

1097.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА МАЛОЛЕТНИЧКА ПРАВДА

Се прогласува Законот за малолетничка правда, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јули 2007 година.

Бр. 07-3100/1
4 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

З А К О Н ЗА МАЛОЛЕТНИЧКА ПРАВДА

Прв дел

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Глава прва

Содржина, цели и основни начела

1. Содржина на Законот

Член 1

Со овој закон се уредуваат постапувањето со деца во ризик и малолетни сторители на дејствија што со закон се определени како кривични дела и прекршоци, се определуваат условите за примена на мерки на помош, грижа и заштита, воспитни и алтернативни мерки и за казнување на малолетниците, положбата, улогата и надлежноста на органите што учествуваат во постапувањето со деца во ризик и малолетни сторители на дејствија што со закон се определени како кривични дела и прекршоци и извршувањето на воспитните и алтернативните мерки и казни.

Со овој закон се уредуваат мерки за заштита на малолетникот жртва на кривични дела и мерки за превенција на малолетничкото престапништво.

2. Цели на Законот

Член 2

Цели на законот и на неговата примена се остварување на приоритетен интерес и заштита на малолетниците од криминал, насилство и на кој било облик на загрозување на нивните слободи и права и нивниот правилен развој; заштита на малолетните сторители на дејствија што со закон се определени како кривични дела и прекршоци од поврат, нивна социјализација, воспитување и превоспитување, помош и грижа за малолетниците и заштита во постапката пред судот и другите органи на нивните слободи и права загарантирани со Уставот на Република Македонија, Конвенцијата за правата на детето и другите меѓународни договори за положбата на малолетниците во системот на правда, ратификувани согласно со Уставот на Република Македонија.

3. Основни начела

Член 3

На малолетник не може да му биде изречена санкција предвидена со овој закон за дејствие кое пред да е сторено не било со закон определено како кривично дело или прекршок и за кое не била пропишана санкција со закон.

Член 4

На малолетникот во неформалното постапување на надлежните органи и служби, како и во судската постапка, му се гарантираат сите права што ги имаат полнолетните лица обвинети во кривичната, односно прекршочната постапка, како и посебните права признати со Конвенцијата за правата на детето и другите ратификувани меѓународни договори, во сите фази на постапката и во изрекувањето и извршувањето на која било санкција или мерка определена со овој закон.

Член 5

Примената на мерките и санкциите определени со овој закон и постапувањето со малолетникот се подредени во негов интерес за заштита, воспитување, превоспитување и правилен развој.

Член 6

При примената на мерките и санкциите и во постапките определени со овој закон на малолетникот можат да му бидат одземени или ограничени определени права само во мера што одговара на достигнатиот степен на развој, на неговата личност и на неговата потреба за отстранување на состојбите што влијаат тој да врши кривични дела или прекршоци.

Член 7

Од мерките и санкциите предвидени со овој закон секогаш им се дава предност на превентивните, заштитните и воспитните мерки.

Санкциите што се состојат во лишување од слобода на малолетникот ќе се применуваат во исклучителни случаи, како последно средство, ако поинаку не може да се оствари целта на примената на мерките и санкциите за стореното кривично дело.

Член 8

Мерката или санкцијата што му се изрекува на малолетникот треба да одговара на неговата личност, тежината на дејствието што со закон е определено како кривично дело или прекршок и неговите последици, потребата од негово воспитување, превоспитување, образование и развој, заради обезбедување и заштита на најдобриот интерес за малолетникот.

Член 9

За дејствие на малолетникот што со закон е определено како кривично дело или прекршок, надлежните органи и служби по правило не поведуваат судска постапка, за да се избегне штетното влијание врз малолетникот, освен ако личните својства на малолетникот и околностите под кои е сторено дејствието не укажуваат на потребата од водење на судска постапка.

Судска постапка по правило се спроведува само во случаите предвидени со овој закон, ако малолетникот сторил дејствие што со законот е определено како кривично дело за кое е предвидена казна затвор од три години или потешка казна или во случај кога целта на мерките или санкциите предвидени со овој закон не може да се постигне без таква постапка.

Член 10

Малолетникот има право на заштита пред надлежен суд против одлуки донесени во управна постапка.

Член 11

Основно право на малолетникот е постапката спрема него да ја води и санкциите определени со овој закон да ги изрекува само суд надлежен за малолетнички криминалитет.

Други мерки предвидени со овој закон можат да изрекуваат и други специјализирани органи.

4. Значење на поимите и изразите

Член 12

Одделни поими и изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

- **малолетник** е секое лице на возраст до 18 години кое според Конвенцијата за правата на детето се смета за дете;

- **дете во ризик** е малолетник кој во времето на извршувањето на дејствието што со закон е определено како кривично дело или прекршок, наполнил седум, а не наполнил четиринаесет години; дете во ризик се смета и малолетник до 14 годишна возраст - зависник од употреба на дроги, психотропни супстанции или алкохол, дете со пречки во развојот, дете - жртва на насилство и воспитно и социјално запуштено дете кое се наоѓа во таква ситуација во која е отежнато или оневозможено остварувањето на воспитната функција на семејството или детето не е вклучено во системот на образование и воспитување или се оддало на питање, скитање или проституција, кое поради ваквите состојби е или може да дојде во судир со законот;

- **помлад малолетник** е малолетник кој во времето на извршувањето на дејствието што со закон е определено како кривично дело или прекршок, имал наполнето 14 години, а немал наполнето 16 години;

- **помлад малолетник во ризик** е лице кое во времето на извршувањето на дејствието што со закон е определено како кривично дело за кое е предвидена парична казна или затвор до три години или прекршок, има наполнето 14, а нема наполнето 16 години или кое е зависник од употреба на дроги, психотропни супстанции или алкохол, дете со пречки во развојот и воспитно и социјално запуштено дете кое се наоѓа во таква состојба во која е отежнато или оневозможено остварувањето на воспитната функција на семејството, кое поради ваквите состојби е или може да дојде во судир со законот;

- **постар малолетник** е малолетник кој во времето на извршувањето на дејствието што со закон е определено како кривично дело или прекршок, наполнил 16 години, а не наполнил 18 години;

- **постар малолетник во ризик** е малолетник кој во времето на извршувањето на дејствието што со закон е определено како кривично дело, за кое е предвидена парична казна или затвор до три години или прекршок, има наполнето 16 години, а не наполнил 18 години или кое е зависник од употреба на дроги, психотропни супстанции или алкохол, дете со пречки во развојот и воспитно и социјално запуштено дете кое се наоѓа во таква состојба во која е отежнато или оневозможено остварувањето на воспитната функција на семејството, кое поради ваквите состојби е или може да дојде во судир со законот;

- **помладо полнолетно лице** е лице кое во времето на пресудувањето за кривично дело наполнило 18, а не наполнило 21 година;

- **мерки се мерки на помош и заштита** определени со закон, што не се состојат во одземање и ограничување на слободите и правата на малолетникот поради сторено кривично дело или прекршок, што суд и други органи определени со овој закон можат да ги применат спрема малолетникот, неговото семејство и старателот;

- **санкција** е правна последица на кривичното дело и прекршокот што се состои во одземање или ограничување на определени слободи и права на малолетникот поради сторено кривично дело или прекршокот што ја изрекува суд во постапка определена со овој закон;

- **надлежен суд** се судија за малолетници и совет за малолетници;

- **други специјализирани органи** се центрите за социјална работа, Јавното обвинителство, Министерството за внатрешни работи и установите за извршување на санкции за малолетници и

- **семејство** се родителите, односно старателот на малолетникот, полнолетните роднини по крв во права линија, брат или сестра, брачниот другар, како и други полнолетни лица со кои малолетникот живее во заедничко домаќинство.

Втор дел

ПОСТАПУВАЊЕ СО МАЛОЛЕТНИЦИ

Глава втора

Мерки на помош и заштита

1. Исклучување на санкциите предвидени со овој закон

Член 13

Спрема малолетник кој во време на извршувањето на дејствието што со закон е определено како кривично дело или прекршок, не наполнил 14 години -дете во ризик не може да се примени санкција предвидена со овој закон.

Член 14

Спрема дете во ризик се применуваат мерки на помош и заштита.

Член 15

Спрема дете во ризик се применуваат мерки на помош и заштита само кога центарот за социјална работа ќе оцени дека состојбата на ризик се одразува врз развојот на личноста на детето и неговото правилно воспитување и може да влијае тоа во иднина да врши кривични дела или прекршоци.

Мерките од ставот 1 на овој член може да се применуваат и спрема членовите на семејството доколку го занемариле или злоупотребиле вршењето на своите права или должности во поглед на заштитата на личноста, правата и интересите на детето.

Член 16

Мерките на помош и заштита се мерки определени со закон во областа на образованието, здравствената, социјалната, семејната и други облици на заштита.

Член 17

Мерките на помош и заштита определени во членот 16 од овој закон можат да се применат и на помлад и постар малолетник во ризик.

2. Постапување со дете и малолетник во ризик

Член 18

За дејствие на дете што со закон е определено како кривично дело или прекршок, како и за дејствие на помлад или постар малолетник во ризик кое е определено како кривично дело за кое е пропишана казна затвор до три години или прекршок, како и за други состојби на ризик се известува центарот за социјална работа (во натамошниот текст: центарот) надлежен според местото на живеење на малолетникот.

Центарот постапува по известувања од Министерството за внатрешни работи, училиштето или од друга институција во која малолетникот е згрижен и се воспитува, како и од семејството, малолетникот, оштетениот и од друго лице.

Центарот, Министерството за внатрешни работи и училиштето или друга институција во којашто е згрижен малолетникот, се должни заемно да се известуваат за однесувањето на малолетникот, како и за сите други околности што според законот се сметаат за состојба во ризик.

Центарот може да го констатира извршувањето на таквото дејствие или околностите на состојба во ризик и врз основа на сопствени сознанија.

Примените известувања се регистрираат во посебен регистар што се води во центарот. Податоците содржани во регистарот за примените известувања од Министерството за внатрешни работи, училиштето или од друга институција во која малолетникот е згрижен и се воспитува, како и од семејството, малолетникот, оштетениот и од друго лице се чуваат како тајна согласно со прописите за заштита на личните податоци.

Министерот за труд и социјална политика донесува подзаконски акт за формата и содржината на регистарот, како и начинот за негово водење.

Член 19

Во рок не подолг од седум дена од приемот на известувањето или друго сознание, а во итни случаи не подолг од 24 часа, центарот го повикува детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик и неговото семејство и покренува постапка од доверлив карактер заради утврдување на фактичките околности на конкретниот настан или состојбата на ризик.

Разговорот го води претставник од стручен тим или стручен тим составен од педагог, социјален работник, психолог и дипломиран правник.

На разговорот задолжително присуствува адвокат кој ги заштитува правата и интересите на детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик.

Семејството го избира адвокатот, а доколку не избере адвокат, него го определува центарот по службена должност од листата составена од Адвокатската комора. Правната помош за детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик е бесплатна.

Сите учесници во постапувањето со дете, односно помладиот или постариот малолетник во ризик се должни податоците до кои дошле да ги чуваат согласно прописите за класифицирани информации, односно прописите за заштита на личните податоци.

Член 20

Адвокатот е должен да даде правно мислење за случајот во писмена форма во рок од седум дена од разговорот со стручниот тим.

Ако стручниот тим не го прифати мислењето на адвокатот или адвокатот не го даде мислењето во предвидениот рок од ставот 1 на овој член, центарот е должен во рок од седум дена од неговото доставување да побара од надлежниот судија за малолетници да донесе одлука за натамошно постапување на центарот.

Во случај адвокатот да не го даде мислењето во предвидениот рок од ставот 1 на овој член, судот за тоа ќе ја извести Адвокатската комора.

Одлуката на судијата за малолетници дека нема место за натамошно постапување на центарот не е пречка, при утврдување на нови околности во врска со друго дејствие што со закон е определено како кривично дело или прекршок или на состојба во ризик, тој да продолжи со примена на мерки на помош и заштита на малолетникот во согласност со одредбите од членот 16 на овој закон.

Член 21

Врз основа на прибраните известувања и други податоци со кои располага центарот, како и спроведениот разговор со семејството и детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик, стручниот тим од членот 19 став 2 на овој закон, во рок од 30 дена изготвува програма за мерки и активности (во натамошниот текст: програмата) и ја спроведува. Во изготвувањето и спроведувањето на програмата учествуваат и други специјализирани органи или лица.

Член 22

Најдолго во рок од десет дена по донесувањето на програмата, стручниот тим од членот 19 став 2 на овој закон разговара по вторпат со семејството во кое живее

детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик со цел за непосредно да се увери дали родителите или старателот можат да водат грижа за него и дали можат да бидат отстранети причините за неговото однесување и состојбата на ризик.

Стручниот тим ги запознава родителите, односно старателот со програмата, заради нивно активно учество во спроведувањето на мерките на помош и заштита и истовремено ги предупредува за натамошните последици од несоработувањето со центарот. Стручниот тим се состанува со родителите, односно старателот најмалку еднаш месечно.

Измени на програмата се вршат во согласност со успехот на преземените мерки или новите околности. Мерките на помош и заштита можат да траат до наполнувањето на 18 години на малолетникот.

Надзор над спроведувањето на програмата врши Заводот за социјални дејности.

Член 23

Ако семејството или старателот не ја спроведува програмата на центарот, во рок од седум дена од утврдувањето на таквата околност, центарот го известува надлежниот судија за малолетници кој во рок од три дена донесува одлука за примена на мерките содржани во програмата, давајќи му определени упатства на центарот.

Одлука од ставот 1 на овој член судијата за малолетници може да донесе и по предлог на адвокатот на детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик или на неговото семејство или старателот.

Ако семејството не постапи според одлуката на судот ќе се применат мерки определени со закон.

Член 24

Ако со дејствие што со закон е определено како кривично дело или прекршок детето, односно помладиот или постариот малолетник во ризик прибавил имотна корист или предизвикал штета на друг, центарот посредува меѓу семејството или старателот, односно детето, помладиот или постариот малолетник во ризик и неговото семејство или старателот и оштетениот заради враќање на имотната корист или надоместување на штетата.

Постапката на посредување може да трае најдолго 30 дена по донесување на одлуката за поведување на постапка за посредување. За согласноста се составува спогодба што има значење на вонсудско порамнување.

Ако посредувањето остане без успех, оштетениот може во рок од 30 дена откако е констатиран неуспех на посредувањето, да поднесе предлог до судијата за малолетници за конфискување на имотот и имотната корист од лицето врз кое е пренесен имотот или имотната корист или имотно-правното барање за надоместување на штетата. За предлогот и барањето судијата за малолетници одлучува со примена на соодветните одредби од Законот за кривичната постапка.

Член 25

За примената на мерки на помош и заштита од страна на центарот или судијата за малолетници интерна евиденција води центарот, а податоците од сите центри се доставуваат до Регистарот за примена на мерките на помош и заштита што го води Министерството за труд и социјална политика.

Министерот за труд и социјална политика донесува подзаконски акт за формата и содржината на Регистарот за примена на мерките на помош и заштита, како и за начинот на неговото водење.

По наполнувањето на осумнаесетгодишна возраст на малолетникот податоците од регистарот на центрите и на Министерството за труд и социјална политика се уништуваат.

Степенот на класификација на податоците за примена на мерките на помош и заштита се определува во согласност со прописите за класифицирани информации.

Член 26

Заради примена на мерките спрема дете, односно помлад или постар малолетник во ризик и вршењето на другите надлежности определени со овој закон, во центрите за социјални работи се формираат специјализирани одделенија или стручни тимови за малолетници.

Членовите на специјализираните одделенија или стручните тимови за малолетници од ставот 1 на овој член, следат специјализирана обука за малолетничко престапништво од најмалку четири до десет дена во текот на годината во земјата или во странство.

Трет дел

САНКЦИИ ЗА КРИВИЧНИ ДЕЛА И ПРЕКРШОЦИ

Глава трета

Општи правила за санкциите што им се изрекуваат на малолетниците

1. Важење на одредбите за кривичните дела и прекршоците

Член 27

За дејствие што со закон е определено како кривично дело или прекршок сторени од малолетници, сообразно се применуваат одредбите од Кривичниот законик, како и одредбите од Законот за прекршоците и други закони во кои се пропишани прекршоци.

Посебните одредби што важат за малолетните сторители на кривични дела се применуваат под условите предвидени во одредбите од оваа глава и врз полнолетни лица кога им се суди за кривични дела што ги сториле како малолетници, а по исклучок и врз лица што сториле кривично дело како помлади полнолетници.

2. Санкции спрема малолетници и нивните цели

Член 28

На помлад малолетник за дејствие што со закон е определено како кривично дело можат да му се изречат само воспитни мерки.

На постар малолетник за дејствие што со закон е определено како кривично дело можат да му се изречат воспитни мерки, а по исклучок може да му се изрече казна или алтернативна мерка.

Постар малолетник може да биде ослободен од казна под општите услови определени со Кривичниот законик.

На малолетник за дејствие што со закон е определено како прекршок може да му се изречат прекршочни санкции определени со овој закон.

На малолетник му се изрекуваат мерки на безбедност под условите определени со Кривичниот законик и со овој закон.

Конфискацијата на имот и имотна корист и предмети прибавени со кривични дела и прекршоци на малолетници се врши согласно со општите услови определени со Кривичниот законик.

Член 29

Целта на воспитните мерки, на казната, на алтернативните мерки и на прекршочните санкции се состои во обезбедување на заштита и помош на малолетниците, за да се обезбеди нивно воспитување и превоспитување.

Целта на казнувањето се состои во вршење засилено влијание врз малолетниците во иднина да не вршат кривични дела, како и врз други малолетници да не вршат кривични дела.

Член 30

Санкцијата што му се изрекува на малолетникот треба да одговара на неговата личност, тежината на дејствието што со закон е определено како кривично де-

ло или прекршок и неговите последици, потребата од неговото воспитување, превоспитување, образование и развој, заради обезбедување и заштита на најдобриот интерес на малолетникот.

Кога се исполнети законските услови надлежниот суд изрекува казна само ако не е оправдано изрекување на воспитна или алтернативна мерка.

Казна што се состои во лишување од слобода, надлежниот суд може да изрече само кога целта на воспитните мерки, казнувањето или алтернативните мерки не може да се постигне со мерки на помош и заштита.

Доколку е изречена потешка санкција или санкција што се состои во лишување од слобода, надлежниот суд посебно ги образложува причините за нејзиното изрекување.

Глава четврта

Воспитни мерки

1. Видови воспитни мерки

Член 31

На малолетен сторител на кривично дело може да му се изречат следниве воспитни мерки:

- дисциплински мерки укор или упатување во дисциплински центар за малолетници,
- мерки на засилен надзор од страна на родителите или старателот, згрижувачко семејство или од страна на центарот и
- заводски мерки упатување во воспитна установа или во воспитно-поправен дом.

Дисциплински мерки се изрекуваат спрема малолетник кога не постои потреба од потрајни мерки на воспитување, а особено ако сторил кривично дело од непромисленост или лекоумност.

Мерки на засилен надзор се изрекуваат спрема малолетник кога постои потреба од потрајни мерки на воспитување, превоспитување или лекување со соодветен надзор, а не е потребно негово целосно одвојување од дотогашната средина.

Заводски мерки се изрекуваат спрема малолетник кога постои потреба од потрајни мерки на воспитување, превоспитување или лекување и негово целосно одвојување од дотогашната средина. Траењето на овие мерки не може да биде подолго од пет години, но најмногу до наполнети 23 години.

Член 32

При изборот на воспитната мерка судот ќе ја земе предвид возраста на малолетникот, степенот на неговата душевна развиеност, неговите психички својства, наклонетостите, побудите од кои го сторил делото, досегашното воспитување, средината и приликите во кои живеел, тежината на делото, дали спрема него порано била изречена воспитна мерка или казна малолетнички затвор и сите други околности што влијаат врз одредувањето на видот на мерката заради постигнување на нејзината цел определена со закон.

1.1. Дисциплински мерки

Укор

Член 33

Укор се изрекува ако е доволно и само прекорувачко на малолетникот за стореното кривично дело.

При изрекувањето на укорот на малолетникот ќе му се укаже на штетноста од неговата постапка и ќе се предупреди дека во случај на повторно извршување кривично дело спрема него може да биде изречена друга кривична санкција.

Упатување во дисциплински центар за малолетници

Член 34

Судот ќе ја изрече мерката упатување во дисциплински центар за малолетници кога е потребно со соодветни краткотрајни мерки да се изврши влијание врз личноста и поведението на малолетникот.

Малолетникот на кого му е изречена оваа мерка судот може да го упати во дисциплински центар:

- на определен број часови во текот на денот во празнични денови и тоа најмногу во четири празнични денови едноподруго,
- на определен број часови во текот на денот, но најмногу еден месец или
- на непрекинат престој на определен број денови, но не повеќе од 20 дена.

При изрекувањето на оваа мерка судот ќе води сметка за тоа со нејзиното извршување малолетникот да не изостане од редовната настава или од работата.

Во дисциплинскиот центар малолетникот ќе врши работи што одговараат на неговата психофизичка состојба.

Кога ќе изрече упатување во дисциплински центар, судот може да определи за време и по извршувањето на оваа мерка малолетникот да се стави под засилен надзор на центарот, за период не подолг од шест месеца.

1.2. Мерки на засилен надзор

Засилен надзор од страна на родителите или старателот

Член 35

Судот ќе изрече мерка на засилен надзор од страна на родителите или старателот ако родителите или старателот пропуштиле, а се во можност да вршат надзор над малолетникот.

Кога судот ќе ја изрече оваа мерка ќе им наложи на родителите или на старателот одредени должности во поглед на мерките што треба да се преземат за воспитување на малолетникот, за негово лекување и за отстранување на штетните влијанија врз него, а може да им даде и потребни упатства.

При изрекувањето на оваа мерка судот може да определи центарот да го провери нејзиното извршување и да му укажува помош на родителот или старателот. Судот дополнително ќе одлучи за престанок на ова проверување со тоа што тоа не може да трае помалку од една година ниту подолго од три години.

Засилен надзор од страна на згрижувачко семејство

Член 36

Ако родителите или старателот на малолетникот не се во можност да вршат надзор над него или ако тоа основано не може да се очекува од нив малолетникот ќе му се предаде на згрижувачко семејство кое сака да го прими и кое има можност да врши засилен надзор над него.

Извршувањето на оваа мерка ќе се запре кога родителите или старателот на малолетникот ќе се здобијат со можност да вршат засилен надзор над него или кога според резултатите на воспитувањето и превоспитувањето ќе престане потребата од засилен надзор.

При изрекувањето на оваа мерка судот ќе определи центар за да го проверува времетраењето на нејзиното извршување и да му укажува потребна помош на семејството на коешто му е предаден малолетникот.

Засилен надзор од страна на центарот

Член 37

Ако родителите или старателот не се во можност да вршат засилен надзор над малолетникот, а не постојат услови за предавање на малолетникот на згрижувачко семејство заради вршење ваков надзор, малолетникот ќе се стави под надзор на центарот.

Судот дополнително ќе одлучи мерката да престане, со тоа што нејзиното траење не може да биде пократко од една ни подолго од три години. За времетраењето на мерката малолетникот и натаму останува да живее кај своите родители или други лица кои го издржуваат, а засилениот надзор врз него го врши центарот.

Ако малолетникот не може да остане во семејството во кое живеел, центарот ќе го смести во воспитна установа и ќе се грижи за неговото школување или вработување, за издвојување од средината што штетно влијае врз него, за потребното лекување и за подобрување на приликите во кои живее.

Посебни обврски кон мерката засилен надзор

Член 38

При изрекувањето на некоја од воспитните мерки на засилен надзор, судот може на малолетникот да му одреди една или повеќе посебни обврски ако тоа е потребно за поуспешно извршување на изречената мерка.

Судот може на малолетникот да му ги одреди особено овие обврски:

- да му се извини лично на оштетеното лице,
- да ја поправи или надомести штетата предизвикана со кривичното дело,
- редовно да го посетува училиштето,
- да не изостанува од работното место, да се оспособи за работа што одговара на неговите способности, наклонетости и физичка сила,
- да прифати работа,
- да му забрани употреба на алкохолни пијалаци, дрога и други психотропни супстанции,
- да се упати во соодветна здравствена установа или советувалице,
- полезно да го користи слободното време,
- да не контактира со лица кои штетно влијаат врз неговата личност,
- да се подложи, остручи и преквалификува заради задржување на работното место што го зазема или за создавање претпоставки за вработување,
- да овозможи увид и да прифати совети во врска со распоредувањето и трошењето на платата и другите приходи што ги остварува,
- да се вклучи во работа на хуманитарна организација, комунална, еколошка или невладинска организација и
- да се вклучи во одредена спортска, културно-забавна организација или здружение со обврска да ги посетува редовните проби или тренинзи.

Судот може, по предлог од центарот, да ги измени или укине посебните обврски што ги одредил.

При одредувањето на обврските од ставот 2 на овој член, судот посебно ќе им укаже на малолетникот и неговите родители, посвоителот, односно старателот дека во случај малолетникот да не ги исполни обврските мерката може да биде заменета со упатување во дисциплински центар или со заводска мерка.

Центарот врши постојан надзор и му помага на малолетникот во исполнувањето на одредените обврски, соработува со родителите, односно старателот и го известува судот најмалку еднаш на шест месеца за постигнатиот успех во спроведувањето на посебните обврски.

1.3. Заводски мерки

Упатување во воспитна установа

Член 39

Судот може да го упати во воспитна установа малолетникот врз кој треба да се обезбеди постојан надзор од страна на стручни лица (со стручна и школска подготовка за воспитувачи) заради воспитување, превоспитување и правилен развој.

Во воспитната установа малолетникот останува најмалку шест месеца, а најмногу три години. При изрекувањето на оваа мерка судот не го определува нејзиното траење туку за тоа дополнително одлучува (член 41 став 2).

Упатување во воспитно-поправен дом

Член 40

Малолетникот спрема кој треба да се применат потрајни и засилени мерки за воспитување и превоспитување и негово целосно одвојување од дотогашната средина, судот може да го упати во воспитно-поправен дом.

При одлучувањето дали ќе ја изрече оваа мерка судот посебно ќе ја земе предвид тежината и природата на стореното дело и околностите дали спрема малолетникот порано биле изрекувани воспитни мерки или казна малолетнички затвор.

Во воспитно-поправен дом малолетникот останува најмалку една година, а најмногу пет години, односно до наполнета 23 година. При изрекувањето на оваа мерка судот не го определува нејзиното траење, туку за тоа дополнително одлучува.

Судот ја преиспитува потребата од престојот во воспитно-поправниот дом секоја година.

2. Запирање од извршување, измена и повторно одлучување за воспитните мерки

Член 41

Кога по донесувањето на одлуката со која е изречена мерка на засилен надзор или заводска мерка ќе се појават околности што не постоеле во времето на донесувањето на одлуката или за нив не се знаело, а се од влијание врз донесувањето на одлуката, извршувањето на изречената мерка може да се запре или да се замени со друга мерка на засилен надзор или со заводска мерка.

По исклучок од случаите од ставот 1 на овој член, доколку за одделни мерки поинаку не е предвидено, извршувањето на мерката на засилен надзор или на заводската мерка, со оглед на постигнатиот успех во воспитувањето и превоспитувањето, може да се запре, а може да се замени и со друга таква мерка, со следниве ограничувања:

- мерката упатување во воспитна установа не може да се запре од извршување пред истекот на рокот од шест месеца, а до истекот на овој рок може да се замени само со упатување на малолетникот во воспитно-поправен дом и

- мерката упатување во воспитно-поправен дом не може да се запре од извршување пред истекот на рокот од една година.

Повторно одлучување за воспитните мерки

Член 42

Ако од правосилноста на одлуката со која е изречена мерка на засилен надзор или заводска мерка поминало повеќе од една година, а извршувањето не започнало, судот повторно ќе одлучи за потребата од нејзиното извршување. Притоа, судот може да одлучи порано изречената мерка да се изврши, да не се изврши или да се замени со некоја друга мерка.

Мерката упатување во дисциплински центар за малолетници нема да се изврши доколку од правосилноста на одлуката со која е изречена оваа мерка изминало повеќе од шест месеца, а нејзиното извршување не започнало.

Глава петта

Казнување на малолетници

1. Видови казни за постари малолетници

Член 43

Може да се казни само кривично одговорен постар малолетник, ако поради тешките последици од кривичното дело и високиот степен на кривичната одговорност не би било оправдано да се изрече воспитна мерка.

Под условите определени со овој закон, на постар малолетник можат да му се изречат следниве казни:

- малолетнички затвор,
- парична казна,
- забрана на управување со моторно возило од определен вид или категорија и
- протерување на странец од земјата.

Малолетничкиот затвор може да се изрече само како главна казна.

Паричната казна може да се изрече како главна казна. По исклучок, за кривични дела сторени од користолубие, паричната казна може да се изрече како споредна казна заедно со казната малолетнички затвор или со условна осуда со заштитен надзор кога е утврдена казна на малолетнички затвор.

Забраната на управување со моторно возило од определен вид или категорија и протерување на странец од земјата можат да се изречат како главна казна или како споредна казна со парична казна.

1.1. Малолетнички затвор

Член 44

Малолетнички затвор може да се изрече на кривично одговорен постар малолетник кој сторил кривично дело за кое е пропишана казна затвор од пет години или потешка казна, ако делото е сторено под особено отежнувачки околности и при висок степен на кривична одговорност на сторителот и притоа не би било оправдано да се изрече воспитна мерка.

Малолетничкиот затвор не може да биде пократок од една ниту подолг од десет години, а се изрекува на полни години или на половина година.

При одмерувањето на казната на постар малолетник за определено кривично дело, судот не може да изрече малолетнички затвор во траење подолго од пропишаната казна затвор за тоа дело, но судот не е врзан за најмалата пропишана мера на таа казна.

Одмерување на казната малолетнички затвор

Член 45

При одмерувањето на казната малолетнички затвор, судот ќе ги земе предвид сите околности што влијаат казната да биде поголема или помала, определени во Кривичниот законик, посебно водејќи сметка за степенот на душевната развиеност на малолетникот и за времето потребно за неговото воспитување, превоспитување и стручно оспособување.

Член 46

Малолетникот кој е на издржување на казната малолетнички затвор може да се пушти на условен отпуст ако издржал најмалку една третина, но не пред да издржи шест месеца од изречената казна доколку превоспитувањето е успешно.

За време на условниот отпуст судот му определува мерка на засилен надзор од страна на центарот во одредено траење, кое може да биде и пократко од делот на неиздржаната казна. Судот може да го продолжува траењето на засилениот надзор до една година по времетраењето на казната, но најмногу до пополнувањето на 21 година на осудениот.

Судот ќе го отповика условниот отпуст ако осудениот малолетник не ги исполни обврските предвидени со засилениот надзор или ако стори едно или повеќе кривични дела за кои е изречена казна малолетнички затвор над две години, додека е на условен отпуст. Ако малолетникот сторил кривично дело за кое му е изречена казна до две години малолетнички затвор или парична казна, судот може да го отповика условниот отпуст, земајќи ја предвид сродноста на сторените кривични дела, нивното значење, побудите од кои се сторени и другите околности што укажуваат на оправданоста за отповикување на условниот отпуст.

Кога судот ќе го отповика условниот отпуст, ќе изрече една казна со примена на одредбите од членот 53 на овој закон, земајќи ја порано изречената казна како веќе утврдена.

Кога судот нема да го отповика условниот отпуст, тој се продолжува за времето кое осудениот малолетник го поминал на издржување на казната малолетнички затвор изречена за новото дело.

1.2. Парична казна

Член 47

Парична казна може да му се изрече на кривично одговорен постар малолетник кој од користолубие сторил кривично дело за кое е пропишана казна затвор од најмалку три години.

Паричната казна се изрекува во дневни глоби. Бројот на дневните глоби не може да биде помал од една ниту поголем од 120 дневни глоби.

Во однос на одмерувањето и извршувањето на паричната казна сообразно се применуваат одредбите на Кривичниот законик.

Член 48

Неплатената парична казна судот може да ја замени со мерката општокорисна работа. Една дневна глоба се заменува со три часа општокорисна работа, при што вкупниот број часови општокорисна работа не може да биде поголем од 100 часа.

Неплатената парична казна и неизвршената и делумно извршената општокорисна работа како нејзина замена, судот може да ја замени и со дисциплинска мерка упатување во дисциплински центар за малолетници, или со мерка на засилен надзор.

1.3. Забрана на управување со моторно возило и протерување странец од земјата

Член 49

Забраната на управување со моторно возило, возило од определен вид или категорија и протерување странец од земјата се изрекуваат под условите за нивното изрекување определени во Кривичниот законик.

2. Ослободување од казна

Член 50

Кога судот според општите одредби во Кривичниот законик ќе го прогласи малолетникот за виновен и ќе го ослободи од казна, може да му изрече и воспитна мерка.

3. Изрекување на казни и воспитни мерки за кривични дела во стек

Член 51

За кривични дела во стек судот му изрекува на малолетник само една воспитна мерка или само казна малолетнички затвор или парична казна кога постојат законски услови за изрекување на таа казна и кога судот ќе најде дека треба да се изрече.

Судот ќе постапи според ставот 1 на овој член и кога по изречената воспитна мерка, односно малолетнички затвор или парична казна ќе утврди дека малолетникот пред или по нивното изрекување сторил некое кривично дело.

Ако постар малолетник стори повеќе кривични дела во стек, а судот најде дека за секое одделно кривично дело треба да му се изрече казна малолетнички затвор или парична казна, казната ќе му ја одмери според слободна оценка во рамките на нејзината најголема законска мерка.

Судот ќе постапи според ставот 3 на овој член и во случај ако по изречената казна утврди дека малолетникот пред или по нејзиното изрекување сторил кривично дело.

4. Дејство на казната малолетнички затвор врз воспитните мерки

Член 52

Ако за времетраењето на воспитната мерка судот изрече казна малолетнички затвор, воспитната мерка престанува со започнувањето на издржувањето на оваа казна.

Ако за време на траењето на воспитната мерка судот му изрече на помладо полнолетно лице казна малолетнички затвор или затвор најмалку една година, воспитната мерка престанува со започнувањето на издржувањето на казната. Ако изречената казна затвор е од пократко времетраење од воспитната мерка, судот во пресудата ќе одлучи дали по издржаната казна ќе продолжи извршувањето на воспитната мерка или ќе ја укине.

Глава шеста

Алтернативни мерки

1. Видови и цел на алтернативните мерки

Член 53

На кривично одговорен постар малолетник за стореното кривично дело можат да му се изречат следниве алтернативни мерки:

- условна осуда со заштитен надзор,
- условно прекинување на водење на постапка спрема малолетникот и
- општокорисна работа.

Одредбите на Кривичниот законик за алтернативните мерки се однесуваат и на нивното изрекување на постари малолетници, доколку со овој закон поинаку не е определено.

Член 54

Цел на алтернативните мерки е спрема кривично одговорниот постар малолетник да не се примени казна кога тоа не е нужно заради спречување на вршење кривични дела и кога може да се очекува дека предупредувањето со закана на казна и примената на мерки на помош, заштита и надзор на слобода доволно ќе влијае врз неговото воспитување, превоспитување и правилен развој.

2. Посебни услови за изрекување на алтернативните мерки

Член 55

Условна осуда со заштитен надзор може да се изрече кога на малолетникот му е утврдена казна затвор во траење до три години или парична казна.

Ако на малолетникот му е утврдена и казна малолетнички затвор и парична казна, судот може да изрече условна осуда за двете казни или само за казната малолетнички затвор.

Времето за проверување судот го одредува во траење кое не може да биде пократко од една ниту подолго од три години.

Заштитниот надзор се состои во една или повеќе обврски определени во членот 38 од овој закон за кои малолетникот е должен да се придржува во времето за проверување.

Помош и грижа, надзор и заштита во исполнувањето на обврските од страна на малолетникот врши центарот, кој е должен со практични совети да го поттикнува и да му помага во нивното исполнување, да соработува со родителите, посвоителот или старателот и повремено, а најмалку еднаш на три месеца, да го известува судот за состојбите со исполнувањето на одредените обврски.

Судот ќе ја отповика условната осуда со заштитен надзор ако малолетникот во времето за проверување не ги исполнува обврските определени во членот 38 од овој закон или стори едно или повеќе кривични дела за кои е утврдена казна малолетнички затвор во траење подолго од три години, или ако по изрекувањето на условната осуда со заштитен надзор утврди дека малолетникот извршил кривично дело пред да биде условно осуден и дека е неопходна казна за претходно сторените кривични дела.

Член 56

Судот може да одлучи условно да ја прекине постапката спрема постар малолетник за кривично дело за кое е пропишана парична казна или казна затвор до пет години, ако малолетникот изразил каење за извршеното дело, ако ги отстранил последиците на делото, ако ја надоместил штетата и се помирил со оштетениот, кој е согласен со прекинувањето на постапката, под услов во рок од две години малолетникот да не стори друго кривично дело.

Член 57

Судот може на кривично одговорен постар малолетник кој сторил кривично дело за кое е пропишана парична казна или казна затвор до три години да му изрече мерка на општокорисна работа во траење од пет до 100 часа кога е потребно со оваа мерка да се изврши воспитно влијание врз личноста и поведението на малолетникот.

Надзор над исполнувањето на работните обврски на малолетникот врши центарот кој е должен повремено, а најмалку еднаш месечно, да го известува судот за извршувањето на мерката.

Ако малолетникот не ги исполнува или неуредно ги исполнува наложените работни обврски, судот ќе ја замени оваа мерка со мерката упатување во дисциплински центар за малолетници или со мерка на засilen надзор, под условите предвидени за нивното изрекување, земајќи го предвид делот од обврските кој е веќе исполнет.

Глава седма

Примена на мерки на безбедност

Член 58

Под условите предвидени со Кривичниот законик спрема малолетник кон воспитната мерка или казната може да се изрече мерка на безбедност задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа, или задолжително психијатриско лекување на слобода или задолжително лекување на алкохоличари и наркомани.

Спрема непресметлив малолетник под условите предвидени со Кривичниот законик може да се изрече мерка на безбедност задолжително психијатриско лекување и чување во здравствена установа и задолжително психијатриско лекување на слобода.

Мерката задолжително лекување алкохоличари и наркомани може да се изрече и без изрекување на воспитна мерка или казна.

Кога мерката од ставот 3 на овој член се изрекува со воспитна мерка или казна, таа се извршува во специјализирано одделение на установата.

Глава осма

Санкции за прекршоци

Член 59

На помлад малолетник за прекршок може да му се изречат:

- дисциплинска мерка укор или
- мерка на засилен надзор од страна на родителите или старателот или
- мерки на засилен надзор од страна на центарот.

На воспитните мерки изречени за прекршок се применуваат одредбите за воспитните мерки од овој закон. Мерката на засилен надзор не може да се изрече во траење пократко од 30 дена ниту подолго од една година, а кон засилениот надзор судот може да одреди задолжително лекување на алкохоличари, наркомани и други обврски предвидени во членот 38 на овој закон.

На постар малолетник за прекршок може да му се изрече воспитна мерка од ставот 1 на овој член, а по исклучок на прекршочно одговорен постар малолетник и глоба и протерување странец од земјата.

Глоба

Член 60

На постар малолетник, по исклучок, може да му се изрече глоба за прекршок под условите определени во Законот за прекршоците.

Глобата за прекршок се изрекува во определен износ кој не може да биде помал од 15 евра во денарска противвредност ниту поголем од 800 евра во денарска противвредност.

За прекршоци сторени од користољубие судот може да изрече глоба до двократниот износ или во сразмер со прибавената корист, но најмногу до десеткратниот износ на глобата определен во ставот 2 на овој член.

Ако малолетникот не ја плати глобата во определениот рок, судот може да ја замени со општокорисна работа, така што износот од 15 евра во денарска противвредност се заменува со три часа општокорисна работа, со тоа што вкупниот број на часови општокорисна работа не може да го надмине износот од 40 часа, или да изрече воспитна мерка на засилен надзор.

Како споредна санкција, заедно со глобата, судот може да му изрече на малолетникот кој е странец и протерување од земјата, под условите за неговото изрекување определени со Законот за прекршоците.

Член 61

На малолетник на кого за сторен прекршок му е изречена воспитна мерка или глоба може да му се изрече прекршочна санкција задолжително лекување на алкохоличари и наркомани под условите предвидени во Законот за прекршоците.

Глава деветта

Изрекување на санкции за кривични дела на полнолетни лица за дела кои ги сториле како малолетници

1. Санкции на полнолетни лица кои кривичните дела ги сториле како малолетници

Член 62

На полнолетно лице кое наполнило 21 година не може да му се суди за кривично дело кое го извршило како помлад малолетник.

Ако полнолетно лице во време на судењето не наполнило 21 година може да му се суди само за кривични дела кои ги сторил како помлад малолетник за кои е пропишана казна потешка од пет години. На вакво лице, судот може да му изрече само соодветна мерка на засилен надзор или заводска воспитна мерка. При оцената дали ќе ја изрече оваа мерка, судот ќе ги земе предвид сите околности на случајот, а особено тежината на стореното дело, времето што поминало од неговото извршување, поведението на сторителот и целта на оваа воспитна мерка.

На полнолетно лице за кривично дело кое го извршило како постар малолетник може да му се изрече соодветна мерка на засилен надзор или заводска воспитна мерка, казна или алтернативна мерка. При оцената дали и која од овие санкции ќе изрече, судот ќе ги земе предвид сите околности на случајот, а особено тежината на стореното дело, времето што поминало од неговото извршување, поведението на сторителот, како и целта што треба да се постигне со овие санкции.

По исклучок од одредбата на ставот 3 од овој член, на полнолетно лице кое во време на судењето наполнило 21 година, судот може наместо малолетнички затвор, да му изрече затвор или условна осуда. Казната затвор изречена во овој случај во однос на рехабилитацијата, бришењето на осудата и правните последици од осудата, има исто правно дејство како и казната малолетнички затвор.

2. Изрекување на воспитни мерки на помлади полнолетни лица

Член 63

На сторител кој како полнолетен извршил кривично дело, а во времето на судењето не наполнил дваесет и една година, судот може да му изрече соодветна мерка на засилен надзор или заводска мерка, ако со оглед на неговата личност и околностите под кои е сторено делото, може да се очекува дека и со воспитната мерка ќе се постигне целта што би се остварила со изрекувањето на казната.

На помладо полнолетно лице на кое му е изречена воспитна мерка судот, под условите предвидени со овој закон, може да му изрече и мерка на безбедност.

Изречената воспитна мерка може да трае најмногу до наполнетата 23 година на возраст на сторителот.

Глава десетта

Дејство на санкциите за малолетници, рехабилитација и застареност

1. Дејство на санкциите за малолетници

Член 64

Санкциите за кривично дело и прекршочните санкции изречени на малолетник и на помладо полнолетно лице од членовите 62 и 63 на овој закон не повлекуваат правни последици што се состојат во забрана на стекнување на определени права.

2. Евиденција на изречените санкции за кривично дело и прекршочни санкции

Член 65

Евиденција на изречените санкции за кривични дела и прекршочни санкции на малолетник и помладо полнолетно лице од членовите 62 и 63 на овој закон води судот надлежен според местото на раѓање.

Надлежниот суд од ставот 1 на овој член е должен најдоцна до петтиот ден во месецот да доставува евиденција на изречените санкции за претходниот месец, на малолетник и помладо полнолетно лице за кривични дела и прекршочни санкции до Основниот суд Скопје I Скопје кој води Единствен регистар за Република Македонија.

Во Единствениот регистар се внесуваат и податоците добиени од надлежниот суд од ставот 1 на овој член за изречените санкции за кривични дела и за прекршочни санкции за малолетник и помладото полнолетно лице родено во странство или со непознато место на раѓање.

Податоци за изречените санкции може да му се дадат само на судот, на јавниот обвинител и на институциите што се занимаваат со заштита на малолетниците, во врска со нова постапка што се води спрема малолетникот или помладото полнолетно лице за сторено кривично дело или прекршок.

Член 66

Податоците за изречените дисциплински мерки, мерките на засилен надзор и прекршочни санкции се бришат од евиденцијата кога ќе помине една година од нивното извршување, ако малолетникот или помладото полнолетно лице во тој рок не стори ново кривично дело или прекршок.

Податоците за условна осуда со заштитен надзор се бришат од евиденцијата по една година од истекот на времето за проверување, ако малолетникот или помладото полнолетно лице во тој рок не стори ново кривично дело.

Податоците за изречените заводски мерки, парична казна и алтернативни мерки се бришат од евиденцијата кога ќе поминат две години од нивното извршување, ако малолетникот или помладото полнолетно лице во тој рок не стори ново кривично дело или прекршок.

Податоците за изречената казна малолетнички затвор се бришат од евиденцијата кога ќе поминат пет години од денот на издржаната, застарената или простената казна, ако во тоа време малолетникот или помладото полнолетно лице не стори ново кривично дело.

Кога се исполнети условите определени во ставовите од 1 до 4 на овој член податоците за изречените санкции се бришат од евиденцијата, а сите документи се поништуваат по сила на закон.

3. Застареност на извршувањето на санкциите

Член 67

Казната малолетнички затвор не може да се изврши ако поминале:

- десет години од осудата на малолетнички затвор над пет години,
- пет години од осудата на малолетнички затвор над три години и
- три години од осудата на малолетнички затвор до три години.

Паричната казна не може да се изврши ако поминале две години од осудата на паричната казна.

Извршувањето на казните забрана на управување со моторно возило и протерување странец од земјата застарува кога ќе помине времето за кое се изречени, а ако протерувањето е изречено за секогаш, кога ќе поминат пет години од неговото изрекување.

Извршувањето на мерката општокорисна работа, мерките на безбедност и прекршочните санкции застапуваат ако од денот на правосилноста на одлуката за нивното изрекување помине една година.

Четврт дел

ПОСТАПКА СПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИ

Глава единаесетта

Постапка за посредување и порамнување

1. Услови за поведување постапка за посредување и порамнување

Член 68

По пријавата за кривично дело сторено од малолетник, за кое е пропишана парична казна или казна затвор до три години, надлежниот јавен обвинител може:

- да не поведе постапка пред судот иако постојат докази дека го сторил кривичното дело, доколку смета дека не би било целесообразно да се води постапка со оглед на природата на кривичното дело и на околностите под кои е сторено, на поранешниот живот на малолетникот и на неговите лични својства, како и кога извршувањето на казната или на воспитната мерка, е во тек,

- условно да го одложи поведувањето на постапката пред судот за време од шест месеца под услов во тој рок да не стори друго кривично дело и да ја надомести штетата или на друг начин да ги поправи штетните последици предизвикани со сторување на делото,

- да не поведе постапка доколку врз основа на извештајот од центарот утврди дека е постигната спогодба меѓу малолетникот и неговото семејство и оштетениот за враќање на имотната корист, надоместувањето на штетата или поправањето на штетните последици на делото или

- да му предложи на судот да одреди спрема малолетникот мерка општокорисна работа до 30 часа.

Одлуките од ставот 1 на овој член јавниот обвинител може да ги донесе кога ќе оцени дека случајот е јасен и кога за тоа постои согласност од малолетникот и неговиот законски застапник, бранителот и оштетениот, по претходно прибавен извештај од центарот.

Заради утврдување на согласноста јавниот обвинител со покана ги повикува лицата од ставот 2 на овој член. Нивното недоаѓање кога се уредно поканети се смета за изразување несогласност.

Центарот е должен на барање на јавниот обвинител најдоцна во рок од еден месец да му достави извештај во кој покрај другите околности што се однесуваат на личноста на малолетникот и неговото однесување треба да биде содржано мислење и предлог во однос на донесувањето на одлуката од ставот 1 на овој член.

Пред донесување на одлуката јавниот обвинител може да побара посебен извештај од Министерството за внатрешни работи за околностите под кои е сторено кривичното дело.

Постапката за посредување и порамнување е исклучена ако кривичното дело имало за последица смрт на некое лице.

Член 69

Одлука во постапката за посредување и порамнување од членот 68 на овој закон може да донесе и судот во текот на судската постапка.

Ако јавниот обвинител предложил мерка општокорисна работа до 30 часа, а судот не ја прифати, треба посебно да ги образложи причините за неприфаќањето.

Член 70

Одлуката од членот 68 на овој закон има форма на решение. Учесниците кои дале согласност за одлуката се смета дека се откажале од жалба на решението.

Решението за условното одлагање на постапката донесено од јавниот обвинител или судот се запишува во нивната евиденција и се брише од евиденцијата по истекот на времето на одлагање.

2. Постапка на посредување со малолетни сторители на прекршоци

Член 71

Во прекршочна постапка спрема малолетник сообразно се применуваат одредбите за постапката на посредување со малолетни сторители на прекршоци согласно со Законот за прекршоците.

Глава дванаесетта

Постапка на медијација

Услови за медијација

Член 72

По пријава за дејствие што со закон е предвидено како прекршок или кривично дело или за кое е предвидена казна затвор до пет години, надлежниот јавен об-

винител, по претходна писмена согласност на малолетникот и неговиот законски застапник, бранителот и оштетениот може да ги упати страните на постапка за медијација.

Во случај кога е поведена судска постапка, надлежниот суд за малолетници од причини на целесообразност, а по претходна писмена согласност на малолетникот и неговиот законски застапник, бранителот и оштетениот, до завршување на главниот претрес може постапката да ја прекине со решение и да упати на постапка на медијација.

Страните се должни да ја достават писмената согласност од ставовите 1 и 2 на овој член до јавниот обвинител или до судот за малолетници во рок од три дена од денот кога е предложено поведување постапка на медијација. Доколку во определениот рок страните не достават писмена согласност, се смета дека предлогот за медијација не е прифатен.

Определување на медијатор

Член 73

Во рок од три дена од доставената писмена согласност, страните спогодбено определуваат медијатор од листата на медијатори во надлежниот суд за малолетници и го известуваат јавниот обвинител, односно судот за малолетници.

Ако страните не можат да се спогодат, јавниот обвинител, односно судот е должен да определи медијатор од листата на медијатори во надлежниот суд за малолетници во рок од три дена и да ги известат страните.

Траење на постапката на медијација

Член 74

Рокот за завршување на постапката за медијација изнесува 45 дена од денот на доставувањето на писмената согласност до надлежниот орган. Доколку во овој рок не заврши постапката за медијација, предметот се враќа кај јавниот обвинител, односно судската постапка продолжува таму каде што е запрена.

Медијатор

Член 75

Медијатор е физичко лице кое им помага на странките да постигнат спогодба, без право да наметне решение на спорот, во согласност со принципите на доброволност, неутралност и непристрасност, доверливост, еднаквост на страните, транспарентност, ефикасност и правичност.

Медијатор може да биде адвокат, дипломиран правник - специјалист, социјален работник, педагог, психолог или лице од друга професија кое завршило обука за медијатор за малолетници и кое ги исполнува следниве услови:

- 1) да има диплома за завршено високо образование;
- 2) да има најмалку пет години искуство во работење со малолетници;
- 3) да не му е изречена казна забрана на вршење професија, дејност или должност;
- 4) да има сертификат издаден од Комората на медијатори за завршена обука според Програмата за обука на медијатори и
- 5) да биде запишан во Именикот на медијатори.

Спроведување на постапка за медијација

Член 76

Медијаторот во договор со странките ќе ги определи термините за водење на медијацијата.

Присуството на странките во текот на постапката за медијација е задолжително.

Пред почетокот на постапката за медијација, медијаторот е должен да ги запознае страните со принципите, правилата и трошоците на постапката.

Во спроведувањето на постапката за медијација, медијаторот ќе ги почитува принципите на медијацијата, земајќи ги предвид сите околности на предметот, интересите на страните и потребата за брзо и трајно решавање на предметот.

Медијаторот комуницира со страните заедно или одвоено.

Информациите што медијаторот ги прима од која било страна во постапката, може да и ги открие на другата странка, освен оние за кои страната ќе определи дека се доверливи.

Страните и медијаторот можат во кое било време во текот на постапката да изнесуваат свои предлози за успешно решавање на предметот. На секоја странка и се дава можност да се произнесе по предлозите.

Завршување на постапката за медијација

Член 77

Постапката за медијација завршува:

- со потпишување на писмена спогодба од страна на медијаторот и страните за постигнатата согласност за надоместок на материјалната штета и моралната satisfакција,
- со писмена изјава на медијаторот, по извршените консултации со странките дека не се оправдани натамошни обиди за медијација, на денот на поднесувањето на изјавата и
- со истекот на рокот предвиден за завршување на постапката за медијација.

Страните можат во кое било време да се повлечат од постапката за медијација без притоа да ги наведат причините за тоа. Повлекувањето ќе се смета од денот на поднесувањето на изјавата за повлекување.

Медијаторот ќе ја запре постапката за медијација доколку смета дека е постигната спогодба што е незаконска или неподобна за извршување.

Потпишаната писмена спогодба јавниот обвинител, односно судот ја потврдува со решение со кое истовремено констатира дека постапката е запрена.

Ако јавниот обвинител, односно судот не ја прифати спогодбата, кога ќе оцени дека не се исполнети законските услови за медијацијата или нејзините цели, тогаш постапката продолжува таму каде што прекинала.

Член 78

Во постапката за медијација која се води според одредбите на овој закон соодветно ќе се применуваат одредбите од Законот за медијација.

Глава тринаесетта

Судска постапка за малолетници

1. Општи одредби

Член 79

Во постапката спрема малолетник за дејствие што со закон е определено како кривично дело или прекршок, доколку со овој закон поинаку не е определено, сообразно се применуваат одредбите од Законот за кривичната постапка и Законот за прекршоците за: основните начела, јазикот, месната надлежност, последици од ненадлежност и судир на надлежности, изземање, обвинет, бранител, поднесоци, записници, рокови, враќање во поранешна состојба, трошоци, имотно-правно барање, донесување и соопштување на одлуките, доставување на писмена, повикување, приведување, задржување на лица, гаранција и одземање патна исправа на странец, сослушување на сведоци, увид, вештачење, претресување на просторија и лица, редовни и вонредни правни лекови.

Одредбите од овој закон се применуваат и во постапката спрема лица кои извршиле кривично дело како малолетници, а во време на поведувањето на постапката, односно на судењето не наполниле 21 година, како и во постапката спрема помладо полнолетно лице кое не наполнило 21 година, ако до почетокот на главниот претрес се утврди дека на тоа лице можат да му се изречат санкции за малолетници.

Член 80

Кога во текот на постапката ќе се утврди дека малолетникот во време на извршувањето на кривичното дело не наполнил 14 години, постапката ќе се запре и за тоа ќе се извести центарот, кој понатаму постапува согласно со членовите од 18 до 26 на овој закон.

Член 81

Малолетникот на кој му се става на товар кривично дело или прекршок има право на правично судење во разумен рок, пред независен и непристрасен суд основан со закон, со сите гаранции за правата што ги има обвинетиот во кривичната или прекршочната постапка според Законот за кривичната постапка, Законот за прекршоците и овој закон.

Постапката спрема малолетници е итна и кога се работи за кривично дело не може да трае подолго од една година, освен за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку четири години, кога постапката не може да трае подолго од една година и шест месеца, или кога се работи за прекршок - подолго од шест месеца.

Кога малолетникот не е достапен, во тој случај роковите од ставот 2 на овој член продолжуваат да течат за времето кога бил недостапен, но не подолго од навршување 27 години возраст на сторителот.

По истекот на рокот од ставот 2 на овој член постапката се запира по службена должност, освен кога се исполнети законските услови за прекуратување на постапката.

Член 82

Во постапката за кривични дела овластен тужител е само јавниот обвинител.

Член 83

Малолетникот на кој му се става на товар кривично дело има право на бранител во сите фази на постапката. Бранителот од редот на адвокатите го именува судот по службена должност, ако самиот малолетник или неговиот законски застапник не обезбеди бранител, а во случаите кога малолетникот и неговото семејство ќе поднесат доказ дека не можат да го исплатат бранителот, трошоците на одбраната паѓаат на товар на судскиот буџет.

Малолетникот може и во прекршочна постапка да се брани со помош на бранител од редот на адвокатите и ако судијата за малолетници одлучи дека тоа е неопходно.

Член 84

Судот и другите органи што учествуваат во постапката се должни да обезбедат заштита на приватноста на малолетникот и на неговото семејство.

Кога му се суди на малолетник секогаш ќе се исклучи јавноста.

Член 85

Бранителот мора да е присутен во текот на целата постапка. Малолетникот може да биде испитуван само во присуство на неговиот бранител.

Родителите на малолетникот, односно старателот може да присуствуваат на сите дејствија во текот на целата постапка, освен ако судот оцени дека таквото испрашување може да има штетни последици за неговиот развој.

Оштетениот и неговиот полномошник можат да присуствуваат на сите дејствија во текот на постапката, освен кога судот ќе оцени дека нивното присуство може да има штетно влијание врз малолетникот.

Судот може да дозволи на главниот претрес да присуствуваат и лица кои се занимаваат со заштита и воспитување на малолетници или со сузбивање на малолетничкиот криминалитет, лица за заштита на правата на децата при народниот правобранител, лица блиски на малолетникот, претставници на организации за заштита на правата на децата, како и научни работници.

Член 86

На малолетник не може да му се суди во отсуство. За време на изведувањето на одделни докази или на говорот на странките, судот може да нареди малолетникот да се отстрани од претресот.

При преземањето на дејствијата на кои присуствува малолетник, а особено при неговото испитување, органите што учествуваат во постапката се должни да постапуваат претпазливо, водејќи сметка за душевната развиеност, чувствителноста и личните особини на малолетникот, за да не влијае штетно водењето на постапката врз развојот на малолетникот.

Во исто време овие органи со погодни мерки ќе го спречуваат секое недисциплинирано однесување на малолетникот.

Судот по претходно прибавено мислење од стручен тим од центарот може да одлучи да не го испита малолетникот, ако оцени дека тоа може да има штетни последици врз неговиот развој.

Член 87

Никој не може да биде ослободен од должноста да сведочи за околностите потребни за оценување на душевната развиеност на малолетникот, за запознавање на неговата личност и приликите во кои живее.

Член 88

Кога малолетникот во извршувањето на кривичното дело или прекршокот учествувал заедно со полнолетно лице, постапката спрема него ќе се издвои и ќе се спроведе според одредбите на оваа глава.

Постапката спрема малолетникот може да се спои со постапката против полнолетно лице и да се спроведе според општите одредби на Законот за кривичната постапка само ако спојувањето на постапката е неопходно за сестрано разјаснување на работите. Решение за тоа донесува судот за малолетници, по образложен предлог од јавниот обвинител. Против ова решение не е дозволена жалба.

Кога се спроведува единствена постапка за малолетник и за полнолетни сторители, во однос на малолетникот ќе се применат одредбите од овој закон кога на главниот претрес се разјаснуваат прашањата што се однесуваат на малолетник, доколку нивната примена не е во спротивност со водењето на споената постапка.

Член 89

Кога лицето извршило некое кривично дело како малолетник, а некое како полнолетно лице, ќе се спроведе единствена постапка според Законот за кривичната постапка пред советот што им суди на полнолетните лица.

Член 90

Во постапката спрема малолетници центарот има право да се запознае со текот на постапката, во текот на постапката да става предлози и да укажува на фактите што се однесуваат на личноста и приликите во кои живее и се развива малолетникот, а се од важност за донесување на правилна одлука.

За секое поведување постапка спрема малолетник органот овластен за поведување прекршочна постапка ќе го извести надлежниот центар.

Член 91

Малолетникот се повикува преку родителите, односно законскиот застапник, освен ако тоа не е можно поради потребата од итно постапување или од други околности.

Родителот, законскиот застапник, односно органот за старателство задолжително и веднаш, но најдоцна за два часа се известуваат за задржувањето на малолетникот.

Доставувањето на одлуки и на друга писмена до малолетникот се врши согласно со одредбите на Законот за кривичната постапка и Законот за прекршоците, со тоа што до малолетникот не се доставуваат писмена со истакнување на огласната табла на судот.

Доставата е уредна ако одлуката е доставена до адвокатот, семејството или до старателот.

Член 92

Без дозвола на судот не смее да се објави текот на постапката спрема малолетникот, ниту одлуката донесена во таа постапка.

Може да се објави само оној дел од постапката, односно само оној дел од одлуката за кој постои одобрение, но во тој случај не смеат да се наведат името на малолетникот и другите податоци врз основа на кои би можело да се заклучи за кој малолетник станува збор.

Член 93

Органите што учествуваат во постапката спрема малолетникот, како и другите органи и установи од кои се бараат известувања, извештаи или мислења се должни истите да ги достават во најкус можен рок, но не подолг од дваесет дена.

2. Надлежен суд**Член 94**

Специјализираните судски оддели за малолетнички криминалитет формирани во основните судови со проширена надлежност, ги сочинуваат судии за малолетници, совети за малолетници и советници за малолетници.

Судијата за малолетници ја спроведува подготвителната постапка, донесува одлуки во согласност со членот 71 од овој закон, претседава со советот за малолетници и врши други работи определени со овој закон.

Судијата за малолетници, јавниот обвинител, адвокатот и овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи од најмалку четири до десет дена во текот на годината следат специјализирана обука за малолетничко престапништво во земјата или во странство.

Член 95

Советот за малолетници во основниот суд е составен од судија за малолетници и двајца судии поротници. Судијата за малолетници е претседател на советот.

Судиите - поротници се избираат од редот на просветни работници, психолози, педагози, социолози и други лица кои имаат искуство во воспитанието и образованието на младите.

Советот за малолетници во основниот суд одлучува во прв степен во постапката за кривични дела и решава по жалбите против решенијата на судијата за малолетници и во случаите предвидени со овој закон.

Советот за малолетници на апелациониот суд, составен од судија за малолетници и двајца судии, одлучува за жалбите против одлуките на советот за малолетници на основниот суд, како и во други случаи определени со овој закон.

Член 96

Во Врховниот суд на Република Македонија се формира совет за малолетници составен од пет судии.

Советот за малолетници решава по редовни и во-нредни правни лекови предвидени во овој закон и ја следи и работи на унапредување на судската практика во оваа област и подготвува анализи.

Член 97

Во специјализираните судски оддели за малолетнички криминалитет, формирани во основните судови со проширена надлежност, за вршење на стручни работи претседателот на судот определува по најмалку еден социјален работник, педагог и психолог од листата што ја утврдува центарот.

Одлука за бројот и работните задачи на работниците за вршење на стручни работи од ставот 1 на овој член донесува претседателот на судот.

Стручните работници од ставот 1 на овој член им помагаат на судијата за малолетници и на советот за малолетници во водењето на подготвителната постапка и претресот, даваат стручни мислења во однос на одлуката на судот и санкцијата што би требало да се изрече во конкретниот случај, му помагаат на судот во надзорот над извршувањето на изречените санкции и даваат предлози за прекинување со извршувањето или за замена на една санкција со друга.

Член 98

За постапката спрема малолетникот месно е надлежен, по правило, судот на неговото живеалиште, а ако малолетникот нема постојано живеалиште или ако тоа е непознато - судот на престојувалиштето на малолетникот.

Постапката може да се спроведе пред судот на престојувалиштето на малолетникот или пред судот на местото на извршување на кривичното дело или прекршокот, во случај кога е очигледно дека пред тој суд постапката ќе се спроведе без одлагање.

Глава четиринаесетта

Постапка спрема малолетници за сторени кривични дела

1. Поведување на постапка**Член 99**

Постапка спрема малолетник за кривично дело се поведува само по барање од јавниот обвинител.

За кривични дела за кои се гони по предлог или приватна тужба, постапката може да се поведе ако оштетениот во рок од три месеца од создавањето за стореното дело или сторителот, ставил предлог за поведување постапка до надлежниот јавен обвинител.

Ако јавниот обвинител не стави барање за поведување постапка спрема малолетникот, ќе го извести за тоа оштетениот. Оштетениот не може да ја преземе постапката, односно не може да поднесе приватна тужба до судот туку може во рок од осум дена од приемот на известувањето од јавниот обвинител да бара советот за малолетници на надлежниот суд да одлучи за поведување на постапка.

Член 100

Покрај откажувањето од поведување постапка во согласност со членот 68 на овој закон, за кривични дела за кои е пропишана казна затвор до пет години јавниот обвинител може во рок од 15 дена да одлучи да не бара поведување на постапка иако постојат докази дека малолетникот го сторил кривичното дело, ако смета дека не би било целесообразно да се води постапка со оглед на природата на кривичното дело и на околностите под кои е сторено, на поранешниот живот на малолетникот и на неговата личност.

Заради утврдување на околностите од ставот 1 на овој член јавниот обвинител може да побара известување од родителите, односно од старателот на малолет-

никот, од други лица и установи, а кога е тоа потребно може овие лица и малолетникот да ги повика во јавно-то обвинителство заради непосредно запознавање. Тој може да побара мислење од центарот за целесообразноста за поведување постапка спрема малолетникот.

Ако за донесување на одлуката од ставот 1 на овој член треба да се испитаат личните својства на малолетникот, јавниот обвинител може, во спогодба со центарот, да го упати малолетникот во прифатилиште или во установа за испитување или воспитување, кое може да трае најдолго еден месец.

Кога е во тек извршување на казна или друга санкција јавниот обвинител може да одлучи да не бара поведување на постапка за друго кривично дело на малолетникот, ако со оглед на тежината на тоа кривично дело, како и на казната, односно санкцијата што се извршува, не би имало цел водење на постапката и изрекување на санкција за тоа дело.

Кога јавниот обвинител во случаите од ставовите 1 и 4 на овој член ќе најде дека не е целесообразно да се поведе постапка спрема малолетникот, за тоа ќе го извести оштетениот со наведување на причините поради кои не повел постапка. Оштетениот може во рок од осум дена да бара од советот за малолетници да одлучи за поведување на постапка.

Член 101

Кога се исполнети условите за казнување на постар малолетник од членовите 43 до 49 на овој закон јавниот обвинител може, пред да поднесе барање за поведување на подготвителна постапка, да му предложи на малолетникот, неговиот бранител и семејството да се спроведе посебна постапка за признавање на одговорноста и спогодување за висината на казната. Таков предлог јавниот обвинител може да поднесе во случаите кога располага со докази кои недвосмислено укажуваат дека малолетникот е сторител на кривичното дело дека е одговорен за стореното дело и дека се исполнети условите за изрекување на казна.

Во постапката за спогодување јавниот обвинител ќе ги прибере од центарот сите потребни извештаи и други документи за личноста на малолетникот и ќе обезбеди согласност од оштетениот.

Ако со предлогот е согласен оштетениот, јавниот обвинител ги повикува на јавно спогодување малолетникот, неговиот застапник, центарот и оштетениот. Ако на спогодувањето се постигне согласност, се составува спогодба која ја потпишуваат сите присутни учесници.

Јавниот обвинител ја доставува спогодбата до советот на малолетници кој може да ја прифати спогодбата и да донесе пресуда со која ќе ја изрече предложената казна, против која не е дозволена жалба. Ако судот не ја прифати спогодбата го враќа предметот на јавниот обвинител кој е должен да поднесе барање за поведување подготвителна постапка.

Во текот на судската постапка судските списи и изјавите на малолетникот и неговиот бранител дадени во постапката за спогодување не смеат да се користат како доказ и ќе бидат издвоени од судската постапка.

Јавниот обвинител не смее да се повикува на податоците и изјавите дадени во постапката на спогодување.

2. Подготвителна постапка

Член 102

Јавниот обвинител поднесува барање за поведување на подготвителна постапка до судијата за малолетници на надлежниот суд.

Ако судијата за малолетници не се согласи со барањето на јавниот обвинител, ќе побара за тоа да одлучи советот за малолетници на основниот суд.

Судијата за малолетници може на органите за внатрешни работи да им довери да извршат наредба за претресување на домот или за привремено одземање на предмет или други дејствија во согласност со одредбите на Законот за кривичната постапка.

Член 103

Ако судијата за малолетници оцени дека нема потреба од спроведување на подготвителна постапка, ќе побара извештај за малолетникот и околностите на делото од страна на центарот, кој е должен извештајот да го достави во рок од еден месец. По добивањето на извештајот судијата за малолетници ќе го изнесе предметот пред советот за малолетници заради конечно решавање во рок не подолг од осум дена.

Ако советот за малолетници оцени дека има потреба од спроведување на подготвителна постапка, ќе донесе решение со кое ќе го задолжи судијата за малолетници да спроведе таква постапка.

Член 104

По исклучок од случаите предвидени во членот 68 на овој закон, за кривично дело за кое е предвидена казна затвор до три години, јавниот обвинител може да му достави предлог на судијата за малолетници за изрекување на санкција без спроведување на подготвителна постапка, ако е случајот доволно разјаснет и собраните податоци за личноста на малолетникот даваат доволно основа за донесување на одлука.

Судијата за малолетници не може да изрече санкција ако не е доставен извештај од центарот за околностите на делото и личноста на малолетникот, со мислење за санкцијата што треба да му се изрече на малолетникот. Центарот го доставува извештајот до судот во рок од 15 дена.

Пред да се изјасни за предлогот и да донесе одлука, судијата за малолетници ќе го сослуша малолетникот и неговиот бранител. Ако малолетникот или неговиот бранител се противат на предлогот, судијата за малолетници ќе донесе решение за спроведување подготвителна постапка или ќе постапи согласно со членот 102 став 2 од овој закон. Против одлуката донесена во согласност со малолетникот и неговиот бранител не е дозволена жалба. Со одлуката мора да е решено и имотно-правното барање на оштетениот, кој во тој дел има право на жалба до повисокиот суд.

Судијата за малолетници не може во постапката предвидена во овој член да изрече казна малолетнички затвор и заводски мерки.

Член 105

Во случаите од членовите 103 и 104 на овој закон советот за малолетници решава на седница откако претходно ќе ги прибави списите од јавниот обвинител. На седницата се повикува јавниот обвинител.

Советот за малолетници може да одлучи да не се поведе постапка или спрема малолетникот да се поведе постапка пред судија за малолетници. Против решението на советот за малолетници не е дозволена жалба.

Кога советот ќе одлучи спрема малолетникот да се поведе постапка пред судијата за малолетници, јавниот обвинител може да учествува во оваа постапка и ги има сите овластувања што според овој закон му припаѓаат во постапката.

Член 106

Во подготвителната постапка спрема малолетникот покрај фактите што се однесуваат на кривичното дело посебно ќе се утврди возраста на малолетникот, околностите потребни за оценка на неговата душевна развиеност, ќе се испита средината во која и приликите под кои малолетникот живее и други околности што се однесуваат на неговата личност.

Заради утврдување на околностите од ставот 1 на овој член ќе се сослушаат родителите на малолетникот, неговиот старател и други лица кои можат да ги дадат потребните податоци. За овие околности ќе се побара извештај од центарот, а ако спрема малолетникот била применета санкција за порано сторено кривично дело, ќе се прибави извештај за примената на таа санкција.

Податоците за личноста на малолетникот ги прибавува судијата за малолетници, преку центарот.

Кога за утврдување на здравствената состојба на малолетникот, на неговата душевна развиеност, на психичките својства, способности или наклонетости е потребно малолетникот да го прегледа стручен тим, за овој преглед ќе се определат лекари, психолози и педагози кои прегледот можат да го извршат и во специјализирани здравствени установи.

Прегледот од стручен тим се врши во рок од 30 дена.

Член 107

Судијата за малолетници го определува начинот на изведувањето на одделни дејствија во согласност со Законот за кривичната постапка, водејќи сметка за правата на малолетникот во постапката, а особено за правото на одбрана, правата на оштетениот и собирањето на сите докази потребни за правилно одлучување.

На дејствијата во подготвителната постапка можат да присуствуваат јавниот обвинител и бранителот, при што на секое процесно дејствие на кое присуствува јавниот обвинител мора да присуствува и бранителот, освен кога судијата за малолетници ќе прифати дека бранителот отсутува од оправдани причини.

Испитување на малолетник, кога тоа е потребно, ќе се изврши со помош на педагог, психолог или на друго стручно лице.

Судијата за малолетници може да одобри на дејствијата во подготвителната постапка да присуствува претставник на центарот и родителот, посвоителот или старателот на малолетникот. Кога наведените лица присуствуваат на тие дејствија, можат да стават предлози и да му упатуваат прашања на лицето кое се испитува, односно сослушува.

Член 108

Судијата за малолетници може да определи малолетникот во текот на подготвителната постапка привремено да се смести во воспитна или слична установа, да се стави под надзор на центарот или да се смести во згрижувачко или друго семејство, ако тоа е потребно заради издвојување на малолетникот од средината во која живеел или заради давање помош, заштита или сместување на малолетникот.

Против решението за привремено сместување или надзор е дозволена жалба до советот за малолетници на основниот суд.

Трошоците за сместување на малолетникот во установата од ставот 1 на овој член се исплатуваат однапред од средствата на судскиот буџет и влегуваат во трошоците на постапката.

Член 109

Малолетникот може да биде задржан од овластени службени лица на Министерството за внатрешни работи само ако е затечен при извршување на тешко кривично дело или кога против него е распишана потерница или кога е затечен при извршување и на друго дело ако има опасност делото да го повтори или да го доврши или кога е затечен при извршување и на друго кривично дело во состојба која бара мерки за негова заштита или ако не може да се утврди неговиот идентитет.

За секое лишување од слобода на малолетник под условите предвидени во Законот за кривичната постапка, овластените службени лица на Министерството за внатрешни работи се должни веднаш да го известат надлежниот јавен обвинител, судијата за малолетници, односно истражниот судија, родителите, бранителот определен од малолетникот или неговите родители и Центарот. Ако малолетникот или неговите родители не можат да земат бранител службените лица на Министерството за внатрешни работи ќе повикаат бранител од листата на адвокати доставена од Адвокатската комора.

За време на преземање на дејствијата од ставот 1 на овој член, овластените службени лица на Министерството го задржуваат малолетникот во посебна просторија за привремено задржување според одредбите на Законот за кривичната постапка. За задржувањето се составува записник, во кој се внесуваат сите податоци за малолетникот и околностите на неговото задржување. Записникот го потпишува малолетникот и неговиот родител, како и бранителот.

За време на задржувањето, со малолетникот не може да се води разговор без присуство на бранител.

Задржаниот малолетник мора без одлагање, а најдоцна во рок од 12 часа да биде изведен пред судија за малолетници, кој ќе одлучи за одредување на притвор или за пуштање на малолетникот на слобода.

Ако судијата за малолетници најде дека нема основ за задржување на малолетникот, ќе донесе решение за негово пуштање на слобода, во кое ќе ја оцени законитоста на лишувањето од слобода. Против решението малолетникот и неговиот бранител имаат право на жалба до советот за малолетници на основниот суд.

Решение за притвор судијата за малолетници може да донесе по предлог на јавниот обвинител. Ако јавниот обвинител во рокот од ставот 4 на овој член не стави никаков предлог, судијата за малолетници може да донесе решение за одредување краткотраен притвор, ако се исполнети законските услови за одредување притвор. Краткотрајниот притвор може да трае најдолго 24 часа. Ако во тој рок јавниот обвинител не поднесе предлог за определување притвор, судијата за малолетници ќе донесе решение за пуштање на малолетникот на слобода.

Против решението за краткотраен притвор малолетникот и неговиот бранител имаат право на жалба до кривичниот совет на основниот суд, кој по жалбата одлучува во рок од 24 часа.

Кога е затечен при извршување кривично дело малолетник - странец чиј идентитет не може да се утврди се определува мерка упатување во прифатен центар за странци.

Член 110

На предлог на јавниот обвинител, по претходно прибавено мислење од центарот, судијата за малолетници може да определи малолетникот да се стави во притвор при постоење на основите од членот 199 на Законот за кривичната постапка. Притворот може да се изрече само како крајна мерка за обезбедување на присуство на малолетникот во текот на постапката, ако тоа не може да се постигне со другите мерки предвидени во Законот за кривичната постапка.

Притворот се одредува со решение на судијата за малолетници и може да трае најдолго 30 дена.

По образложен предлог на судијата за малолетници, а по претходно прибавено мислење од јавниот обвинител и од центарот, советот за малолетници на основниот суд може од оправдани причини да го продолжи притворот за уште 60 дена.

Ако притворот е одреден само поради утврдување на идентитетот на малолетникот, судијата за малолетници, односно советот за малолетници е должен да донесе решение за неговото укинување веднаш кога ќе се утврди идентитетот.

Судијата за малолетници е должен веднаш по одредувањето на притворот за тоа да ги известат родителите, посвоителот или старателот на малолетникот, неговиот бранител и центарот.

Рокот за жалба е три дена од доставувањето на решението за притвор. По жалбата на решението на судијата за малолетници во рок од три дена од нејзиното доставување одлучува советот за малолетници на основниот суд, а по жалбата на решението на советот за малолетници на апелациониот суд.

Член 111

Во случај на спреченост или отсуство на судијата за малолетници, одлуките поврзани со задржување и притвор ги донесува истражен судија.

Член 112

Во притворот малолетникот се сместува одвоено од полнолетните лица.

На малолетникот треба да му се обезбеди во притворот работна и друга активност што е корисна за неговото воспитување и за отстранување на негативните последици на лишувањето од слобода врз неговата личност.

Судијата за малолетници спрема притворените малолетници ги има истите овластувања што според Законот за кривичната постапка му припаѓаат на истражниот судија во поглед на притворените и е должен најмалку еднаш при краткотрајниот притвор да го посети притворениот малолетник, а ако притворот трае подолго, да го посетува најмалку еднаш на секои десет дена.

Член 113

Ако судијата за малолетници во текот на подготвителната постапка утврди дека постојат причини за запирање на постапката, поради тоа што делото што му се става на товар на малолетникот не е кривично дело, настапила застареност или делото е опфатено со акт на амнестија или помилување, или постојат други околности што го исклучуваат гонењето, или ако нема докази дека малолетникот сторил кривично дело, ќе го извести за тоа јавниот обвинител. Ако јавниот обвинител во рок од осум дена не го извести судијата за малолетници дека се откажува од гонење, судијата за малолетници ќе побара за запирање на постапката да одлучи советот за малолетници на основниот суд.

Решението на советот за малолетници за запирање на постапката се доставува до јавниот обвинител, до оштетениот и до малолетникот кој веднаш се пушта на слобода ако е во притвор. Против ова решение јавниот обвинител и оштетениот имаат право на жалба до советот за малолетници на апелациониот суд.

Советот за малолетници на основниот суд може да донесе решение за запирање на постапката по службена должност во текот на целата подготвителната постапка.

Член 114

Откако ќе ги испита сите околности што се однесуваат на извршувањето на кривичното дело и на личноста на малолетникот, судијата за малолетници по завршувањето на подготвителната постапка ги доставува списите до надлежниот јавен обвинител кој може во рок од осум дена да бара подготвителната постапка да се дополни, да се откаже од натамошно гонење или да стави образложен предлог до советот за малолетници за применување на санкција.

Доколку јавниот обвинител се откаже од гонење, оштетениот може во рок од осум дена од известувањето да побара од советот за малолетници да одлучи за продолжување на постапката.

Член 115

Предлогот на јавниот обвинител за примена на санкција треба да содржи име и презиме на малолетникот, неговите години на возраст, опис на делото, докази од кои произлегува дека малолетникот го извршил кривичното дело, образложение што треба да содржи оценка на душевната развиеност на малолетникот и предлог спрема малолетникот да се примени санкција.

Член 116

Судијата за малолетници секој месец го известува претседателот на судот кои предмети за малолетници не се завршени и за причините поради кои по одделни

предмети постапката сè уште е во тек. Претседателот на судот презема соодветни мерки за забрзување на постапката.

3. Постапка пред советот за малолетници**Член 117**

По приемот на предлогот на јавниот обвинител, како и кога постапката спрема малолетник се води без предлог на јавниот обвинител, судијата за малолетници кој претседава со советот за малолетници закажува седница на советот или главен претрес, ако е утврдена неспорна фактичка состојба.

Казни и заводски мерки можат да се изречат само по одржан главен претрес. Другите санкции можат да се изречат и на седница на советот.

На седница на советот може да се одлучи да се одржи главен претрес.

За седницата на советот се известуваат и на неа можат да присуствуваат јавниот обвинител, бранителот и претставникот на центарот, малолетникот и неговите родители, односно старателот.

Судијата за малолетници ќе му ја соопшти на малолетникот санкцијата што спрема него е изречена на седница на советот.

Член 118

Кога советот за малолетници одлучува на главен претрес, согласно ќе се применуваат одредбите на Законот за кривичната постапка за подготовките за главен претрес, за раководењето со главниот претрес, за одлагањето и прекинувањето на главниот претрес, за записникот и за текот на главниот претрес, но советот може да отстапи од овие правила ако смета дека нивната примена во конкретниот случај не би била целесообразна.

На главниот претрес ќе се повикаат јавниот обвинител, оштетениот, малолетникот и неговиот бранител, неговите родители, посвоителот, односно старателот и претставник на центарот.

Недоаѓањето на родителите, посвоителот или старателот или на претставникот на центарот не го спречува судот да го одржи главниот претрес. Во случај на отсуство на родителот или законскиот застапник, судот ќе го задолжи бранителот да ги застапува и нивните интереси.

Одредбите на Законот за кривичната постапка за измена и проширување на обвинението ќе се применуваат и во постапката спрема малолетник, со тоа што советот за малолетници е овластен и без предлог на јавниот обвинител да донесе одлука врз основа на фактичката состојба која е изменета на главниот претрес.

Член 119

Во текот на постапката советот за малолетници може да донесе одлука за привремено сместување на малолетникот во согласност со членот 108 од овој закон, да ја укине таквата одлука донесена порано или да одреди притвор во согласност со членот 110 од овој закон.

Член 120

Судијата за малолетници кој претседава со советот за малолетници е должен да закаже главен претрес или седница на советот во рок од осум дена од денот на приемот на предлогот од јавниот обвинител или од денот на завршувањето на подготвителната постапка, или од денот кога на седница на советот е одлучено да се одржи главен претрес. За секое продолжување на овој рок судијата за малолетници мора да има одобрение од претседателот на судот.

Одлагање или прекинување на главниот претрес се врши само по исклучок. За секое одлагање или прекинување на главниот претрес судијата за малолетници ќе го извести претседателот на судот и ќе ги изнесе причините за одлагањето, односно прекинувањето.

Член 121

Советот за малолетници не е врзан за предлогот на јавниот обвинител при одлучувањето дали спрема малолетникот ќе изрече казна или ќе примени друга санкција.

Советот со решение ќе ја запре постапката во случаите кога според одредбите на Законот за кривична постапка судот донесува пресуда со која обвинението се одбива или со која обвинетиот се ослободува од обвинението, како и кога советот ќе најде дека не е сообразно на малолетникот да му се изрече санкција.

Воспитни мерки и мерки на безбедност советот изрекува со решение, во чијашто изрека се наведува само која мерка се изрекува, но малолетникот нема да се огласува за виновен за кривично дело што му се става на товар. Во образложението на решението ќе се наведе описот на делото и околностите што ја оправдуваат примената на изречената мерка.

Пресудата со која на малолетникот му се изрекува казна или алтернативна мерка се донесува во формата на осудителна пресуда предвидена со Законот за кривичната постапка.

Член 122

Судот може малолетникот да го осуди на плаќање на трошоците на постапката и на исполнување на имотно-правните барања на оштетениот во согласност со одредбите на Законот за кривичната постапка, само ако на малолетникот му изрекол казна или алтернативна мерка. Ако спрема малолетникот е применета воспитна мерка, трошоците на постапката паѓаат на товар на Буџетот на Република Македонија, освен кога на малолетникот му е изречена посебна обврска за надоместување на штета (член 38 став 2 алинеја 2).

Член 123

Судијата за малолетници е должен во рок од три дена од денот на објавувањето писмено да ја изготви одлуката.

4. Правни лекови**Член 124**

Против решението, односно пресудата со која на малолетникот му е изречена санкција, како и против решението за запирање на постапката од членот 121 став 2 на овој закон, можат да изјават жалба сите лица кои имаат право на жалба против пресудата според одредбите на Законот за кривичната постапка и тоа во рок од осум дена од денот на приемот на решението, односно пресудата. Оштетениот може да изјави жалба само во однос на имотно-правно побарување.

Бранителот, јавниот обвинител, брачниот, односно вонбрачниот другар, роднина по крв во права линија, старателот, братот и сестрата можат да изјават жалба во корист на малолетникот и против неговата волја.

Жалбата против решението со кое се изрекува воспитна мерка која се издржува во установа го задржува извршувањето на решението, ако судот во согласност со родителите на малолетникот и по сослушувањето на малолетникот поинаку не одлучи.

За седницата на советот за малолетници на апелациониот суд ќе се известат малолетникот и неговиот бранител ако тие тоа го бараат.

Член 125

Советот за малолетници на апелациониот суд може да ја преиначи првостепената одлука со изрекување на потешка санкција спрема малолетникот, само врз основа на жалбата поднесена од страна на јавниот обвинител.

Ако со првостепената одлука не е изречена казна или заводска мерка, советот може таа казна, односно мерка да ја изрече само ако одржи претрес. Малолет-

нички затвор во подолго траење или потешка заводска мерка од онаа што е изречена со првостепената одлука може да се изрече и на седница на советот.

Член 126

Против одлуката на апелациониот суд за преиначување на првостепената одлука по одржан претрес со која се изрекува казна или заводска наместо воспитна мерка, може да се поднесе жалба до Врховниот суд во рок од осум дена од денот на приемот на одлуката.

Член 127

Барање за заштита на законитоста може да се подигне согласно со Законот за кривичната постапка.

Член 128

Одредбите на Законот за кривичната постапка за повторување на кривичната постапка завршена со правосилна пресуда согласно ќе се применуваат и врз повторување на постапката завршена со правосилно решение за примена на воспитна мерка или за запирање на постапката спрема малолетникот.

Глава петнаесетта**Прекршочна постапка****Член 129**

Прекршочна постапка спрема малолетникот може да се поведе пред судијата за малолетници само ако случајот не е разрешен во претходната постапка на посредување со малолетни сторители на прекршоци, определена со Законот за прекршоците. Прекршочната постапка ја води и одлуките ги донесува судијата за малолетници, на надлежниот суд на чиешто подрачје малолетникот има живеалиште или престојувалиште.

Кога малолетникот учествувал во извршувањето на прекршок со полнолетно лице, постапката спрема малолетникот се раздвојува и се води според одредбите на овој закон.

Член 130

Во прекршочната постапка родителите или старателот, како и центарот имаат право да се запознаат со текот на постапката, да учествуваат во сите дејствија што ги презема судијата за малолетници, да даваат предлози и да укажуваат на фактите што се однесуваат на личноста и приликите во кој живее и се развива малолетникот, а се од важност за донесување на правилна одлука.

Член 131

Судијата за малолетници со решение ќе ја запре постапката кога ќе утврди дека малолетникот во времето на извршување на прекршокот не наполнил 14 години и за тоа ќе ги извести родителите, старателот на малолетникот и центарот.

Решение за запирање на постапката судијата за малолетници ќе донесе и кога ќе оцени дека дејствието што му се става на товар на малолетникот не е прекршок, постојат околности што го исклучуваат гонењето за прекршок определени со Законот за прекршоците, или дека нема доволно докази дека малолетникот сторил прекршок, како и во случајот кога подносителот на барањето за поведување прекршочна постапка се откажал од барањето.

Против решението од ставот 2 на овој член подносителот на барањето за поведување прекршочна постапка има право на жалба до советот за малолетници на апелациониот суд.

Член 132

За секое барање за спроведување прекршочна постапка судијата за малолетници ќе побара мислење од центарот. Мислењето на центарот покрај околностите на случајот и податоците за личноста на малолетникот и за неговото семејство треба да содржи и образложен предлог за натамошното постапување и изрекувањето на санкција.

Судијата за малолетници врз основа на мислењето на центарот може да одлучи да не се поведе прекршочна постапка и со решение да го отфрли барањето за поведување таква постапка, ако оцени дека не е целисходно водење на постапката со оглед на природата на прекршокот и околностите под кои е сторен, поранешниот живот на малолетникот и неговите лични прилики. За решението судијата за малолетници ќе го извести малолетникот, неговите родители, старателот, јавниот обвинител и центарот.

Против решението од ставот 2 на овој член подносителот на барањето за прекршочна постапка има право на жалба до советот за малолетници на апелациониот суд.

Член 133

Ако се исполнети условите за водење на прекршочна постапка, судијата за малолетници го повикува малолетникот лично или преку родителите или старателот.

По сослушувањето на малолетникот судијата за малолетници може да одреди и други дејствија заради разјаснување на случајот определени со Законот за прекршоците.

Член 134

По преземањето на потребните дејствија и обезбедувањето и оцената на доказите предложени од страна на подносителот на барањето за прекршочна постапка, судијата за малолетници со решение ќе ја запре постапката, ако оцени дека се исполнети условите од членот 131 на овој закон.

Прекршочната постапка спрема малолетникот завршува со решение со кое на малолетникот му се изрекува воспитна мерка или глоба.

Со решението за изрекување воспитна мерка малолетникот се задолжува да ги плати трошоците за прекршочната постапка и да го исполни утврденото имотно-правно барање на оштетениот.

Член 135

Против решението за запирање на постапката жалба до советот за малолетници на апелациониот суд може да изјави подносителот на барањето за прекршочна постапка.

Против решението за изрекување на санкција, жалба можат да изјават подносителот на барањето за поведување прекршочна постапка, малолетникот и неговиот бранител, како и родителите, старателот, братот, сестрата или хранителот на малолетникот кои можат да изјават жалба во негова корист и спротивно на неговата волја.

Советот за малолетници на апелациониот суд по жалбата решава на седница, без повикување на странките и може да донесе решение со кое се потврдува или укинува првостепеното решение, или со кое првостепеното решение во делот на санкцијата се изменува со изрекување на поблага санкција.

Член 136

Во прекршочната постапка малолетникот може да ги користи вонредните правни средства барање за повторување на прекршочната постапка и барање за заштита на законитоста.

Петти дел

ЗАШТИТА НА МАЛОЛЕТНИЦИ ЖРТВИ НА КРИВИЧНИ ДЕЛА

Глава шеснаесетта

Заштита на малолетникот како оштетен или сведок во кривичната постапка

Член 137

Во постапката што се води за кривични дела во кои малолетникот се јавува како жртва, судовите, јавните обвинители и службените лица на Министерството за

внатрешни работи можат да постапуваат само доколку поседуваат соодветно образование, посебни знаења и искуство од областа на правата за детето и за кривично-правната заштита на малолетниците.

Член 138

За сите кривични дела од Кривичниот законик во кои според законските обележја на делото малолетник се јавува како жртва на делото, судот и другите органи што учествуваат во постапката се должни да преземаат мерки за помош и заштита и да постапуваат на начин на кој ќе се избегнат можните штетни последици за неговата личност и развој.

Постапката за кривичните дела од ставот 1 на овој член, во која малолетникот е жртва, е итна.

Малолетникот жртва може да биде сослушан како сведок само ако тоа не влијае штетно врз неговиот психофизички развој. Малолетник може да биде сослушан најмногу два пати во својство на сведок, а по исклучок трет пат ако тоа го бараат посебните околности на предметот.

При сослушување на малолетникот како сведок или оштетен, судот е должен да води сметка за личните својства и карактеристики на малолетникот, за заштита на неговите интереси и за неговиот правилен развој.

Сослушувањето на малолетникот, во зависност од неговата возраст и развиеност, се врши во присуство на психолог, педагог или друго стручно лице.

Ако оцени дека е потребно тоа, со оглед на особеностите на кривичното дело и својствата на личноста на малолетникот, судијата ќе нареди сослушување по пат на употреба на технички средства за пренос на слика и звук. Сослушувањето се спроведува без присуство на странките и другите учесници во постапката, во посебна просторија и прашањата се поставуваат со посредство на педагог, психолог или друго стручно лице.

Кога малолетникот е сослушан во согласност со ставот 6 од овој член, на главниот претрес ќе се прочита записникот за неговата изјава, односно ќе се пушти снимка од сослушувањето.

Член 139

Ако како сведок се сослушува малолетник жртва, кој поради природата на кривичното дело, последиците или други околности е посебно чувствителен, односно се наоѓа во посебно тешка душевна состојба, судијата оценува дали има потреба од соочување меѓу малолетникот и обвинетиот.

Член 140

Малолетникот жртва мора да има полномошник од првото сослушување на обвинетиот.

Во случај малолетникот да нема полномошник, него со решение го поставува претседателот на судот од редот на адвокатите кои се стекнале со посебни знаења од областа на правата на детето и кривично-правната заштита на малолетните лица. Трошоците за застапување паѓаат на товар на судскиот буџет.

Адвокатот поставен од претседателот на судот е должен да следи специјализирана обука за малолетничко престапништво од најмалку четири до десет дена во текот на годината во земјата или во странство.

Член 141

Заради обесштетување на малолетник кој е жртва или оштетен со кривични дела на насилство и на други акти на индивидуално или групно насилство, се формира фонд за обесштетување.

Фондот се формира во износ од 2% од средствата што во Буџетот на Република Македонија се собираат од паричните казни изречени од страна на судовите за кривични дела или прекршоци, а се наплатени во претходната година.

Со средствата од фондот управува Државниот совет за превенција на малолетничко престапништво.

Член 142

Малолетникот за кој со правосилна судска одлука е утврдено дека е жртва, односно оштетен со кривично дело или друг акт на насилство, и на кого му е призна то имотно-правното барање може да поднесе барање за обесштетување од фондот до надлежниот суд, кога имотно-правното побарување и по повторен обид не може поради фактички или правни пречки да се изврши од имотот на сторителот на кривичното дело или другиот акт на насилство и кога од правосилноста на одлуката за имотно-правното побарување изминале повеќе од шест месеца.

Покрај малолетникот, барањето од ставот 1 на овој член може да го поднесат неговите родители, старателот и законскиот застапник на малолетникот.

Судот ќе донесе решение за обесштетување во износот на досуденото имотно-правно побарување, без зголемување по основ на камати или други дополнителни трошоци околу извршувањето на побарувањето. Ако судот го одбие барањето, малолетникот - жртва има право на жалба до апелациониот суд во рок од осум дена од денот на приемот на решението за одбивање. Одлуката на апелациониот суд е конечна.

Ако обесштетувањето е исплатено, судот го доставува решението за обесштетување до јавниот правобранител заради поведување на постапка за присилно извршување на исплатеното обесштетување од имотот на сторителот. Против ова решение не е дозволена жалба, а тоа ќе се изврши согласно со одредбите на Законот за извршување.

Член 143

Заштитата на малолетниците како сведоци во кривичната постапка се обезбедува согласно со одредбите на Законот за кривичната постапка и Законот за заштита на сведоците.

По потреба судот ќе нареди примена на посебни мерки за заштита на психофизичкиот интегритет на малолетникот.

Шести дел**ПРЕВЕНЦИЈА НА МАЛОЛЕТНИЧКОТО ПРЕСТАПНИШТВО****Глава седумнаесетта****Државен совет и општински совети за превенција****Член 144**

Се основа Државен совет за превенција на малолетничко престапништво (во натамошниот текст: Државниот совет).

Државниот совет е самостоен и независен во вршењето на работите определени со овој закон.

Државниот совет е составен од 15 члена кои ги избира Собранието на Република Македонија со мандат од пет години, со право на повторен избор, од кои:

- седум члена на Државниот совет ги предлага министерот за правда и се претставници од Министерството за правда, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за образование и наука, Министерството за внатрешни работи, Јавното обвинителство на Република Македонија, Врховниот суд на Република Македонија и Адвокатската комора на Република Македонија и

- осум члена на Државниот совет се избираат по пат на јавен оглас, од редот на истакнати научни и стручни работници кои работат на заштитата на интересите на малолетниците од кои еден претставник е од редот на невладините организации за заштита на децата.

При изборот на членовите на Државниот совет ќе се запази соодветната и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници.

Во работата на Државниот совет учествува и претставник од Народниот правобранител.

Од редот на избраните членови Државниот совет избира претседател со мандат од две години, со право на повторен избор.

Член 145

Државниот совет ги има следниве надлежности:

- донесува Национална стратегија за превенција на малолетничкото престапништво,
- донесува годишни програми и планови за остварување на програмата,
- донесува Деловник за својата работа,
- предлага средства во предлогот на буџетската пресметка на Министерството за правда потребни за неговата работа,
- дава иницијативи за подобрување на законските решенија и мислења за предлози на закони од значење за заштитата на правата на малолетниците и спречувањето на малолетничкото престапништво,
- покренува иницијативи за пошироко запознавање на граѓаните со правата на малолетниците и расправи за здраво семејство, за заштита на малолетниците од наркоманија, алкохолизам и други болести на зависност, за проблемите на образованието и воспитувањето, за односот на средствата за јавно информирање и за другите фактори кои влијаат врз спречувањето на малолетничкото престапништво,
- иницира истражувања и студии за проблемите на малолетничкото престапништво,
- соработува со меѓународни организации и тела, ангажирани во заштитата на правата на детето и спречувањето на малолетничкото престапништво,
- подготвува годишни извештаи за својата работа и за состојбите во областа на правата на детето и малолетничкото престапништво што ги доставува до Собранието и Владата на Република Македонија, Судскиот совет и Врховниот суд на Република Македонија, кои се должни да ги разгледаат и да преземат соодветни мерки и активности, согласно со своите надлежности и
- управува со средствата на фондот за обесштетување.

Член 146

Административните работи на Државниот совет ги врши Министерството за правда.

Средства за остварување на програмата на Државниот совет се обезбедуваат во рамките на финансиските средства од Буџетот на Министерството за правда.

Член 147

Советите на општините и на градот Скопје именуваат општински совети за превенција на малолетничкото престапништво (во натамошниот текст: општински совет).

Членови на општинскиот совет се претставници на подрачните единици на Министерството за внатрешни работи, Министерството за труд и социјална политика, центрите за социјална работа, претставници на советот на родители во основните и средните училишта, Унијата на средношколци, Адвокатската комора, здруженија на граѓани и фондации, јавниот обвинител кој работи на областа на малолетничката деликвенција и судијата за малолетници од судовите од општа надлежност или судија кој ќе го определи претседателот на судот.

Советите на општините и на градот Скопје ќе го утврдат бројот на членови на општинските совети, во зависност од големината, развиеноста и потребите на општината, како и обемот на малолетничкото престапништво.

Членовите се именуваат за време од пет години, со право на повторен избор.

Од редот на членовите на општинскиот совет се избира претседател со мандат од две години, со право на повторно именување.

Член 148

Општинските совети донесуваат годишни програми за својата работа што ја усвојуваат советите на општините и Советот на градот Скопје, деловник за својата работа, на подрачјето на општината и градот Скопје вршат работи за следење на состојбите, покренуваат иницијативи за нивното подобрување и развиваат програми за вклучување на локалната заедница во превенција на малолетничкото престапништво и третманот на малолетните сторители на кривични дела и прекршоци.

За својата работа општинските совети најмалку еднаш годишно го известуваат советот на општината, односно градот Скопје и Државниот совет за превенција на малолетничкото престапништво.

Програмата на општинските совети од ставот 1 на овој член се финансира врз основа на финансиски план од буџетот на општината, односно градот Скопје и од други средства.

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 149**

Подзаконските акти од членовите 18 и 25 на овој закон се донесуваат во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 150

Од денот на започнувањето со примената на овој закон престануваат да важат одредбите од членовите 70 до 96 на Кривичниот законик ("Службен весник на Република Македонија" број 37/96, 80/99, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006 и 73/2006).

Член 151

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 1 септември 2008 година.

L I G J**PËR TË DREJTËN E TË MITURVE****Pjesa e parë****DISPOZITA TË PËRGJITHSHME****Kreu i parë****Përmbajtja, qëllimet dhe parimet themelore****1. Përmbajtja e Ligjit****Neni 1**

Me këtë ligj rregullohet veprimi me fëmijët në ррезик dhe me кrуерëсит e митур të veprimeve që me ligj janë пërcaktuar si vepra penale dhe kundërvajtje, пërcaktohen kushtet пëр зbatimin e масавe të ndihмëс, të kujdesit dhe mbrojtjes, масавe еduкативe dhe alternative dhe пëр ndëshkimin e të митурве; позита, roli dhe kompetencat e органеве që marrin pjesë në veprimin me fëmijët në ррезик dhe me кrуерëсит e митур të veprimeve që me ligj janë пërcaktuar si vepra penale dhe kundërvajtje dhe апликаци i масавe dhe i ndëshkimeve еduкативe dhe alternative.

Me këtë ligj rregullohen масат пëр mbrojtjen e të митурит, виктимë e veprave penale dhe масат пëр парандалимин e devijimit të të митурве.

2. Qëllimet e Ligjit**Neni 2**

Qëllimet e ligjit dhe të зbatimit të тјј janë realizimi i интересит приоритар dhe mbrojtja e të митурве nga криминалитети, dhuna dhe nga çfarëдо qoftë forme e ррезикимит të të drejtave dhe ливре të тјје dhe зhвillimin e

tyre të drejtë; mbrojtjen e të митурве кrуерëс të veprave që me ligj janë cilësuar si vepra penale dhe kundërvajtje të пëрсëритура, socializmin e тјје, еdukimin dhe riedukimin, ndihмëн dhe пëркujdesjen e të митурве dhe mbrojtjen në процедурë para гјуqит dhe para органеве të тјјера të të drejtave dhe ливре të тјје të garantuara me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë, Konventën e të drejtave të fëmijës dhe marrëveshjet e тјјера ndërkombëtare пëр позитën e të митурве në sistemin e drejtëсисë, të ratifikuara në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë.

3. Parimet themelore**Neni 3**

Të митурит нук mund t'i shqiptohet sanksion i paraparë me këtë ligj, пëр veprim që para se të кrуеј нук ka qenë me ligj i cilësuar si vepër penale ose kundërvajtje dhe пëр të cilin нук ka qenë i пërcaktuar sanksion me ligj.

Neni 4

Të митурит në procedim joformal të органеве dhe shërbimeve kompetente, si dhe në процедурën гјуqësore, i garantohen të гјитха të drejtat që i kanë personat e митур të akuzuar në процедурën penale, respektivisht пëр kundërvajtje si dhe të drejtat e veçanta, të pranуара me Konventën пëр të drejtat e fëmijës dhe marrëveshjet e тјјера ndërkombëtare të ratifikuara, në të гјитха fazat e процедурës dhe në shqiptimin dhe зbatimin e cilitдо sanksion ose масë të пërcaktuar me ligj.

Neni 5

Зbatimi i масаве dhe sanksioneve të пërcaktuara me këtë ligj dhe veprimи me të митурин janë subordinuar në интерес të тјј пëр mbrojtje, еdukim, riedukim dhe зhвillim të drejtë.

Neni 6

Gjatë зbatimit të масаве dhe sanksioneve edhe në процедурат e пërcaktuara me këtë ligj të митурит mund t'i merren ose t'i кufizohen të drejtат e caktuara vetëm në масë që пëргјигјет me shkallën e arritur të зhвillimit të персоналитетит të тјј dhe të nevojës së тјј пëр мënјanimin e гјендјеve që ndikojнë që ai të бëјë vepra penale ose kundërvajtje.

Neni 7

Nga масат dhe sanksionet e пërcaktuara me këtë ligj, çдо herë iu jepet пëрпарëси масаве preventive, mbrojtëсe dhe еduкуeсe.

Sanksionet që пëрбëјнë me привим nga лiria të të митурит, до të зbatohen në расте të veçanta, si мјет i fundit, nëсe ndryshe нук mund të аrrihet qëllими i зbatimit të масаве dhe sanksioneve пëр veprën e кrуер penale.

Neni 8

Masa ose sanksioni që i shqiptohet të митурит duhet t'i пëргјигјет персоналитетит të тјј, пешех së veprës që me ligj është пërcaktuar si vepër penale ose kundërvajtje dhe пасојат e сaј, nevojën e еduкимит të тјј, riedukimin, аrsimimin dhe зhвillimin, me qëллим të сигуримит dhe mbrojtjes së интересит më të мирë пëр të митурин.

Neni 9

Пëр veprimin e të митурит që me ligj është пërcaktuar si vepër penale ose kundërvajtje, органет kompetente dhe shërbimet sipas ррегуллит нук ndërmarrin процедурë гјуqësore, që të мënјанohet ndikimi i дëмshëm ndaј të митурит, пëрвеç nëсe cilëситë personale të të митурит dhe rrethanat në të cilat është кrуер veprimи нук тегојнë пëр nevojën e mbajtjes së процедурës гјуqësore.

Procedura гјуqësore sipas ррегуллит, зbatohet vetëm në растет e parapara me këtë ligj, nëсe i митурит ka кrуер vepër që me ligj është пërcaktuar si vepër penale пëр të cilën është paraparë дëним me burg преј tre вјет ose дëним më i

rëndë, ose në rast kur qëllimi i masave ose sanksioneve të përcaktuara me këtë ligj nuk mund të arrihet pa procedurën e tillë.

Neni 10

I mituri ka të drejtën e mbrojtjes në gjykatën kompetente kundër aktvendimeve të marra në procedurën administrative.

Neni 11

E drejtë themelore e të miturit është që procedurën ndaj tij ta mbajë dhe sanksionet e përcaktuara me këtë ligj t'i shqiptojë vetëm gjykata kompetente për kriminalitetin e të miturve.

Masat e tjera të përcaktuara me këtë ligj mund t'i shqiptojnë edhe organet tjera të specializuara.

4. Kuptimi i nocioneve dhe i shprehjeve

Neni 12

Nocionet dhe shprehjet e caktuara të përdorura në këtë ligj e kanë kuptimin si vijon:

- i mitur është çdo person në moshë deri në 18 vjet, i cili sipas Konventës për të drejtat e fëmijës konsiderohet si fëmijë;

- fëmijë në rrezik është i mituri i cili në kohën e kryerjes së veprimit që me ligj është cilësuar si veprë penale ose kundërvajtje, ka mbushur shtatë vjet, e nuk i ka mbushur katërmëdhjetë vjet; fëmijë në rrezik konsiderohet edhe i mituri me moshë deri në 14 vjet-i varur nga përdorimi i drogave, substancave psikotropike ose alkooli, fëmijë me pengesa në zhvillim, fëmija-viktimë e dhunës dhe fëmija i braktisur në aspektin e edukimit dhe atë social që gjendet në situatë të tillë në të cilën është vështirësuar ose pamundësuar realizimi i funksionit edukativ i familjes, ose fëmija nuk është përfshirë në sistemin e arsimit dhe edukimit ose është dhënë pas lypësisë, bredhjes ose prostitucionit, i cili për shkak të gjendjeve të tilla është ose mund të bie ndesh me ligjin;

- i mitur i vogël është i mituri i cili gjatë kohës së kryerjes së veprimit që me ligj është cilësuar si veprë penale ose kundërvajtje, i ka mbushur katërmëdhjetë vjet, ndërsa nuk i ka mbushur gjashtëmbëdhjetë vjet;

- i mitur i vogël në rrezik është personi i cili në kohën e kryerjes së veprimit që me ligj është cilësuar si veprë penale, për të cilin është paraparë dënim me para ose me burg deri në tri vjet ose kundërvajtje, ka mbushur katërmëdhjetë vjet, kurse nuk i ka mbushur gjashtëmbëdhjetë vjet; ose që është i varur nga përdorimi i drogave, substancave psikotrope ose alkooli, fëmijë me pengesa në zhvillim, fëmijë i braktisur në aspektin e edukimit dhe atë social që gjendet në situatë të tillë në të cilën është vështirësuar ose pamundësuar realizimi i funksionit edukativ i familjes i cili për shkak të gjendjeve të tilla është ose mund të bie ndesh me ligjin;

- i mitur i madh është i mituri i cili gjatë kohës së kryerjes së veprimit që me ligj është përcaktuar si veprë penale ose kundërvajtje, ka mbushur gjashtëmbëdhjetë vjet, ndërsa nuk i ka mbushur tetëmbëdhjetë vjet;

- i mitur i madh në rrezik është i mituri i cili në kohën e kryerjes së veprimit që me ligj është cilësuar si veprë penale, për të cilin është paraparë dënim me para ose me burg deri në tri vjet ose kundërvajtje, i ka mbushur gjashtëmbëdhjetë vjet, kurse nuk i ka mbushur tetëmbëdhjetë vjet ose që është i varur nga përdorimi i drogave, substancave psikotrope ose alkooli, fëmijë me pengesa në zhvillim dhe fëmijë i braktisur në aspektin e edukimit dhe atë social që gjendet në situatë të tillë në të cilën është vështirësuar ose pamundësuar realizimi i funksionit edukativ i familjes i cili për shkak të gjendjeve të tilla është ose mund të bie ndesh me ligjin;

- person madhor i ri është personi i cili në kohën e gjykimit për veprë penale i ka mbushur tetëmbëdhjetë, ndërsa nuk i ka mbushur njëzetë e një vjet.

- masa, janë masat e ndihmës dhe mbrojtjes të përcaktuara me ligj, që nuk përbëhen në heqjen dhe kufizimin e lirive dhe të drejtave të të miturit për shkak të veprës së kryer penale ose kundërvajtjes, që gjyqi dhe organet tjera të përcaktuara me këtë ligj mund t'i zbatojnë ndaj të miturit, familjes së tij dhe kujdestarit;

- sanksion, është pasojë juridike e veprës penale dhe kundërvajtjes që ka të bëjë me heqjen ose kufizimin e lirive dhe të drejtave të caktuara të të miturit për shkak veprës së kryer penale ose kundërvajtjes që e shqipton gjyqi në procedurë të përcaktuar me këtë ligj;

- gjyqi kompetent janë gjykatësit për të mitur dhe këshilli për të mitur;

- organet tjera të specializuara janë Qendrat për punë sociale, Prokuroria publike, Ministria e Punëve të Brendshme dhe entet për zbatimin e sanksioneve për të mitur dhe

- familje, janë prindit, respektivisht kujdestari i të miturit, farefisi në lidhje gjaku i moshës madhore në vijë të drejtë, vëllai ose motra, çifti bashkëshortor, si dhe personat e tjerë madhorë me të cilët i mituri jeton në amvisëri të përbashkët.

Pjesa e dytë

VEPRIMI ME TË MITURIT

Kreu i dytë

Masat e ndihmës dhe të mbrojtjes

1. Përfashtimi i sanksioneve të parapara me këtë ligj

Neni 13

Ndaj të miturit i cili gjatë kohës së kryerjes së veprimit që me ligj është përcaktuar si veprë penale ose kundërvajtje, që nuk i ka mbushur katërmëdhjetë vjet - fëmijë në rrezik nuk mund të zbatohet sanksioni i paraparë me këtë ligj.

Neni 14

Ndaj fëmijës në rrezik zbatohen masat e ndihmës dhe të mbrojtjes.

Neni 15

Ndaj fëmijës në rrezik zbatohen masat e ndihmës dhe të mbrojtjes vetëm kur Qendra për punë sociale do të vlerësojë se gjendja e rrezikut shprehet në zhvillimin e personalitetit të fëmijës dhe edukimin e tij të drejtë dhe ajo mund të ndikojë që në të ardhmen të bëjë vepra penale ose kundërvajtje.

Masat nga paragrafi 1 i këtij neni mund të zbatohen edhe ndaj anëtarëve të familjes nëse e kanë lënë pas dore ose keqpërdorur kryerjen e të drejtave të tyre ose detyrave në drejtim të mbrojtjes së personalitetit, të drejtave dhe interesave të fëmijës.

Neni 16

Masat e ndihmës dhe të mbrojtjes janë masa të përcaktuara me ligj në sferën e arsimit, mbrojtjes shëndetësore, sociale, familjare dhe formave tjera të mbrojtjes.

Neni 17

Masat për ndihmë dhe mbrojtje të përcaktuara në nenin 16 të këtij ligji mund të zbatohen edhe ndaj të miturit të vogël dhe të miturit të madh në rrezik.

2. Veprimi me fëmijë dhe me të mitur në rrezik

Neni 18

Për veprim të fëmijës, që me ligj është cilësuar si veprë penale ose kundërvajtje, si dhe për veprimin e të miturit të vogël ose të madh në rrezik që është cilësuar si veprë

penale për të cilën është paraparë dënim me burg deri në tri vjet ose kundërvajtje, si dhe për gjendje tjera në rrezik, informohet Qendra për punë sociale (në tekstin e mëtejme: qendra) kompetente sipas vendit të banimit të të miturit.

Qendra vepron sipas informimit të Ministrisë për Punë të Brendshme, shkollës ose nga institucioni tjetër në të cilin i mituri është vënë në përkujdesje dhe edukohet, si dhe nga familja, i mituri, i dëmtuari dhe nga personi tjetër.

Qendra, Ministria e Punëve të Brendshme dhe shkolla ose institucioni tjetër në të cilën është përkujdesur i mituri, janë të detyruar mes tyre të informohen për sjelljen e të miturit, si dhe për të gjitha rrethanat tjera që sipas ligjit konsiderohen për gjendje në rrezik.

Qendra mund ta konstatojë kryerjen e veprimit të tillë ose rrethanat e gjendjes në rrezik edhe në bazë të njohurive të veta.

Informatat e pranuar, regjistrohen në regjistrë të veçantë që mbahet në qendrën. Të dhënat e përfshira në regjistrë, për informatat e pranuar nga Ministria e Punëve të Brendshme, shkolla ose nga institucioni tjetër në të cilin i mituri është vënë në përkujdesje dhe edukohet, si dhe nga familja, i mituri, i dëmtuari dhe nga personi tjetër ruhen si sekret në pajtim me dispozitat për mbrojtjen e të dhënave personale.

Ministri i Punës dhe i Politikës Sociale miraton akt nënligjor për formën dhe përmbajtjen e regjistrit si dhe mënyrën për mbajtjen e tij.

Neni 19

Në afat jo më të gjatë se shtatë ditë nga pranimi i informimit ose njohurisë tjetër, e në raste urgjente jo më vonë se njëzetë e katër orë, qendra e thërret fëmijën respektivisht të miturin e vogël ose të madh në rrezik dhe familjen e tij dhe ngre procedurën me karakter të besueshëm për shkak të përcaktimit të fakteve dhe rrethanave të ngjarjes konkrete ose gjendjes në rrezik.

Bisedën e mban përfaqësuesi nga ekipi profesional ose ekipi profesional i përbërë nga pedagogu, punëtori social, psikologu dhe juristi i diplomuar.

Në bisedë, detyrimisht marrin pjesë avokati i cili i mbron të drejtat dhe interesat e fëmijës, respektivisht të miturit të vogël ose të madh në rrezik.

Familja e zgjedh avokatin, e nëse nuk zgjedh avokat, atë e cakton Qendra sipas detyrës zyrtare nga lista e përpiluar nga Oda e avokatëve. Ndiheja juridike për fëmijën, respektivisht të miturin e vogël ose të madh është pa pagesë.

Të gjithë pjesëmarrësit gjatë procedimit me fëmijën, respektivisht me të miturin e vogël ose të madh në rrezik janë të detyruar që të dhënat, tek të cilat kanë arritur, t'i ruajnë në pajtim me dispozitat për informatat e klasifikuara, respektivisht dispozitat për mbrojtjen e të dhënave personale.

Neni 20

Avokati është i detyruar të japë mendim juridik për rastin në formë të shkruar në afat prej shtatë ditësh nga biseda me ekipin profesional.

Nëse ekipi profesional nuk e pranon mendimin e avokatit ose avokati nuk e jep mendimin në afatin e përcaktuar nga paragrafi 1 i këtij neni, Qendra është e detyruar në afat prej shtatë ditësh nga dorëzimi i tij të kërkojë nga gjykata kompetente për të mitur që të marrë aktvendim për veprimin e mëtejme të qendrës.

Në rast kur, avokati nuk e jep mendimin në afatin e paraparë në paragrafin 1 të këtij neni, gjykata për atë do ta informojë Odën e avokatëve.

Aktvendimi i gjyqit për të mitur se nuk ka vend për procedim të mëtejme të Qendrës nuk është pengesë, gjatë përcaktimit të rrethanave të reja në lidhje me veprimin tjetër që me ligj është përcaktuar si vepër penale ose si kundërvajtje ose gjendje në rrezik, ai të vazhdojë me zbatimin e masave të ndihmës dhe mbrojtjes së të miturit në pajtim me dispozitat nga neni 16 i këtij ligji.

Neni 21

Në bazë të informatave të grumbulluara dhe të dhënave tjera me të cilat disponon qendra, si dhe bisedën e zhvilluar me familjen dhe fëmijën, respektivisht të miturin e madh ose të vogël në rrezik, ekipi profesional nga neni 19 paragrafi 2 i këtij ligji, në afat prej 30 ditëve, përgatit program për masat dhe aktivitetet (në tekstin e mëtejme: program) dhe e zbaton. Në përpilimin dhe zbatimin e programit marrin pjesë edhe organet ose personat e tjerë specialistë.

Neni 22

Më së voni, në afat prej dhjetë ditë pas dorëzimit të programit, ekipi profesional nga neni 19 paragrafi 2 i këtij ligji, bisedon për të dytën herë me familjen në të cilën jeton fëmija respektivisht i mituri i vogël ose i madh në rrezik me qëllim që në mënyrë direkte të bindet nëse prindi ose kujdestari mund të përkujdesen për të dhe nëse mund t'i mënjanojnë shkaqet për sjelljen e tij dhe gjendjen e rrezikut.

Ekipi profesional i njofton prindit, respektivisht kujdestarin me programin, me qëllim të pjesëmarrjes së tyre aktive në zbatimin e masave të ndihmës dhe mbrojtjes dhe njëkohësisht i paralajmëron për pasojat e mëtejme nga mosbashkëpunimi me qendrën. Ekipi profesional takohet me prindërit, respektivisht me kujdestarin së paku një herë në muaj.

Ndryshimet e programit bëhen në pajtim me suksesin e masave të ndërmarra ose rrethanave të reja. Masat e ndihmës dhe të mbrojtjes mund të zgjasin deri në arritjen e të miturit në moshë tetëmbëdhjetë vjeçe.

Mbikëqyrjen e zbatimit të programit e bën Enti për veprimtari sociale.

Neni 23

Nëse familja ose kujdestari nuk e zbaton programin e qendrës, në afat prej shtatë ditëve nga përcaktimi i rrethanës së tillë, qendra e informon gjykatësin kompetent për të mitur i cili në afat prej tre ditëve merr aktvendim për zbatimin e masave të përfshira në program, duke i dhënë udhëzime të caktuara qendrës.

Aktvendim nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të marrë edhe gjykatësi për të mitur me propozim të avokatit të fëmijës, respektivisht të miturit të vogël ose të madh në rrezik ose familjes së tij ose kujdestarit.

Nëse familja nuk vepron sipas aktvendimit të gjykatës, do të zbatohen masat e përcaktuara me ligj.

Neni 24

Nëse me veprimin që me ligj është cilësuar si vepër penale ose si kundërvajtje, fëmija respektivisht i mituri i ri ose i vjetër në rrezik ka përfutur interes material ose i ka shkaktuar dëm dikujt tjetër, qendra ndërmjetëson midis familjes ose kujdestarit, respektivisht fëmijës, të miturit të vogël ose të madh në rrezik dhe familjes së tij ose kujdestarit dhe të dëmtuarin për shkak të kthimit të interesit material ose kompensimin e dëmit.

Procedura e ndërmjetësimit mund të zgjasë më së shumti tridhjetë ditë pas marrjes së aktvendimit për ngritjen e procedurës për ndërmjetësim. Për pëlqimin, përpilohet marrëveshje që ka rëndësinë e barazimit jashtë procesit gjyqësor.

Nëse ndërmjetësimi nuk ka sukses, i dëmtuari mundet në afat prej tridhjetë ditëve pasi që të konstatojë mossukses në ndërmjetësim, t'i paraqesë propozim gjykatësit për të mitur, për konfiskimin e pronës dhe interesit material nga personi ndaj të cilit është transferuar prona ose interesi material ose kërkesa juridiko-pronësore për kompensimin e dëmit. Për propozimin dhe kërkesën, gjykatësi për të mitur, vendos me zbatimin e dispozitave adekuata të Ligjit për procedurë penale.

Neni 25

Për zbatimin e masave të ndihmës dhe mbrojtjes nga ana e qendrës ose gjykatës për të mitur, evidencë interne mban qendra, ndërsa të dhënat nga të gjitha qendrat

дорëzohen në Regjistrin për zbatimin e masave të ndihmës dhe mbrojtjes që e mban Ministria e Punës dhe e Politikës Sociale.

Ministri i Punës dhe i Politikës Sociale miraton akt nënligjor për formën dhe përmbajtjen e Regjistrin për zbatimin e masave për ndihmë dhe mbrojtje si dhe mënyrën e mbajtjes së tij.

Pas arritjes së moshës tetëmbëdhjetë vjeçe të të miturit, të dhënat nga regjistri i qendrave dhe të Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale asgjësohen.

Shkalla e klasifikimit të të dhënave për zbatimin e masave të ndihmës dhe mbrojtjes, përcaktohet në pajtim me dispozitat për informatat e klasifikuara.

Neni 26

Me qëllim të zbatimit të masave ndaj fëmijës, respektivisht të miturit të vogël ose të madh në rrezik dhe kryerjes së kompetencave tjera të përcaktuara me këtë ligj, në qendrat për punë sociale formohen seksione të specializuara ose ekipe profesionale për të mitur.

Anëtarët e seksioneve të specializuara ose ekipeve profesionale për të mitur nga paragrafi 1 i këtij neni, ndjekin aftësim të specializuar për devijim të të miturve prej së paku katër deri në dhjetë ditë gjatë vitit në vend ose jashtë vendit.

Pjesa e tretë

SANKSIONET PËR VEPRA PENALE DHE KUNDËRVAJTJE

Kreu i tretë

Rregullat e përgjithshme për sanksionet që u shqiptohen të miturve

1. Vlefshmëria e dispozitave për veprat penale dhe kundërvajtjet

Neni 27

Për veprim që me ligj është përcaktuar si vepër penale ose kundërvajtje të kryera nga të miturit, në formë të njëjtë zbatohen dispozitat e Kodit penal, si dhe dispozitat e Ligjit për kundërvajtje dhe ligjet tjera në të cilat janë përcaktuar kundërvajtjet.

Dispozitat e veçanta që vlejné për kryerësit e mitur të veprave penale zbatohen nën kushte të përcaktuara në dispozitat e këtij kapitulli dhe ndaj personave të moshës madhore kur u gjykohet për vepra penale që i kanë kryer si të mitur, e me përjashtim edhe ndaj personave që kanë kryer vepër penale si të moshës madhore të vogël.

2. Sanksionet ndaj të miturve dhe qëllimet e tyre

Neni 28

Ndaj të miturit të vogël për veprim që me ligj është përcaktuar si vepër penale mund të shqiptohen vetëm masa edukuese.

Ndaj të miturit të madh për veprim që me ligj është përcaktuar si vepër penale mund të shqiptohen masa edukuese, e me përjashtim mund t'i shqiptohet dënim ose masë alternative.

I mituri i madh mund të lirohet nga dënimi nën kushtet e përgjithshme të përcaktuara me Kodin penal.

Ndaj të miturit për veprim që me ligj është përcaktuar si kundërvajtje mund të shqiptohen sanksione për kundërvajtje të përcaktuara me këtë ligj.

Të miturit i shqiptohen masat e sigurisë sipas kushteve të përcaktuara me Kodin penal dhe me këtë ligj.

Konfiskimi i pronës dhe i dobisë pronësore dhe sendeve të përfituara me vepra penale dhe kundërvajtje të të miturve, bëhet në pajtim me kushtet e përgjithshme të përcaktuara me Kodin penal.

Neni 29

Qëllimi i masave edukative, i dënimit, masave alternative dhe sanksioneve për kundërvajtje përbëhet në sigurimin e mbrojtjes dhe ndihmës së të miturve, që të sigurohet edukimi i tyre dhe riedukimi.

Qëllimi i dënimit përbëhet në ushtrimin e ndikimit të përforcuar ndaj të miturve që në të ardhmen të mos bëjnë vepra penale, si dhe ndaj të miturve të tjerë që të mos kryejné vepra penale.

Neni 30

Sanksioni që i shqiptohet të miturit duhet t'i përgjigjet personalitetit të tij, peshës së veprimit që me ligj është përcaktuar si vepër penale ose kundërvajtje dhe pasojave të tij, nevojave të edukimit të tij, riedukimit, arsimimit dhe zhvillimit, për shkak të sigurimit dhe mbrojtjes së interesit më të mirë të të miturit.

Kur janë plotësuar kushtet ligjore, gjykata kompetente shqipton dënim vetëm nëse është i arsyeshëm shqiptimi i masës së edukimit ose masës alternative.

Dënimi që ka të bëjë me privimin nga liria, gjykata kompetente mund ta shqiptojë kur qëllimi i masave edukuese, dënimi ose masat alternative nuk mund të arrihen me masat e ndihmës dhe mbrojtjes.

Nëse është shqiptuar sanksion më i rëndë ose sanksion që ka të bëjë në privimin nga liria, gjykata kompetente në mënyrë të veçantë i arsyeton shkaqet e shqiptimit të tij.

Kreu i katërt

Masat edukative

1. Llojet e masave edukative

Neni 31

Kryerësit të mitur të veprës penale mund t'i shqiptohen këto masa edukative:

- masa disiplinore: qortim ose udhëzim në qendrën disiplinuese për të mitur,
- masat e mbikëqyrjes së përforcuar: nga ana e prindërve ose kujdestarit, familjes që përkujdeset ose nga ana e qendrës dhe
- masat e entit: udhëzimi në entin edukues ose në shtëpinë edukuese-korrektuese.

Masat disiplinore shqiptohen ndaj të miturit kur nuk ekziston nevoja për masat më afatgjate të edukimit, e veçanërisht nëse ka kryer vepër penale nga të pakujdesia ose nga mendjehetësia.

Masat e mbikëqyrjes së përforcuar shqiptohen ndaj të miturit kur ekziston nevoja e masave më afatgjate të edukimit, riedukimit ose shërimit me mbikëqyrje adekuatë, kurse nuk është e nevojshme ndarja e plotë e tij nga mjedisi i deriatëhershëm.

Masat e entit shqiptohen ndaj të miturit kur ekziston nevoja për masa më afatgjate të edukimit, riedukimit ose shërimit dhe ndarjes së tij të plotë nga mjedisi i deriatëhershëm. Kohëzgjatja e këtyre masave nuk mund të jetë më gjatë se pesë vjet, por më së shumti deri në arritjen e moshës njëzetë e tre vjeçe.

Neni 32

Gjatë zgjedhjes së masës edukuese gjykata do ta marrë parasysh moshën e të miturit, shkallën e zhvillimit të tij shpirtëror, cilësitë psikike të tij, prirjet, motivet nga të cilat e ka bërë veprën, edukimin e deritanishëm, mjedisin dhe rrethanat në të cilat ka jetuar, peshën e veprës, a është shqiptuar ndaj tij më parë masa edukuese ose dënim me burg për të miturit dhe të gjitha rrethanat që ndikojné ndaj përcaktimit të llojit të masës me qëllim të arritjes së qëllimit të saj të përcaktuar me ligj.

1.1. Masat disiplinore

Qortimi

Neni 33

Qortimi shqiptohet nëse mjafton vetëm qortimi i të miturit për veprën e kryer penale.

Gjatë shqiptimit të qortimit, të miturit do t'i bëhet me dije për dëmin nga veprimi i tij dhe do t'i tërhiqet vërejtja se në rast të përsëritjes së veprës penale ndaj tij mund të shqiptohet sanksion tjetër penal.

Dërgimi në qendrën disiplinore për të mitur

Neni 34

Gjyqi do ta shqiptojë masën, dërgim në qendrën disiplinore për të mitur kur është e nevojshme me masa adekuate afatshkurta të bëhet ndikim ndaj personalitetit dhe sjelljes së të miturit.

Të miturin, të cilit i është shqiptuar kjo masë, gjykata mund ta dërgojë në qendrën disiplinore:

- në një numër të caktuar orësh gjatë ditës, në ditë feste, edhe atë më së shumti në katër ditë feste të njëpasnjëshme,
- në një numër të caktuar orësh gjatë ditës, por më së shumti një muaj ose
- në qëndrim të pandërprerë për një numër të caktuar ditësh, por jo më shumë se njëzet ditë.

Gjatë shqiptimit të kësaj mase, gjykata do të mbajë llogari për atë se me zbatimin e saj i mituri të mos mungojë nga mësimi i rregullt ose nga puna.

Në qendrën disiplinore i mituri do të bëjë punë që i përgjigjet gjendjes së tij psikofizike.

Kur do të shqiptojë dërgim në qendër disiplinore, gjykata mund të përcaktojë që gjatë kohës dhe pas zbatimit të kësaj mase i mituri të vihet nën mbikëqyrje të përfuruar të qendrës, për një periudhë jo më të gjatë se gjashtë muaj.

1.2. Masat e mbikëqyrjes së përfuruar

Mbikëqyrja e përfuruar nga ana e prindërve ose e kujdestarit

Neni 35

Gjykata do të shqiptojë masën e mbikëqyrjes së përfuruar nga ana e prindërve ose e kujdestarit nëse prindërit ose kujdestari kanë bërë lëshim, ndërsa kanë mundësi që të bëjnë mbikëqyrje ndaj të miturit.

Kur gjykata do ta shqiptojë këtë masë do t'i ngarkojë prindërit ose kujdestarin me disa detyra të caktuara në drejtim të masave që duhet të ndërmerren për edukimin e të miturit, për shërimin e tij dhe për mënjanimin e ndikimeve të dëmshme ndaj tij, kurse mund t'u japë edhe udhëzime të duhura.

Gjatë shqiptimit të kësaj mase gjykata mund të caktojë që qendra ta kontrollojë zbatimin e saj dhe t'i ofrojë ndihmë prindit ose kujdestarit. Gjykata në mënyrë plotësuese do të vendosë për përfundimin e këtij kontrolli me atë që nuk mund të zgjasë më pak se një vit as më gjatë se tre vjet.

Mbikëqyrje e përfuruar nga ana e familjes përkujdesëse

Neni 36

Nëse prindërit ose kujdestari i të miturit nuk kanë mundësi të bëjnë mbikëqyrje ndaj tij ose nëse ajo me arsye nuk mund të pritët nga ata, i mituri do t'i dorëzohet familjes për përkujdesje e cili dëshiron ta pranojë dhe që ka mundësi të bëjë mbikëqyrje të përfuruar ndaj tij.

Zbatimi i kësaj mase do të ndërpritët kur prindërit ose kujdestari i të miturit do të fitojnë mundësinë që të bëjnë mbikëqyrje të përfuruar ndaj tij ose kur sipas rezultateve të edukimit dhe riedukimit nuk do të ketë nevojë për mbikëqyrje të përfuruar.

Gjatë shqiptimit të kësaj mase gjykata do të caktojë që qendra ta kontrollojë kohëzgjatjen e zbatimit të saj dhe t'i ofrojë ndihmë të duhur familjes të cilës i është dhënë i mituri.

Mbikëqyrja e përfuruar nga ana e qendrës

Neni 37

Nëse prindërit ose kujdestari nuk kanë mundësi të bëjnë mbikëqyrje të përfuruar ndaj të miturit, kurse nuk ekzistojnë kushte për dorëzimin e të miturit në familje për përkujdesje për shkak të kryerjes së mbikëqyrjes së këfillë, i mituri do të vihet nën mbikëqyrjen e qendrës.

Gjykata në mënyrë plotësuese do të vendosë që masa të përfundojë, me atë që kohëzgjatja nuk mund të jetë më e shkurtër se një vit, as më e gjatë se tre vjet. Për kohëzgjatjen e masave i mituri edhe më tej ngel që të jetojë te prindërit e vet ose te personat e tjerë që e mbajnë, ndërsa mbikëqyrjen përfuruese ndaj tij e bën qendra.

Nëse i mituri nuk mund të ngelë në familje në të cilën ka jetuar, qendra do ta vendosë në institucion edukues dhe do të kujdeset për shkollimin e tij ose për punësimin, për ndarjen nga mjedisi që ndikon dëmshëm ndaj tij, për shërimin e duhur dhe për përmirësimin e rrethanave në të cilat jeton.

Obligimet e veçanta ndaj masës mbikëqyrje e përfuruar

Neni 38

Gjatë shqiptimit të ndonjëres nga masat edukuese të mbikëqyrjes së përfuruar, gjykata mundet të miturit t'i caktojë një ose më shumë obligime të veçanta nëse ajo është e duhur për zbatimin më të suksesshëm të masës së shqiptuar.

Gjykata mundet të miturit t'ia caktojë veçanërisht këto obligime:

- t'i kërkojë falje personalisht personit të dëmtuar,
- ta korrigjojë ose kompensojë dëmin e shkaktuar me veprën penale,
- rregullisht ta ndjekë shkollën,
- të mos mungojë nga vendi i punës,
- të aftësohet për punë që u përgjigjet aftësive, prirjeve dhe forcës fizike të tij,
- të pranojë punë,
- t'ia ndalojë përdorimin e pijeve alkoolike, drogës dhe substancave të tjera psikotrope,
- të dërgohet në entin shëndetësor adekuat ose në këshillimore,
- në mënyrë produktive ta shfrytëzojë kohën e lirë,
- të mos kontaktojë me persona që ndikojnë dëmshëm në personalitetin e tij,
- t'i nënshtrohet ngritjes profesionale dhe rikualifikimit me qëllim të mbajtjes së vendit të punës që e ka marrë ose për krijimin e parakushteve për punësim,
- të mundësojë shikim dhe të pranojë këshilla në lidhje me organizimin dhe shpenzimin e rrogës dhe të ardhurave të tjera që i realizon,
- të kyçet në punën e organizatave humanitare, organizatave komunale, ekologjike ose joqeveritare dhe
- të inkuadrohet në organizatë të caktuar sportive, kulturore-argëtuese ose në shoqata me obligim që t'i ndjekë provat dhe trajnimet e rregullta.

Gjykata mundet, me propozim të qendrës, t'i ndryshojë ose t'i heqë obligimet e veçanta që i ka caktuar.

Gjatë përcaktimit të obligimeve nga paragrafi 2 i këtij neni, gjykata veçanërisht do t'u bëjë me dije të miturit dhe prindërve të tij, të birësuesit, respektivisht kujdestarit, se në rast se i mituri nuk i përmbush obligimet, masa mund të zëvendësohet me dërgim në qendrën disiplinore ose me masë të entit.

Qendra bën mbikëqyrje të vazhdueshme dhe e ndihmon të miturin në plotësimin e obligimeve të caktuara, bashkëpunon me prindërit, respektivisht kujdestarin dhe e informon gjykatën, së paku një herë në gjashtë muaj për suksesin e arritur në realizimin e obligimeve të veçanta.

1.3. Masat e entit

Dërgimi në entin edukues

Neni 39

Gjykata mund ta dërgojë të miturin në entin edukues ndaj të cilit duhet të ushtrohet mbikëqyrje e vazhdueshme nga ana e personave profesionalë (me përgatitjen profesionale dhe shkollorë për edukatorë) me qëllim të edukimit, riedukimit dhe zhvillimit të drejtë.

Në entin edukues i mituri ngel së paku gjashtë muaj, e më së shumti tre vjet. Gjatë shqiptimit të kësaj mase gjykata nuk e përcakton kohëzgjatjen e saj por për atë vendos në mënyrë plotësuese (neni 41 paragrafi 2 i këtij ligji).

Dërgimi në shtëpinë edukuese - korrektuese

Neni 40

Të miturin ndaj të cilit duhet të zbatohen masat e vazhdueshme dhe të përforcuara për edukim dhe riedukim dhe veçimin e tij të plotë nga mjedisi i deriatëhershëm, gjykata mund ta dërgojë në shtëpinë edukuese-korrektuese.

Gjatë marrjes së vendimit nëse do ta shqiptojë këtë masë, gjykata veçanërisht do ta marrë parasysh peshën dhe natyrën e veprës së kryer dhe rrethanën nëse ndaj të miturit më herët janë shqiptuar masa edukuese ose dënimi me burg për të mitur.

Në shtëpinë edukuese-korrektuese i mituri qëndron së paku një vit, e më së shumti pesë vjet, respektivisht deri në mbushjen e njëzet e tre vjetëve. Gjatë shqiptimit të kësaj mase gjykata nuk e përcakton kohëzgjatjen e saj por për atë vendos në mënyrë plotësuese.

Gjykata e rishqyrton nevojën e qëndrimit në shtëpinë edukuese-korrektuese çdo vit.

2. Pezullimi i zbatimit, ndryshimi dhe vendosja e sërishme për masat edukuese

Neni 41

Kur, pas marrjes së vendimit me të cilin shqiptohet masa e mbikëqyrjes së përforcuar ose masa e entit, do të paraqiten rrethanat që nuk kanë ekzistuar gjatë kohës së marrjes së vendimit ose për ato nuk është ditur, ndërsa kanë ndikim në marrjen e vendimit, zbatimi i masës së shqiptuar, mund të pezullohet ose të zëvendësohet me masë tjetër të mbikëqyrjes së përforcuar ose me masë enti.

Me përjashtim të rasteve nga paragrafi 1 i këtij neni, nëse për masa të caktuara nuk është paraparë ndryshe, zbatimi i masës mbikëqyrje e përforcuar ose e masës së entit, duke marrë parasysh suksesin e arritur në edukimin dhe riedukimin, mund të pezullohet, por mund të zëvendësohet edhe me masë tjetër të tillë, me kufizimet si vijon:

- masa dërgim në entin edukues nuk mund të ndërpritet nga zbatimi para skadimit të afatit prej gjashtë muajsh, kurse deri në skadimin e këtij afati mund të zëvendësohet vetëm me dërgimin e të miturit në shtëpinë edukuese-korrektuese dhe

- masa dërgim në shtëpinë edukuese-korrektuese nuk mund të pezullohet nga zbatimi para skadimit të afatit prej një viti.

Vendosja e sërishme për masat edukuese

Neni 42

Nëse nga plotfuqishmëria e vendimit me të cilin është shqiptuar masa e mbikëqyrjes së përforcuar ose masa e entit ka kaluar më shumë se një vit, kurse zbatimi nuk ka filluar, gjykata sërish do të vendosë për nevojën e zbatimit të tij. Me këtë rast, gjykata mund të vendosë që masa e shqiptuar më herët të zbatohet, të mos zbatohet ose të zëvendësohet me ndonjë masë tjetër.

Masa, dërgim në qendrën disiplinore për të mitur nuk do të zbatohet nëse nga plotfuqishmëria e vendimit me të cilin është shqiptuar kjo masë kanë kaluar më shumë se gjashtë muaj, ndërsa zbatimi i tij nuk ka filluar.

Kreu i pestë

Ndëshkimi i të miturve

1. Lloje ndëshkimesh për të miturit të mëdhenj

Neni 43

Mund të dënohet vetëm i mituri i madh me përgjegjësi penale nëse për shkak të pasojave të rënda nga vepra penale dhe shkallës së lartë të përgjegjësisë penale nuk do të ishte e arsyeshme të shqiptohej masa edukative.

Nën kushtet e përcaktuara me këtë ligj, të miturit të madh mund t'i shqiptohen dënimet si vijojnë:

- burg për të miturit,

- dënim me para,

- ndalesa për drejtim me automjet të llojit të caktuar ose kategorisë së caktuar dhe

- dëbimi i të huajit nga vendi.

Burg për të miturit mund të shqiptohet vetëm si ndëshkim kryesor.

Dënim me para mund të shqiptohet si dënim kryesor. Me përjashtim, për vepra penale të kryera me interes përfitimi, dënimi me para mund të shqiptohet si dënim dytësor së bashku me dënimin me burg për të mitur ose me dënim me kusht me mbikëqyrje mbrojtëse kur është përcaktuar dënim me burg për të mitur.

Ndalimi për drejtim me automjet të llojit të caktuar ose të kategorisë dhe dëbimi i të huajit nga vendi mund të shqiptohen si dënim kryesor ose si dënim dytësor me dënim me para.

1.1. Burg për të mitur

Neni 44

Burg për të mitur mund t'i shqiptohet të miturit të madh për përgjegjësi penale, që ka kryer vepër penale për të cilën është përcaktuar dënim me burg prej pesë vjetësh ose dënim më të rëndë, nëse vepra është kryer në rrethana veçanërisht të rënda dhe gjatë shkallës së lartë të përgjegjësisë penale të kryerësit dhe me ç'rast nuk do të ishte e arsyeshme të shqiptohej masa edukative.

Vuajtja e burgut për të miturit nuk mund të jetë më i shkurtër se një vit as më i gjatë se dhjetë vjet, kurse shqiptohet në vite të plota ose në gjysmën e vitit.

Gjatë llogaritjes së dënimit të miturit të madh për vepër të përcaktuar penale, gjykata nuk mund t'i shqiptojë burg për të mitur në kohëzgjatje më gjatë se dënimi i përcaktuar me burg për atë vepër, por gjykata nuk është e lidhur për masën më të vogël të përcaktuar për atë dënim.

Llogaritja e dënimit burg për të mitur

Neni 45

Gjatë llogaritjes së dënimit burg për të mitur, gjykata do t'i marrë parasysh të gjitha rrethanat që ndikojnë që dënimi të jetë më i madh ose më i vogël, të përcaktuar në Kodin penal, veçanërisht duke mbajtur llogari për shkallën e zhvillimit shpirtëror të të miturit dhe për kohën e duhur për edukimin e tij, riedukimin dhe aftësimin profesional.

Neni 46

I mituri i cili është në vuajtje të dënimit burg për të mitur mund të lëshohet në lirim me kusht nëse ka vuajtur gjashtë muaj nga dënimi i shqiptuar nëse riedukimi është i suksesshëm.

Gjatë kohës së lirimit me kusht gjykata i përcakton masën e mbikëqyrjes së përforcuar nga ana e qendrës në kohëzgjatje të caktuar, e cila mund të jetë edhe më e shkurtër se pjesa e dënimit të pavuajtur. Gjykata mund ta vazhdojë kohëzgjatjen e mbikëqyrjes së përforcuar prej një viti pas kohëzgjatjes së dënimit, por më së shumti deri në arritjen e moshës njëzetë e një vjeç të të dënuarit.

Gjykata do ta heqë lirimin me kusht nëse i dënuari i mitur nuk i plotëson obligimet e përcaktuara me mbikëqyrjen e përforcuar ose nëse bën një ose më shumë vepra penale për të cilat është shqiptuar dënim burg për të mitur mbi dy vjet, deri sa është i liruar me kusht. Nëse i mituri ka bërë vepër penale për të cilën i është shqiptuar dënim deri në dy vjet burg për të mitur ose dënim me para, gjykata mund ta heqë lirimin me kusht, duke marrë parasysh ngjashmërinë e veprave penale të kryera, rëndësinë e tyre, motivet për shkak të të cilave janë bërë dhe rrethanat e tjera që tregojnë në arsyen e heqjes së lirimit me kusht.

Kur gjykata do ta heqë lirimin me kusht, do të shqiptojë një dënim me zbatimin e dispozitave nga neni 53 i këtij ligji, duke marrë dënimin e shqiptuar më herët tani si të përcaktuar.

Kur gjykata nuk do ta heqë lirimin me kusht, ai vazhdohet për kohën të cilën i mituri i dënuar e ka kaluar në vuajtjen e dënimit burg për të mitur të shqiptuar për veprën e re.

1.2. Dënimi me para

Neni 47

Dënimi me para mund t'i shqiptohet të miturit të madh me përgjegjësi penale, i cili për interes të përfitimit ka kryer vepër penale për të cilën është përcaktuar dënim me burg prej së paku tre vjet.

Dënimi me para shqiptohet në gjoba ditore. Numri i gjobave ditore nuk mund të jetë më i vogël se një, as më i madh se 120 gjoba ditore.

Në lidhje me llogaritjen dhe zbatimin e dënimit me para në formë të njëjtë zbatohen dispozitat e Kodit penal.

Neni 48

Dënimin të papaguar me para gjykata mund ta zëvendësojë me masën punë me interes të përgjithshëm. Një gjobë ditore zëvendësohet me tre orë pune me interes të përgjithshëm, me ç'rast numri i përgjithshëm i orëve pune me interes të përgjithshme nuk mund të jetë më i madh se 100 orë.

Dënimin të papaguar me para dhe punën me interes të përgjithshëm të pazbatuar dhe pjesërisht të zbatuar si zëvendësim të saj, gjykata mund ta zëvendësojë edhe me masë disiplinore, dërgim në qendër disiplinore për të mitur, ose me masë të mbikëqyrjes së përforcuar.

1.3. Ndalimi i drejtimit me automjet dhe dëbimi i të huajit nga vendi

Neni 49

Ndalimi i drejtimit me automjet, me lloj të caktuar ose kategori të caktuar dhe dëbimi i të huajit nga vendi, shqiptohen në kushtet e shqiptimit të tyre të përcaktuara në Kodin penal.

2. Lirimi nga dënimi

Neni 50

Kur gjykata sipas dispozitave të përgjithshme në Kodin penal do ta shpallë të miturin për fajtor dhe do ta lirojë nga dënimi, mund t'i shqiptojë edhe masë edukuese.

3. Kumtimi i dënimeve dhe masave edukuese për vepra penale në varg

Neni 51

Për vepra penale në varg gjykata i kumton të miturit vetëm një masë edukuese ose vetëm dënim me burgim për të mitur ose dënim me para kur ekzistojnë kushte ligjore për kumtimin e atij dënimi dhe kur gjykata do të konstatojë se duhet të kumtohet.

Gjykata do të veprojë sipas paragrafit 1 të këtij neni edhe kur pas kumtimit të masës edukuese, gjegjësisht burgimit për të mitur ose dënimit me para do të përcaktojnë se i mituri para ose pas kumtimit të tyre ka bërë ndonjë vepër penale.

Nëse i mituri i madh bën më tepër vepra penale në varg, ndërsa gjykata konstaton se për çdo vepër të veçantë penale duhet t'i kumtohet dënim me burgim për të mitur ose dënim me para, dënimin do t'ia masë sipas vlerësimit të lirë në suaza të masës më të madhe ligjore të saj.

Gjykata do të veprojë sipas paragrafit 3 të këtij neni edhe në rast se pas kumtimit të dënimit përcakton se i mituri para ose pas kumtimit të saj ka bërë vepër penale.

4. Veprimi i dënimit burgim për të mitur ndaj masave edukuese

Neni 52

Nëse gjatë kohëzgjatjes së masës edukuese gjykata kumton dënim me burg për të mitur, masa edukuese pushon me fillimin e mbajtjes së këtij dënimi.

Nëse gjatë kohëzgjatjes së masës edukuese gjykata i kumton personit të moshës së re madhore dënim me burg për të mitur ose burgimi së paku një vit, masa edukuese pushon me fillimin e mbajtjes së dënimit. Nëse dënimi i kumtuar është në kohëzgjatje më e shkurtër nga masa edukuese, gjykata në aktgjykimin do të vendosë nëse pas mbajtjes së dënimit do të vazhdojë zbatimin e masës edukuese ose do ta ndërpresë.

Kreu i gjashtë

Masat alternative

1. Llojet dhe qëllimet t masave alternative

Neni 53

Të miturit të madh përgjegjës penal për vepër penale të kryer mund t'i kumtohen masat alternative në vijim:

- gjykim i kushtëzuar me mbikëqyrje të mbrojtur,
- ndërprerje e kushtëzuar e mbajtjes së procedurës ndaj të miturit, dhe
- punë me dobi të përgjithshme.

Dispozitat e Kodit penal për masat alternative ka të bëjnë edhe në kumtimin e tyre të miturve të mëdhenj, në qoftë se me këtë ligj nuk është përcaktuar ndryshe.

Neni 54

Qëllim i masave alternative është që ndaj të miturit të madh përgjegjës penal që të mos zbatohet dënim kur kjo nuk është e domosdoshme për shkak të pengimit të kryerjes së veprave penale dhe kur mund të pritët se paralajmërimi me kërcënimin e dënimit dhe zbatimit të masave të ndihmës, mbrojtjes dhe mbikëqyrjes së lirisë në mënyrë të mjaftueshme do të ndikojë ndaj edukimit, riedukimit dhe zhvillimit të rregullt të tij.

2. Kushte të veçanta për kumtimin e masave alternative

Neni 55

Dënimi i kushtëzuar me mbikëqyrje të mbrojtur mund të kumtohet kur të miturit i është përcaktuar dënim me burgim në kohëzgjatje prej tre vjet ose dënim me para.

Nëse të miturit i është përcaktuar edhe dënim me burg për të mitur dhe dënim me para, dënimin e kushtëzuar gjykata mund të kumtojë për të dy dënimet ose vetëm për dënimin me burg për të mitur.

Kohën për kontrollim gjykata e përcakton në kohëzgjatje e cila nuk mund të jetë më e shkurtër se një e as më e gjatë se tre vjet.

Mbikëqyrja e mbrojtur përbëhet në një ose më tepër obligime të përcaktuara në nenin 38 të këtij ligji për të cilat i mituri është i obliguar që t'i përmbahet kohës për kontroll.

Ndihmë dhe kujdes, mbikëqyrje dhe mbrojtje të përmblushtjes së obligimeve nga ana e të miturit kryen qendra, e cila është e obliguar që me këshilla praktike ta nxisë dhe ta ndihmojë në përmbushjen e tyre, të bashkëpunojë me prindërit, adoptuesin ose tutorin dhe kohë pas kohe, e së paku një herë në tre muaj, ta njoftojnë gjykatën për gjendjet me përmbushjen e obligimeve të përcaktuara.

Gjykata do ta revokojë dënimin me kusht me mbikëqyrje të mbrojtur nëse i mituri gjatë kohës për kontroll nuk i plotëson obligimet e përcaktuara në nenin 38 të këtij ligji ose bën një ose më tepër vepra penale, për të cilat është e përcaktuar dënim me burg për të mitur në kohëzgjatje më shumë se tre vjet, ose nëse pas kumtimit të

dënimit me kusht me mbikëqyrje të mbrojtur përcakton se i mituri ka kryer vepër penale para se të jetë dënuar me kusht dhe se është i domosdoshëm dënimi për veprat penale të kryera paraprakisht.

Neni 56

Gjykata mund të vendosë që me kusht ta ndërpresë procedurën ndaj të miturit të madh për vepër penale për të cilën është përcaktuar dënim me para ose dënim me burg deri në pesë vjet, nëse i mituri ka shprehur pendim për veprën e kryer, nëse i ka shmangur pasojat e veprës, nëse e ka kompensuar dënimin dhe nëse është pajtuar me të dëmtuarin, i cili pajtohet me ndërprerjen e procedurës, me kusht që në afat prej dy vjetësh i mituri të mos bëjë vepër tjetër penale.

Neni 57

Gjykata të miturit të madh përgjegjës penal i cili ka kryer vepër penale për të cilën është përcaktuar dënim me para ose dënim me burgim prej tre vjetësh mund t'i kumtojë masë pune me dobi të përgjithshëm në kohëzgjatje prej pesë deri njëqind orë kur është e nevojshme që me këtë masë të bëhet ndikim edukues ndaj personit dhe sjelljes së të miturit.

Mbikëqyrjen mbi plotësimin e obligimeve të punës së të miturit e kryen qendra, e cila është e obliguar që kohë pas kohe, e më së paku një herë në muaj, ta njoftojë gjykatën për zbatimin e masës.

Nëse i mituri nuk i plotëson ose në mënyrë të parregullt i plotëson obligimet e urdhëruara të punës, gjykata do ta zëvendësojë këtë masë me masën dërgim në qendër disiplinore për të mitur ose me masën e mbikëqyrjes së përforcuar, me kushtet e parashikuara për kumtimin e tyre, duke marrë parasysh pjesën e obligimeve të cilat janë plotësuar.

Kreu i shtatë

Zbatimi i masave të sigurisë

Neni 58

Nën kushtet e parashikuara me Kodin penal ndaj të miturit kah masa edukuese ose dënimit, mund të kumtohet masë e sigurisë mjekim i detyrueshëm psikiatrik dhe ruajtje në institucion shëndetësor, ose mjekim i detyrueshëm psikiatrik në liri ose mjekim i detyrueshëm të alkoolikëve dhe narkomanëve.

Ndaj të miturit të papërgjegjshëm nën kushte të përcaktuara me Kodin penal mund të kumtohet masë e sigurisë mjekim i detyrueshëm psikiatrik dhe ruajtje në institucion shëndetësor dhe mjekim i detyrueshëm psikiatrik në liri.

Masa mjekim i detyrueshëm të alkoolistëve dhe narkomanëve mund të kumtohet edhe pa kumtimin e masës edukuese ose dënimit.

Kur masa nga paragrafi 3 të këtij neni kumtohet me masë edukuese ose dënim, ajo zbatohet në seksion të specializuar të institucionit.

Kreu i tetë

Sanksionet për kundërvajtje

Neni 59

Të miturit të ri për kundërvajtje mund t'i kumtohet:

- masë disiplinore qortim; ose
- masë e mbikëqyrjes së përforcuar nga ana e prindërve ose tutorit; ose
- masa të mbikëqyrjes së përforcuar nga ana e qendrës.

Ndaj masave edukuese të kumtuara për kundërvajtje zbatohen dispozitat për masat edukuese nga ky ligj. Masa e mbikëqyrjes së përforcuar nuk mund të kumtohet në kohëzgjatje më shkurtër se tridhjetë ditë as më gjatë se një vit, ndërsa ndaj mbikëqyrjes së përforcuar gjykata mund të

përcaktojë mjekim të detyrueshëm të alkoolistëve, narkomanëve dhe obligime tjera të parashikuara në nenin 38 të këtij ligji.

Të miturit të madh për kundërvajtje mund t'i kumtohet masë edukuese nga paragrafi 1 të këtij neni, ndërsa me përjashtim të miturit të madh përgjegjës penal edhe gjobë edhe largim i të huajt nga vendi.

Gjoba

Neni 60

Të miturit të madh, me përjashtim mund t'i kumtohet gjobë për kundërvajtje nën kushtet e përcaktuara në Ligjin për kundërvajtje.

Gjobë për kundërvajtje kumtohet në shumë të përcaktuar e cila nuk mund të jetë më e vogël se 15 euro me kundërvlerë në denarë e as më shumë se 800 euro me kundërvlerë në denarë.

Për kundërvajtjet e bëra nga përfitimi gjykata mund të kumtojë gjobë deri në shumën e dyfishit ose në proporcion me interesin e fituar, por më së shumti deri në shumën dhjetëfishit të gjobës së përcaktuar në paragrafin 2 të këtij neni.

Nëse i mituri nuk e paguan gjobën në afatin e përcaktuar, gjykata mund ta zëvendësojë me punë të interesit të përgjithshëm, kështu që shuma prej 15 euro me kundërvlerë në denarë zëvendësohet me tri orë pune të interesit të përgjithshëm, me atë që numri i përgjithshëm i orëve të punë së interesit të përgjithshëm nuk mund të tejkalojë shumën prej dyzet orësh, ose të kumtojë masë edukuese të mbikëqyrjes së përforcuar.

Si sanksion të dorë së dytë, bashkë me gjobën, gjykata mund t'i kumtojë të miturit i cili është i huaj edhe largimin nga vendi, me kushtet për kumtimin e saj të përcaktuara me Ligjin për kundërvajtjet.

Neni 61

Të miturit të cilit për kundërvajtje të bërë i është kumtuar masa edukuese ose gjobë mund t'i kumtohet sanksion për kundërvajtje mjekim i detyrueshëm i alkoolistëve dhe narkomanëve nën kushte të parashikuara me Ligjin për kundërvajtjet.

Kreu i nëntë

Kumtimi i sanksioneve për vepra penale të personave të moshës madhore për vepra të cilat i kanë bërë si të mitur

1. Sanksione personave të moshës madhore të cilët veprat penale i kanë bërë si të mitur

Neni 62

Personit të moshës madhore i cili ka mbushur njëzet e një vjet nuk mund të gjykohe për vepër penale të cilën e ka kryer si i mitur i ri.

Nëse person i moshës madhore gjatë kohës së gjykimit nuk ka mbushur njëzet e një vjet mund të gjykohe vetëm për vepër penale të cilat i ka kryer si i mitur i ri për të cilat është përcaktuar dënim më i rëndë se pesë vjet. Personit të tillë, gjykata mund t'i kumtojë vetëm masë adekuate të mbikëqyrjes së përforcuar ose masë edukuese nga enti. Gjatë vlerësimit nëse do ta kumton këtë masë, gjykata do t'i marrë parasysh të gjitha rrethanat e rastit, ndërsa veçanërisht rëndësinë e vepër së kryer, kohën që ka kaluar nga kryerja e saj, sjelljen e kryerësit dhe qëllimin e kësaj mase edukuese.

Personit të moshës madhore për vepër penale të cilën e ka kryer si i mitur i madh mund t'i kumtohet masë adekuate e mbikëqyrjes së përforcuar ose masë edukuese nga enti, dënim ose masë alternative. Gjatë vlerësimit nëse dhe cila nga këto sanksione do të kumtohet, gjykata do t'i marrë parasysh të gjitha rrethanat e rastit, ndërsa veçanërisht rëndësinë e vepër së kryer, kohën që ka kaluar nga kryerja e saj, sjelljen e kryerësit, si dhe qëllimin që duhet të arrihet me këto sanksione.

Me përjashtim nga dispozita e paragrafit 3 të këtij neni, personit të moshës madhore i cili gjatë kohës së gjykitimit ka mbushur njëzet e një vjet, gjykata në vend burgim për të mitur, mund t'i kumtojë burgim ose dënim me kusht. Dënimi me burgim i kumtuar në këtë rastin lidhur me rehabilitimin, fshirjen e dënimit dhe pasojat juridike nga dënimi, ka të njëjtin veprim juridik si edhe dënimi me burgim për të mitur.

2. Kumtimi i masave edukative personave të rinj të moshës madhore

Neni 63

Kryerësit i cili si i moshës madhore ka kryer vepër penale, ndërsa në kohën e gjykitimit nuk ka mbushur njëzet e një vjet, gjykata mund t'i kumtojë masë adekuate të mbikëqyrjes së përforcuar ose masë nga enti, nëse duke marrë parasysh personalitetin e tij dhe rrethanat nën të cilat është kryer vepra, mund të pritë se edhe me masën edukuese do të arrihet qëllimi që do të realizohej me kumtimin e dënimit.

Personit të ri të moshës madhore të cilit i është kumtuar masa edukuese gjykata, nën kushtet e parashikuara me këtë ligj, mund t'i kumtojë edhe masë sigurie.

Masa e kumtuar edukuese mund të zgjasë më së shumti deri sa të mbushë njëzet e tre vjet të moshës së kryerësit.

Kreu i dhjetë

Efekti i sanksioneve për të mitur, rehabilitimi dhe parashkrimi

1. Efekti i sanksioneve për të mitur

Neni 64

Sanksionet për vepër penale dhe sanksionet për kundërvajtje të kumtuara të miturit dhe personit të moshës madhore të ri nga neni 62 dhe 63 të këtij ligji nuk tërheqin pasojat juridike që përbëhen në ndalesën e fitimit të të drejtave të përcaktuara.

2. Evidenca e masave të kumtuara për vepër penale dhe sanksioneve për kundërvajtje

Neni 65

Evidenca e sanksioneve të kumtuara për vepra penale dhe sanksione për kundërvajtje të miturit dhe personit të moshës madhore të ri nga neni 62 dhe 63 të këtij ligji mban gjykata kompetente sipas vendit të lindjes.

Gjykata kompetente nga paragrafi 1 të këtij neni është e obliguar që më së voni deri në ditën e pestë të muajit t'i dorëzojë evidencën e sanksioneve të kumtuara për muajin paraprak të të miturit dhe të personit të moshës madhore të ri për vepra penale dhe sanksione për kundërvajtje Gjykatës Themelore Shkup I - Shkup e cila mban Regjistër të vetëm për Republikën e Maqedonisë.

Në Regjistrin e vetëm futen edhe të dhëna të marra nga gjykata kompetente nga paragrafi 1 të këtij neni për sanksionet e kumtuara për vepra penale dhe për sanksione për kundërvajtje për të mitur dhe person të moshës madhore të ri të lindur në vend të huaj ose me vendlindje të panjohur.

Të dhënat për sanksionet e kumtuara mund t'i jepen vetëm gjykatës, prokurorit publik dhe institucioneve që merren me mbrojtjen e të miturve, në lidhje me procedurën e re që mbahet ndaj të miturit ose personit të moshës madhore i ri për vepër penale ose kundërvajtje të kryer.

Neni 66

Të dhënat për masat e kumtuara disiplinore, masat e mbikëqyrjes së përforcuar dhe sanksionet për kundërvajtje fshihen nga evidenca kur do të kalojë një vjet nga zbatimi i tyre, nëse i mituri ose personi i moshës madhore i ri në këtë afat nuk bën vepër penale ose kundërvajtje të re.

Të dhënat për dënimin me kusht me mbikëqyrje të përforcuar fshihen nga evidenca pas një viti nga skadimi i kohës për kontroll, nëse i mituri ose personi i moshës madhore i ri në këtë afat nuk bën vepër penale të re.

Të dhënat për masat e kumtuara të entit, dënim me para dhe masa alternative fshihen nga evidenca kur do të kalojnë dy vjet nga zbatimi i tyre, nëse i mituri ose personi i moshës madhore i ri në këtë afat nuk bën vepër penale ose kundërvajtje të re.

Të dhënat për dënimin me burg të kumtuar për të mitur fshihen nga evidenca kur do të kalojnë pesë vjet nga dita e dënimit të mbajtur, të parashkruar ose të falur, nëse në këtë kohë i mituri ose personi i moshës madhore i ri nuk bën vepër penale të re.

Kur janë plotësuar kushtet e përcaktuara në paragrafet prej 1 deri 4 të këtij neni të dhënat për sanksionet e kumtuara fshihen nga evidenca, ndërsa të gjitha dokumentet shlyhen me fuqinë e ligjit.

3. Parashkrimi i zbatimit të sanksioneve

Neni 67

Dënimi burgim për të mitur nuk mund të zbatohet nëse kanë kaluar:

- dhjetë vjet nga gjykimi burgim për të mitur mbi pesë vjet;

- pesë vjet nga gjykimi burgim për të mitur mbi tre vjet; dhe

- tre vjet nga gjykimi burgim për të mitur deri tre vjet; Dënim me para nuk mund të zbatohet nëse kanë kaluar dy vjet nga gjykimi i dënimit me para.

Zbatimi i dënimeve ndalim të drejtimit me automjet dhe largim i personit të huaj nga vendi parashkruhet kur do të kalojë koha për të cilën janë kumtuar, e nëse largimi është kumtuar për përgjithmonë, kur do të kalojnë pesë vjet nga kumtimi i tij.

Zbatimi i masës punë me interes të përgjithshëm, masave të sigurisë dhe sanksioneve për kundërvajtje parashkruhen nëse nga dita e plotfuqishmërisë së aktvendimit për kumtimin e tyre kalojnë një vjet.

Pjesa e katërt

PROCEDURA NDAJ TË MITURVE

Kreu i njëmbëdhjetë

Procedurë për barazim dhe ndërmjetësim

1. Kushte për ngritjen e procedurës për barazim dhe ndërmjetësim

Neni 68

Pas fletëparaqitjes për vepër penale të kryer nga i mitur, për të cilën është e përcaktuar dënim me para ose dënim me burg deri tre vjet, prokurori publik i autorizuar mund:

- të mos ngrejë procedurë para gjykatës edhe nëse ekzistojnë dëshmi se ka bërë veprën penale, në qoftë se konsideron se nuk do të ishte e arsyeshme që të mbahet procedura duke marrë parasysh natyrën e veprës penale dhe rrethanat nën të cilat është kryer, jetën e mëparshme të të miturit dhe vetitë personale të tij, si dhe kur zbatimi i dënimit ose i masës edukuese është në rrjedhë;

- me kusht që ta shtyjë ngritjen e procedurës para gjykatës gjatë kohës prej gjashtë muaj me kusht që në atë afat të mos bëjë vepër tjetër penale dhe ta kompensojë dënimin ose në ndonjë mënyrë tjetër t'i përmirësojë pasojat e dëmshme të shkaktuara me kryerjen e veprës;

- të mos ngrejë procedurë në qoftë se në bazë të raportit nga Qendra, vërteton se është arritur marrëveshje ndërmjet të miturit dhe familjes së tij dhe të dëmtuarit për kthimin e interesit pronësor, kompensimin e dëmit ose përmirësimin e pasojave të dëmshme të veprës; ose

- t'i propozojë gjykatës të përcaktojë ndaj të miturit masë pune me interes të përgjithshëm deri në 30 orë.

Vendimet nga paragrafi 1 të këtij neni prokurori publik mund t'i marrë kur do të vlerësojë se rasti është i qartë dhe kur për këtë ekziston pajtueshmëri nga i mituri dhe përfaqësuesi ligjor i tij, mbrojtësi dhe i dëmtuari, pas raportit paraprak të marrë nga qendra.

Për shkak të përcaktimit të pajtueshmërisë prokurori publik me ftesë i thërret personat nga paragrafi 2 të këtij neni. Mosardhja e tyre kur janë thërritur me rregull konsiderohet si shprehje papajtueshmërisë.

Qendra është e obliguar që me kërkesën e prokurorit publik më së voni në afat prej një muaj t'i dorëzojë raport në të cilin krahas rrethanave tjera që kanë të bëjnë me personalitetin e të miturit dhe sjelljen e tij, duhet të jetë mendim i përmbytur mendimi dhe propozimi në lidhje me marrjen e vendimit nga paragrafi 1 të këtij neni.

Para marrjes së vendimit prokurori publik mund të kërkojë raport të veçantë nga Ministria e Punë të Brendshme për rrethanat nën të cilat është kryer vepra penale.

Procedura për barazim dhe ndërmjetësim është përjashtuar nëse vepra penale ka pasur si pasojë vdekjen e ndonjë personi.

Neni 69

Vendim në procedurën për barazim dhe ndërmjetësim nga neni 68 të këtij ligji mund të marrë edhe gjykata gjatë procedurës gjyqësore.

Nëse prokurori publik propozon masë punë me interes të përgjithshëm prej 30 orësh, ndërsa gjykata nuk e pranon, duhet veçanërisht t'i arsyetojë shkaqet për mospranim.

Neni 70

Vendimi nga neni 68 të këtij ligji ka formën e aktvendimit. Pjesëmarrësit që kanë dhënë pajtueshmëri për vendimin konsiderohet se janë tërhequr nga ankesa e aktvendimit.

Aktvendimi për shtyrjen me kusht të procedurës të miratuar nga prokurori publik ose nga gjykata regjistrohet në evidencën e tyre dhe fshihet nga evidenca pas kalimit të kohës së shtyrjes.

2. Procedura e ndërmjetësimit me kryerës të mitur të kundërvajtjeve

Neni 71

Në procedurën për kundërvajtje ndaj të mitur në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat për procedurën e ndërmjetësimit me kryerës të mitur të kundërvajtjeve në pajtueshmëri me Ligjin për kundërvajtjet.

Kreu i dymbëdhjetë

Procedura të ndërmjetësimit

Kushtet e ndërmjetësimit

Neni 72

Pas fletëparaqitjes për veprim që me ligj është parashikuar si kundërvajtje ose si vepër penale ose për të cilën është parashikuar dënim me burg prej pesë vjetësh, prokurori publik kompetent, pas pajtimit paraprak me shkrim të të miturit dhe të përfaqësuesit ligjor të tij, mbrojtësit dhe të dëmtuarit, mund t'i udhëzojë palët në procedurë për ndërmjetësim.

Në rastin kur është ngritur procedurë gjyqësore, gjykata kompetente për të mitur për shkaqe të meritore, e pas pajtimit paraprak me shkrim të të miturit dhe të përfaqësuesit ligjor të tij, mbrojtësit dhe të dëmtuarit, deri në përfundimin e shqyrtimit kryesor procedurën mund ta ndërpresë me aktvendim dhe të udhëzojë në procedurën e ndërmjetësimit.

Palët janë të obliguara që t'ia dorëzojnë pajtueshmërinë me shkrim nga paragrafët 1 dhe 2 të këtij neni prokurorit publik ose gjykatës për të mitur në afat prej tre ditësh nga dita kur është propozuar ngritja e procedurës së ndërmjetësimit. Në qoftë se në afatin e përcaktuar palët nuk dorëzojnë pajtueshmëri me shkrim, konsiderohet se propozimi për ndërmjetësim nuk është pranuar.

Caktimi i ndërmjetësit

Neni 73

Në afat prej tre ditësh nga pajtueshmëria e dorëzuar me shkrim, palët në marrëveshje për caktojnë ndërmjetës nga lista e ndërmjetësve në gjykatën kompetente për të mitur dhe e njoftojnë prokurorin publik, gjegjësisht gjykatën për të mitur.

Nëse palët nuk mund të bëjnë marrëveshje, prokurori publik, gjegjësisht gjykata e obliguar të caktojnë ndërmjetës nga lista e ndërmjetësve në gjykatën kompetente për të mitur në afat prej tre ditësh dhe t'i njoftojnë palët.

Kohëzgjatja e procedurës për ndërmjetësim

Neni 74

Afati për përfundim i procedurës për ndërmjetësim është 45 ditë nga dita e dorëzimit të pajtueshmërisë me shkrim te organi kompetent. Në qoftë se në këtë afat nuk përfundon procedura për ndërmjetësim, lënda kthehet tek prokurori publik, gjegjësisht procedura gjyqësore vazhdon aty ku është ndërprerë.

Ndërmjetësi

Neni 75

Ndërmjetës është personi fizik i cili u ndihmon palëve që të arrijnë marrëveshje, pa të drejtë që të imponojë zgjidhje të kontestit, në pajtim me principet e vullnetit, neutralitetit dhe paanshmërisë, besueshmërisë, barazisë së palëve, transparencës, efikasitetit dhe drejtësisë.

Ndërmjetës mund të jetë avokati, juristi i diplomuar - specialist, punëtori social, pedagogu, psikologu ose personi me profesion tjetër, i cili ka mbaruar trajnimin për ndërmjetës për të mitur dhe i cili i plotëson kushtet në vijim:

- 1) të ketë diplomë për arsim të kryer sipëror;
- 2) të ketë së paku pesë vjet përvojë në pune me të mitur;
- 3) të mos i jetë kumtuar dënimi ndalim i kryerjes së profesionit, veprimtarisë ose detyrës;
- 4) të ketë certifikatë të lëshuar nga Oda e ndërmjetësve për trajnimin e kryer sipas Programit për trajnimin e ndërmjetësve; dhe
- 5) të jetë i regjistruar në Listën emërore të ndërmjetësve.

Zbatim i procedurës për ndërmjetësim

Neni 76

Ndërmjetësin në marrëveshje me palët do t'i përcaktojë termet për mbajtjen e ndërmjetësimit.

Prania e palëve gjatë procedurës për ndërmjetësim është e detyrueshme.

Para fillimit të procedurës për ndërmjetësim, ndërmjetësi obligohet t'i njoftojë palët për principet, rregullat dhe shpenzimet e procedurës.

Në zbatimin e procedurës për ndërmjetësim, ndërmjetësi do t'i respektojë principet e ndërmjetësimit, duke i marrë parasysh të gjitha rrethanat e lëndës, interesat e palëve dhe nevojën për zgjidhjen e shpejtë dhe të përhershme të lëndës.

Ndërmjetësi komunikon me palët bashkë ose veç e veç.

Informatat që ndërmjetësi i pranon nga cilado palë në procedurë, mund t'i zbulojë palës tjetër, përveç atyre për të cilat pala mendon se janë të besueshme.

Palët dhe ndërmjetësi në cilën do kohë gjatë procedurës mund të paraqesin propozimet e tyre për zgjidhjen e suksesshme të lëndës. Secilës palë i jepet mundësia që të deklarohet për propozimet.

Përfundimi i procedurës për ndërmjetësim

Neni 77

Procedura për ndërmjetësim përfundon:

- me nënshkrimin e marrëveshjes me shkrim nga ana e ndërmjetësit dhe palëve për pajtueshmërinë e arritur për kompensimin e dëmit material dhe të satisfaksionit moral;

- me deklaratën me shkrim të ndërmjetësit, pas konsultimeve të kryera me palët se nuk janë të arsyeshme tentimet e mëtejme për ndërmjetësim, në ditën e dorëzimit të deklaratës; dhe

- me skadimin e afatit të parashikuar për mbarimin e procedurës për ndërmjetësim.

Palët në çfarëdo kohe mund të tërhiqen nga procedura për ndërmjetësim pa i përmendur me këtë rast shkaqet për të. Tërheqja do të konsiderohet nga dita e dorëzimit të deklaratës për tërheqje.

Ndërmjetësi do ta ndërpresë procedurën për ndërmjetësim në qoftë se konsiderohet se është arritur marrëveshje që është jologjore ose e papërshtatshme për zbatim.

Marrëveshjen me shkrim të nënshkruar prokurori publik, gjegjësisht gjykata e vërteton me aktvendim me të cilin njëkohësisht konstaton se procedura është ndërprerë.

Nëse prokurori publik, gjegjësisht gjykata nuk e pranon marrëveshjen, kur do të vlerësojë se nuk janë plotësuar kushtet ligjore për ndërmjetësim ose qëllimet e saj, atëherë procedura vazhdon aty ku është ndërprerë.

Neni 78

Në procedurën për ndërmjetësim e cila mbahet sipas dispozitave të këtij ligji në mënyrë adekuate do të zbatohen dispozitat nga Ligji për ndërmjetësim.

Kreu i trembëdhjetë

Procedura gjyqësore për të mitur

1. Dispozitat e përgjithshme

Neni 79

Në procedurën ndaj të miturve për veprim që me ligj është përcaktuar si vepër penale ose kundërvajtje, në qoftë se nuk është përcaktuar ndryshe me këtë ligj, në mënyrë përkatëse zbatohen dispozitat nga Ligji për procedurë penale dhe Ligji për kundërvajtje, për:

parimet themelore, gjuhën, kompetencën vendore, pasojat nga jo kompetenca dhe ndeshje e kompetencave, përjashtimet, i pandehuri, mbrojtësi, parashtrës, procesverbalet, afatet, kthimin në gjendjen e mëparshme, shpenzimet, kërkesën pronësore-juridike, sjelljen dhe kumtimin e vendimeve, dorëzimin e shkresave, thirrjen, arrestimin, mbajtjen e personave, garancinë dhe marrjen e dokumentit për udhëtim të të huajit, dëgjimin e dëshmitarëve, mbikëqyrjen, ekspertizën, bastisjen e lokaleve dhe personave, mjetet juridike të rregullta dhe të jashtëzakonshme.

Dispozitat e këtij ligji zbatohen edhe në procedurën ndaj personave të cilët kanë kryer vepër penale si të mitur, ndërsa gjatë ngritjes së procedurës, gjegjësisht të gjykimit nuk kanë mbushur njëzet e një vjet, si dhe e në procedurën ndaj personave të moshës madhore të re i cili nuk ka mbushur njëzet e një vjet nëse deri në fillimin e shqyrtimit kryesor vërtetohet se atij personi mund t'i kumtohen sanksione për të mitur.

Neni 80

Kur gjatë procedurës do të vërtetohet se i mituri gjatë kohës së kryerjes të veprës penale nuk ka mbushur 14 vjet, procedura do të ndërpritet dhe për këtë do të njoftohet qendra, e cila më tutje vepron në pajtim me nenet prej 18 deri 26 të këtij ligji.

Neni 81

I mituri të cilit ngarkohet me vepër penale ose kundërvajtje ka të drejtë në gjykim të drejtë në afat të arsyeshëm, para gjykatës së pavarur dhe të paanshme të themeluar me ligj, me të gjitha garancitë për të drejtat që i ka i akuzuari në procedurën penale ose për kundërvajtje sipas Ligjit për procedurë penale, Ligjit për kundërvajtjet dhe këtë ligj.

Procedura ndaj të miturve është urgjente edhe kur bëhet fjalë për vepër penale nuk mund të zgjasë më shumë se një vjet, për veç për vepra penale për të cilat është përcaktuar dënim me burg prej së paku katër vjetësh, kur procedura nuk mund të zgjasë më shumë se një vjet dhe gjashtë muaj, ose kur bëhet fjalë për kundërvajtje - më shumë se gjashtë muaj.

Kur i mituri nuk është i kapshëm, në atë rast afatet nga paragrafi 2 të këtij neni vazhdojnë të rrjedhin për kohën kur ka qenë i pakapshëm, por jo më shumë se pasi të mbushë njëzet e shtatë vjet moshe të kryerësit.

Pas skadimit të afatit nga paragrafi 2 të këtij neni procedura ndërpritet me detyrë zyrtare, për veç kur janë plotësuar kushtet ligjore për shkurtimin e procedurës.

Neni 82

Në procedurën për vepra penale paditës i autorizuar është vetëm prokurori publik.

Neni 83

I mituri të cilit ngarkohet me vepër penale ka të drejtë në mbrojtës në të gjitha fazat e procedurës. Mbrojtësin nga radhët e avokatëve e emëron gjykata me detyrë zyrtare, nëse vetë i mituri ose përfaqësuesi i tij ligjor nuk siguron mbrojtës, ndërsa në rastet kur i mituri dhe familja e tij do të dorëzojnë dëshmi se nuk mund ta paguajnë mbrojtësin, shpenzimet e mbrojtjes bien në barrë të buxhetit të gjykatës.

I mituri dhe në procedurën për kundërvajtje mund të mbrohet me ndihmën e mbrojtësit nga radhët e avokatëve dhe nëse gjykatësi për të mitur vendos se kjo është e domosdoshme.

Neni 84

Gjykata dhe organet tjera që marrin pjesë në procedurën janë të obliguar të sigurojnë mbrojtjen privatësisë së të miturit dhe familjes së tij.

Kur gjykohet i miturit gjithmonë do të përjashtohet publiku.

Neni 85

Mbrojtësi doemos duhet të jetë i pranishëm gjatë gjithë procedurës. I mituri mund të pyetet vetëm në praninë e mbrojtësit të tij.

Prindërit e të miturit, gjegjësisht tutori mund të marrin pjesë në të gjitha veprimet gjatë gjithë procedurës, për veç nëse gjykata vlerëson se pyetja e tillë mund të ketë pasojë të dëmshme për zhvillimin e saj.

I dëmtuari dhe i autorizuari i tij mund të jetë i pranishëm në të gjitha veprimet gjatë procedurës, për veç nëse gjykata vlerëson se prania e tyre mund të ketë ndikim të dëmshëm ndaj të miturit.

Gjykata mund të lejojë që në shqyrtimin kryesor të jenë të pranishëm edhe persona të cilët merren me mbrojtjen dhe edukimin e të miturve ose me çrrënjosjen e kriminalitetit të të miturve, persona për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve të avokati i popullit, persona të afërt të të miturit, përfaqësues të organizatave për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve si dhe punëtorë shkencorë.

Neni 86

I mituri nuk mund dënohet në mungesë. Gjatë kohës së nxjerrjes së dëshmitëve të veçanta ose fjalës së palëve, gjykata mund të urdhërojë që i mituri që të largohet nga shqyrtimi.

Gjatë ndërmarrjes së veprimeve në të cilat është i pranishëm i mituri, ndërsa veçanërisht gjatë marrjes së tij në pyetje, organet që marrin pjesë në procedurë janë të obliguara të veprojnë me kujdes, duke mbajtur llogari për zhvillimin, ndjeshmërinë dhe cilësitë personale të të miturit, që të mos ndikojë në mënyrë të dëmshme mbajtja e procedurës ndaj zhvillimit të të miturit.

Në të njëjtën kohë këto organe me masa të volitshme, do ta pengojnë çdo sjellje të padisiplinuar të të miturit.

Gjykata pas mendimit të marrë paraprakisht nga ekip profesional i qendrës mund të vendosë që të mos e marrë në pyetje të miturin, nëse vlerëson se kjo mund të ketë pasojë të dëmshme ndaj zhvillimit të tij.

Neni 87

Askush nuk mund të lirohet nga obligimi që të dëshmojë për rrethanat e nevojshme për vlerësimin e zhvillimit shpirtëror të të miturit, për njohjen e personalitetit të tij dhe për rrethanat në të cilat jeton.

Neni 88

Kur i mituri në kryerjen e veprës penale ose kundërvajtjes ka marrë pjesë bashkë me person të moshës madhore, procedura ndaj atij do të veçohet dhe do të zbatohet sipas dispozitave të këtij kreu.

Procedura ndaj të miturit mund të lidhet me procedurën kundër personit të moshës madhore dhe të mbahet sipas dispozitave të përgjithshme të Ligjit për procedurë penale vetëm nëse ngjitja e procedurës është e domosdoshme për sqarimin e gjithanshëm të çështjeve. Aktvendim për atë miraton gjykata për të mitur, pas propozimit të arsyetuar nga prokurori publik. Kundër këtij aktvendimi nuk lejohet ankesë.

Kur zbatohet procedurë e vetme për të mitur dhe për kryerës të moshës madhore, lidhur me të miturin do të zbatohen dispozitat nga ky ligj kur në shqyrtimin kryesor qartësohen çështjet që kanë të bëjnë me të miturin, në qoftë se zbatimi i tyre është në kundërshtim me mbajtjen e procedurës së ngjitur.

Neni 89

Kur personi ka kryer ndonjë vepër penale si i mitur, ndërsa ndonjë si person i moshës madhore, do të zbatohet procedura e vetme sipas Ligjit për procedurë penale para këshillit i cili i gjykon personat e moshës madhore.

Neni 90

Në procedurën ndaj të miturve qendra ka të drejtë të njoftohet me rrjedhën e procedurës, gjatë procedurë të bëjë propozime dhe të paraqesë fakte që kanë të bëjnë me personalitetin dhe rrethanat në të cilat jeton dhe zhvillohet i mituri, ndërsa janë me rëndësi për marrjen e vendimit të drejtë.

Për secilën ngritje të procedurës ndaj të mitur organi i autorizuar për ngritjen e procedurë për kundërvajtje do ta njoftojë qendrën kompetente.

Neni 91

I mituri thirret përmes prindërve, gjegjësisht përfaqësuesi ligjor, përveç nëse kjo nuk është e mundur për shkak të nevojës nga veprimi urgjent ose nga rrethana tjera.

Prindi, përfaqësuesi ligjor, gjegjësisht organi për tutori në mënyrë të detyrueshme dhe menjëherë, por më së voni për dy orë njoftohen me mbajtjen e të miturit.

Dorëzimi i vendimeve dhe i shkresave tjetra të miturit bëhet në pajtim me dispozitat e Ligjit për procedurë penale dhe të Ligjit për kundërvajtje, me atë të miturit nuk dorëzohet shkresat me theksimin e tyre në tabelën për shpallje të gjykatës.

Dërgesa është e rregullt nëse vendimi është i dorëzuar avokatit, familjes ose tutorit.

Neni 92

Pa lejen e gjykatës nuk guxon të shpallet rrjedha e procedurës ndaj të miturit, as vendimi i marrë në këtë procedurë.

Mund të shpallet vetëm ajo pjesë nga procedura, gjegjësisht vetëm ajo pjesë nga vendimi për të cilën ekziston leje, por në këtë rast nuk guxojnë të theksohen emri i të miturit dhe të dhënat tjera në bazë të së cilës do të mund të përfundohet se për cilin të mitur bëhet fjalë.

Neni 93

Organet që marrin pjesë në procedurën ndaj të miturit, si dhe organet dhe institucionet tjera nga të cilat kërkohen njoftime, raporte ose mendime janë të obliguara që të njëjtat t'i dorëzojnë në afat sa më të shkurtër, por jo më gjatë se njëzet ditë.

2. Gjykata kompetente

Neni 94

Sektorët e specializuar të gjykatës për kriminalitetin e të miturve të formuara në gjykata themelore me kompetencë të zgjeruar, i përbëjnë: gjykatësit për të mitur, këshillat për të mitur dhe këshilltarët për të mitur.

Gjykatësi për të mitur e zbaton procedurën përgatitore, merr vendime në pajtim me nenin 71 të këtij ligji, kryeson me këshillin për të mitur dhe kryen punë të tjera të përcaktuara me këtë ligj.

Gjykatësi për të mitur, prokurori publik, avokati dhe personat zyrtarë të autorizuar të Ministrisë së Punëve të Brendshme së paku katër deri dhjetë ditë gjatë vitit ndjekin trajnim të specializuar për deliktuencën e të miturve në vend ose në vendet e huaja.

Neni 95

Këshilli për të mitur në gjykatën themelore përbëhet nga gjykatës për të mitur dhe dy gjykatës porotë. Gjykatësi për të mitur është kryetar i këshillit.

Gjykatësit - porotë zgjidhen nga radhët e punëtorëve të arsimit, psikologëve, pedagogëve, sociologëve dhe personave të tjerë të cilët kanë përvojë në edukimin dhe arsimimin e të rinjve.

Këshilli për të mitur në gjykatën themelore vendos në shkallë të parë në procedurën për vepra penale dhe vendos për ankesat kundër aktvendimeve të gjykatësit për të mitur dhe në rastet e parashikuara me këtë ligj.

Këshilli për të mitur të gjykatës së apelit, i përbërë nga gjykatës për të mitur dhe dy gjykatës, vendos për ankesat kundër vendimeve të këshillit për të mitur të gjykatës themelore, si dhe në raste tjera të përcaktuara me këtë ligj.

Neni 96

Në Gjykatën Supreme të Republikës së Maqedonisë formohet këshill për të mitur i përbërë nga pesë gjykatësish.

Këshilli për të mitur vendos në këshillat juridike të rregullta dhe të jashtëzakonshme të parashikuara me këtë ligj, dhe e ndjek edhe punën e përparimit të praktikës gjyqësore në këtë sferë dhe përgatit analiza.

Neni 97

Në sektorët e specializuar të gjykatës për kriminalitetin e të miturve, të formuar në gjykata themelore me kompetencë e përcaktuar, për kryerjen e punëve profesionale kryetari i gjykatës përcakton së paku një punëtor social, pedagog dhe psikolog nga lista që e cakton qendra.

Vendimin për numrin dhe detyrat e punës së punëtorëve për kryerjen e punëve profesionale nga paragrafi 1 të këtij neni e merr kryetari i gjykatës.

Punëtorët profesionalë nga paragrafi 1 të këtij neni, i ndihmojnë gjykatësit për të mitur dhe këshillit për të mitur në mbajtjen e procedurës përgatitore dhe shqyrtimit, japin mendime profesionale në lidhje me vendimin e gjykatësit

dhe sanksionit që do të duhej të kumtohej në rast konkret, i ndihmojnë gjykatës në mbikëqyrjen mbi zbatimin e sanksioneve të kumtuara dhe japin propozime për ndërprerjen me zbatimin ose për zëvendësimin e një sanksioni me tjetër.

Neni 98

Për procedurën ndaj të miturit kompetent vendor, sipas rregullës, është gjykata vendbanimit të tij, ndërsa nëse i mituri nuk ka vendbanim të përhershëm ose nëse kjo është e panjohur - gjykata e vendqëndrimit të të miturit.

Procedura mund të zbatohet para gjykatës së vendqëndrimit të të miturit ose para gjykatës së vendit të kryerjes së veprës penale ose të kundërvajtjes, në rastet kur është e qartë se para kësaj gjykate procedura do të zbatohet pa prolongim.

Kreu i katërmbëdhjetë

Procedura ndaj të miturve për vepra të kryera penale.

1. Ngritja e procedurës

Neni 99

Procedura ndaj të miturve për vepra penale ngrihet vetëm me kërkesën e prokurorit publik.

Për vepra penale për të cilat ndiqet me propozim ose padi private, procedura mund të ngrihet nëse i dëmtuari në afat prej tre muajsh nga njoftimi për vepër të kryer ose kryerësi, ka bërë propozim për ngritjen e procedurës te prokurori kompetent publik.

Nëse prokurori publik nuk bën kërkesë për ngritjen e procedurës ndaj të miturit, do ta njoftojë për këtë të dëmtuarin. I dëmtuari nuk mund ta ndërmarrë procedurën, gjegjësisht nuk mund të t'i paraqesë padi private gjykatës, por në afat prej tetë ditë nga njoftimi i pranuar nga prokurori publik mund të kërkojë këshilli për të mitur i gjykatës kompetente të vendosë për ngritjen e procedurës.

Neni 100

Krahas tërheqjes nga ngritja e procedurës në pajtim me nenin 68 të këtij ligji, për vepra penale për të cilat është përcaktuar dënim me burg prej pesë vjetësh prokurori publik në afat prej 15 ditësh mund të vendosë që të mos kërkojë ngritjen e procedurës edhe nëse ekzistojnë dëshmi se i mituri e ka bërë veprën penale, nëse konsiderohet se nuk do të kishte qenë e përshtatshme që të udhëhiqet procedura duke marrë parasysh natyrën e veprës penale dhe rrethanat nën të cilat është kryer, jetën e mëparshme të të miturit dhe personalitetin e tij.

Për shkak të vërtetimit të rrethanave nga paragrafi 1 të këtij neni, prokurori publik mund të kërkojë njoftim nga prindërit, gjegjësisht nga tutori i të miturit, nga persona dhe institucione tjera, ndërsa kur kjo është e nevojshme këta persona dhe të miturin mund t'i thërrasë në prokurorinë publike për shkak të njoftimit të drejtpërdrejtë. Ai mund të kërkojë mendim nga qendra për përshtatshmëri të plotë për ngritjen e procedurës ndaj të miturit.

Nëse për marrjen e vendimit nga paragrafi 1 të këtij neni duhet të kontrollohen vetitë personale të të miturit, prokurori publik, në marrëveshje me qendrën, mund ta udhëzojë të miturin në vendpranim ose në institucion për kontroll ose edukim, e cila mund të zgjasë më së shumti një muaj.

Kur është në rrjedhë zbatimi i dënimit ose sanksioni tjetër prokurori publik mund të vendosë që të mos kërkojë ngritje të procedurës për vepër tjetër penale të të miturit, nëse duke marrë parasysh rëndësinë e kësaj veprë penale, si dhe të dënimit, gjegjësisht sanksionin që zbatohet, nuk do të kishte qëllim mbajtja e procedurës dhe kumtimi i sanksionit për atë vepër.

Kur prokurori publik në rastet nga paragrafët 1 dhe 4 të këtij neni do të konstatojë se nuk është e përshtatshme që të ngrihet procedura ndaj të miturit, për atë do ta njoftojë të

dëmtuarin me theksimin e shkaqeve për se nuk ka ngritur procedurë. I dëmtuari në afat prej tetë ditësh mund të kërkojë nga këshilli për të mitur që të vendosë për ngritjen e procedurës.

Neni 101

Kur janë plotësuar kushtet për dënimin e të miturit të madh nga nenet 43 deri në 49 të këtij ligji, prokurori publik mund të paraqesë kërkesë për ngritjen e procedurës përgatitore që t'i propozojë të miturit, mbrojtësit dhe familjes së tij të zbatohet procedura e veçantë për pranimin e përgjegjësisë dhe të marrëveshjes për lartësinë e dënimit. Propozim të atillë prokurori publik mund të paraqesë në rastet kur disponon me dëshmi të cilat padyshim tregojnë se i mituri është kryerës i veprës penale, se është përgjegjës për veprën e bërë dhe se janë plotësuar kushtet për kumtimin e dënimit.

Në procedurën për marrëveshje prokurori publik do t'i mbledhë nga qendra të gjitha raportet e nevojshme dhe dokumente tjera për personalitetin e të miturit dhe do të sigurojë pajtueshmëri nga i dëmtuari.

Nëse me propozimin është pajtuar i dëmtuari, prokurori publik i thërret në marrëveshje publike, të miturin, përfaqësuesin e tij, qendrën dhe të dëmtuarin. Nëse në marrëveshje arrihet pajtueshmëri, përpilohet marrëveshje të cilën e nënshkruajnë të gjithë pjesëmarrësit e pranishëm.

Prokurori publik ia dorëzon marrëveshjen këshillit për të mitur i cili mund ta pranojë marrëveshjen dhe të miratojë aktgjykim në të cilin do ta kumtojë dënimin e propozuar, kundër së cilës nuk lejohet ankesë. Nëse gjykata nuk e pranon marrëveshjen ia kthen lëndën prokurorit publik i cili është i detyruar të paraqesë kërkesë për ngritjen e procedurës përgatitore.

Gjatë procedurës gjyqësore shkresat gjyqësore dhe deklaratat e të miturit dhe të mbrojtësit të tij të dhëna në procedurën për marrëveshje, nuk guxojnë të shfrytëzohen si dëshmi dhe do të ndahen nga procedura gjyqësore.

Prokurori publik nuk guxon të thërritet në të dhënat dhe deklaratat e dhëna në procedurën për marrëveshje.

2. Procedura përgatitore

Neni 102

Prokurori publik i paraqet kërkesë për ngritjen e procedurës përgatitore gjykatësit për të mitur të gjyqit kompetent.

Nëse gjykatësi për të mitur nuk pajtohet me kërkesën e prokurorit publik, do të kërkojë që për të të vendosë këshilli për të mitur i gjykatës themelore.

Gjykatësi për të mitur organeve të punëve të brendshme mund t'u besojë të zbatojnë urdhër për bastisjen e shtëpisë ose për marrjen e përkohshme të lëndës ose veprimeve tjera në pajtim me dispozitat e Ligjit për procedurë penale.

Neni 103

Nëse gjykatësi për të mitur vlerëson se nuk është i nevojshëm zbatimi i procedurës përgatitore, do të kërkojë raport për të miturin dhe për rrethanat e veprës nga ana e qendrës, e cila është e detyruar që raportin ta dorëzojë në afat prej një muaji. Pas marrjes së raportit gjykatësi për të mitur do ta nxjerrë lëndën para këshillit për të mitur për shkak të vendosjes përfundimtare në afat jo më gjatë se tetë ditë.

Nëse këshilli për të mitur vlerëson se ka nevojë për zbatimin e procedurës përgatitore, do të miratojë aktvendim me të cilin do ta obligojë gjykatësin për të mitur të zbatojë procedurë të atillë.

Neni 104

Me përjashtim nga rastet e parapara në nenin 68 të këtij ligji, për vepër penale për të cilën është paraparë dënim me burgim deri në tri vjet, prokurori publik mund t'i paraqesë propozim gjykatësit për të mitur për kumtimin e sanksionit

pa zbatimin e procedurës përgatitore, nëse rasti është sqaruar sa duhet dhe nëse të dhënat e mbledhura për personalitetin e të miturit japin bazë të mjaftueshme për marrjen e vendimit.

Gjykatësi për të mitur nuk mundet të kumtojë sanksion nëse nuk është paraqitur raport nga qendra për rrethanat e veprës dhe për personalitetin e të miturit, me mendim për sanksionin që duhet t'i kumtohet të miturit. Qendra ia paraqet raportin gjykatësit në afat prej 15 ditësh.

Para se të deklarohet për propozimin dhe të marrë vendim, gjykatësi për të mitur do ta dëgjojë të miturin dhe mbrojtësin e tij. Nëse i mituri ose mbrojtësi i tij kundërshtojnë propozimin, gjykatësi për të mitur do të miratojë aktvendim për zbatimin e procedurës përgatitore ose do të veprojë në pajtim me nenin 102 paragrafi 2 i këtij neni. Kundër vendimit të marrë në pajtim me të miturin dhe mbrojtësin e tij nuk lejohet ankesë. Me vendimin duhet të jetë zgjidhur edhe kërkesa pronësore-juridike e të dëmtuarit, i cili në atë pjesë ka të drejtë t'i ankohet gjykatës më të lartë.

Gjykata për të mitur në procedurën e paraparë në këtë nen nuk mund të kumtojë dënim me burg për të mitur dhe masa të entit.

Neni 105

Në rastet nga neni 103 dhe 104 i këtij ligji, këshilli për të mitur vendos në seancë pasi paraprakisht do t'i marrë shkresat nga prokurori publik. Në seancë thërritet prokurori publik.

Këshilli për të mitur mund të vendosë që procedura të mos ngrihet ose ndaj të miturit të ngrihet procedura para gjykatësit për të mitur. Kundër aktvendimit të këshillit për të mitur nuk është lejuhet ankesë.

Kur këshilli do të vendosë që ndaj të miturit të ngrihet procedurë para gjykatësit për të mitur, prokurori publik mund të marrë pjesë në këtë procedurë dhe i ka të gjitha autorizimet që sipas këtij ligji i takojnë në procedurë.

Neni 106

Në procedurën përgatitore ndaj të miturit, përveç fakteve që kanë të bëjnë me veprën penale në mënyrë të veçantë do të vërtetohet moshë e të miturit, rrethanat e nevojshme për vlerësimin e zhvillimit të tij shpirtëror, do të kontrollohet mjedisi në të cilin dhe rrethanat nën të cilat i mituri jeton dhe rrethanat tjera që kanë të bëjnë me personalitetin e tij.

Për shkak të përcaktimit të rrethanave nga paragrafi 1 i këtij neni do të dëgjoen prindërit e të miturit, tutori i tij dhe personat tjerë të cilët mund t'i japin të dhënat e nevojshme. Për këto rrethana do të kërkohej raport nga qendra, por nëse ndaj të miturit është zbatuar sanksion për vepër penale të kryer me herët, do të merret raporti për zbatimin e atij sanksioni.

Të dhënat për personalitetin e të miturit i merr gjykatësi për të mitur, përmes qendrës.

Kur për përcaktimin e gjendjes shëndetësore të të miturit, të zhvillimit të tij shpirtëror, të vetive psikike, aftësive ose animeve është e nevojshme që të miturin ta kontrollojë ekip profesional, për këtë kontroll do të caktohen mjekë, psikologë dhe pedagogë, të cilët kontrollojnë mund ta kryejnë edhe në ente të specializuara shëndetësore.

Kontrolli nga ekipi profesional bëhet në afat prej 30 ditësh.

Neni 107

Gjykatësi për të mitur e përcakton mënyrën e kryerjes së veprimeve të caktuara në pajtim me Ligjin për procedurë penale, duke mbajtur llogari për të drejtat e të miturit në procedurë, e veçanërisht për të drejtën e mbrojtjes, për të drejtat e të dëmtuarit dhe mbledhjen e të gjitha dëshmive të nevojshme për vendosje të drejtë.

Në veprimet në procedurën përgatitore mund të marrin pjesë prokurori publik dhe mbrojtësi, në ç'rast në çdo veprim procesor në të cilin merr pjesë prokurori publik

duhet doemos të marrë pjesë edhe mbrojtësi, përveç kur gjykatësi për të mitur do të pranojë se mbrojtësi mungon për shkaqe të arsyeshme.

Marrja në pyetje e të miturit, kur kjo është e nevojshme, do të bëhet me ndihmën e pedagogut, psikologut ose personit tjetër profesional.

Gjykatësi për të mitur mund të lejojë që në veprimet në procedurën përgatitore të marrë pjesë përfaqësuesi i qendrës dhe prindi, adoptuesi ose tutori i të miturit. Kur personat e theksuar marrin pjesë në ato veprime, mund të japin propozime dhe t'i drejtojnë pyetje personit i cili merret në pyetje, përkatësisht dëgjohej.

Neni 108

Gjykatësi për të mitur mund të caktojë që i mituri gjatë procedurës përgatitore përkohësisht të vendoset në ent edukues ose të ngjashëm, të vendoset nën mbikëqyrje të qendrës ose të vendoset në familje që kujdeset ose familje tjetër, nëse kjo është e nevojshme për shkak të ndarjes së të miturit nga mjedisi në të cilin ka jetuar ose për shkak të dhënies së ndihmës, mbrojtjes ose vendosjes së të miturit.

Kundër aktvendimit për vendosje të përkohshme ose mbikëqyrje lejohet ankesë te këshilli për të mitur të gjykatës themelore.

Shpenzimet për vendosjen e të miturit në entin nga paragrafi 1 i këtij neni paguhet më parë nga mjetet e buxhetit Gjyqësor dhe hyjnë në shpenzimet e procedurës.

Neni 109

I mituri mund të mbahet nga personat e autorizuar shtetërorë të Ministrisë së Punëve të Brendshme vetëm nëse haset gjatë kryerjes së veprës së rëndë penale ose kundër tij është shpallur fletarrestim ose kur haset gjatë kryerjes edhe të veprës tjetër nëse ka rrezik që veprën ta përsërisë ose ta kryejë ose kur haset gjatë kryerjes edhe të veprës tjetër penale në gjendje e cila kërkon masa për mbrojtjen e tij dhe nëse nuk mund të vërtetohet identiteti i tij.

Për çdo heqje nga liria e të miturit nën kushtet e parapara në Ligjin për procedurë penale, personat e autorizuar zyrtarë të Ministrisë së Punëve të Brendshme janë të detyruar që menjëherë ta njoftojnë prokurorin e autorizuar kompetent, gjykatësin për të mitur, përkatësisht gjykatësin hetues, prindërit, mbrojtësin, të përcaktuar nga i mituri ose prindërit e tij dhe Qendrën. Nëse i mituri ose prindërit e tij nuk mund të marrin mbrojtës, personat zyrtarë të Ministrisë së Punëve të Brendshme do të kërkojnë mbrojtës nga lista e avokatëve të dorëzuar nga Oda e Avokatëve.

Për kohën e ndërmarrjes së veprimeve nga paragrafi 1 i këtij neni, personat e autorizuar zyrtarë të Ministrisë e mbajnë të miturin në objekt të veçantë për mbajtje të përkohshme në bazë të dispozitave të Ligjit për procedurë penale. Për mbajtjen përpilohet procesverbal, në të cilin futen të gjitha të dhënat për të miturin dhe rrethanat e mbajtjes së tij. Procesverbalin e nënshkruan i mituri dhe prindi i tij, si dhe mbrojtësi.

Për kohën e mbajtjes, me të miturin nuk mund të zhvillohet bisedë pa praninë e mbrojtësit.

I mituri i mbajtur duhet doemos pa prolongim, e më së voni prej 12 orësh të nxirret para gjykatësit për të mitur, i cili do të vendosë për caktimin e paraburgimit ose për lëshimin e të miturit në liri.

Nëse gjykatësi për të mitur, konstaton se nuk ka bazë për mbajtjen e të miturit, do të miratojë aktvendim për lëshimin e tij në liri, në të cilin do ta vlerësojë ligjshmërinë e heqjes së lirisë. Kundër aktvendimit i mituri dhe mbrojtësi i tij kanë të drejtë për ankesë te këshilli për të mitur i gjykatës themelore.

Aktvendim për paraburgim gjykatësi për të mitur mund të marrë me propozimin e prokurorit publik. Nëse prokurori publik në afatin nga paragrafi 4 i këtij neni nuk paraqet asnjë propozim, gjykatësi për të mitur mund të miratojë aktvendim për caktimin e paraburgimit

kohëshkurtër, nëse janë të plotësuar kushtet ligjore për përcaktimin e paraburgimit. Paraburgimi kohëshkurtër mund të zgjasë më së shumti njëzet e katër orë. Nëse në atë afat prokurori publik nuk paraqet propozim për caktimin e paraburgimit gjykatësi për të mitur do të miratojë aktvendim për lëshimin e të miturit në liri.

Kundër aktvendimit për paraburgim kohëshkurtër i mituri dhe mbrojtësi i tij kanë të drejtë ankese te këshilli penal i gjyqit themelor, i cili ndaj ankesës vendos në afat prej 24 orësh.

Kur është hasur gjatë kryerjes së veprës penale i mitur - i huaj identiteti i të cilit nuk mund të vërtetohet caktohet masa dërgim në qendrën e pranimit për të huaj.

Neni 110

Me propozimin e prokurorit publik, pas mendimit të marrë paraprakisht nga qendra, gjykatësi për të mitur mund të caktojë që i mituri të vendoset në paraburgim gjatë ekzistimit të bazave nga neni 199 nga Ligji për procedurë penale. Paraburgimi mund të kumtohet vetëm si masë e fundit për sigurimin e pranisë së të miturit gjatë procedurës, nëse ajo nuk mund të arrihet me masa të tjera të parapara në Ligjin për procedurë penale.

Paraburgimi caktohet me aktvendimin e gjykatësit për të mitur dhe mund të zgjasë më së shumti tridhjetë ditë.

Me propozimin e arsyetuar të gjykatësit për të mitur, e me mendimin e marrë paraprakisht nga prokurori publik dhe nga qendra, këshilli për të mitur i gjykatës themelore për shkaqe të arsyeshme mund ta zgjasë paraburgimin për edhe 60 ditë.

Nëse paraburgimi është caktuar vetëm për shkak të vërtetimit të identitetit të të miturit, gjykatësi për të mitur, përkatësisht këshilli për të mitur është i detyruar të miratojë aktvendim për anulimin e tij menjëherë kur do të përcaktohet identiteti.

Gjykatësi për të mitur është i detyruar që menjëherë pas përcaktimit të paraburgimit për këtë t'i njoftojë prindërit, adoptuesin ose tutorin e të miturit, mbrojtësin e tij dhe qendrën.

Afati për ankesë është tri ditë nga dorëzimi i aktvendimit për paraburgim. Për ankesën e aktvendimit të gjykatësit për të mitur në afat prej tri ditësh nga dorëzimi të saj vendos këshilli për të mitur i gjykatës themelore, ndërsa për ankesën e aktvendimit të këshillit për të mitur i gjykatës themelore, këshilli për të mitur i gjykatës së apelit.

Neni 111

Në rast të pengimit ose mospranisë së gjykatësit për të mitur, vendimet e lidhura me mbajtjen dhe paraburgimin i merr gjykatësi hetues.

Neni 112

Në paraburgim, i mituri vendoset, ndaras nga personat e moshës madhore.

Të miturit duhet doemos t'i sigurohet në paraburgim aktivitet pune dhe aktivitet tjetër që është i dobishëm për edukimin e tij dhe mënjanimin e pasojave negative dhe pasojave të heqjes së lirisë ndaj personalitetit të tij.

Gjykatësi për të mitur ndaj të miturve në paraburgim i posedon të njëjtat autorizime që sipas Ligjit për procedurë penale i takojnë gjykatësit hetues në pikëpamje me të paraburgosurit dhe është i obliguar që së paku një herë gjatë paraburgimit kohëshkurtër ta vizitojë të miturin e paraburgosur, por nëse paraburgimi zgjat më tepër, ta vizitojë së paku një herë në çdo dhjetë ditë.

Neni 113

Nëse gjykatësi për të mitur gjatë procedurës përgatitore vërteton se ekzistojnë shkaqe për ndërprerjen e procedurës, për shkak se vepra me të cilën ngarkohet i mituri nuk është veprë penale, është parashkruar ose vepra është përfshirë me aktin e amnistisë ose të faljes, ose ekzistojnë rrethana tjera që e përjashtojnë ndjekjen, ose nëse nuk ka dëshmi se i mituri ka kryer veprë penale, do ta njoftojë për këtë

prokurorin publik. Nëse prokurori publik në afat prej 8 ditësh nuk e njofton gjykatësin për të mitur se heq dorë nga ndjekja, gjykatësi për të mitur do të kërkojë që për ndërprerjen e procedurës të vendosë këshilli për të mitur i gjykatës themelore.

Aktvendimi i këshillit për të mitur për ndërprerjen e procedurës i dorëzohet prokurorit publik, të dëmtuarit dhe të miturit, i cili menjëherë lëshohet në liri nëse është në paraburgim. Kundër këtij aktvendimi prokurori publik dhe i dëmtuari kanë të drejtë për ankesë te këshilli për të mitur i gjykatës së apelit.

Këshilli për të mitur i gjykatës themelore mund të miratojë aktvendim për ndërprerjen e procedurës me detyrë zyrtare gjatë gjithë procedurës përgatitore.

Neni 114

Pasi do t'i shqyrtojë të gjitha rrethanat që kanë të bëjnë me kryerjen e veprës penale dhe personalitetin e të miturit, gjykatësi për të mitur pas përfundimit të procedurës përgatitore i ia dorëzon shkresat prokurorit publik kompetent i cili në afat prej 8 ditësh mund të kërkojë që procedura përgatitore të plotësohet, të heqë dorë nga ndjekja e mëtejshme ose t'i japë propozim të arsyeshëm këshillit për të mitur për zbatimin e sanksionit.

Nëse prokurori publik heq dorë nga ndjekja, i dëmtuari në afat prej tetë ditësh nga njoftimi mund të kërkojë nga këshilli për të mitur të vendosë për vazhdimin e procedurës.

Neni 115

Propozimi i prokurorit publik për zbatimin e sanksionit duhet të përmbajë emrin dhe mbiemrin e të miturit, vitet e moshës së tij, përshkrimin e veprës, dëshmitë nga të cilat del se i mituri e ka të kryer veprën penale, arsyetimin që duhet të përmbajë vlerësimi i zhvillimit shpirtëror të të miturit dhe propozimin që ndaj të miturit të zbatohet sanksioni.

Neni 116

Gjykatësi për të mitur çdo muaj e njofton kryetarin e gjyqit se cilat lëndë për të mitur nuk janë kryer dhe për shkaqet për shkak të të cilave disa lëndë të caktuara procedura ende vazhdon. Kryetari i gjykatës ndërmerr masa përkatëse për shpejtimin e procedurës.

3. Procedurë para këshillit për të mitur

Neni 117

Pas pranimit të propozimit të prokurorit publik, si dhe kur procedura ndaj të miturit mbahet pa propozimin e prokurorit publik, gjykatësi për të mitur i cili kryeson me këshillin për të mitur e cakton seancën e këshillit ose shqyrtimin kryesor, nëse është vërtetuar gjendja e faktike jokontestuese.

Dënime ose masat e entit mund të kumtohen vetëm mbas shqyrtimit kryesor të mbajtur. Sanksione tjera mund të kumtohen edhe në seancën e këshillit.

Në seancën të këshillit mund të vendoset që të mbahet shqyrtim kryesor.

Për seancën e këshillit informohen dhe në të mund të marrin pjesë prokurori publik, mbrojtësi dhe përfaqësuesi i qendrës, i mituri dhe prindërit e tij, përkatësisht tutori.

Gjykatësi për të mitur do t'ia kumtojë të miturit sanksionin që ndaj tij është kumtuar në seancën e këshillit.

Neni 118

Kur këshilli për të mitur vendos në shqyrtimin kryesor, në mënyrë përkatëse do të zbatohen dispozitat e Ligjit për procedurë penale për përgatitjet për shqyrtim kryesor, për udhëheqjen me shqyrtimin kryesor, për shtyrjen dhe ndërprerjen e shqyrtimit kryesor, për procesverbalin dhe për rrjedhën e shqyrtimit kryesor, por këshilli mund të heqë dorë nga këto rregulla nëse konsiderohet se zbatimi i tyre në rastin konkret nuk ka qenë në mënyrë përkatëse.

Në shqyrtimin kryesor do të thërriten prokurori publik, i dëmtuari, i mituri dhe mbrojtësi i tij, prindërit e tij, adoptuesi, përkatësisht tutori dhe përfaqësuesi i qendrës.

Mosardhja e prindërve, adoptuesit ose e tutorit ose e përfaqësuesit të qendrës nuk e pengon gjykatën ta mbajë shqyrtimin kryesor. Në rast të mungesës së prindit ose të përfaqësuesit ligjor, gjykata do ta obligojë mbrojtësin që t'i përfaqësojë edhe interesat e tyre.

Dispozitat e Ligjit për procedurë penale për ndryshimin dhe zgjerimin e aktakuzës do të zbatohen dhe në procedurën ndaj të miturit, me atë që këshilli për të mitur është i autorizuar që edhe pa propozimin e prokurorit publik të marrë vendim në bazë të gjendjes faktike e cila ka ndryshuar në shqyrtimin kryesor.

Neni 119

Gjatë procedurës këshilli për të mitur mund të marrë vendim për vendosjen e përkohshme të të miturit në pajtim me nenin 108 të këtij ligji ta shlyejë vendimin e këtillë të marrë më herët, ose të caktojë paraburgim në pajtim me nenin 110 të këtij ligji

Neni 120

Gjykatësi për të mitur i cili kryeson me këshillin për të mitur është i obliguar të caktojë shqyrtim kryesor ose seancë të këshillit në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimi të propozimit të prokurorit publik ose nga dita e përfundimit të procedurës përgatitore, ose nga dita kur në seancën e këshillit është vendosur të mbahet shqyrtimi kryesor. Për çdo vazhdim të këtij afati gjykatësi për të mitur duhet doemos të ketë leje nga kryetari i gjykatës.

Pezullimi ose ndërprerja e shqyrtimit kryesor bëhet vetëm me përjashtim. Për çdo pezullim ose ndërprerje të shqyrtimit kryesor gjykatësi për të mitur do ta njoftojë kryetarin e gjykatës dhe do t'i paraqesë shkaqet për pezullim, përkatësisht ndërprerje.

Neni 121

Këshilli për të mitur nuk është i lidhur për propozimin e prokurorit publik gjatë vendimmarrjes nëse ndaj të miturit do të kumtohet dënim ose do të zbatohet sanksion tjetër.

Këshilli me aktvendim do ta ndërpresë procedurën në rastet kur sipas dispozitave të Ligjit për procedurë penale miraton aktgjykim me të cilin aktakuza refuzohet ose me të cilin i akuzuari lirohet nga aktakuza, si dhe kur këshilli do të konstatojë se nuk është në mënyrë adekuate që të miturit t'i kumtohet sanksion.

Masa edukuese dhe masa për siguri këshilli kumton me aktvendim, në kumtimin e të cilës theksohet vetëm se cila masë kumtohet, por i mituri nuk do të shpallet për fajtor për vepër penale me të cilën ngarkohet. Në arsyetimin e aktvendimit do të theksohet përshkrimi i veprës dhe rrethanat që e arsyetojnë zbatimin e masave të kumtuara.

Aktgjykimi me të cilin të miturit i kumtohet dënimi ose masa alternative miratohet në formën e aktgjykimit të paraparë në Ligjin për procedurë penale.

Neni 122

Gjykata të miturin mund ta dënojë me pagesën e shpenzimeve të procedurës dhe me plotësimin e kërkesave pronësore-juridike të dëmtuarit në pajtim me dispozitat e Ligjit për procedurë penale, vetëm kur të miturit i është zbatuar masë edukuese, shpenzimet e procedurës bien në ngarkesë të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë, përveç kur të miturit i është kumtuar detyrim i veçantë për kompensimin e dëmit (neni 38 paragrafi 2 alineja 2 i këtij ligji).

Neni 123

Gjykatësi për të mitur është i detyruar që në afat prej tri ditësh nga dita e kumtimin me shkrim ta përgatisë vendimin.

4. Mjetet juridike

Neni 124

Kundër aktvendimit, përkatësisht aktgjykimit me të cilin të miturit i është kumtuar sanksioni, si dhe ndaj aktvendimit për ndërprerjen e procedurës nga neni 121 paragrafi 2 i këtij ligji, mund të paraqesin ankesë të gjithë personat të cilët kanë të drejtë në ankesë kundër aktgjykimit në bazë të dispozitave të Ligjit për procedurë penale, edhe atë në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimi të aktvendimit, përkatësisht aktgjykimit. I dëmtuari mund të paraqesë ankesë vetëm në lidhje me kërkesat pronësore-juridike.

Mbrojtësi, prokurori publik, bashkëshorti, përkatësisht bashkëshorti jashtëmartesor, farefis sipas gjakut në linjë juridiket drejtë, tutori, vëllai dhe motra munden të paraqesin ankesë në interes të të miturit dhe kundër dëshirës së tij.

Ankesa kundër aktvendimit me të cilën kumtohet masa edukuese e cila mbahet në ent e ndalon zbatimin e aktvendimit, nëse gjykata në pajtim me prindërit e të miturit dhe pas dëgjimit të të miturit nuk vendos ndryshe.

Për seancën e këshillit për të mitur të gjykatës së apelit do të njoftohen i mituri dhe mbrojtësi i tij nëse këtë e kërkojnë ata.

Neni 125

Këshilli për të mitur gjykatës së apelit mund t'ia ndryshojë vendimin e shkallës së parë me kumtimin e sanksionit më të rëndë ndaj të miturit, vetëm në bazë të ankesës së dorëzuar nga ana prokurorit publik.

Nëse me vendimin e shkallës së parë nuk është kumtuar dënim ose masë e entit, këshilli këtë dënim, përkatësisht masë mund ta kumtojë vetëm nëse mban shqyrtim. Burgim për të mitur në kohëzgjatje më të gjatë ose masë më të rëndë e entit nga ajo që është e kumtuar me vendimin e shkallës së parë mund të kumtohet dhe në seancën e këshillit.

Neni 126

Kundër vendimit të gjykatës së apelit për ndryshimin e vendimit të shkallës së parë pas mbajtjes së shqyrtimit me të cilin kumtohet dënim ose masë e entit në vend të masës edukuese, mund t'i paraqitet ankesë Gjykatës së lartë në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimi të vendimit.

Neni 127

Kërkesë për mbrojtjen e ligjshmërisë mund të ngrihet në pajtim me Ligjin për procedurë penale.

Neni 128

Dispozitat e ligjit për procedurë penale për përsëritjen e procedurës penale të përfunduar me aktgjykimin e plotfuqishëm në mënyrë përkatëse do të zbatohen edhe mbi përsëritjen e procedurës së përfunduar me aktvendim të plotfuqishëm për zbatimin e masës edukuese ose për ndërprerjen e procedurës ndaj të miturit.

Kreu i pesëmbëdhjetë

Procedura për kundërvajtje

Neni 129

Procedura për kundërvajtje ndaj të miturit mund të ngrihet para gjykatësit për të mitur vetëm nëse rasti nuk është zgjidhur në procedurën paraprake të ndërmjetësimit me kryerës të mitur të kundërvajtjeve, të përcaktuar me Ligjin për kundërvajtjet. Procedurën për kundërvajtje e mban dhe vendimet i merr gjykatësi për të mitur i gjykatës përkatës në rajonin e të cilës i mituri ka vendbanim ose vendqëndrim.

Kur i mituri ka marrë pjesë në kryerjen e kundërvajtjes me person të moshës madhore, procedura ndaj të miturit ndahet dhe mbahet në bazë të dispozitave të këtij ligji.

Neni 130

Në procedurën për kundërvajtje prindërit ose tutori, si dhe qendra kanë të drejtë të njoftohen me rrjedhën e procedurës, të marrin pjesë në të gjitha veprimet që i ndërmer gjykatësi për të mitur, të japin propozime dhe të paralajmërojnë për faktet që kanë të bëjnë me personalitetin dhe rrethanat në të cilat jeton dhe zhvillohet i mituri, e që janë me rëndësi për marrjen e vendimit të drejtë.

Neni 131

Gjykatësi për të mitur me aktvendim do ta ndalojë procedurën kur do të vërtetojë se i mituri në kohën e kryerjes së kundërvajtjes nuk i ka të mbushur katërmëdhjetë vjet dhe për këtë do t'i njoftojë prindërit, tutorin e të miturit dhe qendrën.

Aktvendimin për ndërprerjen e procedurës gjykatësi për të mitur do ta miratojë dhe kur do të vlerësojë se veprimi me të cilin ngarkohet i mituri nuk është kundërvajtje, ekzistojnë rrethana që e përjashtojnë ndjekjen për kundërvajtje të përcaktuara me Ligjin për kundërvajtje, ose nuk ka dëshmi të mjaftueshme se i mituri ka kryer kundërvajtje, si dhe në rastin kur parashtruesi i kërkesës për ngritjen e procedurës për kundërvajtje ka hequr dorë nga kërkesa.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 2 i këtij neni parashtruesi i kërkesës për ngritjen e procedurës për kundërvajtje ka të drejtë për ankesë te këshilli për të mitur i gjykatës së apelit.

Neni 132

Për çdo kërkesë për zbatimin e procedurës për kundërvajtje gjykatësi për të mitur do të kërkojë mendim nga qendra. Mendimin e qendrës përveç rrethanave të rastit dhe të dhënave për personalitetin e të miturit dhe për familjen e tij duhet të përmbajë dhe propozimin e arsyetuar për veprimin e mëtutjeshëm dhe kumtimin e sanksionit.

Gjykatësi për të mitur në bazë të mendimit të qendrës mund të vendosë që të mos ngihet procedurë për kundërvajtje dhe me aktvendim ta hedhë poshtë kërkesën për ngritjen e procedurës së tillë, nëse vlerëson se nuk është e arsyeshme mbajtja e procedurës sa i përket natyrës së kundërvajtjes dhe rrethanave nën të cilat është kryer, jetës së mëparshme të të miturit dhe rrethanave të tij personale. Për aktvendimin gjykatësi për të mitur do ta njoftojë të miturin, prindërit e tij, tutorin, prokurorin publik dhe qendrën.

Kundër aktvendimit nga paragrafi 2 i këtij neni parashtruesi i kërkesës për procedurën për kundërvajtje ka të drejtë për ankesë te këshilli për të mitur i gjykatës së apelit.

Neni 133

Nëse janë plotësuar kushtet për mbajtjen e procedurës për kundërvajtje, gjykatësi për të mitur e thërret të miturin personalisht ose përmes prindërve ose tutorit.

Pas dëgjimit të të miturit gjykatësi për të mitur mund të caktojë edhe veprime tjera për shkak të sqarimit të rastit të përcaktuar me Ligjin për kundërvajtje.

Neni 134

Pas ndërmarrjes së veprimeve të nevojshme dhe sigurimit dhe vlerësimit të dëshmive të propozuara nga ana e parashtruesit të kërkesës për procedurë për kundërvajtje, gjykatësi për të mitur me aktvendim do ta ndërpresë procedurën, nëse vlerëson se janë plotësuar kushtet nga neni 131 i këtij ligji.

Procedura për kundërvajtje ndaj të miturit përfundon me aktvendim me të cilin të miturit i kumtohet masë edukuese ose gjobë.

Me aktvendimin për kumtimin e masës edukuese i mituri detyrohet t'i paguajë shpenzimet për procedurën për kundërvajtje dhe ta plotësojë kërkesën e përcaktuar pronësore-juridike të dëmtuarit.

Neni 135

Kundër aktvendimit për ndërprerjen e procedurës ankesë këshillit për të mitur të gjykatës së apelit mund t'i paraqesë parashtruesi i kërkesës në procedurën për kundërvajtje.

Kundër aktvendimit për kumtimin e sanksionit, ankesë mund të paraqesin parashtruesi i kërkesës për ngritjen e procedurës për kundërvajtje, i mituri dhe mbrojtësi i tij, si dhe prindërit, tutori, vëllai, motra ose mbajtësi i të miturit të cilët mund të parashtrojnë ankesë në interes të tij edhe në kundërshtim me dëshirën e tij.

Këshilli për të mitur i gjykatës së apelit ndaj ankesës vendos në seancë, pa thirrjen e palëve dhe mund të marrë aktvendim me të cilin vërtetohet ose anulohet aktvendimi i shkallës së parë, ose me të cilin aktvendimi i shkallës së parë në pjesën e sanksionit ndryshohet me kumtimin e sanksionit më të butë.

Neni 136

Në procedurën për kundërvajtje i mituri mund t'i shfrytëzojë mjetet e jashtëzakonshme juridike: kërkesën për përsëritjen e procedurës për kundërvajtje dhe kërkesën për mbrojtjen e ligjshmërisë.

Pjesa e pestë

MBROJTJA E TË MITURVE VIKTIMA TË VEPRAVE PENALE

Kreu i gjashtëmbëdhjetë

Mbrojtja e të miturit si i dëmtuar ose dëshmitar në procedurën penale

Neni 137

Në procedurën që mbahet për vepra penale në të cilat i mituri paraqitet si viktimë, gjykatat, prokurorët publikë dhe personat zyrtarë të Ministrisë së Punëve të Brendshme mund të veprojnë vetëm nëse posedojnë arsimim përkatës, njohuri të veçanta dhe përvojë nga fusha e drejtësisë për fëmijë dhe për mbrojtjen penale-juridike të të miturve.

Neni 138

Për të gjitha veprat penale nga Kodi penal në të cilat sipas karakteristikave ligjore të veprës i mituri paraqitet si viktimë e veprës, gjykata dhe organet tjera që marrin pjesë në procedurë, janë të detyruar të ndërmarrin masa për ndihmë dhe mbrojtje dhe të veprojnë në mënyrë në të cilën do t'u iket pasojave të dëmshme të mundshme për personalitetin dhe zhvillimin e tij.

Procedura për veprat penale nga paragrafi 1 i këtij neni, në të cilën i mituri është viktimë është urgjente.

I mituri viktimë mund të merret në pyetje si dëshmitar vetëm nëse kjo nuk ndikon dëmshëm mbi zhvillimin e tij psikofizik. I mituri mund merret në pyetje më së shumti dy herë në cilësinë e dëshmitarit, ndërsa me përjashtim për herë të tretë nëse këtë e kërkojnë rrethanat e veçanta të lëndës.

Gjatë marrjes në pyetje të të miturin si dëshmitar ose i dëmtuar, gjyqi është i detyruar të mbajë llogari për veçoritë dhe karakteristikat personale të të miturit, për mbrojtjen e interesave të tij dhe për zhvillimin e drejtë të tij.

Marrja në pyetje e të miturit, në varshmëri nga mosha dhe zhvillimi i tij bëhet në prani të psikologut, pedagogut ose të personit tjetër profesional.

Nëse vlerëson se kjo është e nevojshme, duke marrë parasysh veçoritë e veprës penale dhe veçoritë e personalitetit të të miturit, gjykatësi do të urdhërojë marrjen në pyetje me përdorimin e mjeteve teknike për bartjen e fotografisë dhe të zërit. Marrja në pyetje zbatohet pa praninë e palëve dhe të pjesëmarrësve tjerë në procedurë, në lokal të posaçëm dhe pyetjet parashtrohen me ndërmjetësimin e pedagogut, të psikologut ose të personit tjetër profesional.

Kur i mituri është marrë në pyetje në pajtim me paragrafin 6 i këtij neni, në shqyrtimin kryesor do të lexohet procesverbali për deklaratën e tij, përkatësisht do të lëshohet incizimi nga marrja në pyetje.

Neni 139

Nëse si dëshmitar merret në pyetje i mitur viktimë, i cili për shkak të natyrës së veprës penale, pasojave ose rrethanave tjera është veçanërisht e ndjeshëm, përkatësisht është në gjendje të rëndë të veçantë shpirtërore, gjykatësi vlerëson nëse ka nevojë për ballafaqim ndërmjet të miturit dhe të akuzuarit.

Neni 140

I mituri viktimë doemos duhet të ketë autorizues nga marrja për herë të parë në pyetje e të akuzuarin.

Në rast se i mituri nuk ka të autorizuar, atë me aktvendim e cakton kryetari i gjykatës nga radhët e avokatëve të cilët janë pajisur me njohuri të veçanta nga fusha e të drejtave të fëmijëve dhe mbrojtja penale-juridike e personave të mitur. Shpenzimet për përfaqësimin bien në ngarkesë të Buxhetit gjyqësor.

Avokati i caktuar nga kryetari i gjykatës është i detyruar të ndjekë trajnim të specializuar për kundërvajtje për të mitur së paku katër deri në dhjetë ditë gjatë vitit në vend apo jashtë vendit.

Neni 141

Për shkak të dëmshpërblimit të të miturit i cili është viktimë ose i dëmtuar me vepra penale të dhunës ose akte tjera të dhunës individuale ose grupe, formohet fond për dëmshpërblim.

Fondi formohet në shumë prej 2 % nga mjetet që në buxhetin e Republikës së Maqedonisë mblidhen dënimet me para të kumtuara nga ana e gjykatave për vepra penale ose për kundërvajtje, ndërsa janë paguar në vitin paraprak.

Me mjetet nga fondi administron Këshilli shtetëror për preventivë me delikuençën e të miturve.

Neni 142

I mituri për të cilin me vendim të plotfuqishëm gjyqësor është vërtetuar se është viktimë, përkatësisht i dëmtuar me vepër penale ose me akt tjetër të dhunës, dhe të cilit i është njohur kërkesa pronësore-juridike, mund të parashtrorë kërkesë për dëmshpërblim nga Fondi te gjykata kompetente, kur kërkesa pronësore-juridike edhe pas tentimit të përsëritur për shkak të pengesave faktike ose juridike nuk mund të kryhet nga prona e kryerësit të veprës penale ose akt tjetër të dhunës edhe kur nga plotfuqishmëria e vendimit për kërkesë pronësore-juridike kanë kaluar më shumë se gjashtë muaj.

Përveç të miturit, kërkesën nga paragrafi 1 i këtij neni mund ta parashtrorë prindërit e tij, tutori dhe përfaqësuesi ligjor i të miturit.

Gjykata do të marrë aktvendim për dëmshpërblim në shumën e kërkesës së rigjykuar pronësore-juridike, pa rritjen në bazë të kamatave ose të shpenzimeve tjera plotësuese rreth zbatimit të kërkesës. Nëse gjykata e refuzon kërkesën, i mituri-viktimë ka të drejtë për ankesë te gjykata e apelit në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimit të aktvendimit për refuzim. Vendimi i gjykatës së apelit është përfundimtar.

Nëse dëmshpërblimi është paguar, gjykata ia dorëzon aktvendimin për dëmshpërblim prokurorit publik për shkak të ngritjes së procedurës për zbatimin me detyrim të dëmshpërblimit të paguar nga prona e kryerësit. Kundër këtij aktvendimi nuk lejohet ankesë, kurse kjo do të zbatohet në pajtim me dispozitat e Ligjit për përmbarrim.

Neni 143

Mbrojtja e të miturve si dëshmitarë në procedurën penale sigurohet në pajtim me dispozitat e Ligjit për procedurë penale dhe Ligjit për mbrojtjen e dëshmitarëve.

Sipas nevojës gjykata do të urdhërojë zbatimin e masave të veçanta për mbrojtjen e integritetit psikofizik të të miturit.

Pjesa e gjashtë

PREVENTIVA E DELIKUENCËS SË TË MITURVE

Kreu i gjashtëmbëdhjetë

Këshilli shtetëror dhe këshillat komunale për preventivë

Neni 144

Themelohet Këshill shtetëror për preventivë të delikuençës së të miturve (në tekstin e mëtejshëm - Këshilli shtetëror).

Këshilli shtetëror është i pavarur dhe mëvetësishëm në punë e përcaktuara me këtë ligj.

Këshilli shtetëror përbëhet prej pesëmbëdhjetë anëtarësh që i zgjedh Kuvendi i Republikës së Maqedonisë me mandat prej pesë vjetësh, me të drejtë rizgjedhje, nga të cilët:

- shtatë anëtarë të Këshillit shtetëror i propozon ministri i Drejtësisë dhe janë përfaqësues nga: Ministria e Drejtësisë, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, Ministria e Arsimit dhe Shkencës, Ministria e Punëve të Brendshme, Prokuroria Publike e Republikës së Maqedonisë, Gjykata Supreme e Republikës së Maqedonisë dhe Oda e Avokateve të Republikës së Maqedonisë.

- tetë anëtarë të Këshillit shtetëror zgjidhen me shpallje publike nga radhët e punëtorëve të dalluar shkencorë dhe profesionalë të cilët punojnë në mbrojtjen e interesave të të miturve, nga të cilët një përfaqësues është nga radhët e organizatave joqeveritare për mbrojtjen e fëmijëve.

Gjatë zgjedhjes së anëtarëve të Këshillit shtetëror do të ruhet përfaqësimi përkatës dhe i drejtë i qytetarëve të cilët u takojnë të gjitha bashkësive.

Në punën e Këshillit shtetëror merr pjesë dhe përfaqësuesi i Avokatit të Popullit.

Nga radhët e anëtarëve të zgjedhur Këshilli shtetëror zgjedh kryetarin me mandat prej dy vjetësh, me të drejtë për rizgjedhje.

Neni 145

Këshilli shtetëror i ka këto kompetenca:

- miraton Strategji nacionale për preventivë të delikuençës së të miturve;

- miraton programe dhe plane vjetore për realizimin e programit;

- miraton Rregullore për punën e vet;

- propozon mjete në propozimin e llogarisë buxhetore të Ministrisë së Drejtësisë të nevojshme për punën e tij;

- jep iniciativa për përmirësimin e aktvendimeve ligjore dhe mendime për propozimet e ligjeve me rëndësi për mbrojtjen e drejtave për të mitur dhe pengimin e delikuençës së të miturve;

- ngre iniciativa për njohjen më të gjerë të qytetarëve me të drejtat e të miturve dhe diskutime për familje të shëndoshë, për mbrojtjen e të miturve nga narkomania, alkoolizmi dhe sëmundje tjera ngjitëse, për problemim e arsimit dhe edukimit, për sjelljen e mjeteve për informim publik dhe faktorëve tjerë të cilët ndikojnë në parandalimin e delikuençës së të miturve;

- inicon hulumtime dhe studime për problemet e delikuençës së të miturve;

- bashkëpunon me organizata dhe trupa ndërkombëtare, të angazhuar në mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve dhe parandalimin e delikuençës së të miturve; dhe

- përgatitë raport vjetore për punën e vet dhe për gjendjen në fushën e drejtave të fëmijëve dhe delikuençës së të miturve që ia dorëzon Kuvendit dhe Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Këshillit Gjyqësor dhe Gjykatës Supreme të Republikës së Maqedonisë, që janë të detyruara t'i shikojnë dhe të ndërmarrin masa dhe aktivitete përkatëse, në pajtim me kompetencat e veta, dhe

- administron me mjetet e fondit për kompensimin e dëmit.

Neni 146

Punët administrative të Këshillit shtetëror i kryen Ministria e Drejtësisë.

Mjetet për realizimin e programit të Këshillit shtetëror sigurohen në suaza të mjeteve financiare nga Buxheti i Ministrisë së Drejtësisë.

Neni 147

Këshillat e komunave dhe Qyteti i Shkupit emërojnë këshilla komunale për preventivën e delikuencës së të miturve (në tekstin e mëtuqjeshëm - këshilli komunal).

Anëtarët e këshillit komunal janë përfaqësues të njërive rajonale të: Ministrisë së Punëve të Brendshme, Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale, qendrave për punë sociale, përfaqësues të këshillit të prindërve në shkollat fillore dhe të mesme, Unionit të Nxënësve të Shkollave të Mesme, Odës së Avokatëve dhe shoqatave të qytetarëve dhe të fondacioneve, prokurorit publik i cili punon në lëmin e delikuencës së të miturve dhe gjykatës për persona të mitur nga gjykatat me kompetencë të përgjithshme ose gjykatësi të cilin do ta caktojë kryetari i gjykatës.

Këshillat e komunave dhe Qyteti i Shkupit do ta përcaktojnë numrin e anëtarëve të këshillave komunale, në varshmëri prej madhësisë, zhvillimit dhe nevojave të komunës, si dhe vëllimit të delikuencës së të miturve.

Anëtarët emërohen për kohë prej pesë vjetësh, me të drejtë për rizgjedhje.

Nga radhët e anëtarëve të zgjedhur këshilli komunal zgjedh kryetarin me mandat prej dy vjetësh, me të drejtë për rizgjedhje.

Neni 148

Këshillat komunale miratojnë programe vjetore për punën e tyre që e aprovojnë këshillat e komunave dhe këshilli i Qytetit të Shkupit, rregullore për punën e vet, në rajonin e komunës dhe të Qytetit të Shkupit kryejnë punë për përcjelljen e gjendjeve, ngritin iniciativë për përmirësimin e tyre dhe zhvillojnë programe për përfshirjen e bashkësisë lokale në preventivën e delikuencës së të miturve dhe tretmanit të kryerësve të mitur të veprave penale dhe të kundërvajtjeve.

Për punën e tyre këshillat komunale së paku një herë në vit e njoftojnë këshillin e komunës, përkatësisht Qytetit të Shkupit dhe Këshillin shtetëror për preventivën e delikuencës së të miturve.

Programi i këshillave komunale nga paragrafi 1 i këtij neni financohet në bazë të planit financiar nga buxheti i komunave, përkatësisht Qytetit të Shkupit dhe mjeteve tjera.

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 149

Dispozitat nënligjore nga nenet 18 dhe 25 të këtij ligji do të miratohen në afat prej gjashtë muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 150

Nga dita e fillimit me zbatimin e këtij ligji ndërpriten të vlejshme dispozitat nga neni 70 deri te neni 96 nga Kodi penal ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë", numër 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006 dhe 73/2006).

Neni 151

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", kurse do të zbatohet prej 1 shtator 2008.

1098.

Vrz основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДРЖАВНОТО ПРАВОБРАНИТЕЛСТВО

Се прогласува Законот за државното правобранителство, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 5 јули 2007 година.

Бр. 07-3126/1
5 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ДРЖАВНОТО ПРАВОБРАНИТЕЛСТВО

I. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредуваат организацијата и надлежноста на Државното правобранителство на Република Македонија, условите и постапката за именување и разрешување на државниот правобранител на Република Македонија и државните правобранители, нивните овластувања, права и должности, средствата за работа, пристапот до информации, соработката со органите на државната управа и други прашања од значење за неговата работа.

Член 2

Државното правобранителство на Република Македонија (во натамошниот текст: Државното правобранителство) е државен орган кој презема мерки и правни средства заради правна заштита на имотните права и интереси на Република Македонија и врши други работи утврдени со овој и друг закон.

Член 3

Државното правобранителство ги остварува своите надлежности врз основа на Уставот, закон и ратификуваните меѓународни договори.

Член 4

Функцијата на Државното правобранителство ја врши државниот правобранител на Република Македонија (во натамошниот текст: државниот правобранител) и државните правобранители во Државното правобранителство (во натамошниот текст: државните правобранители).

Владата на Република Македонија по предлог на државниот правобранител со одлука го определува бројот на државните правобранители и донесува одлука со која го утврдува седиштето на државните правобранители и подрачјето на судовите каде што се врши државноправобранителската функција.

При донесувањето на одлуката со која се определува бројот на државните правобранители се тргнува од бројот, видот и карактерот на предметите, како и надлежноста на судот на чие подрачје државните правобранители ја вршат својата функција.

Седиштето на државните правобранители и подрачјето на судовите каде што се врши државноправобранителската функција се утврдува врз основа на економската оправданост и бројот на судовите пред кои државните правобранители преземаат дејствија.

Член 5

Државниот правобранител и државните правобранители ги штитат имотните права и интереси на Република Македонија и на државните органи основани со закон пред судовите и другите органи во земјата и странство.

Член 6

Државниот правобранител може да овласти и лице вработено во Државното правобранителство со положен правосуден испит кое работи на правни работи да застапува пред судовите и други органи во имотно-правните спорови.

Државниот правобранител може да овласти и лице вработено во орган на државната управа со положен правосуден испит, кој работи на правни работи да застапува пред судовите и други органи во имотно-правните спорови.

Државниот правобранител доколку согласно со прописите на странската држава, не може непосредно да застапува пред нејзините судови и други органи, Владата на Република Македонија, по предлог на државниот правобранител, ќе овласти друго лице кое според прописите на државата во определен предмет може да го замени во застапувањето.

Лицата од ставовите 1 и 2 на овој член постапуваат во границите на овластувањата што ќе им бидат пренесени од државниот правобранител.

Член 7

Државното правобранителство е со седиште во Скопје.

Државното правобранителство има свој печат во кој е содржан називот и седиштето, грбот и името Република Македонија.

На објектот во кој е сместено Државното правобранителство и државните правобранители се истакнува називот и седиштето, грбот и знамето на Република Македонија.

II. НАДЛЕЖНОСТ И ОРГАНИЗАЦИЈА

Член 8

Државните правобранители во вршењето на својата функција се самостојни и за својата работа одговараат пред Владата на Република Македонија и пред државниот правобранител.

Член 9

Државниот правобранител го претставува и застапува Државното правобранителство, раководи и презема дејствија за кои е овластен со овој и со друг закон.

Државниот правобранител за својата работа и за работата на Државното правобранителство одговара на Владата на Република Македонија.

Кога државниот правобранител е отсутен или спречен да ја извршува својата функција, него го заменува државен правобранител од подрачјето каде што е седиштето на Државното правобранителство и кој што државниот правобранител ќе го определи со годишниот распоред за работа.

Државниот правобранител и државните правобранители се должни да го чуваат угледот на функцијата што ја вршат.

Член 10

Државните правобранители преземаат дејствија пред суд, друг орган или правни лица за кои со овој или друг закон е овластен државниот правобранител.

Член 11

Државниот правобранител во оправдани случаи, по сопствена оценка може да из земе државен правобранител на соодветното подрачје од постапување по конкретен предмет и истиот да го довери на друг државен правобранител.

Државниот правобранител по барање на државните правобранители или по службена должност, може да из земе државни правобранители од постапување по определен предмет од истите причини за кои може да биде из земен судија.

Член 12

Органите на државната управа и правните лица се должни на Државното правобранителство да му доставуваат податоци, докази и информации заради правна заштита на имотните права и интереси на Република Македонија за потребите за постапување по конкретен предмет во рок од пет работни дена.

Сите правни и физички лица се должни по барање на Државното правобранителство да доставуваат информации за заштита на имотните права и интереси на Република Македонија во рок од пет работни дена.

Член 13

Државниот правобранител по прашања од значење за остварување на функцијата и по прашања од заеднички интерес соработува со органите на државната власт и со физички и правни лица.

Функционерот кој раководи со органот на државната управа е должен да определи лице кое ќе го претставува органот и ќе соработува со Државното правобранителство и за тоа ќе го извести државниот правобранител.

По барање на функционерот кој раководи со органот на државната управа чии интереси се штитат или по предлог на државниот правобранител, за спорови од особено значење може да се определи лице кое задолжително ќе присуствува на судските рочишта покрај надлежните државни правобранители.

Член 14

Органите на државната управа од членот 5 на овој закон го известуваат државниот правобранител за секој имотно-правен спор со домашни или странски физички и правни лица.

Известувањето од ставот 1 на овој член се доставува најдоцна во рок од пет работни дена од денот на дознавањето за настанатиот спор.

Со известувањето во кое се содржани податоци за странките, предметот и вредноста на спорот, правниот однос од кој настанал спорот и другите потребни податоци, задолжително се доставуваат и материјалните докази со кои располагаат.

Член 15

Државниот правобранител пред преземање на дејствија за поведување на постапка пред суд, друг орган или правни лица, во случаите кога тоа е потребно, е должен од органот што го застапува да прибави писмена согласност за поведување на постапка.

Во случај органот што го застапува државниот правобранител да не даде согласност за поведување на постапка, државниот правобранител во рамките на своите овластувања, во смисла на членот 2 од овој закон, одлучува за поведување на постапка доколку смета дека се повредени интересите на Република Македонија.

Државниот правобранител пред поведувањето постапка пред суд може да презема потребни дејствија заради спогодбено решавање на спорниот имотно-правен однос.

Лицето кое ќе одлучи да поведе постапка против Република Македонија и органите на државната управа, може да се обрати до државниот правобранител и

државните правобранители заради спогодбено решавање на имотно-правниот однос од кој произлегува настанатиот спор.

Државниот правобранител и државните правобранители се должни да се произнесат по предлогот за спогодбено решавање во најкраток можен рок, но не подоцна од осум дена по добивањето на согласност од органот кој го застапува.

Доколку во рок од пет работни дена од денот на добивањето на известувањето на државниот правобранител и државните правобранители органот не се произнесе, се смета дека не е прифатен предлогот доставен од лицето преку државниот правобранител за спогодбено решавање на спорниот однос.

Член 16

Ако државниот правобранител оцени дека не треба да се поведе постапка пред суд или друг орган или треба да се повлече тужба, да се откаже од тужбеното барање или од предлог за извршување, да се признае барање на спротивната странка или да се склучи порамнување, да се повлече или откаже од правото на жалба, како и да изјави вонредни правни лекови, ќе побара од органот на државната управа што го застапува да се изјасни за натамошното застапување.

Ако во рок од пет работни дена од барањето на државниот правобранител, органот на државната управа не се произнесе по предлогот на државниот правобранител ќе се смета дека не се согласува со предлогот на државниот правобранител.

Ако меѓу државниот правобранител и органот на државната управа што го застапува не се постигне согласност за прашањата од ставот 1 на овој член, државниот правобранител ќе ја извести Владата на Република Македонија и ќе побара Владата да се произнесе.

Член 17

Трошоците за застапување од страна на државниот правобранител се определуваат според Тарифата за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите.

Средствата наплатени на име трошоци за застапување се приход на Буџетот на Република Македонија.

III. ДРЖАВЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ И ДРЖАВНИ ПРАВОБРАНИТЕЛИ

Член 18

Државниот правобранител по предлог на министерот за правда го именува Владата на Република Македонија.

Државниот правобранител се именува за време од шест години, со право на повторен избор.

Државните правобранители ги именува Владата на Република Македонија по претходно прибавено мислење од државниот правобранител, без ограничување на мандатот.

Член 19

Владата на Република Македонија распишува оглас за именување на државен правобранител и државни правобранители најдоцна во рок од 15 дена од настанувањето на условите за избор на државни правобранители.

Постапката за именување и избор на државниот правобранител и државните правобранители започнува 60 дена пред исполнување на причините за престанок.

Огласот од ставот 1 на овој член се објавува во најмалку две јавни гласила од кои едно е на службен јазик различен од македонскиот јазик кој го зборуваат најмалку 20% од граѓаните во Република Македонија.

Член 20

За државен правобранител се именува лице кое ги исполнува следниве услови:

- да е државјанин на Република Македонија,
- да е дипломиран правник со работно искуство на правни работи најмалку осум години по положен правосуден испит и

- да ужива углед за вршење на функцијата.

За државни правобранители се именуваат лица кои треба да ги исполнуваат условите наведени во ставот 1 алинеи 1 и 3 на овој член и да се дипломирани правници со работно искуство на правни работи најмалку пет години по положен правосуден испит.

При изборот на државни правобранители, Владата на Република Македонија ја има предвид соодветната и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Република Македонија.

Член 21

Државниот правобранител пред стапување на функцијата дава свечена изјава пред претседателот на Владата на Република Македонија, која гласи:

"Изјавувам дека во својата работа ќе се придржувам кон Уставот и законите и дека ќе ги штитам имотните права и интереси на Република Македонија и својата функција ќе ја извршувам совесно, одговорно и чесно".

Државните правобранители свечената изјава ја даваат пред државниот правобранител.

Член 22

Функцијата државен правобранител е неспојлива со вршењето на друга јавна функција и професија.

Се забранува политичко организирање и дејствување во Државното правобранителство.

Член 23

Функцијата државен правобранител, односно државни правобранители престанува:

- со смрт,
- по сопствено барање,
- поради исполнување на услови за стекнување на правото на старосна пензија,
- ако се утврди дека трајно ја загубил способноста за вршење на функцијата,
- ако е избран, односно именуван на друга функција, односно должност и
- ако со правосилна пресуда е огласен за виновен и му е изречена ефективна казна затвор од најмалку шест месеца.

Во случаите од ставот 1 на овој член престанокот на функцијата на државниот правобранител и државните правобранители го утврдува Владата на Република Македонија.

Член 24

Државните правобранители можат да се разрешат поради нестручно и несовесно вршење на функцијата државен правобранител.

Одлука за разрешување од ставот 1 на овој член по предлог на државниот правобранител донесува Владата на Република Македонија.

Член 25

Владата на Република Македонија може да го разреши државниот правобранител поради нестручно и несовесно вршење на функцијата.

Против одлуката на Владата на Република Македонија за разрешувањето или престанокот од членот 23 став 1 алинеи од 3 до 6 на овој закон на функцијата државен правобранител и државни правобранители, може да се поведе управен спор пред Управниот суд во рок од 30 дена од денот на објавувањето на одлуката во „Службен весник на Република Македонија“.

Член 26

Одлуката за разрешување на државниот правобранител и на државните правобранители се објавува во „Службен весник на Република Македонија“.

За разрешувањето се известува разрешениот државен правобранител, односно државни правобранители и Државното правобранителство на Република Македонија.

Член 27

Државниот правобранител, односно државните правобранители кои се разрешени, остваруваат права по основ на работа на начин и под услови предвидени со закон.

Член 28

Државниот правобранител и државните правобранители имаат службени легитимации.

Министерот за правда ја пропишува формата и содржината на образецот, содржината, постапката и начинот на издавање, користење и одземање на службената легитимација.

Член 29

Државниот правобранител, државните правобранители, државните службеници, соработниците, приправниците и другите вработени во Државното правобранителство имаат право и должност на постојано стручно оспособување и усовршување.

За потребите на стручно усовршување се обезбедуваат посебни средства во делот на Буџетот на Република Македонија наменет за Државното правобранителство, како и од други извори на средства.

IV. ДРЖАВНИ СЛУЖБЕНИЦИ И ДРУГИ ВРАБОТЕНИ ВО ДРЖАВНОТО ПРАВОБРАНИТЕЛСТВО

Член 30

Во Државното правобранителство се вработуваат државни службеници и други работници за вршење на стручно-административни работи.

При вработувањето на државни службеници и други работници за вршење на стручно-административни работи ќе се применува соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Република Македонија.

Член 31

Со општиот акт за организација на работењето на Државното правобранителство и со актот за систематизација на работите и задачите се определуваат внатрешната организација и бројот на извршителите, посебните услови што треба да ги исполнуваат за засновање на работен однос и работите и задачите што треба да ги извршуваат.

V. СРЕДСТВА ЗА РАБОТА

Член 32

Средствата за работа на Државното правобранителство се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и други извори на финансирање.

VI. ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ

Член 33

Државниот правобранител, државните правобранители, државните службеници и другите вработени во Државното правобранителство постапуваат согласно со Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер, освен кога се работи за класифицирани информации утврдени со закон.

Член 34

Државниот правобранител за работата на Државното правобранителство најмалку еднаш годишно ја известува Владата на Република Македонија.

Годишниот извештај особено содржи преглед на примени, решени, нерешени предмети и преглед на поднесени правни лекови и средства.

Во годишниот извештај може да се укаже за состојбата и недостатоците во законодавството, во внатрешното работење на Државното правобранителство, судовите и органите кои ги застапува и по потреба да се дадат соодветни предлози за измена на закони и подзаконски акти.

По барање на Владата на Република Македонија, Државното правобранителство е должно да достави извештај за својата работа или постапување по конкретни предмети.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 35

Со денот на започнување на примената на овој закон Јавното правобранителство на Република Македонија продолжува со работа како Државно правобранителство.

Јавниот правобранител и замениците на јавниот правобранител кои со започнувањето на примената на овој закон ја вршат јавноправобранителската функција, продолжуваат да ја вршат својата функција до истекот на мандатот за кој се именувани како јавен правобранител на Република Македонија и заменици на јавниот правобранител.

Со денот на влегувањето во сила на овој закон, вработените во Јавното правобранителство на Република Македонија продолжуваат да работат во Државното правобранителство согласно со одредбите од овој закон.

Недвижниот и движниот имот со кој располага и го користи Јавното правобранителство на Република Македонија од денот на започнувањето на примената на овој закон, го презема Државното правобранителство на Република Македонија.

Член 36

Владата на Република Македонија ќе донесе одлука за определување на бројот на државни правобранители во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Владата на Република Македонија ќе донесе одлука за утврдување на седиштето на државните правобранители и подрачјата на судови каде што се врши државноправобранителската функција во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Министерот за правда ќе донесе правилник за утврдување на образецот, содржината, постапката и начинот на издавање, користење и одземање на службената легитимација во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 37

Со денот на започнувањето на примената на овој закон престанува да важи Законот за јавното правобранителство („Службен весник на Република Македонија” број 47/97).

Член 38

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија”, а ќе започне да се применува во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила.

L I G J PËR AVOKATINË SHETËTËRORE I. DISPOZITA THEMELORE

Neni 1

Me këtë ligj rregullohet: organizimi dhe kompetenca e Avokatishë Shtetërore të Republikës së Maqedonisë, kushtet dhe procedura për emërimin dhe shkarkimin e Avokatit

Shtetëror të Republikë së Maqedonisë dhe të avokatëve shtetërorë, autorizimet, të drejtat dhe obligimet e tyre, mjetet për punë, qasja te informatat, bashkëpunimi me organet e administratës shtetërore dhe çështjet tjera me rëndësi për punën e tij.

Neni 2

Avokatia Shtetërore e Republikës së Maqedonisë (në tekstin në vijim - Avokatia Shtetërore) është organ shtetëror cili ndërmerr masa dhe mjete juridike për shkak të mbrojtjes juridike të të drejtave pronësore dhe interesave të Republikës së Maqedonisë dhe kryen punë të tjera të përcaktuara me këtë dhe tjetër ligj.

Neni 3

Avokatia Shtetërore i realizon kompetencat e saj në bazë të Kushtetutës, ligjit dhe marrëveshjeve të ratifikuara ndërkombëtare.

Neni 4

Funksionin e Avokatisë Shtetërore e kryen Avokati shtetëror i Republikës së Maqedonisë (në tekstin në vijim - Avokati shtetëror) dhe avokatët shtetërorë në Avokatinë Shtetërore (në tekstin në vijim - avokatët shtetërorë).

Qeveria e Republikës së Maqedonisë me propozimin e Avokatit Shtetëror me vendim e përcakton numrin e avokatëve shtetërorë dhe merr vendim me të cilin e cakton selinë e avokatëve shtetërorë dhe rajonin e gjykatave ku kryhet funksioni i avokatisë shtetërore.

Gjatë marrjes së vendimit me të cilin përcaktohet numri i avokatëve shtetërorë, nisat nga numri, lloji dhe karakteri i lëndëve, si dhe nga kompetenca e gjykatës në rajonin e së cilës avokatët shtetërorë kryejnë funksionin e vet.

Selia e avokatëve shtetërorë dhe rajoni i gjykatave ku kryhen funksioni i avokatisë shtetërore, përcaktohet në bazë të arsyes ekonomike dhe numrit të gjykatave para të cilave avokati shtetëror ndërmerr veprime.

Neni 5

Avokati Shtetëror dhe avokatët shtetërorë i mbrojnë të drejtat pronësore dhe interesat e Republikës së Maqedonisë dhe organeve shtetërore të themeluara me ligj para gjykatave dhe organeve tjera në vend dhe në vendet e huaja.

Neni 6

Avokati Shtetëror mund të autorizojë edhe person të punësuar në Avokatinë Shtetërore me provimin e dhënë të jurisprudence, i cili punon në punë juridike të përfaqësues për gjykatave dhe organeve tjera në konteste pronësore-juridike.

Avokati Shtetëror mund të autorizojë edhe person të punësuar në organin e administratës shtetërore me provimin e dhënë të jurisprudence, i cili punon në punë juridike të administratës shtetërore të përfaqësues para gjykatave dhe organeve tjera në kontestet pronësore-juridike.

Avokati Shtetëror nëse në pajtim me dispozitat e shtetit të huaj, nuk mund të përfaqësojë drejtpërdrejt para gjykatave të tyre dhe organeve tjera, Qeveria e Republikës së Maqedonisë, me propozimin e Avokatit Shtetëror, do të autorizojë person tjetër i cili sipas dispozitave të shtetit, në lëndë të caktuar mund ta zëvendësojë në përfaqësimin.

Personat nga paragrafi 1 dhe 2 të këtij neni veprojnë në kufijtë e autorizimeve që do t'u barten nga avokati shtetëror.

Neni 7

Avokatia Shtetërore është me seli në Shkup.

Avokatia Shtetërore ka vulën e vet në të cilën qëndron emri dhe selia, stema dhe emri Republika e Maqedonisë.

Në objektin në të cilin është vendosur Avokatia Shtetërore dhe avokatët shtetërorë vendoset emri dhe selia, stema dhe flamuri i Republikës së Maqedonisë.

II. KOMPETENCA DHE ORGANIZIMI

Neni 8

Avokatët shtetërorë në kryerjen e funksionit të tyre janë të pavarur dhe për punën e tyre i përgjigjen Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Avokatit Shtetëror.

Neni 9

Avokati Shtetëror e prezanton dhe e përfaqëson Avokatinë Shtetërore, udhëheq dhe ndërmerr veprime për të cilat është i autorizuar me këtë ligj dhe ligj tjetër.

Avokati Shtetëror për punën e tij dhe për punën e Avokatisë Shtetërore i përgjigjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë.

Kur Avokati Shtetëror mungon ose është i penguar ta realizojë funksionin e tij, atë e zëvendëson Avokati Shtetëror nga rajoni ku është selia e Avokatit Shtetëror dhe të cilin avokati shtetëror do ta caktojë me orarin vjetor për punë.

Avokati Shtetëror dhe avokatët shtetërorë janë të obliguar që ta ruajnë dinjitetin e funksionit që e kryejnë.

Neni 10

Avokatët shtetërorë ndërmarrin veprime para gjykatës, organit tjetër ose persona juridikë për të cilët me këtë ose tjetër ligj është i autorizuar Avokati Shtetëror.

Neni 11

Avokati Shtetëror në raste të arsyeshme, sipas vlerësimit personal mund të mënjanojë avokat shtetëror në rajonin adekuat nga veprimi sipas lëndës konkrete dhe të njëjtën t'a besojë avokatit tjetër shtetëror.

Avokati Shtetëror me kërkesë të avokatëve shtetërorë ose me detyrë zyrtare, mund të mënjanojë avokatët shtetërorë nga veprimi sipas lëndës së përcaktuar nga shkaqet e njëjta për të cilat mund të mënjanohet gjykatësi.

Neni 12

Organet e administratës shtetërore dhe personat juridikë janë të obliguar që Avokatisë Shtetërore t'i dorëzojnë të dhëna, dëshmi dhe informata për shkak të mbrojtjes juridike të të drejtave pronësore dhe interesave të Republikës së Maqedonisë për nevojat e veprimit sipas lëndës konkrete në afat prej pesë ditësh pune.

Të gjithë personat juridikë dhe fizik janë të obliguar që me kërkesën e Avokatit Shtetëror të dorëzojnë informata për mbrojtjen e të drejtave pronësore dhe interesave të Republikës së Maqedonisë në afat prej pesë ditësh pune.

Neni 13

Avokati Shtetëror për çështjet e rëndësishme për realizimin e funksionit dhe për çështjet me interes të përbashkët bashkëpunon me organet e pushtetit shtetëror dhe me persona fizikë dhe juridikë.

Funksionari i cili udhëheq me organin e administratës shtetërore është i obliguar të caktojë person i cili do ta përfaqësojë organin dhe do të bashkëpunojë me Avokatin Shtetëror dhe për këtë do ta njoftojë Avokatin Shtetëror.

Me kërkesën e funksionarit i cili udhëheq me organin e administratës shtetërore, interesi i të cilit mbrohet ose me propozimin e Avokatit Shtetëror, për konteste me rëndësi të veçantë, mund të caktohet person i cili detyrimisht duhet të marrë pjesë në seancat gjyqësore krahas avokatëve kompetentë shtetërorë.

Neni 14

Organet e administratës shtetërore nga neni 5 të këtij ligji e njoftojnë Avokatin Shtetëror për çdo contest pronësor-juridik me personat fizikë dhe juridikë vendas apo të vendeve të huaja.

Njoftimi nga paragrafi 1 të këtij neni dorëzohet më së voni në afat prej pesë ditësh pune nga dita e paraqitjes për contestin e krijuar.

Me njoftimin në të cilin përmbahen të dhëna për palët, lëndën dhe vlera e kontestit, marrëdhënia juridike prej të cilit është shkaktuar kontesti dhe të dhënat tjera të nevojshme, detyrimisht dorëzohen edhe dëshmitë materiale me të cilat disponojnë.

Neni 15

Avokati Shtetëror para ndërmarrjes së veprimeve për ngritjen e procedurës para gjykatës, organ tjetër ose persona juridikë, në rastet kur kjo është e nevojshme ai është i obliguar që nga organi që e përfaqëson, të sigurojë pajtueshmërinë me shkrim për ngritjen e procedurës.

Në rastin kur organi të cilin e përfaqëson avokati shtetëror të mos japë pëlqim për ngritjen e procedurës, avokati shtetëror në kuadrin e autorizimeve të veta, në kuptim të nenit 2 të këtij ligji, vendos për ngritjen e procedurës nëse konsideron se janë cenuar interesat e Republikës së Maqedonisë.

Avokati Shtetëror para ngritjes së procedurës para gjykatës mund të ndërmarrë veprime të nevojshme për shkak të zgjidhjes me marrëveshje të kontestit të marrëdhënies juridike pronësore.

Personi i cili do të vendosë të ngritë procedurë kundër Republikës së Maqedonisë dhe organeve të administratës shtetërore, mund t'i drejtohet Avokatit Shtetëror dhe avokatëve shtetërorë për shkak të zgjidhjes me marrëveshje të marrëdhënies juridike pronësore nga i cili del kontesti i krijuar.

Avokati Shtetëror dhe avokatët shtetëror janë të obliguar që të deklarohen për propozimin për zgjidhje me marrëveshje në afatin më të shkurtër të mundshëm, por jo më vonë se tetë ditë pas marrjes së pajtueshmërisë nga organi të cilin e përfaqëson.

Në qoftë se në afat prej pesë ditësh pune nga dita e marrjes së njoftimit të Avokatit Shtetëror dhe avokatëve shtetërorë organi nuk deklarohet, konsiderohet se nuk e pranon propozimin e dorëzuar nga personi përmes Avokatit Shtetëror për zgjidhje me marrëveshje të marrëdhënies kontestuese.

Neni 16

Nëse Avokati Shtetëror vlerëson se nuk duhet të ngrihet procedurë para gjykatës ose organit tjetër ose duhet të tërhiqë padia, të heq dorë nga kërkesëpadija ose nga propozimi për zbatim, të pranohet kërkesa e palës së kundërt ose të lidhet barazim, të tërhiqet ose të heq dorë nga e drejta e ankesës, si dhe të deklarojë mjete juridike të jashtëzakonshme, do të kërkojë nga organi i administratës shtetërore që e përfaqëson që të deklarohet për përfaqësim të mëtutjeshëm.

Nëse në afat prej pesë ditësh pune nga kërkesa e avokatit shtetëror, organi i administratës shtetërore nuk deklarohet për propozimin e avokatit shtetëror, do të konsiderohet se nuk pajtohet me propozimin e Avokatit Shtetëror.

Nëse ndërmjet Avokatit Shtetëror dhe organit të administratës shtetërore që e përfaqëson nuk arrihet pajtueshmëri për çështjet nga paragrafi 1 të këtij neni, Avokati Shtetëror do ta njoftojë Qeverinë e Republikës së Maqedonisë dhe do të kërkojë që Qeveria të deklarohet.

Neni 17

Shpenzimet për përfaqësimin nga ana e Avokatit Shtetëror përcaktohen sipas Tarifës për shpërbllim dhe kompensim të shpenzimeve për punën e avokatëve.

Mjetet të arkëtuara në emër të shpenzimeve për përfaqësim janë të hyra të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë.

III. AVOKATI SHETETËROR DHE AVOKATËT SHETETËRORË

Neni 18

Avokatin Shtetëror me propozimin e ministrit të Drejtësisë e emëron Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Avokati Shtetëror emërohet për një periudhë kohore prej gjashtë vjetësh, me të drejtë për rizgjedhje.

Avokatët shtetërorë i emëron Qeveria e Republikës së Maqedonisë me mendim paraprakisht të siguruar nga Avokati Shtetëror, pa kufizimin e mandatit.

Neni 19

Qeveria e Republikës së Maqedonisë boton shpallje për emërimin e Avokatit Shtetëror dhe të avokatëve shtetërorë më së voni në afat prej 15 ditësh nga krijimi i kushteve për zgjedhje të avokatëve shtetërorë.

Procedura për emërimin dhe zgjedhjen e Avokatit Shtetëror dhe të avokatëve shtetërorë fillon 60 ditë para plotësimit të shkaqeve për pushim.

Shpallja nga paragrafi 1 i këtij neni botohet së paku në dy gazeta ditore prej të cilave njëra është në gjuhën zyrtare të ndryshme nga gjuha maqedonishte të cilën e flasin së paku 20% e qytetarëve në Republikën e Maqedonisë.

Neni 20

Avokat Shtetëror emërohet personi i cili i plotëson kushtet në vijim:

- të jetë shtetas i Republikës së Maqedonisë;
- të jetë jurist i diplomuar me përvojë pune të punëve juridike më së paku tetë vjet pas dhënies të provimit të jurisprudence, dhe
- të gëzojë autoritet për kryerjen e funksionit.

Avokatë shtetërorë emërohen persona të cilët duhet t'i plotësojnë kushtet e theksuara në alinenë 1 dhe 3 nga paragrafi 1 të këtij neni dhe të jenë juristë të diplomuar me përvojë pune në punë juridike së paku pesë vjet pas dhënies së provimit të jurisprudence.

Gjatë zgjedhjes së avokatëve shtetërorë, Qeveria e Republikës së Maqedonisë e ka parasysh përfaqësimin e qytetarëve në mënyrë adekuate dhe të drejtë të cilët u përkasin të gjitha bashkësive në Republikën e Maqedonisë.

Neni 21

Avokati Shtetëror para marrjes së funksionit jep deklaratë solemne para Kryetarit të Qeverisë së Republikës të Maqedonisë, si vijon:

"Deklaroj se me punën time do t'i përmbahem Kushtetutës dhe ligjeve dhe se do t'i mbroj të drejtat pronësore dhe interesat e Republikës së Maqedonisë dhe funksionin tim do ta kryej me ndërgjegje, me përgjegjësi dhe me nder".

Avokatët shtetërorë deklaratën solemne e japin para Avokatit Shtetëror.

Neni 22

Funksioni Avokat Shtetëror është jo koherent me kryerjen e funksioneve dhe profesioneve tjera publike.

Ndalohet organizimi dhe veprimi politik në Avokatinë Shtetërore.

Neni 23

Funksioni Avokat Shtetëror gjegjësisht avokatëve shtetërorë pushon:

- me vdekje;
- me kërkesën e vet;
- për shkak të plotësimit të kushteve për fitimin e të drejtës së pensionit të pleqërisë;
- nëse vërtetohet se e ka humbur në mënyrë të përhershme aftësinë për kryerje të funksionit;
- nëse është zgjedhur, gjegjësisht emëruar në funksion, gjegjësisht detyrë; dhe
- nëse me aktgjykim të plotfuqishëm shpallet fajtor dhe i është kumtuar dënim efektiv me burgim prej së paku gjashtë muajsh.

Në rastet nga paragrafi 1 të këtij neni pushimin e funksionit të Avokatit Shtetëror dhe avokatëve shtetërorë e përcakton Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Neni 24

Avokatët shtetërorë mund të shkarkohen për shkak të kryerjes joprofesionale dhe të pandërgjegjshme të funksionit Avokat Shtetëror.

Vendimin për shkarkim nga paragrafi 1 të këtij neni me propozimin e Avokatit Shtetëror merr Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

Neni 25

Qeveria e Republikës së Maqedonisë mund ta shkarkojë Avokatin Shtetëror për shkak të kryerjes joprofesionale dhe të pandërgjegjshme të funksionit.

Kundër vendimit të Qeverisë së Republikës të Maqedonisë për shkarkimin ose pushimin nga neni 23 paragrafi 1 alineja 3-6 të këtij ligji të funksionit Avokat Shtetëror dhe avokatëve shtetërorë, mund të ngrihet kontest administrativ para Gjykatës Kushtetuese në afat prej 30 ditësh nga dita e shpalljes së vendimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë."

Neni 26

Vendimi për shkarkimin e Avokatit Shtetëror dhe të avokatëve shtetërorë shpallet në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

Për shkarkimin njoftohet Avokati i shkarkuar Shtetëror, gjegjësisht avokatët shtetërorë dhe Avokatia Shtetërore e Republikës së Maqedonisë.

Neni 27

Avokati Shtetëror, gjegjësisht avokatët shtetërorë të cilët janë të shkarkuar, realizojnë të drejta në bazë të punës në mënyrë dhe me kushte të parashikuara me ligj.

Neni 28

Avokati Shtetëror dhe avokatët shtetërorë kanë legjitimacione zyrtare.

Ministri i Drejtësisë e përcakton formën dhe përmbajtjen e formularit, përmbajtjen, procedurën dhe mënyrën e dhënies, shfrytëzimit dhe marrjes së legjitimacionit zyrtar.

Neni 29

Avokati Shtetëror, avokatët shtetërorë, nëpunësit shtetërorë, bashkëpunëtorët, praktikantët dhe të punësuarit tjerë në Avokatinë Shtetërore kanë të drejtë dhe obligim për aftësim dhe përsosje të përhershme profesionale.

Për nevojat e përsosjes profesionale sigurohen mjete të veçanta në pjesën e Buxhetit të Republikës së Maqedonisë dedikuar për Avokatinë Shtetërore, si dhe nga burime tjera të mjeteve.

IV. NËPUNËS SHTETËRORË DHE TË PUNËSUAR TË TJERË NË AVOKATINË SHTETËRORE

Neni 30

Në Avokatinë Shtetërore punësohen nëpunës shtetërorë dhe punëtorë tjerë për kryerjen e punëve administrative-profesionale.

Gjatë punësimit të nëpunësve zyrtarë dhe punëtorëve të tjerë për kryerjen e punëve administrative-profesionale do të zbatohet përfaqësimi përkatës dhe i drejtë i qytetarëve të cilët u përkasin të gjitha bashkësive në Republikën e Maqedonisë.

Neni 31

Me aktin e përgjithshëm për organizimin e punës së Avokatisë Shtetërore dhe me aktin për sistemimin e punëve dhe detyrave përcaktohen organizimi i brendshëm dhe numri i realizuesve, kushtet e veçanta që duhet t'i plotësojnë për themelin e marrëdhënies së punës dhe punët dhe detyrat që duhet t'i kryejnë.

V. MJETE PËR PUNË

Neni 32

Mjetet për punën e Avokatisë Shtetërore sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë dhe burime tjera të financimit.

VI. QASJA TE INFORMATAT

Neni 33

Avokati Shtetëror, avokatët shtetërorë, nëpunësit shtetërorë dhe të punësuarit tjerë në Avokatinë Shtetërore veprojnë në pajtim me Ligjin për qasje të lirë te informatat me karakter publik, për veç kur bëhet fjalë për informata të klasifikuara të përcaktuara me ligj.

Neni 34

Avokati Shtetëror për punën e Avokatisë Shtetërore së paku një herë në vit e njofton Qeverinë e Republikës së Maqedonisë.

Raporti vjetor veçanërisht përmban pasqyrën e lëndëve të pranuar, të zgjidhura, të pazgjidhura dhe pasqyrën e mjeteve juridike të dorëzuara dhe mjetet.

Në raportin vjetor mund të paralajmërohet për gjendjen dhe mangësitë në ligjvënien, në punën e brendshme të Avokatisë Shtetërore, gjykatat dhe organet të cilat i përfaqësojnë dhe me nevojë të jepen propozime adekuate për ndryshimin e ligjeve dhe akteve nënligjore.

Me kërkesën e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë, Avokatia Shtetërore është e obliguar të dorëzojë raport për punën e saj ose veprimin sipas lëndës konkrete.

VII. DISPOZITA KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 35

Me ditën e fillimit të zbatimit të këtij ligji Avokatia Publike e Republikës së Maqedonisë vazhdon me punë si Avokati Shtetërore.

Avokati Publik dhe zëvendësavokatët publikë, të cilët me fillimin e zbatimit të këtij ligji kryejnë funksionin e avokatit publik, vazhdojnë ta kryejnë funksionin e tyre deri në skadimin e mandatit për të cilin janë emëruar si avokatë publikë të Republikës së Maqedonisë dhe zëvendësavokatëve publikë.

Me ditën e fyerjes në fuqi të këtij ligji, të punësuarit në Avokatinë Publike të Republikës së Maqedonisë vazhdojnë të punojnë në Avokatinë Shtetërore në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

Pronën e tundshme dhe të patundshme me të cilën disponon dhe e shfrytëzon Avokatia e Republikës së Maqedonisë nga dita e fillimit të zbatimit të këtij ligji, e merr Avokatia Shtetërore e Republikës së Maqedonisë.

Neni 36

Qeveria e Republikës së Maqedonisë do të marrë Vendim për përcaktimin e numrit të avokatëve shtetërorë në afat prej tre muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Qeveria e Republikës së Maqedonisë do të marrë Vendim për caktimin e selisë të avokatëve shtetërorë dhe rajoneve të gjykatave ku kryhet funksioni i avokatisë shtetërore në afat prej tre muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Ministri i Drejtësisë do të miratojë Rregullore për përcaktimin e formularit, përmbajtjes, procedurës dhe mënyrës së dhënies, të shfrytëzimit dhe të heqjes së legjitimacionit zyrtar në afat prej tre muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 37

Me ditën e fillimit të zbatimit të këtij ligji pushon të vlejë Ligji për avokati publike ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 47/97).

Neni 38

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndërsa do të fillojë të zbatohet në afat prej 30 ditësh nga dita e hyrjes së tij në fuqi.

1099.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДОГОВОРЕН ЗАЛОГ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за договорен залог, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 4 јули 2007 година.

Бр. 07-3090/1
4 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
Љубиша Георгиевски, с.р.

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ДОГОВОРЕН ЗАЛОГ

Член 1

Во Законот за договорен залог ("Службен весник на Република Македонија" број 5/2003 и 4/2005), во членот 8 зборот "односно" се заменува со зборот "или".

Член 2

Членот 11 се менува и гласи:

"Ако врз предметот на залогот постои право на сопственост, залогот се заснова врз идеалниот дел на предметот кој му припаѓа на заложникот должник.

Ако идеалниот дел на предметот од членот 11 став 1 на овој закон е неделив и физички не може да се одвои од остатоците во зависност од висината на залогот, доверителот може да побара отуѓување на целиот залог на трето лице по кое тој во случај на неисполнување на обврската ќе го намира долгот од заложникот должник, а доколку заложникот должник ја намира обврската по отуѓувањето на целиот залог има право да го задржи за себе остатокот од залогот кој претходно е заложен кај доверителот.

Ако врз предметот на залогот постои право на заедничка сопственост, за засновање на залогот е потребна заверена изјава за согласност од сите заеднички сопственици.

Ако заложникот должник не ја прибави потребната изјава за согласност од ставот 3 на овој член, а залогот биде заснован, ќе се смета дека залог е заснован на делот од заедничкиот предмет кој нему му припаѓа."

Член 3

Во членот 12 ставот 2 се брише.

Во ставот 3 кој станува став 2 зборот "ставовите 1 и 2" се заменува со зборот "ставот 1".

Во ставот 4 кој станува став 3 бројот "3" се заменува со бројот "2".

Член 4

Во членот 13 став 1 по зборовите: "правен однос" се става точка и зборовите до крајот на реченицата се бришат.

Во членот 13 по ставот 1 се додава нов став 2, кој гласи:

"Заложен должник може да биде и трето лице кое нема долг спрема заложникот доверител, а е согласно да одговара за туѓ долг со засновање на залог врз свој предмет, при што ова лице на заложникот доверител му одговара само со заложен предмет."

Ставот 2 станува став 3.

Член 5

Во членот 21 став 2 по зборот "за" се додава зборот "невладетелски".

Член 6

Во членот 22 ставот 2 се менува и гласи:

"Договорот за залог има својство на извршна исправа доколку е потврден или составен од нотар и доколку содржи изјава од договорните страни дека се согласни нивниот договор за залог да има својство на извршна исправа."

Член 7

Во членот 22-а по ставот 3 се додаваат два нови става 4 и 5, кои гласат:

"По договорот за залог врз хартии од вредност, побарувања и други права постапува нотар на чиешто службено подрачје се наоѓа живеалиштето, односно седиштето на заложникот должник.

Ако заложникот должник нема живеалиште, односно седиште на територијата на Република Македонија, по договорот за рачен залог постапува кој било нотар во Република Македонија."

Член 8

Во членот 23 ставот 1 се менува и гласи:

"Договорот за залог содржи:

- податоци за договорните страни: име и презиме, живеалиште или престојувалиште и единствениот матичен број на граѓанинот (ЕМБГ), односно назив или фирма, седиште и единствен матичен број на субјектот (ЕМБС),

- податоци за договорните страни кои се странски лица: за физичко лице- име и презиме, адреса, број на патната исправа и државата која ја издала патната исправа, а за странско правно лице-назив или фирма, седиште, идентификационен број кој се води во странскиот регистар на правни лица и име на државата во која се наоѓа неговото седиште,

- опис на предметот на залог со доволна спецификација да може да се идентификува,

- правна основа на побарувањето што се обезбедува со залог и неговиот износ,

- рокот на пристигнатост на побарувањето,

- време и место на склучување на договорот,

- согласност на заложникот должник, заложникот доверител да бара да се изврши запишување на правото на залог, во заложникот регистар, односно во јавната книга (клаузула интабулации),

- идентификација на должникот ако не е заложен, односно хипотекарен должник,

- кој било друг релевантен факт, вклучувајќи какво било ограничување на правото на пренос на залогот или правото на употреба или отуѓување на предметот на залогот,

- правото на заложникот доверител во случај на доцнење од страна на заложникот должник да може да презема заштитни мерки во однос на залогот, со цел да се зачува, одржи или зголеми продажната вредност на предметот на залог, но со вложените средства да не се стекнува сопственост врз заснованиот залог и

- клаузула според која заложникот доверител, во случај на неисполнување на обврската од должникот, има право при доцнење на заложникот должник, а со цел да се зачува, одржи или продаде залогот, да го земе предметот на залог во владение, доколку е заснован со договор кој има својство на извршна исправа."

Во ставот 2 во осмиот ред зборот "суд" се заменува со зборот "извршител", а во деветиот ред по зборот "берза" се додаваат зборовите: "за тргување со хартии од вредност".

Ставовите 3, 4 и 5 се бришат.

Член 9

Во членот 32 став 3 зборовите: “до судот кој го спроведува извршувањето” се заменуваат со зборовите: “до еден од надлежните субјекти заради извршување пропишани согласно со членот 23 став 2 од овој закон”.

Член 10

Во членот 50 став 1 точката се заменува со запирка и се додаваат зборовите: “хартии од вредност, побарување и други права”.

Во ставот 3 зборот “телефонски” се брише.

Член 11

Во членот 51 по зборот “трошоци” точката се заменува со запирка и се додаваат зборовите: “согласно со тарифата на Централниот регистар на Република Македонија”.

Член 12

Во членот 52 ставот 2 се менува и гласи:

“Барањето од ставот 1 на овој член мора да содржи:

- податоци за договорните страни: име и презиме, живеалиште или престојувалиште и единствениот матичен број на граѓанинот (ЕМБГ), односно назив или фирма, седиште и единствен матичен број на субјектот (ЕМБС),
- податоци за договорните страни кои се странски лица: за физичко лице- име и презиме, адреса, број на патната исправа и државата која ја издала патната исправа, а за странско правно лице - назив или фирма, седиште, идентификационен број кој се води во странскиот регистар на правни лица и име на државата во која се наоѓа неговото седиште,
- рок на пристигнатост на побарувањето,
- вредност на обезбеденото побарување,
- правниот основ на побарувањето што се обезбедува со залогот,
- опис на залогот со доволна спецификација да може тој да се идентификува и
- датум, час и место на поднесување на барањето. “

Член 13

Членот 54 се брише.

Член 14

Во членот 56 зборовите: “одговорниот службеник” се заменуваат со зборовите: “одговорно лице”.

Член 15

Во членот 57 став 1 по зборот “трошоци” се става запирка, а по зборот “недостатоците” запирката се брише.

Член 16

Во членот 59 став 1 во заградата зборот “суд” се заменува со зборот “извршител”.

Ставот 2 се менува и гласи:

“Реализацијата на залогот, нотарот ја врши според одредбите на овој закон, извршителот според одредбите на Законот за извршување, агенцијата од ставот 1 на овој член според одредбите на законот со кој се уредува нејзиното основање и вршење на дејноста, а другите субјекти согласно со закон според кој се овластени да ја вршат дејноста.”

Член 17

По членот 59 се додава нов член 59-а, кој гласи:

“Член 59-а

Субјектите од членот 23 став 2 на овој закон овластени за спроведување на постапката за реализација на заложното право, должни се во рок од осум дена од де-

нот на барањето на заложниот доверител за започнување на постапката за реализација на заложното право да впишат прибелешка во Заложниот регистар за тоа дека е започната постапката за реализација.”

Член 18

Во членот 62 став 2 по зборот “должен” се додаваат зборовите: “преку нотар и извршител”.

Ставот 7 се брише.

Член 19

Членот 64 се менува и гласи:

“За спроведување на постапката за реализација на заложно право преку нотар, во зависност од предметот на залогот, за:

- заложно право врз недвижност надлежен е нотар на чие службено подрачје се наоѓа založenата недвижност,
- заложно право врз подвижна ствар надлежен е нотар на чие службено подрачје се наоѓа založenата подвижна ствар, или на чие службено подрачје се наоѓа живеалиштето односно седиштето на заложниот должник,
- заложно право врз хартии од вредност, побарувања или други права надлежен е нотар на чие службено подрачје се наоѓа живеалиштето, односно седиштето на заложниот должник и
- заложно право врз хартии од вредност, побарувања или други права кога едната или двете странки се странски физички или правни лица надлежен е кој било нотар на територијата на Република Македонија.”

Член 20

По членот 64 се додаваат 15 нови члена 64-а, 64-б, 64-в, 64-г, 64-д, 64-ѓ, 64-е, 64-ж, 64-з, 64-с, 64-и, 64-ј, 64-к, 64-л и 64-љ, кои гласат:

“Член 64-а

Постапката за реализација на заложно право се поведува со барање за реализација на заложното право кое заложниот доверител му го доставува на нотарот.

Барањето за реализација на заложното право мора да ги содржи следниве елементи:

- означување на заложниот доверител со назначување на точен назив и адреса на која ќе се врши доставата на писмената,
 - означување на заложниот должник со назначување на точен назив и адреса на која ќе се врши доставата на писмената, со тоа што, доколку адресата на заложниот должник е различна од онаа која заложниот должник ја означил во договорот за залог, заложниот доверител е должен да достави заверена кај нотар изјава од заложниот должник за промена на адресата на живеалиштето, односно седиштето,
 - означување на предметот на залогот,
 - износот на паричното побарување на заложниот доверител кое му останало неисплатено од страна на должникот, а кое е обезбедено со заложното право чија реализација се бара и
 - изречно овластување определениот нотар да ја спроведе во име и за сметка на заложниот доверител постапката за реализација на заложното право, во согласност со одредбите од овој закон.
- Кон барањето за реализација на заложното право заложниот доверител мора да достави:
- извршна нотарска исправа за заснованото заложно право во оригинал или во форма на заверен препис,
 - доказ за сопственост на заложниот должник врз заложениот предмет во оригинал или во заверен препис и
 - доказ за упис на заснованото заложно право во корист на заложниот доверител во соодветна јавна книга или регистар.

Доколку барањето за реализација на заложното право не ги содржи потребните елементи или кон него не се приложени потребните исправи, нотарот истото ќе му го достави на заложниот доверител заради уредување на барањето во согласност со одредбите од овој член.

Доколку заложниот доверител во рок од осум дена од денот на приемот на известувањето за неговата неуспешност не го уреди барањето, истото ќе се смета за повлечено.

Заложниот доверител може во секое време повторно да го достави барањето за реализација на заложното право во согласност со одредбите од овој член.

Член 64-б

Во случај кога должникот и заложниот должник се различни физички или правни лица, учесник во постапката за реализација на заложното право е само заложниот должник.

Член 64-в

Во случај кога заложниот должник по засновањето на заложното право го отуѓил предметот на залогот, постапката за реализација на заложното право нотарот ќе ја спроведе спрема новиот сопственик на заложениот предмет.

Член 64-г

Барањето за реализација на заложното право нотарот му го доставува на заложниот должник во рок од осум дена од денот на приемот, на адресата наведена во барањето.

Барањето за реализација на заложното право нотарот го доставува во рок од осум дена од денот на приемот до органот кој ја води јавната книга или регистар каде што е запишано заложното право заради забележување на фактот дека е започната постапка за реализација на заложното право. Располагањето со предметот на залогот направен по денот на поднесувањето на барањето заради забележување на фактот дека е започната постапка за реализација на заложното право не произведуваат правно дејство.

Нотарот мора да внимава дали врз заложениот предмет е засновано заложно право и во корист на друг заложен доверител.

Заложниот должник е должен во рок од осум дена од денот на приемот на барањето за продажба, да му достави на овластениот нотар писмена изјава со која ќе ја определи најниската почетна цена за јавното наддавање под која заложениот предмет не може да се продаде.

Доколку заложниот должник не постапи согласно со ставот 4 на овој член, наместо него тоа ќе го направи доверителот со цел да се изврши продажбата, со тоа што истовремено ќе му ги авансира на овластениот нотар трошоците на продажбата.

Член 64-д

При определувањето на најниската почетна цена за првото јавно наддавање на заложениот предмет се зема предвид нејзината пазарна вредност на денот на процената и други факти кои влијаат на нејзината висина, по можност да не биде пониска од износот на паричното побарување на заложниот доверител во висината утврдена при засновањето на заложното право чија реализација се бара, зголемена со трошоците на реализацијата на заложното право и каматите на неисплатениот износ на обезбеденото побарување кои ќе пристигнат до денот на продажбата на заложениот предмет.

Доколку заради обезбедување на побарување кое произлегува од ист правен основ е засновано заложно право врз повеќе предмети, при определувањето на збирот на најниските почетни цени за првото јавно наддавање на заложените предмети се зема предвид пазарната вредност на предметите на денот на проце-

ната и други факти кои влијаат на нивната вредност и не може да биде понизок од износот на паричното побарување на заложниот доверител во висина утврдена при засновањето на заложното право чија реализација се бара, зголемена со трошоците на реализацијата на заложното право и каматите на неисплатениот износ на обезбеденото побарување кои ќе пристигнат до денот на продажбата на заложените предмети.

Доколку врз ист предмет на залог се засновани повеќе заложни права на различни заложни доверители, најниската почетна цена за првото јавно наддавање на заложениот предмет не може да биде пониска од износот на паричните побарувања на сите заложни доверители во висина утврдена при засновањето со заложното право чија реализација се бара, зголемена со трошоците на реализацијата на заложното право и каматите на неисплатените износи на обезбедените побарувања кои ќе пристигнат до денот на продажбата на заложениот предмет.

Ако заложниот должник даде писмена изјава со која ќе ја определи најниската почетна цена за јавното наддавање под која заложениот предмет не може да се продаде, заложниот доверител е должен во рок од осум дена од денот кога преку овластениот нотар му е доставена изјавата, да го овласти нотарот да го продаде предметот врз кој е заснован залогот, во согласност со условите определени во изјавата од заложниот должник, со тоа што истовремено ќе му ги авансира на овластениот нотар трошоците на продажбата.

Должникот има обврска да ги преземе сите дејствија на барање на нотарот за да се овозможи разгледување на предметот кој треба да се продаде.

Должникот на доверителот ќе му ја надомести штетата што тој ќе ја претрпи, ако предметот не се продаде.

Член 64-ѓ

Ако во договорот за залог не е договорен начинот на продажбата, нотарот продажбата ја врши со усно јавно наддавање.

За одржувањето на усното јавно наддавање нотарот објавува оглас во најмалку две дневни гласила од кои едното е на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните на припадниците на заедниците, кои зборуваат јазик различен од македонскиот јазик.

Од денот на објавувањето на огласот до денот на одржувањето на јавното наддавање мора да поминат најмалку осум дена.

Огласот мора да содржи:

- место, ден и час на одржувањето на јавното наддавање,
- поблизок опис на заложениот предмет,
- означување на заложниот должник и на заложниот доверител,
- најниската почетна цена под која заложениот предмет не може да се продаде,
- начин на продажбата,
- рок во кој купувачот е должен да ја положи цената,
- износ на гаранцијата и рокот во кој мора да се положи гаранцијата и
- назначување на службености, стварни и лични товари (доколку постојат) коишто купувачот ги презема со купувањето на заложениот предмет.

Рокот во кој купувачот е должен да ја положи цената не може да биде подолг од 15 дена од денот на продажбата.

Огласот за продажба нотарот го доставува до заложниот доверител и заложниот должник.

Лицата кои имаат законско право за првенствено купување на заложениот предмет се сметаат за уредно известени со објавувањето на огласот во дневни гласила.

Член 64-е

Нотарот ќе го одржи јавното наддавање и кога е присутен само еден понудувач.

Член 64-ж

На јавното наддавање можат да учествуваат само лица кои претходно положиле гаранција.

Од полагање гаранција се ослободени заложните доверители доколку нивните побарувања го достигнуваат износот на гаранцијата и ако со оглед на нивниот ред на првенство и почетната вредност на заложениот предмет, тој износ би можел да се намири од куповната цена.

Гаранцијата изнесува 1/10 од најниската утврдена почетна цена за јавното наддавање под која заложениот предмет не може да се продаде.

Полагањето на гаранцијата се врши кај овластениот нотар кој ја спроведува постапката на реализацијата на заложното право.

На понудувачите чија понуда не е прифатена гаранцијата ќе им се врати веднаш по заклучувањето на јавното наддавање.

Член 64-з

Купувач на заложениот предмет не може да биде, ниту по основ на јавно наддавање, ниту по основ на непосредна спогодба, заложниот должник, нотарот или друго лице кое службено учествува во постапката за реализација на заложното право преку продажба на заложениот предмет.

Лицето кое има законско право на првенствено купување на заложениот предмет има првенство пред најповолниот понудувач ако веднаш по заклучувањето на наддавањето изјави дека го купува заложениот предмет под истите услови.

Член 64-с

На првото рочиште за јавно наддавање заложениот предмет не може да се продаде под определената најниска почетна цена за јавното наддавање.

Ако заложениот предмет не можел да се продаде на првото рочиште за јавно наддавање, на барање на заложниот доверител нотарот ќе закаже второ рочиште за јавно наддавање.

Доколку најниската почетна цена за првото јавно наддавање ја определил заложниот должник, истиот е должен во рок од осум дена од денот на приемот на барањето за продажба со второ јавно наддавање да му достави на овластениот нотар писмена изјава со која ќе ја определи најниската почетна цена за јавното наддавање под која заложениот предмет не може да се продаде, која мора да биде пониска од почетната цена определена за првото јавно наддавање, а во спротивно тоа ќе го стори заложниот доверител.

Во другите случаи најниската почетна цена за второто јавно наддавање под која заложениот предмет не може да се продаде ја определува заложниот доверител по чие барање е започната постапката за реализација и истата не може да биде под две третини од најниската почетна цена за првото јавно наддавање.

Второ јавно наддавање се спроведува во време не подолго од 60 дена сметано од денот кога заложниот доверител му дал овластување на нотарот за продажба на заложениот предмет.

Член 64-и

Откако ќе утврди дека се исполнети условите за одржување на рочиштето, нотарот објавува дека се пристапува кон јавно наддавање.

Јавното наддавање се заклучува со истекот на три минути непосредно по ставањето на најповолна понуда.

По заклучувањето на јавното наддавање нотарот составува записник со кој утврдува кој понудувач понудил најголема цена и со тоа стекнал право да го купи заложениот предмет по полагањето на купопродажната цена.

Извод од записникот од ставот 3 на овој член се доставува до заложниот доверител, заложниот должник и понудувачите на јавното наддавање во рок од осум дена од денот на одржувањето на јавното наддавање.

Член 64-ј

Купувачот е должен да ја положи купопродажната цена во рокот определен со огласот.

Полагањето на купопродажната цена се врши кај овластениот нотар кој ја спроведува постапката на реализацијата на заложното право.

Ако купувачот во определениот рок не ја положи цената, нотарот ќе ја прогласи продажбата за неважечка, и на барање на заложниот доверител ќе определи ново рочиште за продажба само ако истото може да се спроведе пред истекот на 60 дена сметано од денот кога заложниот доверител му дал овластување на нотарот за продажба на заложениот предмет.

Гаранцијата на купувачот кој нема да ја положи купопродажната цена во определениот рок му пропаѓа.

Од положената гаранција ќе се намират трошоците на новата продажба и ќе се надомести разликата меѓу цената постигната на поранешната и новата продажба.

Член 64-к

По полагањето на купопродажната цена од страна на купувачот нотарот составува записник за извршена продажба на заложениот предмет по пат на јавно наддавање, кој ги содржи сите битни елементи на договор за продажба и кој претставува правен основ за стекнување и упис на сопственоста врз заложениот предмет во јавните книги или регистри од име на заложниот должник или друг законски имател на предметот кој што го стекнал со валиден правен основ, на име на купувачот.

Член 64-л

Во текот на целата постапка на реализација на заложното право, на заеднички предлог на заложниот доверител и заложниот должник, продажбата на заложениот предмет може да се изврши по пат на непосредна спогодба под услови кои спогодбено ќе ги определат заложниот доверител и заложниот должник.

Доколку врз заложениот предмет е востановено заложно право во корист на повеќе заложни доверители, на заеднички предлог на заложните доверители и заложниот должник, продажбата на заложениот предмет може да се изврши по пат на непосредна спогодба под услови кои спогодбено ќе ги определат сите заложни доверители и заложниот должник.

Записникот за продажба на заложениот предмет по пат на непосредна спогодба го потпишуваат нотарот, заложниот доверител или заложните доверители, заложниот должник и купувачот на заложениот предмет.

Член 64-љ

Ако наддавањето не успеало, ниту продажбата е извршена со непосредна спогодба во рок од 60 дена од денот на добиеното овластување за продажба, се смета дека заложниот доверител станал сопственик на заложениот предмет за цената која одговара на износот на паричното побарување на заложниот доверител во висина утврдена при засновањето на заложното право чија реализација се бара, зголемен со трошоците на реализацијата на заложното право и каматите на неисплатениот износ на обезбеденото побарување кои ќе пристигнат до денот на стекнувањето на сопственоста, освен ако заложниот доверител во рок од осум дена од денот на исполнувањето на условите за стекнување на сопственоста, не му достави на нотарот барање да го извести заложниот должник дека не сака правото на сопственост врз заложениот предмет да премине врз него.

Правото на сопственост не се пренесува врз заложиот доверител наместо исплата на неговото побарување и кога врз ист предмет постои право на залог на повеќе заложни доверители.

Ако заложиот доверител стекнал сопственост врз заложиот предмет, обезбеденото парично побарување на заложиот доверител кое му останало неисплатено од страна на должникот се смета за намирено од моментот кога тој станал сопственик на заложиот предмет. Ако до тој момент должникот, заложиот должник или друго лице во име на должникот или на заложиот должник, веќе намирил дел од обезбеденото побарување, заложиот доверител е должен во рок од осум дена од денот кога станал сопственик тој дел да му го исплати на заложиот должник или да го депонира кај нотар или во суд, во спротивно нотарот записнички ќе констатира дека стекнатото право на сопственост престанува да постои.

Стекнувањето на сопственоста врз заложиот предмет под условите предвидени во овој член и моментот на тоа стекнување се констатираат во записникот, кој го потпишуваат нотарот и заложиот доверител.

Член 21

Членот 65 се менува и гласи:

“Во случаите кога по истекот на трите месеца од денот на даденото овластување за продажба на заложиот предмет заложиот доверител не стекнал право на сопственост врз заложиот предмет, на барање на заложиот доверител нотарот ќе ја продолжи постапката за продажба на заложиот предмет по пат на јавно наддавање.

Почетната цена на продажбата во овие случаи ја определува овластениот нотар за продажба на заложиот предмет, по претходно прибавено писмено мислење од вешто лице.

Заложиот доверител може во рок од 15 дена од денот на истекот на 60 дена од денот на даденото овластување за продажба на заложиот предмет да му поднесе на нотарот барање за натамошна продажба на заложиот предмет по пат на усно јавно наддавање со определување на почетната цена на заложиот предмет од страна на вешто лице.

Нотарот во рок од осум дена од денот кога му е доставено барањето определува вешто лице, кое во рок од 15 дена од денот на определувањето ќе изврши процена на вредноста на заложиот предмет. За извршената процена вештото лице му доставува наод на нотарот. На барање на вештото лице доколку постојат оправдани причини може со дозвола на нотарот да се продолжи рокот, но не повеќе од 30 дена.

При определување на вредноста на заложиот предмет се зема предвид нејзината пазарна вредност на денот на процената и други факти кои влијаат на нејзината висина, како и тоа колку заложиот предмет помалку вреди поради останување на определени товари и права и по продажбата.

Нотарот наодот на вештото лице му го доставува на заложиот доверител во рок од осум дена од денот кога му е доставено од страна на вештото лице.

Заложиот доверител во рок од осум дена е должен доколку сака да ја продолжи постапката за реализација на заложното право, да му достави на нотарот овластување за продажба на заложиот предмет по цена не пониска од онаа определена со мислењето на вештото лице.

На првото рочиште за јавно наддавање заложиот предмет не може да се продаде под најниска почетна цена за јавното наддавање определена врз основа на наод од вештото лице.

Ако заложиот предмет не можел да се продаде на првото рочиште за јавно наддавање, на барање на заложиот доверител нотарот ќе закаже второ рочиште

за јавно наддавање. Најниската почетна цена за второто јавно наддавање под која заложиот предмет не може да се продаде ја определува заложиот доверител и истата не може да биде под две третини од најниската почетна цена за првото јавно наддавање.

Барањето за закажување на второ рочиште за јавно наддавање не може да се поднесе по истекот на 60 дена од денот на првото јавно наддавање.

Ако заложиот предмет не можел да се продаде на второто или некое натамошно рочиште за јавно наддавање, на барање на заложиот доверител нотарот ќе закаже трето рочиште за јавно наддавање. Најниската почетна цена за третото и натамошните јавни наддавања под кои заложиот предмет не може да се продаде ја определува заложиот доверител, и истата не може да биде пониска од 1/2 од најниската почетна цена определена со наод на вешто лице.

Барањето за закажување на третото и натамошните рочишта за јавно наддавање не може да се поднесат по истекот на 60 дена од денот на второто, односно третото и натамошните јавни наддавања.

Член 22

Во членот 67 по ставот 2 се додава нов став 3, кој гласи:

“Барањето за издавање на привремена мерка, во зависност од околностите на предметот поткрепени со веродостојни докази, се обезбедува со гаранција не помала од 1/3 од вредноста на постигнатата цена на предметот на залогот.

Во ставот 3 кој станува став 4 зборовите: “65 став 5” се заменуваат со зборовите: “64-љ став 1”.

Член 23

Во членот 68 по ставот 3 се додава нов став 4, кој гласи:

“Запрената постапка започнува одново.”

Член 24

Во членот 70 став 2 по зборот “предмет” зборот “не” се брише.

Член 25

Членовите 71 и 72 се бришат.

Член 26

Членот 81 се менува и гласи:

“Доставата на писмената што треба да се извршат за реализација на залогот според овој закон се врши со лична достава преку нотар.

Доставата од ставот 1 на овој член во случај кога живеалиштето, односно седиштето на странката е на подрачјето на основниот суд за кое нотарот кој ја врши реализацијата на залогот не е овластен, доставата ќе ја изврши нотар од подрачјето на основниот суд на кое странката има живеалиште односно седиште, врз основа на замолница од нотарот кој ја врши реализацијата на залогот.

Доставата од ставот 1 на овој член ја врши нотарот само еднаш. Во случај кога странката нема да се затече на адресата на која се врши доставата, нотарот ќе прикачи на вратата на станот или деловната просторија писмено известување дека не можело да се изврши достава на писменото и ја повикува странката во рок од 24 часа да се јави во канцеларијата на нотарот заради подигање на писменото. Доколку странката во тој рок не го подигне писменото, се смета дека доставата е уредно извршена.

Кога странката се наоѓа во странство, доставата се врши преку пошта со препорачана пратка на адресата на странката содржана во договорот за залог, односно на адресата дадена со изјава кај нотар. Доставата се смета за уредна, кога писменото ќе му биде врачено, односно со истекот на рокот во кој странката била повикана да го подигне писменото.”

Член 27

Членот 82 се брише.

Член 28

Во членот 83 зборовите: “парична казна 10.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок одговорниот службеник” се заменуваат со зборовите: “Глоба во износ од 800 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице”.

Член 29

Во членот 84 зборовите: “парична казна 10.000 до 30.000 денари ќе се казни за прекршок одговорниот службеник” се заменуваат со зборовите: “Глоба во износ од 1.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на одговорното лице”.

Член 30

Во целиот текст на законот зборовите: “надзалог” и “надзалогот” се заменуваат со зборовите: “подзалог” и “подзалогот”.

Член 31

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

L I G J PËR NDRYSHIMIN DHE PLOTËSIMIN E LIGJIT PËR PENGUN E KONTRAKTUAR

Neni 1

Në Ligjin për pengun e kontraktuar (“Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numër 5/2003 dhe 4/2005), në nenin 8 fjala “përkatësisht” zëvendësohet me fjalën “ose”.

Neni 2

Neni 11 ndryshohet si vijon:

“Nëse mbi pengcën ekziston e drejta e pronësisë, pengut themelohet mbi pjesën ideale të pengcës e cila i takon debitorit të pengut.

Nëse pjesa ideale e sendit nga neni 11 paragrafi 1 të këtij ligji është e pandashme dhe fizikisht nuk mund të ndahet nga mbetjet varësisht nga lartësia e pengut, kreditori mund të kërkojë tjetërsimin e tërë pengut ndaj personit të tretë pas së cilës ai në rast të mosplotësimit të detyrimit do ta mbulojë borxhin nga kreditori peng, por nëse kreditori peng e mbulon detyrimin pas tjetërsimit të tërë pengut ka të drejtë ta mbajë për vete pjesën që mbetet nga pengut i cili paraprakisht është marrë peng te kreditori.

Nëse mbi pengcën ekziston e drejta e bashkëpronësisë, për themelimin e pengut nevojitet deklarata e vërtetuar me pëlqimin e të gjithë bashkëpronarëve.

Nëse debitori peng nuk e siguron deklarata e nevojshme për pëlqim nga paragrafi 3 i këtij neni, kurse pengut është themeluar, do të konsiderohet se pengut është themeluar mbi pjesën e pengcës së përbashkët e cila i takon atij.”

Neni 3

Në nenin 12 paragrafi 2 ndryshohet si vijon:

Në paragrafin 3 i cili bëhet paragraf 2 fjala “paragrafët 1 dhe 2” zëvendësohen me fjalën “paragrafi 1”.

Në paragrafin 4 i cili bëhet paragraf 3 numri “3” zëvendësohet me numrin “2”.

Neni 4

Në nenin 13 në paragrafin 1 pas fjalëve: “marrëdhënies juridike” vihet pikë dhe fjalët deri në fund të fjalisë shlyhen.

Në nenin 13 pas paragrafit 1 shtohet paragraf i ri 2 si vijon:

“Debitori peng mund të jetë edhe personi i tretë i cili nuk ka borxh ndaj kreditorit peng, ndërkaq është dakord të përgjigjet për borxhin e huaj për themelimin e pengut mbi

pengcën e vet, me ç’rast ky person kreditorit peng i përgjigjet vetëm për pengcën.”

Paragrafi 2 bëhet paragraf 3.

Neni 5

Në nenin 21 në paragrafin 2 pas fjalës “për” shtohet fjala “jozotërues”.

Neni 6

Në nenin 22 paragrafi 2 ndryshohet si vijon:

“Kontrata për peng ka cilësi të dokumentit ekzekutiv në qoftë se është vërtetuar ose hartuar nga noteri dhe nëse përmban deklarata prej palëve kontraktuese se janë dakord që kontrata e tyre e pengut të ketë cilësi të dokumentit ekzekutiv.”

Neni 7

Në nenin 22-a pas paragrafit 3 shtohen dy paragrafë të rinj 4 dhe 5 si vijojnë:

“Sipas kontratës për peng mbi letrat me vlerë, mbi kërkesat dhe të drejtat e tjera vepron noteri në rajonin zyrtar të të cilit gjendet vendbanimi përkatësisht selia e debitorit peng.

Nëse debitori peng nuk ka vendbanim përkatësisht seli në territorin e Republikës së Maqedonisë, mbi kontratën për peng dore vepron cilido qoftë noter në Republikën e Maqedonisë.”

Neni 8

Në nenin 23 paragrafi 1 ndryshohet si vijon:

“Kontrata për peng përmban:

- të dhëna për palët kontraktuese: emrin dhe mbiemrin, vendbanimin ose vendqëndrimin dhe numrin unik amë të qytetarit (NUAQ), përkatësisht emërtimin ose firmën, selinë dhe numrin unik amë të subjektit (NUAS);

- të dhëna për palët kontraktuese të cilët janë persona të huaj: për personin fizik – emrin dhe mbiemrin, adresën, numrin e dokumentit të udhëtimit dhe shtetin i cili e ka lëshuar dokumentin e udhëtimit, kurse për personin e huaj juridik emërtimin ose firmën, selinë, numrin e identifikimit i cili mbahet në regjistrin e huaj të personave juridikë dhe emrin e shtetit në të cilin gjendet selia e tij;

- përshkrimin e pengcës me specififikim të mjaftueshëm që të mund të identifikohet;

- bazën ligjore të kërkesës e cila sigurohet me peng dhe shumën e tij;

- afatin e arritjes së kërkesës;

- kohën dhe vendin e lidhjes së kontratës;

- pëlqimin nga debitori peng, kreditori peng të kërkojë që të bëhet regjistrimi i të drejtës së pengut në regjistrin e pengut përkatësisht në librin publik (klauzola intabulandi);

- identifikimin e debitorit nëse nuk është debitor peng përkatësisht debitor hipotekar;

- cilindo qoftë fakt tjetër relevant, përfshirë këtu edhe ç’do kufizim të së drejtës së mbartjes të pengut apo të drejtën e shfrytëzimit ose tjetërsimit të pengcës;

- të drejtën e kreditorit peng në rast të vonimit nga ana e debitorit peng që të mund të ndërmarrë masa mbrojtëse në raport me pengun, me qëllim që të ruhet, të mbahet ose të rritet vlera e shitjes së pengcës, por me mjetet e investuara të mos përfitohet pronësi mbi pengun e kontraktuar;

- klauzolën sipas të cilës kreditori peng, në rast të mospërbushjes së obligimit nga debitori, ka të drejtë në rast të vonimit të debitorit peng, me qëllim që të ruhet, të mbahet apo të shitet pengut, ka të drejtë pengcën ta marrë në zotërim, nëse është themeluar me kontratë e cila ka cilësi të dokumentit ekzekutiv.”

Në paragrafin 2 në rreshtin e tetë fjala “gjykatë” zëvendësohet me fjalën “përmbarues”, ndërkaq në rreshtin e nëntë pas fjalës “bursë” shtohen fjalët: “për tregti me letra me vlerë”.

Paragrafët 3, 4 dhe 5 shlyhen.

Neni 9

Në nenin 32, në paragrafin 3 fjalët: “deri të gjykata e cila e zbaton ekzekutimin” zëvendësohen me fjalët: “deri të njëri prej subjekteve kompetente me qëllim të ekzekutimit të përcaktuar në përputhje me nenin 23 paragrafin 2 të këtij ligji”.

Neni 10

Në nenin 50, në paragrafin 1, pika zëvendësohet me presje dhe shtohen fjalët: “mbi letrat me vlerë, kërkesën dhe mbi të drejta të tjera”.

Në paragrafin 3 fjala “elektronike” shlyhet.

Neni 11

Në nenin 51 pas fjalës “reale” pika zëvendësohet me presje dhe shtohen fjalët: “në përputhje me tarifën e Regjistrat Qendror të Republikës së Maqedonisë”.

Neni 12

Në nenin 52 paragrafi 2 ndryshohet si vijon:

“Kërkesa nga paragrafi 1 i këtij neni, domosdo duhet të përmbajë edhe:

- të dhëna për palët kontraktuese: emrin dhe mbiemrin, vendbanimin ose vendqëndrimin dhe numrin unik amë të qytetarit (NUAQ), përkatësisht emërtimin ose firmën, selinë dhe numrin unik amë të subjektit (NUAS);

- të dhëna për palët kontraktuese të cilat janë persona të huaj: për personin fizik – emrin dhe mbiemrin, adresën, numrin e dokumentit të udhëtimit dhe shtetin i cili e ka lëshuar dokumentin e udhëtimit, kurse për personin e huaj juridik emërtimin ose firmën, selinë, numrin e identifikimit i cili mbahet në regjistrin e huaj të personave juridikë dhe emrin e shtetit në të cilin gjendet selia e tij;

- afatin e arritjes së kërkesës;

- vlerën e kërkesës të siguruar;

- bazën ligjore të kërkesës e cila sigurohet me pengun;

- përshkrimi i pengcës me specifikim të mjaftueshëm që të mund të identifikohet; dhe

- datën, orën dhe vendin e paraqitjes së kërkesës.”

Neni 13

Neni 54, shlyhet.

Neni 14

Në nenin 56 fjalët: “nëpunësi përgjegjës” zëvendësohen me fjalët: “personi përgjegjës”.

Neni 15

Në nenin 57, në paragrafin 1, pas fjalës “përkatëse” vihet presje kurse pas fjalës “mangësive” presja shlyhet.

Neni 16

Në nenin 59, në paragrafin 1, fjala “gjykatë” në kllapa zëvendësohet me fjalën “përmbaues”.

Paragrafi 2 ndryshohet si vijon:

“Realizimin e pengut, noteri e kryen sipas dispozitave të këtij ligji, përmbauesi sipas dispozitave të Ligjit për përmbarim, agjencia nga paragrafi 1 i këtij neni, sipas dispozitave të ligjit me të cilin rregullohet themelimi i saj dhe kryerja e veprimtarisë, ndërkaq subjektet e tjera, në përputhje me ligjin sipas të cilit janë të autorizuar që ta kryejnë veprimtarinë.”

Neni 17

Pas nenit 59, shtohet paragrafi i ri 59-a si vijon:

“Neni 59-a

Subjektet nga neni 23 paragrafi 2 i këtij ligji, të autorizuar për zbatimin e procedurës për realizimin e të drejtës së pengut, e kanë për detyrë që brenda afatit prej 8 ditësh nga dita e kërkesës së kreditorit peng ta fillojnë procedurën për realizimin e të drejtës së pengut që ta regjistrojnë shënimin në Regjistrin e pengut për atë se ka filluar procedura e realizimit.”

Neni 18

Në nenin 62, në paragrafin 2, pas fjalëve: “e ka për detyrë”, shtohen fjalët: “përmes noterit dhe përmbauesit”. Paragrafi 7 shlyhet.

Neni 19

Neni 64 ndryshon si vijon:

“Për zbatimin e procedurës për realizimin e të drejtës së pengut përmes noterit, varësisht prej lëndës së pengcës, për:

- të drejtën e pengut mbi patundshmërinë është noteri në rajonin zyrtar të të cilit gjendet patundshmëria e lënë peng;

- të drejtën e pengut mbi sendin e lëvizshëm është noteri në rajonin zyrtar të të cilit gjendet pengca e lëvizshme, apo në rajonin zyrtar të të cilit gjendet vendbanimi përkatësisht selia e debitorit peng.

- të drejtën e pengut mbi letrat me vlerë, kërkesat dhe mbi të drejtat e tjera është noteri në rajonin zyrtar të të cilit gjendet vendbanimi përkatësisht selia e debitorit peng.

- të drejtën e pengut mbi letrat me vlerë, kërkesat ose mbi të drejta të tjera kur njëra apo të dyja palët janë persona fizikë ose juridikë të huaj, është secili noter në territorin e Republikës së Maqedonisë.”

Neni 20

Pas nenit 64 shtohen 15 nene të reja 64-a, 64-b, 64-v, 64-g, 64-d, 64-gj, 64-e, 64-zh, 64-z, 64-x, 64-i, 64-j, 64-k, 64-ll, 64-l si vijojnë:

“Neni 64-a

Procedura e realizimit të së drejtës së pengut zbatohet me kërkesë për realizimin e të drejtës së pengut të cilën kreditori peng ia dërgon noterit.

Kërkesa për realizimin e të drejtës së pengut medoemos duhet t'i përmbajë elementet si vijojnë:

- përcaktimin e kreditorit peng përmes caktimit të emërtimit dhe adresës së saktë në të cilën do të bëhet dërgimi i dokumenteve;

- përcaktimin e debitorit peng përmes caktimit të emërtimit dhe adresës së saktë në të cilën do të bëhet dërgimi i dokumenteve, me ç'rast nëse adresa e debitorit peng nuk është e njëjtë me adresën të cilën debitori peng e ka caktuar në kontratën për peng, kreditori peng e ka për detyrë të dërgojë deklaratë prej debitorit peng të vërtetuar te noteri për ndërrimin e adresës të vendbanimit përkatësisht të selisë;

- përcaktimin e pengcës;

- shumën e kërkesës monetare të kreditorit peng e cila i ka mbetur e papaguar nga ana e debitorit, e cila është e siguruar me të drejtën e pengut, realizimi i së cilës kërkohet; dhe

- autorizim të prerë që noteri i caktuar në emër dhe në llogari të kreditorit peng ta zbatojë procedurën për realizimin e të drejtës së pengut, në përputhje me dispozitat e këtij ligji.

Kërkesës për realizimin e të drejtës së pengut, kreditori peng medoemos duhet t'i bashkëngjisë:

- dokument ekzekutiv noteri për themelimin e të drejtës së pengut në origjinal ose në formë të kopjes së vërtetuar;

- provë pronësie të debitorit peng mbi pengcën në origjinal ose në kopje të vërtetuar; dhe

- provë për regjistrimin e së drejtës së pengut, të themeluar në dobi të kreditorit peng në libër apo regjistër përkatës publik.

Në qoftë se kërkesa për realizimin e të drejtës së pengut nuk i përmban elementet e nevojshme apo nuk i janë bashkëngjitur dokumentet e nevojshme, noteri, të njëjtën do t'ia dërgojë kreditorit peng me qëllim që ta rregullojë kërkesën në përputhje me dispozitat e këtij neni.

Në qoftë se kreditori peng brenda 8 ditësh nga dita e pranimit të njoftimit për mangësitë nuk e rregullon kërkesën, e njëjta do të konsiderohet si e tërhequr.

Kreditori peng në çdo kohë mundet përsëri ta paraqesë kërkesën për realizimin e të drejtës së pengut në përputhje me dispozitat e këtij neni.

Neni 64-b

Në rastin kur debitori dhe debitori peng janë persona të ndryshëm fizikë ose juridikë, pjesëmarrës në procedurën e realizimit të së drejtës së pengut është vetëm debitori peng.

Neni 64-v

Në rastin kur debitori peng pas themelimit të së drejtës së pengut e tjetëron pengcën, procedurën e realizimit të së drejtës së pengut noteri do ta zbatojë ndaj pronarit të ri të pengcës.

Neni 64-g

Kërkesën për realizimin e të drejtës së pengut noteri ia dërgon debitorit peng në afat prej 8 ditësh nga dita e pranimit, në adresën e shënuar në kërkesë.

Kërkesën për realizimin e të drejtës së pengut, noteri e dërgon brenda afatit prej 8 ditësh nga dita e pranimit deri te organi i cili e mban librin ose regjistrin publik ku është e regjistruar e drejta e pengut me qëllim të shënimit të faktit se ka filluar procedura e realizimit të së drejtës së pengut. Posedimi i pengcës i bërë pas ditës së paraqitjes së kërkesës me qëllim të shënimit të faktit se ka filluar procedura e realizimit të së drejtës së pengut nuk prodhon veprim juridik.

Noteri medoemos duhet të jetë i kujdesshëm nëse mbi pengcën është themeluar e drejta e pengut edhe në të mirë të kreditorit tjetër peng.

Debitori peng e ka për detyrë që brenda tetë ditësh nga dita e pranimit të kërkesës për shitje, noterit të autorizuar t'i paraqesë deklaratë me shkrim me të cilën do ta caktojë çmimin më të ulët fillestar për ankandin publik nën të cilin pengca nuk mund të shitet.

Në qoftë se debitori peng nuk vepron në përputhje me paragrafin 4 të këtij neni, në vend të tij këtë do ta bëjë kreditori me qëllim të realizimit të shitjes, me ç'rast njëkohësisht do t'ia avancojë shpenzimet e shitjes noterit të autorizuar.

Neni 64-d

Gjatë përcaktimit të çmimit më të ulët fillestar për ankandin e parë publik mbi pengcën, në konsideratë merret vlera e saj e tregut në ditën e vlerësimit dhe faktet e tjera të cilat ndikojnë mbi lartësinë e çmimit, sipas mundësisë të mos jetë më i ulët nga shumata e kërkesës monetare të kreditorit peng në lartësinë e përcaktuar gjatë themelimit të së drejtës së pengut realizimi i së cilës kërkohet, e rritur me shpenzimet e realizimit të së drejtës së pengut dhe me kamatat e shumës së papaguar të kërkesës së siguruar të cilat do të arrijnë deri në ditën e shitjes të pengcës.

Në qoftë se me qëllim të sigurimit të kërkesës e cila buron prej bazës së njëjtë juridike është themeluar e drejta e pengut mbi më shumë pengca, gjatë përcaktimit të shumës të çmimeve më të ulëta fillestare për ankandin e parë mbi pengcat në konsideratë merret vlera e tregut e pengcave në ditën e vlerësimit dhe faktet e tjera të cilat ndikojnë mbi vlerën e tyre dhe nuk mund të jetë më i ulët prej shumës së kërkesës monetare të kreditorit peng në lartësinë e përcaktuar gjatë themelimit të së drejtës së pengut realizimi i së cilës kërkohet, e rritur me shpenzimet e realizimit të së drejtës së pengut dhe me kamatat e shumës së papaguar të kërkesës së siguruar të cilat do të arrijnë deri në ditën e shitjes të pengcave.

Në qoftë se mbi pengcën e njëjtë themelohen më shumë të drejta pengut të kreditorëve të ndryshëm të pengut, çmimi më i ulët fillestar për ankandin e parë publik mbi pengcën nuk mund të jetë më i ulët prej shumës së kërkesave monetare të të gjithë kreditorëve peng në lartësinë e përcaktuar gjatë themelimit të së drejtës së pengut realizimi i së cilës kërkohet, e rritur me shpenzimet e realizimit të së drejtës së pengut dhe me kamatat e shumave të papaguara të kërkesave të siguruar të cilat do të arrijnë deri në ditën e shitjes së pengcës.

Nëse debitori peng jep deklaratë me shkrim me të cilën do ta përcaktojë çmimin më të ulët fillestar të ankandit publik nën të cilin pengca nuk mund të shitet, kreditori peng e ka për detyrë që brenda tetë ditësh prej ditës kur përmes noterit të autorizuar i është dërguar deklarata, ta autorizojë noterin që ta shesë pengcën mbi të cilën është themeluar pengut, në përputhje me kushtet e përcaktuara në deklaratën e debitorit peng, me ç'rast noterit të autorizuar njëkohësisht do t'ia avancojë shpenzimet e shitjes.

Debitori e ka për detyrë që t'i ndërmarrë të gjitha veprimet sipas kërkesës së noterit që të mundësohet shikimi i pengcës e cila duhet të shitet.

Debitori, kreditori do t'ia kompensojë dëmin që do ta pësojë, në rast se pengca nuk shitet.

Neni 64-gj

Nëse në kontratën e pengut nuk është rregulluar mënyra e shitjes, noteri shitjen do ta bëjë përmes ankandit publik me gojë.

Për mbajtjen e ankandit publik gojor noteri publikon shpallje në së paku dy gazeta ditore prej të cilave njëra në gjuhën të cilën e flasin së paku 20% e qytetarëve që u takojnë bashkësisë, të cilët flasin gjuhë të ndryshme nga gjuha maqedonase.

Prej ditës së publikimit të shpalljes deri në ditën e mbajtjes të ankandit publik medoemos duhet të kalojnë më së paku 8 ditë.

Shpallja doemos duhet t'i përmbajë:

- vendin, ditën dhe orën e mbajtjes të ankandit publik;
- përshkrimin më të përafërt të pengcës;
- përcaktimin e debitorit peng dhe kreditorin peng;
- çmimin më të ulët fillestar nën të cilin pengca nuk mund të shitet;

- mënyrën e shitjes;

- afatin brenda të cilit blerësi e ka për detyrë ta depozittojë çmimin;

- shumën e garancisë dhe afatin brenda të cilit medoemos duhet të depozitohet garancia;

- përcaktimin e servitudave, ngarkesave reale dhe personale (nëse ekzistojnë) të cilat blerësi i ndërmerr me blerjen e pengcës.

Afati brenda të cilit blerësi e ka për detyrë ta depozittojë çmimin nuk mund të jetë më i gjatë se 15 ditë nga dita e shitjes.

Shpalljen e shitjes, noteri e dërgon deri te kreditori peng dhe debitori peng.

Personat të cilët kanë të drejtë ligjore të blerjes me përparësi të pengcës konsiderohen si të ftuar me rregull me publikimin e shpalljes në gazetata ditore.

Neni 64-e

Noteri do ta mbajë ankandin publik edhe atëherë kur do të jetë i pranishëm vetëm një ofertues.

Neni 64-zh

Në ankandin publik mund të marrin pjesë vetëm personat të cilët paraprakisht kanë depozituar garanci.

Prej depozitimit të garancisë lirohen kreditorët peng nëse kërkesat e tyre e arrijnë shumën e garancisë dhe duke e pasur parasysh radhën e tyre të përparësisë dhe vlerën fillestare të pengcës, kjo shumë mund të shlyhet prej çmimit blerës.

Garancia e kap shumën prej 1/10 nga çmimi më i ulët fillestar i përcaktuar për ankandin publik nën të cilin pengca nuk mund të shitet.

Depozitimi i garancisë bëhet te noteri i autorizuar i cili e zbaton procedurën e realizimit të së drejtës së pengut.

Ofertuesve oferta e të cilëve nuk është pranuar, garancia do t'u kthehet menjëherë pas përfundimit të ankandit publik.

Neni 64-z

Blerës i pengcës nuk mund të jetë, as mbi bazë të ankandit publik dhe as mbi bazë të marrëveshjes së drejtpërdrejtë, debitori peng, noteri ose person tjetër i cili zyrtarisht merr pjesë në procedurën e realizimit të pengcës përmes shitjes së pengcës.

Personi i cili ka të drejtë ligjore të blerjes me përparësi të pengcës ka përparësi ndaj ofertuesit më të volitshëm nëse menjëherë pas përfundimit të ankandit deklaron se e blen pengcën nën kushtet e njëjta.

Neni 64-x

Në seancën e parë të ankandit publik pengca nuk mund të shitet nën çmimin më të ulët të përcaktuar fillestar për atë ankand publik.

Nëse pengca nuk mund të shitet në seancën e parë të ankandit publik, me kërkesë të kreditorit peng noteri do të caktojë seancë të dytë të ankandit publik.

Në qoftë se çmimin më të ulët fillestar për ankandin e parë publik e ka përcaktuar debitori peng, i njëjti e ka për detyrë që brenda tetë ditësh nga dita e pranimit të kërkesës për shitje në ankand të dytë publik, noterit të autorizuar t'i paraqesë deklaratë me shkrim me të cilën do ta përcaktojë çmimin më të ulët fillestar për ankandin publik nën të cilin pengca nuk mund të shitet, i cili medoemos duhet të jetë më i ulët prej çmimit fillestar të përcaktuar për ankandin e parë publik, ndërkaq në të kundërtën këtë do ta bëjë kreditori peng.

Në rastet e tjera, çmimin më të ulët fillestar për ankandin e dytë nën të cilin pengca nuk mund të shitet e përcakton kreditori peng sipas kërkesës të të cilit ka filluar procedura e realizimit dhe i njëjti nuk mund të jetë nën dy të tretat e çmimit më të ulët fillestar të ankandit të parë publik.

Ankandi i dytë publik realizohet brenda një kohe jo më të gjatë se 60 ditë, llogaritur prej ditës kur kreditori peng e ka autorizuar noterin për shitjen e pengcës.

Neni 64-i

Pasi që do të konstatohet se janë plotësuar kushtet për mbajtjen e seancës, noteri e publikon se do të mbahet ankand publik.

Ankandi publik përfundon pas skadimit të minutës së tretë menjëherë pas dhënies së ofertës më të volitshme.

Pas përfundimit të ankandit publik noteri harton procesverbal me të cilin e cakton se cili ofertues ka ofruar çmim më të lartë dhe me këtë e ka fituar të drejtën që ta blejë pengcën pas depozitimit të çmimit të shitblerjes.

Ekstrakt nga procesverbali nga paragrafi 3 i këtij neni, i dërgohet kreditorit peng, debitorit peng dhe ofertuesve të ankandit publik, brenda afatit prej 8 ditësh nga dita e mbajtjes së ankandit publik.

Neni 64-j

Blerësi e ka për detyrë që çmimin e shitblerjes ta depozitojë brenda afatit të përcaktuar në shpallje.

Depozitimi i çmimit të shitblerjes bëhet te noteri i autorizuar i cili e zbaton procedurën e realizimit të së drejtës së pengut.

Nëse blerësi brenda afatit të përcaktuar nuk e depoziton çmimin, noteri shitjen do ta shpallë të pavlefshme, dhe sipas kërkesës të kreditorit peng do të caktojë seancë të re për shitje, vetëm nëse e njëjta mund të realizohet para skadimit të 60 ditëve, llogaritur prej ditës kur kreditori peng e ka autorizuar noterin për shitjen e pengcës.

Garancia e blerësit i cili nuk do ta depozitojë çmimin e shitblerjes brenda afatit të paraparë do t'i humbet.

Prej garancisë së depozituar do të shlyhen shpenzimet e shitjes së re dhe do të kompensohet dallimi ndërmjet çmimit të arritur në shitjen e kaluar dhe shitjen e re.

Neni 64-k

Pas depozitimit të çmimit të shitblerjes nga blerësi, noteri harton procesverbal në lidhje me shitjen e realizuar të pengcës përmes ankandit publik, i cili i përmban të gjitha elementet e rëndësishme të marrëveshjes për shitje, që paraqet bazë ligjore për fitimin dhe regjistrimin e pronësisë mbi pengcën në librat ose regjistrat publikë nga emri i debitorit peng ose nga zotëruesi tjetër ligjor i pengcës të cilën e ka në zotërim në bazë ligjore, në emër të blerësit.

Neni 64-l

Gjatë gjithë procedurës së realizimit të së drejtës së pengut, në bazë të propozimit të përbashkët nga kreditori peng dhe debitori peng, shitja e pengcës mund të realizohet përmes marrëveshjes së drejtpërdrejtë nën kushte të cilat me marrëveshje do t'i përcaktojnë kreditori peng dhe debitori peng.

Në qoftë se mbi pengcën është themeluar e drejta e pengut në të mirë të më shumë kreditorëve peng, në bazë të propozimit të përbashkët nga kreditorët peng dhe debitori peng, shitja e pengcës mund të realizohet përmes marrëveshjes së drejtpërdrejtë nën kushte të cilat me marrëveshje do t'i përcaktojnë të gjithë kreditorët peng dhe debitori peng.

Procesverbalin për shitjen e pengcës përmes marrëveshjes së drejtpërdrejtë e nënshkruajnë noteri, kreditori peng ose kreditorët peng, debitori peng dhe blerësi i pengcës.

Neni 64-l

Nëse ankandi nuk ka qenë i suksesshëm e as shitja nuk është bërë përmes marrëveshjes së drejtpërdrejtë brenda afatit prej 60 ditësh nga dita e autorizimit të pranuar për shitje, konsiderohet se kreditori peng është bërë pronar i pengcës, për çmimin i cili i përgjigjet shumës së kërkesës monetare të kreditorit peng në lartësinë e caktuar gjatë themelimit të së drejtës së pengut realizimi i së cilës kërkohet, e rritur me shpenzimet e realizimit të së drejtës së pengut dhe me kamatat e shumës së papaguar të kërkesës së siguruar që do të vijnë deri në ditën e fitimit të pronësisë, përveç nëse kreditori peng brenda afatit prej 8 ditësh nga dita e përmbushjes së kushteve për fitimin e pronësisë, nuk i paraqet kërkesë noterit që ta njoftojë debitorin peng se nuk dëshiron që e drejta e pronësisë mbi pengcën të kalojë mbi të.

E drejta e pronësisë nuk kalon mbi kreditorin peng në vend të pagesës së kërkesës së tij edhe atëherë kur mbi pengcën e njëjtë ekziston e drejta e pengut e më shumë kreditorëve peng.

Nëse kreditori peng e ka fituar pronësinë mbi pengcën, kërkesa monetare e siguruar e kreditorit peng e cila i ka mbetur e papaguar nga ana e debitorit konsiderohet si e shlyer prej momentit kur ai është bërë pronar i pengcës. Nëse deri në atë çast debitori, debitori peng ose person tjetër në emër të debitorit ose debitorit peng ka shlyer një pjesë nga kërkesa e siguruar, kreditori peng e ka për detyrë që brenda tetë ditësh nga dita kur është bërë pronar atë pjesë t'ia paguajë debitorit peng apo ta depozitojë te noteri ose në gjykatë, në të kundërtën noteri me procesverbal do të konstatohet se e drejta e pronësisë së fituar pushon së ekzistuari.

Fitimi i pronësisë mbi pengcën nën kushtet e parapara në këtë nen dhe çasti i fitimit konstatohen në procesverbal, të cilin e nënshkruajnë noteri dhe kreditori peng."

Neni 21

Neni 65 ndryshon si vijon:

"Në rastet kur pas skadimit të tre muajve nga dita e autorizimit të dhënë për shitjen e pengcës, kreditori peng nuk e ka fituar të drejtën e pronësisë mbi pengcën, sipas kërkesës së kreditorit peng noteri do ta vazhdojë procedurën e shitjes së pengcës përmes ankandit publik.

Çmimin fillestar të shitjes së pengcës në këto raste e përcakton noteri i autorizuar, në bazë të mendimit paraprakisht të siguruar nga ekspertit.

Kreditori peng mundet brenda 15 ditësh nga dita e skadimit të 60 ditëve nga dita e autorizimit të shitjes së pengcës, t'i paraqesë kërkesë noterit për shitje të mëtejshme të pengcës përmes ankandit publik gojor me përcaktimin e çmimit fillestar të pengcës nga ana e ekspertit.

Noteri brenda 8 ditësh prej ditës kur i është paraqitur kërkesa e cakton ekspertin, i cili brenda afatit prej 15 ditësh nga dita e përcaktimit të tij, do ta bëjë vlerësimin e vlerës së pengcës. Për vlerësimin e bërë ekspertit deri te noteri paraqet konstatim. Sipas kërkesës të ekspertit në qoftë se ekzistojnë shkaqe të arsyeshme, me lejen e noterit afati mund të vazhdohet por jo më shumë se 30 ditë.

Gjatë përcaktimit të vlerës së pengcës merret parasysh vlera e saj e tregut në ditën e vlerësimit dhe fakte të tjera të cilat ndikojnë mbi lartësinë e saj, si dhe atë se sa pengca vlen më pak për shkak të mbetjes të disa ngarkesave dhe të drejtave të caktuara edhe mbas shitjes.

Noteri, konstatimin e ekspertit ia dërgon kreditorit peng brenda afatit prej 8 ditësh nga dita kur i është dorëzuar prej ekspertit.

Kreditori peng brenda afatit prej 8 ditësh nëse dëshiron ta vazhdojë procedurën e realizimit të së drejtës së pengut e ka për detyrë noterit t'i paraqesë autorizim për shitjen e pengcës me çmim jo më të ulët nga çmimi i përcaktuar në mendimin ekspertit.

Në seancën e parë të ankandit publik pengca nuk mund të shitet nën çmimin më të ulët të përcaktuar fillestar në ankandin publik të përcaktuar në bazë të konstatimit të ekspertit.

Nëse pengca nuk mund të shitet në seancën e parë të ankandit publik, me kërkesë të kreditorit peng, noteri do të caktojë seancë të dytë të ankandit publik. Çmimin më të ulët fillestar për ankandin e dytë nën të cilin pengca nuk mund të shitet e përcakton kreditori peng dhe i njëjti nuk mund të jetë nën dy të tretat e çmimit më të ulët fillestar të ankandit të parë publik.

Kërkesa për caktimin e seancës së dytë për ankand publik nuk mund të paraqitet pas skadimit të 60 ditëve nga dita e ankandit të parë publik.

Nëse pengca nuk mund të shitet në seancën e dytë ose në ndonjë seancë të mëtejshme të ankandit publik, me kërkesë të kreditorit peng, noteri do të caktojë seancë të tretë të ankandit publik. Çmimin më të ulët fillestar për ankandin e tretë dhe për ankandet e mëtejshme publike nën të cilin pengca nuk mund të shitet e përcakton kreditori peng dhe i njëjti nuk mund të jetë nën 1/2 e çmimit më të ulët fillestar të përcaktuar me ekspertizën e ekspertit.

Kërkesa për caktimin e seancës së tretë dhe seancave të mëtejshme për ankand publik nuk mund të paraqitet pas skadimit të 60 ditëve nga dita e ankandit të dytë përkatësisht të tretë dhe nga ankandet e mëtejshme publike."

Neni 22

Në nenin 67, pas paragrafit 2, shtohet paragraf i ri 3 si vijon:

“Кërkesa për lëshimin e masës së përkohshme, varësisht prej rrethanave të lëndës të mbështetura me prova të vërteta, sigurohet me garanci jo më të vogël se 1/3 e vlerës së çmimit të arritur të pengcës. ”

Në nenin 3 i cili bëhet paragraf 4, fjalët: “65 paragrafi 5” zëvendësohen me fjalët: “64-l” paragrafi 1.

Neni 23

Në nenin 68, pas paragrafit 3, shtohet paragraf i ri 4 si vijon:

“Procedura e pezulluar fillon sërish”.

Neni 24

Në nenin 70, në paragrafin 2, pas fjalës “pengca” fjala “nuk” fshihet.

Neni 25

Nenet 71 dhe 72 fshihen.

Neni 26

Neni 81 ndryshon si vijon:

“Dërgesa e dokumenteve që duhet të bëhet për realizimin e pengut sipas këtij ligji bëhet përmes dorëzimit personal nga ana e noterit.

Dërgesa e dokumenteve nga paragrafi 1 i këtij neni në rastin kur vendbanimi përkatësisht selia e palës është në rajonin e gjykatës themelore për të cilën noterit i cili e bën realizimin e pengut nuk është i autorizuar, dërgesën do ta bëjë noterit i rajonit të gjykatës themelore në të cilin pala ka vendbanim përkatësisht seli, në bazë të lutjes të noterit i cili e bën realizimin e pengut.

Dërgesën nga paragrafi 1 i këtij neni, e bën noterit vetëm një herë. Në rastin kur pala nuk do të haset në banesën në të cilën bëhet dorëzimi, noterit në derën e banesës ose në derën e lokalit afarist do të lë njoftim me shkrim se dorëzimi i dokumentit nuk është realizuar dhe e thërret palën që brenda afatit prej 24 orësh të paraqitet pranë zyrës së noterit me qëllim që t’i marrë dokumentet. Në qoftë se pala brenda këtij afati nuk e merr dokumentin, konsiderohet se dërgesa është realizuar me rregull.

Në rastin kur pala gjendet jashtë shtetit, dërgesa bëhet përmes postës me rekomandim në adresën e palës të cekur në kontratën për peng, përkatësisht në adresën e dhënë përmes deklaratës të noterit. Dërgesa konsiderohet e rregullt, kur dokumenti do t’i dorëzohet përkatësisht deri në skadimin e afatit brenda të cilit pala është thirr që ta marrë dokumentin.”

Neni 27

Neni 82, fshihet.

Neni 28

Në nenin 83 fjalët: “dënim në para 10 000 deri më 30 000 denarë do të dënohet për kundërvajtje nëpunësi përgjegjës” zëvendësohen me fjalët: “Gjobë në shumë prej 800 deri më 2 000 euro në kundërvlerë në denarë do t’i kumtohet për kundërvajtje personit përgjegjës”.

Neni 29

Në nenin 84 fjalët: “dënim në para 10 000 deri më 30 000 denarë do të dënohet për kundërvajtje nëpunësi përgjegjës” zëvendësohen me fjalët: “Gjobë në shumë prej 1 000 deri më 5 000 euro në kundërvlerë në denarë do t’i kumtohet për kundërvajtje personit përgjegjës”.

Neni 30

Në tërë tekstin e ligjit fjalët “mbipeng” dhe “mbipengu” zëvendësohen me fjalët “nënpeng” dhe “nënpengu”.

Neni 31

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në “Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë”.

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1100.

Врз основа на член 24 став 1 од Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште („Службен весник на Република Македонија“ бр. 4/05 и 13/07), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 01.07.2007 година, донесе

УРЕДБА

ЗА ВИСИНА НА НАДОМЕСТ ЗА ПРИВАТИЗАЦИЈА НА ГРАДЕЖНОТО ЗЕМЈИШТЕ ШТО СЕ ПРИВАТИЗИРА, НАЧИНОТ И ПОСТАПКАТА ЗА НАПЛАТА НА НАДОМЕСТОТ ЗА ПРИВАТИЗАЦИЈА НА ГРАДЕЖНО ЗЕМЈИШТЕ

Член 1

Со оваа уредба се уредува висината, како и начинот и постапката за наплата на надоместот за приватизација на градежното земјиште.

Член 2

За приватизација на градежното земјиште се наплаќа надомест во висина утврдена во Прегледот за висина на надоместот за приватизација на градежното земјиште, кој е даден во прилог и е составен дел на оваа уредба.

Висината на надоместот за приватизација на градежно земјиште се плаќа во денарска вредност по м2 според местоположбата на земјиштето определена со Уредбата за определување на реонизација на зони на градовите и населените места во Република Македонија.

Член 3

Физичките и правни лица корисници на градежно земјиште согласно Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост, надоместот за приватизација на градежното земјиште може да го плаќаат во денари или со обврзници издадени од страна на Република Македонија за исплата на депонирани девизни влогови на граѓаните по кои гарант е Република Македонија, како и со обврзници од денационализацијата.

Член 4

Надоместот за приватизација се плаќа после правосилноста на решението за приватизација на градежното земјиште на трезорска сметка 100 0000000630 95 - банка на примачот е Народна Банка на Република Македонија, уплатна сметка 840-6228, приходна сметка 733127, цел на дознака Буџет на Република Македонија, приватизација на градежно земјиште сопственост на Република Македонија.

Член 5

Плаќањето на надоместот за приватизација на градежното земјиште може да се врши во целост или на рати.

Висината на надоместот за приватизација на градежното земјиште кој се плаќа во целост во денари, се намалува за 35%, од висината утврдена во Прегледот од член 2 на оваа уредба.

Член 6

Надоместот за приватизација на градежното земјиште може да се плаќа на рати само ако висината на надоместот е над 180.000,00 денари за физички лица, за правни лица над 1.800.000,00 денари.

Надоместот за приватизација на градежното земјиште може да се плаќа најмногу на 10 еднакви рати, најдоцна до 31 декември за тековната година.

Член 7

Оваа уредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-4042/1
1 јули 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р Никола Груевски, с.р.

Реони	Општини	ЗОНА Седиште на општина								ЗОНА Населени места во општините							
		Подзони								Подзони							
		А	Б	В	Г	Д	Ѓ	Е	Ж	А	Б	В	Г	Д	Ѓ	Е	Ж
		Индивидуално докување	Колективно докување	Комплексни и деловни објекти	Стопански и промоваци објекти	Објекти на јавни институции	Објекти за спорт и рекреација	Инфраструктурни објекти		Индивидуално докување	Колективно докување	Комплексни и деловни објекти	Стопански и промоваци објекти	Објекти на јавни институции	Објекти за спорт и рекреација	Инфраструктурни објекти	
1	Арчиново																
2	Босилово																
3	Брвеница																
4	Василево																
5	Велеш																
6	Велеш																
7	Врапчиште																
8	Градско																
9	Дебарца																
10	Доран																
11	Охрид																
12	Другово																
13	Желево																
14	Задар																
15	Зелениково	200,00	140,00	340,00	300,00	240,00	240,00	200,00		160,00	112,00	272,00	240,00	160,00	160,00	160,00	90,00
16	Зрновци																
17	Илинден																
18	Јегуновце																
19	Боговиње																
20	Кривопаланка																
21	Конче																
22	Кривопаланка																
23	Липово																
24	Лозово																
25	Македонија и Ротула																
26	Мокча																
27	Новаци																
28	Ново Село																
29	Осломеј																
30	Петровец																
31	Пласница																
32	Ранковце																
33	Росман																
34	Сопиште																
35	Старо Нагоричане																
36	Студеница																
37	Тетарце																
38	Центар Жупа																
39	Чашино																
40	Чашино-Обелеша																
41	Чучер-Сандево																

1101.

Врз основа на член 83, став 3 од Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост („Службен весник на Република Македонија“ бр. 4/05), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 01.07.2007 година, донесе

УРЕДБА ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА УРЕДБАТА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА РЕОНИЗАЦИЈА НА ЗОНИ НА ГРАДОВИТЕ И НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Член 1

Во Уредбата за определување на реонизација на зони на градовите и населените места во Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 56/05), во член 4, во зборот „зони“ се додаваат зборовите: „со подзони“.

Член 2

Член 5 се менува и гласи:
„Реоните се состојат од зони со подзони определени со урбанистички план“.

Член 3

Член 6 се менува и гласи:
„Составен дел на оваа уредба е табеларниот преглед на реони и зони со подзони на градовите и населените места по општини во Република Македонија“.

Член 4

Оваа уредба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-3997/1
1 јули 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

1102.

Врз основа на член 41, став 2 од Законот за одбрана („Службен весник на Република Македонија“ бр. 42/01, 5/03 и 58/06), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 10.07.2007 година, донесе

О Д Л У К А
ЗА ИСПРАЌАЊЕ НА ЕДИНИЦА НА АРМИЈАТА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА НА ВЕЖБОВНИ
АКТИВНОСТИ ВО РЕПУБЛИКА УКРАИНА

1. За учество во НАТО/ПЗМ вежбовната активност „See Breeze-2007“ (во натамошниот текст: Вежбата), која ќе се одржи во Одеса-Република Украина, во периодот од 09.07.2007 до 22.07.2007 година, се испраќа единица во состав од 41 (четириесет и еден) припадник на постојаниот состав на Армијата на Република Македонија, со средства и опрема потребни за учество во изведувањето на вежбата.

2. Финансиските трошоци за реализација на вежбата, ги обезбедува Министерството за одбрана на Република Македонија и Амбасадата на Соединетите Американски Држави во Република Македонија.

3. Подготовките и организацијата на учесниците во вежбата ќе ги изврши Министерството за одбрана.

4. По завршувањето на вежбата, Министерството за одбрана, поднесува извештај пред Владата на Република Македонија.

5. Оваа одлука влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-4256/1
10 јули 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

1103.

Врз основа на член 11-а од Законот за културата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 26.06.2007 година, донесе

Р Е Ш Е Н И Е
ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ ТИТУЛА АМБАСАДОР НА
КУЛТУРАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ВО РЕПУБЛИКА АВСТРИЈА

1. Со ова решение на Елена Мисиркова, истакната и меѓународно афирмирана и призната македонска пијанистка, и се доделува титула амбасадор на културата на Република Македонија во Република Австрија.

2. Ова решение влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 19-3946/1
26 јуни 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

1104.

Врз основа на член 36 став 6 од Законот за Владата на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 59/2000, 12/2003, 55/2005 и 37/2006) и член 2 став 1 од Одлуката за образување на Национална комисија за мало и лесно оружје („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/2007), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 19 јуни 2007 година, донесе

Р Е Ш Е Н И Е
ЗА ИМЕНУВАЊЕ ПРЕТСЕДАТЕЛ, НАЦИОНАЛНО
КОНТАКТ ЛИЦЕ, ЧЛЕНОВИ И СЕКРЕТАР НА НАЦИОНАЛНАТА КОМИСИЈА ЗА МА-
ЛО И ЛЕСНО ОРУЖЈЕ

1. За претседател, национално контакт лице, членови и секретар на Националната комисија за мало и лесно оружје се именуваат:

а) За претседател
- д-р Гоце Цуклески, државен секретар во Министерството за внатрешни работи;

б) За национално контакт лице
- Душко Иванов, државен советник во Министерството за внатрешни работи;

в) За членови:
- Иво Котевски, вработен во Министерството за внатрешни работи,
- Елизабета Поповска-Томова, вработена во Министерството за внатрешни работи,
- Тихомир Серафимовски, вработен во Министерството за внатрешни работи,
- Томислав Николовски, вработен во Министерството за внатрешни работи,
- Насер Ајдари, вработен во Министерството за правда,
- Звонко Атанасовски, вработен во Министерството за одбрана,
- Светлана Гелева, вработена во Министерството за надворешни работи,
- Владо Стојанов, вработен во Министерството за економија,
- Елмаз Малиќи, вработен во Министерството за локална самоуправа,
- Вера Колевска, вработена во Министерството за образование и наука,
- Васе Трајков, вработен во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- Јулијана Николовска, вработена во Министерството за финансии-Царинска управа;

г) За секретар
- Лидија Бајевска, од Министерството за внатрешни работи.

2. Ова решение влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

Број 33-3806/2
19 јуни 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

1105.

Врз основа на член 48 став 2 од Законот за социјалната заштита („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/97, 16/2000, 17/2003, 65/2004, 62/2005 и 111/2005), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 19 јуни 2007 година, донесе

Р Е Ш Е Н И Е
ЗА ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА УПРАВНИОТ
ОДБОР НА ЈУ СПЕЦИЈАЛЕН ЗАВОД-ДЕМИР
КАПИЈА

1. За членови на Управниот одбор на Јавната установа Специјален завод- Демир Капија се именуваат:

- Трајче Димитриев,
- Петар Мојсов,
- Зоран Стојанов,
од редот на стручните работници во установата
- Петре Николов,
- Менка Горева.

2. Со именувањето на новите членови на Управниот одбор на Јавната установа Специјален завод- Демир Капија на досегашните членови им престанува мандатот.

3. Ова решение влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

Број 33-3831/2
19 јуни 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

1106.

Врз основа на член 17 од Законот за јавните претпријатија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/96, 6/2002, 40/2003, 49/2006 и 22/2007) и член 10 од Одлуката за основање на Јавното претпријатие за железничка инфраструктура Македонски Железници-Скопје („Службен весник на Република Македонија“ бр.58/2007), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 19 јуни 2007 година, донесе

**РЕШЕНИЕ
ЗА ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА УПРАВНИОТ
ОДБОР НА ЈАВНОТО ПРЕТПРИЈАТИЕ ЗА ЖЕ-
ЛЕЗНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА МАКЕДОНСКИ
ЖЕЛЕЗНИЦИ-СКОПЈЕ**

1. За членови на Управниот одбор на Јавното претпријатие за железничка инфраструктура Македонски Железници-Скопје се именуваат:

- Ристо Ставревски,
- Владимир Цветиновски,
- Тошо Коларовски,
- Косана Николиќ-Мазнева,
- Цеваир Јашари.

2. Со именувањето на новите членови на Управниот одбор на ЈП за железничка инфраструктура Македонски железници-Скопје на досегашните членови на Управниот одбор на ЈП „Македонски Железници“-Скопје им престанува мандатот.

3. Ова решение влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

Број 33-3832/1
19 јуни 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

1107.

Врз основа на член 26 од Законот за јавните претпријатија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/96, 6/2002, 40/2003, 49/2006 и 22/2007) и член 10 од Одлуката за основање на Јавното претпријатие за железничка инфраструктура Македонски Железници-Скопје („Службен весник на Република Македонија“ бр.58/2007), Владата на Република Македонија, на седницата одржана на 19 јуни 2007 година, донесе

**РЕШЕНИЕ
ЗА ИМЕНУВАЊЕ ЧЛЕНОВИ НА НАДЗОРНИОТ
ОДБОР ЗА КОНТРОЛА НА МАТЕРИЈАЛНО-
ФИНАНСИСКОТО РАБОТЕЊЕ НА ЈП ЗА ЖЕ-
ЛЕЗНИЧКА ИНФРАСТРУКТУРА МАКЕДОНСКИ
ЖЕЛЕЗНИЦИ-СКОПЈЕ**

1. За членови на Надзорниот одбор за контрола на материјално-финансиското работење на Јавното претпријатие за железничка инфраструктура Македонски Железници-Скопје се именуваат:

- Ацо Петрушев,
- Владимир Соколовски,
- Љубица Јаневска,
- Живко Пејовски,
- Бурхан Изаири.

2. Со денот на именувањето на членовите на Надзорниот одбор за контрола на материјално-финансиското работење на ЈП за железничка инфраструктура Македонски Железници-Скопје, на досегашните членови на Надзорниот одбор за материјално-финансиското работење на ЈП „Македонски Железници“-Скопје им престанува мандатот.

3. Ова решение влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен весник на Република Македонија“.

Број 33-3833/1
19 јуни 2007 година
Скопје

Претседател на Владата
на Република Македонија,
м-р **Никола Груевски**, с.р.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗДРАВСТВО

1108.

Врз основа на член 107 од Законот за лековите, помошните лековити средства и медицинските помагала („Сл.весник на РМ“ бр.21/98), министерот за здравство објавува

**СПИСОК
НА ВЕЛЕДРОГЕРИИ ЗА КОИ Е ДАДЕНО ОДОБРЕНИЕ ЗА ВРШЕЊЕ НА ДЕЈНОСТ ПРОМЕТ НА
ГОЛЕМО СО ЛЕКОВИ, ПОМОШНИ ЛЕКОВИТИ СРЕДСТВА И МЕДИЦИНСКИ ПОМАГАЛА ВО
ПЕРИОДОТ ОД 01.01.2007 ДО 01.07.2007 ГОДИНА**

Име на веледрогеријата	Адреса	Регистрирана дејност за промет на големо:	Број на решение и датум
Ф&Г Фармацевтикал Дооел-Битола	Ул. Ружа Делчева бб Битола	Лекови, помошни лековити средства и медицински помагала	15-3562/3 17.04.2007год
Титан Дооел - Струмица	с.Бориево-Струмица	Лекови, помошни лековити средства и медицински помагала	15-3470/3 18.05.2007год
Антродата-Кети Дооел-Скопје	Ул.16та Македонска Бригада бр.18 Скопје	Помошни лековити средства и медицински помагала	15-7536/3 22.05.2007год
Баерсдорф Македонија Дооел-Скопје	Ул.Битпазарска бб (комплекс МНТ) Скопје	Помошни лековити средства и медицински помагала	15-14449/3 29.03.2007год
Спарта ДУТ-Скопје	Ул.Гаврил Лесноски бб Скопје	Медицински помагала	15-8894/3 12.06.2007год
Вадекс Доо-Јавно Царинско Складиште	Ул.Првوماјска бб Скопје	Чување и складирање на лекови	15-1151/3 21.03.2007год.

Бр. 15-9856/1
29 јуни 2007 година
Скопје

Министер,
д-р **Имер Селмани**, с.р.

1109.

Врз основа на член 48 став 1 точка 2 од Законот за промет со отрови ("Сл.лист на СФРЈ" бр.13/91), министерот за здравство објавува

С П И С О К
НА ПРАВНИ СУБЈЕКТИ РЕГИСТРИРАНИ ЗА ПРОМЕТ НА ГОЛЕМО СО ОТРОВИ
ВО ПЕРИОДОТ ОД 01.01.2007 ДО 01.07.2007 ГОДИНА

Име на фирмата:	Адреса:	Бр. на решение и датум
Макпетрол АД- Скопје	нас.Илинден Скопје	15-4162/3 21.03.2007год.
Даути Комерц Ад- Скопје	Ул.Антон Попов бр.3 Скопје	15-3882/3 28.03.2007год
Спарта Дооел- Скопје	Ул.Гаврил Лесноски бб Скопје	15-5073/3 17.04.2007год
Макпетрол Ад- Скопје	нас.Илинден Скопје	15-5299/3 20.04.2007год
БМ Комерц - Скопје	Ул.Перо Наков бб. Скопје	15-5822/3 20.04.2007год
ПЕ-КОМ 2 Дооел- Струга	Мини Зона бб Струга	15-4775/3 30.04.2007год
Старс Дооел- Скопје	Ул.Благоја Стефковски бб. Скопје	15-6558/3 03.05.2007год
СМТ-Корп - Неготино	Ул. Индустриска бб Неготино	15-9479/3 02.05.2007год.
Дени Интернационал- Јавен Царински Склад Скопје	Ул. 50та дивизија бр.6	15-1151/3 02.03.2007год

Бр. 15-9858/1
29 јуни 2007 година
Скопје

Министер,
д-р **Имер Селмани**, с.р.

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРАНСПОРТ И ВРСКИ
1110.**

Врз основа на член 5 став 2 и 6 од Законот за превоз во патниот сообраќај ("Службен весник на Република Македонија" број 68/2004, 127/06), министерот за транспорт и врски донесе

**П Р А В И Л Н И К
ЗА ПОСЕБНИТЕ ТЕХНИЧКО-ЕКСПЛОАТАЦИОНИ
УСЛОВИ ЗА ВОЗИЛАТА ЗА ВРШЕЊЕ НА ОД-
ДЕЛНИТЕ ВИДОВИ НА ПРЕВОЗ ВО ПАТНИОТ
СООБРАЌАЈ И ЗА ФОРМАТА И СОДРЖИНАТА
НА ПОТВРДАТА ЗА ИСПОЛНУВАЊЕ НА ПОСЕБ-
НИТЕ ТЕХНИЧКО - ЕКСПЛОАТАЦИОНИ УСЛОВИ****I. ОПШТИ ОДРЕДБИ****Член 1**

Со овој правилник се пропишуваат посебните техничко-експлоатациони услови за возилата за вршење на одделни видови на превоз во патниот сообраќај и за формата и содржината на Потврдата за исполнување на посебните техничко - експлоатациони услови.

Член 2

Под посебни техничко - експлоатациони услови во смисла на овој правилник се подразбираат условите што моторните возила во зависност од видот на јавниот превоз треба да ги исполнуваат заради обезбедување на квалитетен и безбеден превоз.

Под возила во смисла на овој правилник се подразбираат: патничките возила наменети за авто-такси превоз, автобусите, комбинирани возила, товарните автомобили и влечните спрегови на моторно со приклучно возило и приклучните возила кои можат да се тегнат со автобусите, со товарните возила и со комбинирани возила.

Заедничко име за возилата кои се наменети за превоз на товар, во понатамошниот текст е "товарни возила".

Возилата за јавен превоз мора да ги исполнуваат барањата од ЕСЕ правилниците за хомологација, а кои се содржани во Правилникот за пуштање на пазар и ставање во употреба на моторни возила, приклучни возила, опрема и делови кои можат да се вградат и/или да се користат на нив.

II. ВОЗИЛА ЗА ЈАВЕН ПРЕВОЗ НА ПАТНИЦИ**1. Патнички автомобили наменети за авто-такси превоз****Член 3**

Авто-такси превоз на патници може да се врши со патнички возила кои покрај условите утврдени со Законот за превоз во патниот сообраќај и прописите за безбедноста на сообраќајот на патиштата и пропишаните стандарди ги исполнуваат и следните посебни техничко-експлоатациони услови:

- вграден фискален таксиметар од одобрен тип, баждарен и поставен на видно место во возилото за корисникот на услугата,
- оверен ценовник за авто-такси услугите поставен на видно место во возилото за корисникот на услугата,
- на видно место во внатрешноста на возилото да има истакнат натпис со назив и седиште на превозникот, име, презиме и слика на такси возачот, како и посебен натпис за забрането пушење,
- возилото да поседува најмалку четири бочни врати или три бочни врати за возилата кои се специјално конструирани за такси превоз од кои вратата за вториот ред седишта е поставена на десна страна од возилото,
- вградено задно светло за магла во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 48,
- потребен простор за багаж за патниците,

- исправен уред за греење и вентилација,
- сигурносни појаси за патниците,
- исправен алармен уред кој се активира од седиштето на возачот,
- исправна радиостаница со дозвола за употреба на одредена фреквенција (освен за трговец поединец со едно возило),
- вграден уред за истовремено вклучување на сите трепкачи во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 48,
- вградена светлосна ознака "TAXI" на кровот на возилото која мора да биде осветлена кога е возилото слободно за возење.

Член 4

Патничките возила наменети за авто-такси превоз кои по прв пат се набавуваат во сопственост или по договор за лизинг треба покрај условите наведени во членот 3 од овој правилник да ги исполнуваат и следните посебни услови:

- вградени сигурносни појаси на сите седишта во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 14 и ЕСЕ-R 16,
- вградени потпори за глава на сите седишта во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 25 и ЕСЕ-R 17,
- вграден клима уред,
- вграден кочен антиблок систем (ABS) во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 13,
- вградени воздушни перничии најмалку за возачот и совозачот,
- вградено трето стоп светло во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 48,
- зафатнината на багажниот простор не помала од 170 литри.

Возила за групен превоз на патници**Член 5**

Јавен превоз на патници во патниот сообраќај во зависност од видот на превозот може да се врши со автобуси, со возила до 22+1 седиште (мали автобуси) и со возила за превоз на патници со капацитет до 8+1 седиште, кои покрај условите утврдени со прописите за безбедноста на сообраќајот на патиштата ги исполнуваат и посебните техничко-експлоатациони услови пропишани со овој правилник.

Член 6

Автобусите со кои се врши јавен превоз на патници во патниот сообраќај (линиски и волнилински) на надворешните бочни страни имаат натпис со назив и седиште на превозникот и амблем доколку превозникот го има утврдено.

Натписот од став 1 на овој член се испишува на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

Натписот од став 1 на овој член на автобусите со кои се врши меѓународен превоз на патници може да биде испишан и на еден од светски признатите јазици.

Податоците наведени на бочните страни на автобусот треба да бидат исти со податоците наведени во лиценцата за вршење на соодветниот вид превоз. Висината на буквите во натписот не смее да биде помала од 30мм, а најмалата дебелина на цртите со кои се испишани буквите е 5мм.

Автобусите со кои се врши линиски превоз на патници на подрачјето на општината, односно на подрачјето на градот Скопје покрај натписот од став 1 на овој член можат да имаат и рекламни натписи.

Рекламните натписи на автобусите можат да се поставуваат само во согласност со важечките прописи кои се однесуваат на начинот на кој се поставуваат реклами на возилата.

Автобусите од класа I според ЕСЕ-R 36 (градски автобуси) и малите автобуси (од класа А според ЕСЕ-R 52) со кои се врши превоз на патници внатре во зоните кои ги утврдува единицата на локалната самоуправа, наместо натписот од став 1 на овој член можат да имаат препознатливи ознаки на претпријатието.

Член 7

Автобусите од класа I со кои се врши општински линиски превоз на патници треба внатрешно да бидат чисти со неоштетени седишта, подови, бочни страници, светилки и друго.

Во автобусот треба да има основен прибор за интервентно чистење (метла, лопатка, кошнички за отпадоци, сунѓер и слично). Во автобусот треба да има исправен уред за греење и проветрување. Надворешните површини на автобусот треба да се неоштетени, а доколку се санирани санацијата треба да биде изведена прописно.

Сите знаци за известување и натписи внатре во автобусот (ВЛЕЗ-ИЗЛЕЗ, ИНТЕРВЕНТЕН ИЗЛЕЗ и сл.), треба да бидат јасно означени на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

Седиштата во автобусот треба правилно да се прицврстени при што меѓусебното растојание помеѓу предниот дел од наклонот на седиштето и задниот дел од наклонот на претходното седиште треба да ги исполнува барањата од Правилникот ЕСЕ-R 36.

Во автобусот треба да бидат поставени потребен број фиксни држачи за раце како и одреден број на подвижни држачи како и три двоканални врати за влегување односно за излегување на патниците од десната страна на возилото. До излезните врати да има инсталирано уред за сигнализирање од потребата за излез.

Возилата во кои нема кондуктер имаат две влезни врати опремени со уред за наплата или уред за понштување на билети.

Општинскиот линиски превоз на патници во единиците на локалната самоуправа каде што обемот на превоз е помал, заради економичност при неговото извршување, може да се врши и со автобуси со кои се врши меѓуопштински линиски превоз на патници.

Член 8

Автобусите со кои се врши јавен превоз на патници во линискиот патен сообраќај покрај натписите од член 7 на овој правилник ги имаат и следните натписи и ознаки:

Назив на автобуската линија со назначување на почетната, карактеристичните попатни и крајната станица, односно стојалиште, време на поаѓање од почетната и време на доаѓање во крајната станица (за меѓуопштинскиот и меѓународниот), а во автобусите со кои се врши општински линиски превоз на патници и број на линијата и/или назнаки за релацијата.

Натписот од став 2 на овој член се испишува на македонски јазик и неговото кирилско писмо и се истакнува на внатрешната предна десна страна на автобусот. Натписот од став 2 на овој член на автобусите со кои се врши меѓународен превоз на патници може да биде испишан и на еден од светски признатите јазици.

На автобусите со кои се врши општински линиски превоз на патници натписот од став 2 на овој член се истакнува на предната и на десната бочна страна на автобусот.

Во автобусите со кои се врши општински линиски превоз на патници се истакнуваат и следните ознаки:

1. Број на регистрирани места за седење и стојење,
2. "Седиште за инвалиди", односно "Седиште за мајки со мали деца",

3. Обележување на вратите за влез и излез на патниците.

Во автобусите со кои се врши слободен превоз на патници место натписот од став 2 на овој член се истакнува натпис "слободно возење" кој се испишува на македонски јазик и неговото кирилско писмо и се истакнува на внатрешната десна страна од возилото.

Автобусите со кои се врши линиски и слободен превоз во меѓуопштински и меѓународниот сообраќај, покрај условите од член 7 од овој правилник треба да имаат и:

- исправен радиоапарат и разгласен уред за известување на патниците,
- завеси за заштита од сонце, доколку стаклата не обезбедуваат таква заштита,
- пластични хигиенски кеси за потребите на патниците,
- средства за дезинфекција,
- простор за багаж од 0,15 м³ по секое седиште.

Член 9

Седиштата во автобусите со кои се врши превоз на патници во патниот сообраќај треба да бидат поставени во правец на движење на возилото.

По исклучок седиштата на автобусите од класа I со кои се врши општински превоз што се сместени над тркалата на возилото можат да бидат поставени под агол од 90° и 180° во однос на правец на движење на автобусот.

Во автобусите од класа II според ЕСЕ-R 36 (меѓуопштински автобуси) и во автобусите од класа III со кои се врши меѓуопштински и меѓународен превоз на патници растојанието меѓу седиштата треба да ги исполнува одредбите од Правилникот ЕСЕ-R 36.

Седиштата на автобусите од класа II и класа III за превоз во меѓуопштински и меѓународниот патен сообраќај се со висок наклон за глава, обложени со чиста навлака која се менува пред секое возење и имаат исправен уред за наклонот на наклонот на седиштето и наклоните за раце.

Малите автобуси со кои се врши меѓуопштински или меѓународен превоз на патници треба да ги задоволуваат барањата од класа B од Правилникот ЕСЕ-R 52.

Член 10

Седиштата во автобусите од класа II и класа III и кај малите автобуси од класата B со кои се врши меѓуопштински и меѓународен линиски превоз на патници освен седиштата на возачот и кондуктерот треба да бидат нумерирани. Нумерирањето се врши со арапски броеви. Бројот на издадениот билет треба да се совпаѓа со бројот на нумерираното седиште.

Член 11

Автобусите со кои се врши линиски или слободен превоз на патници на растојание до 100 км од местото на поаѓање (во една насока) мора покрај одредбите од член 7 и 8 од овој правилник да бидат означени со ознака за класата II според Правилникот ЕСЕ-R 36 (меѓуопштински автобус).

Линиски или слободен превоз на патници на растојание до 100 км од местото на поаѓање (во една насока) може да се извршува и со автобуси од класа III према Правилникот ЕСЕ-R-36.

Член 12

Автобусите со кои се врши линиски или слободен превоз на патници на растојание поголемо од 100 км, а помало од 700 км од местото на поаѓање (во една насока), треба покрај одредбите пропишани со членовите 7 и 8 од овој правилник да бидат означени со ознаки за класата II или III според Правилникот ЕСЕ-R 36 (меѓуопштински или туристички автобус).

Автобусите со кои се извршува линиски или слободен превоз на патници на поголемо растојание од 700 км од местото на поаѓање, покрај условите утврдени со член 7 и 8 од овој правилник треба да ги исполнуваат и следните услови:

- исполнување на барањата за автобуси од класа II или класа III од Правилникот ЕСЕ-R 36 за меѓуопштински или за туристички автобус,
- вграден клима уред,
- вградени појаси најмалку за првиот ред на седишта пред кои нема седишта со држач за рака, во согласност со Правилникот ЕСЕ-R 16,
- вграден санитарен јазол со WC.

Член 13

Автобусите со кои се врши меѓународен слободен превоз на патници, покрај условите утврдени со овој правилник треба да ги исполнуваат условите пропишани со спогодбата за меѓународен слободен превоз на патници (ИНТЕРБУС).

Член 14

Во случај кога превозот на определена линија во меѓуопштинскиот и меѓународниот сообраќај се врши со повеќе возила, истите покрај натписот од став 2 на член 8 од овој правилник, треба да имаат истакнат натпис “бис возење” со назначување на бројот и редоследот на автобусите со римски броеви.

Член 15

Во моторните возила со кои се врши јавен превоз на патници во меѓуопштинскиот и меѓународниот сообраќај има и посебна контролна книга со нумерирани страни заверени со печат на Министерството за транспорт и врски во која се внесуваат забелешки од инспекциските органи и патниците.

Член 16

Во меѓуопштинскиот превоз на патници (линиски и слободен) на релации до 50 км може да се употребуваат и автобуси од класа I наменети за општински превоз на патници.

Одредбата од став 1 на овој член не се однесува на релации на кои возилата се движат по автопат.

Член 17

Во меѓуопштинскиот линиски превоз на патници на релации каде што не е организиран автобуски превоз и во општинскиот превоз на патници на определени релации со акт на општината, односно на градот Скопје превозот може да се врши со возила со најмногу девет седишта „комбинирани возила“, сметајќи го и седиштето на возачот, ако ги исполнуваат следните услови:

- да имаат врата за влегување и излегување на патниците од десна страна,
- разгласен уред за известување на патниците,
- исправен уред за загревање на внатрешноста на возилото,
- исправен уред за вентилација на возилото,
- издвоен простор за багаж од 0,075 м³ по седиште,
- со возилата со кои е дозволен превоз на патници од став 1 на овој член може да се превезуваат само онолку патници колку што има места за седење.

III. МОТОРНИ И ПРИКЛУЧНИ ВОЗИЛА ЗА ЈАВЕН ПРЕВОЗ НА СТОКА (ТОВАРНИ ВОЗИЛА)

Член 18

Јавен превоз на стока во внатрешниот и меѓународниот патен сообраќај може да се врши со товарни моторни и приклучни возила кои покрај условите пропишани со прописите за безбедноста на сообраќајот на патиштата и прописите за возила за одделни видови

превоз на стоки, ги исполнуваат и посебните техничко-експлоатациони услови пропишани со овој правилник и тоа:

- Товарните моторни возила со кои се врши јавен превоз на стока во патниот сообраќај на надворешните страни на вратите треба да имаат истакнат назив и седиште на превозникот на кој му припаѓа возилото, како и носивост и сопствена маса.

Податоците наведени на бочните страни на товарното возило треба да бидат идентични со податоците наведени во лиценцата за вршење на јавен превоз на стока.

Натписот од став 1 на овој член се испишува на македонски јазик и неговото кирилско писмо, а за возилата со кои се врши меѓународен превоз на стока може да биде испишан и на еден од светски признатите јазици. Натписот се испишува со букви со боја што се разликува од основната боја на возилото.

Висината на буквите во натписот не треба да биде помала од 30 мм и со најмала дебелина на цртите од буквите 5 мм.

Надворешните површини на товарното возило треба да се неоштетени, а ако се санирани, санацијата треба да биде изведена прописно.

Член 19

На бочните надворешни страни, односно на задната страна на затворениот товарен простор на моторното и на приклучното возило со кое што се извршува јавен превоз во патниот сообраќај покрај написите од член 18, став 1 од овој правилник може да се истакнуваат и реклами во согласност со важечките прописи кои се однесуваат на начинот на кои се поставуваат реклами на возилата.

Член 20

Товарните возила кои учествуваат во меѓународниот патен превоз врз основа на ЕКМТ Резолуцијата, а имаат валиден Анекс 8, не треба да имаат Потврда за исполнетост на посебните барања кои што произлегуваат од овој правилник.

IV. ВОЗИЛА ЗА ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНИ ПОТРЕБИ

1. Автобуси

Член 21

Автобусите со кои се врши превоз за сопствени потреби треба да имаат:

- истакнат натпис “ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНИ ПОТРЕБИ”,
- име и презиме и место на живеење на физичкото лице односно назив и седиште на правното лице истакнати најмалку на надворешните бочни страни на автобусот,
- внатрешноста на автобусот треба да биде чиста и неоштетена (седиштата, патосот, бочните страни, светлата и друго). Во автобусот треба да има основен прибор за интервентно чистење (метла, лопатка, кошнички за отпадоци, кофа, сунѓер и сл.),
- уред за загревање и вентилација на возилото,
- надворешните површини на автобусот треба да се неоштетени, а доколку се санирани, санацијата мора да биде изведена прописно,
- сите натписи за известување, внатре во автобусот (ВЛЕЗ, ИЗЛЕЗ, ИНТЕРВЕНТЕН ИЗЛЕЗ и сл.) треба да бидат на македонски јазик и неговото кирилско писмо,
- означен број на места за седење и места за стојење во автобусот.

Височината на буквите во натписот не треба да биде помала од 30 мм со најмала дебелина на цртите од буквите од 5 мм.

Член 22

Автобусот со кој се врши превоз за сопствени потреби на растојание поголемо од 100 км, од местото на поаѓање (во една насока) покрај условите од членот 21 на овој правилник треба во целост да ги исполнува карактеристиките за автобус од класа II или III според Правилникот ЕСЕ-R -36 (меѓуопштински или туристички автобус).

2. Товарно возило**Член 23**

Товарното возило со кое се врши превоз за сопствени потреби треба најмалку да ги исполнува следните карактеристики:

- истакнат натпис "ПРЕВОЗ ЗА СОПСТВЕНИ ПОТРЕБИ",

- име и презиме и место на живеење на физичкото лице, односно назив и седиште на правното лице истакнати најмалку на надворешната бочна страна на товарното возило,

- надворешните површини на товарното возило мора да се неоштетени, а доколку се санирани, санацијата треба да биде изведена прописно.

Височината на буквите во натписот не треба да биде помала од 30 мм, со најмала дебелина на цртите на буквите од 5 мм.

Член 24

На бочните надворешни страни, односно на задната страна од затворениот товарен простор на моторното возило и на приклучното возило со кое се врши превоз за сопствени потреби, може да биде напишано само името и презимето на физичкото лице, односно називот на правното лице кое врши превоз за сопствени потреби, како и реклама за сопствените производи.

V. ИСПОЛНУВАЊЕ НА ТЕХНИЧКО - ЕКСПЛОАТАЦИОНИТЕ УСЛОВИ**Член 25**

На моторните возила со кои се врши внатрешен и меѓународен превоз на патници и стока во патниот сообраќај по определен период на експлоатација, заради утврдување на техничките карактеристики за безбедно учество во сообраќајот се врши испитување на носечката конструкција и каросерија, моторот, системот за кочење, системот за управување и системот за греење и вентилација, за да можат да учествуваат во сообраќајот се врши испитување и тоа на:

1. Автобусите со кои се врши меѓуопштински и меѓународен превоз на патници постари од 10 години,

2. Автобусите со кои се врши општински превоз на патници, постари од 12 години,

3. Патничките возила со кои се врши авто-такси превоз на патници постари од 12 години, и

4. Товарните возила за превоз на стока постари од 16 години.

Испитувањето на возилата од став 1 на овој член, се врши на секои две години.

Член 26

Проверката за исполнување на посебните техничко-експлоатациони услови и за испитување на техничките карактеристики на моторните возила со кои се врши јавен превоз во патниот сообраќај од член 25 на овој правилник, ја врши правно лице овластено за вршење на технички преглед на моторни и приклучни возила.

За исполнување на условите пропишани со овој правилник и за техничките карактеристики од член 25 на овој правилник, правното лице од став 1 на овој член издава Потврда.

Потврдата се издава во формат A4 во бела боја и ги содржи следните податоци: назив, адреса и телефонски број на правното лице овластено за вршење на технички преглед на моторни и приклучни возила, број на потврдата, „Потврда за исполнување на посебните техничко-експлоатациони услови и технички карактеристики на моторните возила“ вид на превозот за кој се издава потврдата, основни податоци за идентификација на возилото, вид на возило, марка на возило, модел на возило, регистарски број на возилото, ВИН - ознака (број на шасија), година на прва регистрација во Република Македонија, оценка за исполнетоста на посебните техничко-експлоатациони услови на возилото, оценка за исполнетоста на техничките карактеристики на возилото, напомена: потврдата важи само со сообраќајна дозвола и издадена лиценца, датум на издавање, рок на важење, место за печат и потпис на овластено лице.

Потврдата се издава за секое поединечно возило (патничко возило, автобус, товарно возило и приклучно возило) .

За издадените потврди од став 2 од овој член станицата за технички преглед води евиденција. Евиденцијата се води во информатички облик.

Станицата за технички преглед ја доставува евиденцијата од ставот 5 од овој член во Министерството за транспорт и врски во почетокот на тековната година за претходната година.

Потврдата за исполнување на посебните техничко-експлоатациони услови и за исполнување на техничките карактеристики на возилата е дадена во прилог на овој правилник и претставува негов составен дел.

Член 27

Потврдата за исполнетост на посебните техничко-експлоатациони услови и за исполнување на техничките карактеристики на возилата за вршење на одделни видови на превоз во патниот сообраќај се издава на барање на превозникот, односно на правно или физичко лице кое врши превоз за сопствени потреби.

Кон барањето се приложуваат следните документи:

- сообраќајна дозвола за возилото и

- доколку возилото е земено под лизинг се приложува договорот за лизинг од овластена компанија.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 28**

Со денот на влегувањето во сила на овој правилник престанува да важи Правилникот за посебните техничко-експлоатациони услови за возилата за вршење на одделни видови на превоз во патниот сообраќај ("Службен весник на Република Македонија" бр.73/99 и 46/01).

Член 29

Постојните авто-такси превозници должни се да се усогласат со одредбите од член 4 на овој правилник до 1 јануари 2009 година.

Член 30

Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија" освен член 4 кој ќе се применува од 1 јануари 2008 година.

Број 01-8085
22 јуни 2007 година
Скопје

Министер за транспорт и врски,
Миле Јанакиески, с.р.

Прилог

назив, адреса и телефонски број на
правното лице овластено за вршење
на технички преглед на моторни и
приклучни возила

Број на потврдата _____

П О Т В Р Д А

За исполнување на посебните техничко-експлоатациони услови и на техничките
карактеристики на моторните возила

(вид на превозот за кој се издава потврдата)

Основни податоци за идентификација на возилото:

Вид на возило _____
Марка на возилото _____
Модел на возилото _____
Регистарски број на возилото _____
VIN - ознака (број на шасија) _____
Година на прва регистрација во РМ _____

**1. Оценка за исполнување на посебните
техничко-експлоатациони услови на возилото**

Врз основа на член 5 став 2 од Законот за превоз во патниот сообраќај ("Сл. весник на РМ" бр. 68/04 и 127/06), правното лице овластено за вршење на прегледот утврди дека предметното возило ги исполнува во целост пропишаните услови од член _____ од Правилникот за посебните техничко-експлоатациони услови за возилата за вршење на одделните видови на превоз во патниот сообраќај ("Сл. весник на РМ" бр. _____)

2. Оценка за исполнување на техничките карактеристики на возилото

Врз основа на член 26, став 1 од Правилникот за посебните техничко-експлоатациони услови за возилата за вршење на одделните видови на превоз во патниот сообраќај, ("Сл. весник на РМ" бр. _____) правното лице овластено за вршење на прегледот утврди дека возилото ги исполнува техничките карактеристики во поглед на носечката конструкција и каросерија, моторот, системот за кочење, системот за управување и системот за греење и вентилација.

Напомена: Оваа потврда важи само со сообраќајната дозвола и со издадената лиценца.

датум на издавање, _____
рок на важење, _____

мп

потпис на овластено лице

**УСТАВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА****1111.**

Уставниот суд на Република Македонија, врз основа на членовите 110 и 112 од Уставот на Република Македонија и член 70 од Деловникот на Уставниот суд на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр.70/1992), на седницата одржана на 4 јули 2007 година, донесе

ОДЛУКА

1. СЕ УКИНУВА Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи („Службен лист на СФРЈ“ бр. 43/1982 и 72/1982).

2. Оваа одлука произведува правно дејство од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

3. Уставниот суд на Република Македонија, по повод иницијатива поднесена од Стамен Филипов, од Скопје, со Решение У.бр.127/2006 од 18 април 2007 година, поведе постапка за оценување на уставноста на актот означен во точка 1 на оваа одлука, затоа што основано се постави прашањето за неговата согласност со Уставот на Република Македонија.

4. Судот на седницата утврди дека Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи е усвоен од Собранието на СФРЈ, на седницата на Сојузниот собор од 15 јули 1982 година. Исправка на Законот, од страна на Секретаријатот за законодавство на Собранието на СФРЈ е извршена на 14 ноември 1982 година.

Материјата во Законот е поделена во шест глави, во 109 членови.

Во Главата прва, Основни одредби, која има 13 членови, е определено дека овој закон содржи правила за определување на меродавното право за статусните, семејните и имотните, односно другите материјално-правни односи со меѓународен елемент (член 1 став 1 од Законот).

Согласно ставот 2 на истиот член, овој закон содржи и правила за надлежноста на судовите и на другите органи на СФРЈ за расправање на односите од ставот 1 на овој член, правила на постапката и правила за признавање и извршување на странски судски и арбитражни одлуки.

Според член 2 на овој закон, ако овој закон нема одредби за правото меродавно за некој однос од член 1 став 1 на овој закон, сходно се применуваат одредбите и начелата на овој закон, начелата на правниот поредок на СФРЈ и начелата на меѓународното приватно право.

Согласно член 3 на овој закон, одредбите од овој закон не се применуваат на односите од член 1 на овој закон ако се регулирани со друг сојузен закон или со меѓународни договори.

Според член 4 од истиот закон, не се применува правото на странска држава ако неговото дејство би било спротивно на основите на општественото уредување утврдени со Уставот на СФРЈ.

Согласно членот 5 од овој закон, не се применува правото на странска држава што би било меродавно според одредбите на овој или на друг сојузен закон, ако неговото применување би имало за цел одбегнување на применувањето на правото на СФРЈ.

Согласно член 7 од овој закон, ако со овој или со друг сојузен закон не е определено поинаку, се смета дека правната работа и правното дејствие во поглед на формата се полноважни, ако се полноважни било според правото на местото каде што правната работа е склучена односно правното дејствие преземено, било според правото што е меродавно за содржината на правната работа односно на правното дејствие.

Според член 8 од Законот, за застареност е меродавно правото што е меродавно за содржината на правната работа односно правното дејствие. Согласно член 9, правото на странската држава се применува според својата смисла и поимите што ги содржи.

Според член 11 став 1 од истиот закон, ако лице кое е државјанин на СФРЈ има и државјанство на некоја друга држава, за применување на овој закон се смета дека има само државјанство на СФРЈ. Согласно ставот 2 на истиот член, ако лице кое не е државјанин на СФРЈ има две или повеќе странски државјанства, за применување на овој закон се смета дека има државјанство на онаа држава чијшто е државјанин и во која има живеалиште. Ако лицето од став 2 на овој член нема живеалиште ниту во една од државите чијшто е државјанин, за применување на овој закон се смета дека има државјанство на онаа држава чијшто е државјанин и со која е во најблиска врска.

Согласно член 12 од овој закон, ако лицето нема државјанство или неговото државјанство не може да се утврди, меродавното право се определува според неговото живеалиште, односно престојувалиште. Ако не може да се утврди ни престојувалиштето на ова лице, меродавно е правото на СФРЈ.

Според член 13 од истиот закон, судот или друг надлежен орган по службена должност ќе ја утврди содржината на странското меродавно право. Органот од став 1 на овој член може да побара известување за странското право од сојузниот орган на управата надлежен за работите на правосудството. Странките во постапката можат да поднесат и јавна исправа за содржината на странското право.

Главата втора од Законот носи назив „Меродавно право“ и во неа се регулира прашањето за определување на меродавно право во случај на оцена за правната и деловната способност на лице (член 14), во случај за ставање под старателство и за престанок на старателството, како и за односите помеѓу старателот и лицето под старателство (член 15), во случај на прогласување на исчезнато лице за умрено (член 16), во случаите за определувањето на припадноста на правно лице (член 17), за сопственичко-правните односи и за другите права на предмети, како и за правото на располагање со предметите во општествена сопственост (член 18), при склучување на договор за продажба на подвижни предмети, договор за дело, договор за полномошно, договор за посредување, договор за комисион, договор за шпедиција, договор за закуп на подвижни предмети, договор за заем, договор за послуга, договор за депозит, договор за складирање, договор за превоз, договор за осигурување, договор за авторско право, договор за подарок, договор за берзански работи, договор за самостојни банкарски гаранции, договор за пренос на технологија, договор за имотни побарувања од договор за работа, за други договори (член 20), за договори што се однесуваат на недвижности (член 21), за еднострана правна работа (член 26), за стекнување без основ (член 27), за вондоговорна одговорност за штета (член 28), за надомест на штета од настан кој се случил на брод на отворено море или во воздухоплов (член 29), за наследување (член 30), за полноважноста на тестамент во поглед на формата (член 31), во поглед на условите за склучување на брак, форма на бракот, неважност на бракот и за развод на брак (член 32-35), за личните, законските имотни и договорните имотни односи на брачните другари (член 36, 37, 38), за имотните односи на лицата што живеат во вобрачна заедница (член 39), за односите меѓу родителите и децата (член 40), за признавање, утврдување и оспорување на татковство, односно мајчинство (член 41), за обврската за издржување меѓу крвни сродници (член 42), за условите за посвојување и престанок на посвојувањето и за дејството на посвојувањето (член 44 и 45).

Главата трета од Законот носи назив „Надлежност и постапка“ и во неа се уредува прашањето за определување на надлежноста на судовите и на други органи на СФРЈ во работите со меѓународен елемент. Така надлежноста на судовите на СФРЈ се определува во зависност од живеалиштето, односно престојувалиштето на тужениот (член 46, 52), исклучителна надлежност постои кога тоа е изречно определено со овој или друг закон (член 47), се утврдува можноста за спогодбено определување на надлежноста на суд (член 49, 50), се определува надлежноста на судот во споровите за вондоговорна одговорност за штета (член 53), во споровите за имотно правни барања (член 54), се утврдува исклучителна надлежност во споровите за правото на располагање со недвижности кои се наоѓаат на територијата на СФРЈ (член 56), во споровите за правото на располагање и за заложното право на воздухоплов, поморски брод и брод во внатрешната пловидба (член 58), во споровите за имотни односи на брачни другари во поглед на имот во СФРЈ кога тужениот нема живеалиште во СФРЈ (член 59 и 60), во споровите заради утврдување на постоење или непостоење на брак, поништување на брак или развод на брак кога тужениот нема живеалиште во СФРЈ (член 61-63), во споровите за утврдување или оспорување на татковство или мајчинство кога тужениот нема живеалиште во СФРЈ (член 64, 65), во споровите за чување, подигање и воспитување на деца кои се под родителска грижа и кога тужениот нема живеалиште во СФРЈ (член 66 - 69), за давање дозвола за склучување брак ако еден од подносителите на барањето е државјанин на СФРЈ (член 70), за располагање на неподвижна оставина на државјанин на СФРЈ, на странски државјанин или лице без државјанство ако недвижноста се наоѓа во СФРЈ (член 71, 72, 73), за посвојување и за престанок на посвојувањеако лицето што се посвојува е државјанин на СФРЈ (член 74), за старателство на државјани на СФРЈ (член 75, 76), за прогласување на исчезнат државјанин на СФРЈ за умрен и за докажување на смртта на странски државјанин што умрел на територијата на СФРЈ (член 78). Се утврдува надлежност на органот на СФРЈ да преземе неопходни привремени мерки заради заштита на личноста, правата и интересите на странски државјанин кој се наоѓа или има имот на територијата на СФРЈ (член 77). Во оваа глава има и дрги одредби кои се однесуваат на прашањето за определување на меродавното право за утврдување на странечка и процесна способност на физичко лице (член 79), определување на случаите кога Судот во СФРЈ ќе ја прекине постапката по барање на странката ако е во тек спор пред странски суд во истата правна работа и меѓу истите странки (член 80), како и уредување на прашањето за процесните трошоци пред судот во СФРЈ (член 82 - 85).

Главата четврта носи назив „Признавање и извршување на странски одлуки“. Во Одделот 1. се уредува прашањето за признавање и извршување на странски судски одлуки, така што се утврдува дека странска судска одлука се издначува со одлука на суд на СФРЈ и произведува правно дејство во СФРЈ само ако ја признае суд на СФРЈ, при што се утврдуваат случаите кога една странска судска одлука ќе се признае или ќе се одбие нејзиното признавање (член 86 - 96).

Одделот 2. „Признавање и извршување на странски арбитражни одлуки“ и членовите 97-100 од истата глава, престанале да важат со влегувањето во сила на Законот за меѓународна трговска арбитража на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 39/2006).

Во Одделот 3 „Постапката за признавање и извршување на странски и арбитражни одлуки“ се уредува прашањето за издначување месна надлежност на судот, како и постапката по жалба на решение за признавање и извршување на странски и арбитражни одлуки (член 101).

Петтата глава од Законот содржи посебни одредби со кои се утврдува надлежност на овластени конзуларни и дипломатски претставништва на СФРЈ во странство за прашања во врска со склучување на брак во странство на државјани на СФРЈ (член 102), за работи во врска со старателство за државјани на СФРЈ што се наоѓаат во странство (член 103), за составување на тестамент на државјани на СФРЈ во странство (член 104), за заверка на потписи, ракописи и преписки во согласност со меѓународно договори и прописи на земјата на приемот (член 105), како и се утврдува надлежност на сојузниот орган на управата надлежен за работите на правосудството да издава уверенија за сојузните, републички и покраинските прописи што важат или важеле во СФРЈ заради нивна употреба пред органите на странска држава (член 106).

Главата шеста од Законот содржи преодни и завршни одредби (член 107-109) со кои се определува уредувањето на односите кои настанале пред влегувањето во сила на овој закон, се утврдуваат одредбите на законите кои престануваат да важат со денот на влегување во сила на Законот, како и се утврдува денот на влегување во сила на Законот.

5. Согласно член 5 став 1 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 52/1991), постојните сојузни прописи се преземаат како републички со надлежностите на органите утврдени со Уставот на Република Македонија.

Според член 6 од истиот уставен закон, законите што не се во согласност со одредбите на Уставот на Република Македонија ќе се усогласат во рок од една година од денот на прогласувањето на Уставот.

Врз основа на наведената регулатива, Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи, усвоен од Собранието на СФРЈ на седницата на Сојузниот собор од 15 јули 1982 година, е преземен како републички пропис, со надлежности на органите утврдени со Уставот на Република Македонија.

Видно од содржината на наведениот закон, станува збор за закон за меѓународното приватно право, кој содржи основни колизионии норми, норми за судирот на јурисдикциите и за други прашања на меѓународното приватно право, односно содржи правила за определување на меродавно право за статусните, семејните и имотните односи, односно другите материјално-правни односи со меѓународен елемент. Законот содржи и правила за определувањето на надлежноста на судовите и на другите органи за расправа на наведените односи, како и постапка за признавање и извршување на странски судски и арбитражни одлуки.

Република Македонија ги применува правилата од овој закон и сеуште нема донесено нов закон за судирот на законите и судирот на јурисдикцијата. Исклучок претставува областа на признавање и извршување на странски арбитражни одлуки, која е уредена со Законот за меѓународна трговска арбитража на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ број 39/2006), со чие влегување во сила престанаа да важат одредбите од членовите 97 до 100 од Законот за решавање на судирите на законите со прописите на други земји во определени односи.

Тргувајќи од овој неспорен факт, а имајќи ги предвид причините за оспорување наведени од подносителот на иницијативата, се поставува прашањето дали оспорениот закон е адекватен на општествените односи и потреби на Република Македонија и дали не е во судир со постојните темелни вредносни принципи вградени во Уставот на Република Македонија, дотолку повеќе што содржи голем број на терминолошки неусогласености.

Според член 1 од Уставот на Република Македонија, Република Македонија е суверена, самостојна, демократска и социјална држава. Суверенитетот на Република Македонија е неделив, неотуѓив и непренослив.

Согласно член 4 став 1 од Уставот, граѓаните на Република Македонија имаат државјанство на Република Македонија.

Според член 8 алинеја 3 и 11 од Уставот, владеењето на правото и почитувањето на општо прифатените норми на меѓународното право се утврдени како темелни вредности на уставниот поредок на Република Македонија.

Согласно член 51 од Уставот, во Република Македонија законите мораат да бидат во согласност со Уставот, а сите други прописи со Уставот и со закон. Секој е должен да ги почитува Уставот и законите.

Согласно Амандманот XXV на Уставот со кој е заменет членот 98 од Уставот на Република Македонија, судската власт ја вршат судовите. Судовите се самостојни и независни и судат врз основа на Уставот и законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот.

Според член 118 од Уставот, меѓународните договори што се ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон.

Тргувајќи од наведените уставни одредби, времето на донесување на оспорениот закон (1982 година), како и општествените услови во кои истиот е донесен, а притоа имајќи ја во вид еволуцијата на општествените односи и обврската за усогласување на истиот со одредбите од Уставот во рок од една година од денот на прогласувањето на Уставот, Судот оцени дека оспорениот закон не е во согласност со Уставот на Република Македонија.

Имено, оспорениот закон има карактер на сојузен закон со кој се уредуваат односи од областа на меѓународното приватно право во државата СФРЈ и со кој се уредуваат правила за надлежноста и за постапката на судовите и на другите органи на СФРЈ за расправање на прашања од наведената област. Законот се заснива на основите на општественото уредување и на начелата на правниот поредок утврдени со Уставот на СФРЈ, што се истовремено критериуми и граница за неговата примена.

Поаѓајќи од фактот дека Република Македонија е самостојна и суверена држава во чие уставно уредување се вградени вредносни принципи и е утврдена организација на државната власт кои се разликуваат од оние утврдени во поранешната СФРЈ, според Судот, во функција на обезбедување на субјективитетот на државата и обезбедување на начелото на владеење на правото, неминовно се наметнува потреба од усогласување на оспорениот закон со одредбите на Уставот на Република Македонија.

Ова од причини што во меѓународното право е прифатено правилото дека со сукцесијата автоматски престанува да важи поредокот на државата претходник, а се воспоставува важењето на политичкиот и правниот поредок на сукцесорот, при што вообичаено е со акт на новата власт да се воспостави преоден период во кој законодавството на државата претходник ќе се заменува со она на сукцесорот, со што ќе се избегне појава на правен вакуум во одредена област. Меѓутоа, имајќи предвид дека рокот за усогласување на овој закон со одредбите од Уставот е истечен одамна, при што во Република Македонија се донесени повеќе закони од сферата на приватното право (за семејството, за наследување, за облигациите, за сопственоста, за државјанството и др.), според Судот, во Република Македонија се исцрпени оправданите потреби од натамошното опстојување на овој закон во правниот поредок на државата.

Ова особено затоа што оспорениот закон е донесен како сојузен закон во период на федеративно уредена заедница, кога владееле други вредности на социјалистичкото општество, како резултат на што, Законот содржи низа одредби кои суштински и термилошки не се усогласени со Уставот на Република Македонија („Социјалистичка Федеративна Република Југославија“, „сојузните, републичките и покраинските прописи“, „сојузниот орган на управата надлежен за работи на правосудството“, „државјанин на СФРЈ“).

Врз основа на наведеното, имајќи ги предвид постојните, втемелени вредносни принципи и организационата поставеност на органите на државната власт воспоставени со Уставот на Република Македонија, од една страна, како и термилошката неусогласеност во Законот во однос на Уставот на Република Македонија, како последица на времето на неговото донесување, од друга страна, Судот оцени дека оспорениот закон во целина не е во согласност со член 1 став 1, член 8 алинеја 3 и член 51 од Уставот на Република Македонија.

Ова дотолку повеќе што во услови на актуелни интензивни меѓународни приватноправни односи, секоја држава, вклучително и Република Македонија, има обврска да ги уреди односите во оваа област соодветно на своите уставни начела и принципи, на начин кој ќе обезбеди надлежните органи за решавање за овие прашања да добијат посигурни законски решенија, што е во функција на обезбедување поголема правна сигурност за граѓаните.

6. Врз основа на изнесеното, Судот одлучи како во точка 1 од оваа одлука.

7. Оваа одлука Судот ја донесе во состав од претседателот на Судот Махмут Јусуфи и судиите: д-р Трендафил Ивановски, Лилјана Ингелизова-Ристова, Мирјана Лазарова Трајковска, Вера Маркова, Бранко Наумоски и д-р Бајрам Положани.

У. бр. 127/2006
4 јули 2007 година
Скопје

Претседател
на Уставниот суд на Република
Македонија,
Махмут Јусуфи, с.р.

www.sivesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. "Партизански одреди" бр. 29. Поштенски факс 51.
Директор и одговорен уредник - Тони Трајанов.
Телефони: +389-2-3298-860, 3290-471, 3290-449.
Телефакс: +389-2-3112-267.

Претплатата за 2007 година изнесува 9.200,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798.
Депонент на Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: ГРАФИЧКИ ЦЕНТАР ДООЕЛ, Скопје.

ISSN 0354-1622

